95. Keskiviikkona 15 päivänä syyskuuta 1993

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

S.

Esitellään:

1) Hallituksen esitys n:o 126 valtion talousarvioksi vuodelle 1994 2348

2) Hallituksen esitys n:o 125 vuoden 1993 neljänneksi lisätalousarvioksi 2478

3) Hallituksen esitys n:o 121 laiksi elokuvaverolain kumoamisesta ..... „

4) Hallituksen esitys n:o 122 laiksi verotuslain muuttamisesta ..... „

5) Hallituksen esitys n:o 127 valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 1994 ..... „

6) Hallituksen esitys n:o 128 valtion asuntorahaston lainanottovaltuuksista vuonna 1994 ..... „

7) Hallituksen esitys n:o 129 valtion liikelaitoksista annetun lain mukaisten liikelaitosten lainanottovaltuuksista vuonna 1994 ..... „

8) Hallituksen esitys n:o 130 laiksi valtion vakuusrahastosta annetun lain muuttamisesta ..... „

9) Hallituksen esitys n:o 131 vuoden 1994 veroasteikkolaiksi ..... „

10) Hallituksen esitys n:o 132 laiksi korkotulon lähdeverosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta ..... „

S.

11) Hallituksen esitys n:o 133 laiksi maatilatalouden tuloverolain 9 ja 10 §:n muuttamisesta 2478

12) Hallituksen esitys n:o 134 laiksi tilauslentoverosta annetun lain 6 ja 26 §:n muuttamisesta ..... „

13) Hallituksen esitys n:o 141 laeiksi leimaverolain muuttamisesta sekä verotuslain 131 §:n, perintö- ja lahjaverolain 65 §:n ja liikevaihtoverolain 134 §:n 2 momentin kumoamisesta ..... „

Pöydällepanoa varten esitellään:

14) Talousvaliokunnan mietintö n:o 27 hallituksen esityksestä laiksi valuuttalain muuttamisesta (HE 112) 2479

15) Talousvaliokunnan mietintö n:o 28 hallituksen esityksestä laeiksi talletuspankkien toiminnasta annetun lain ja osuuskuntalain muuttamisesta (HE 41) ... „

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pesälä.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alho, Donner, Enestam, Hautala, Helle, Jansson, Juhantalo, Jurva, Kauppinen, Kemppainen, Korkeaoja, Laakso, Laaksonen, Lahikainen, Lahti-Nuuttila, Laitinen, Laurila, Lehtosaari, Liikkanen, Lipponen, Markkula, Metsämäki, Myller, Mölsä, Norrback, Näsi, Ojala O., Pekkarinen, Pelttari, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Ranta, Rauramo, Renko, Riihijärvi, Rinne, Roos T., Rossi, Saari, Savela, Savolainen, Suhola, Tiuri, Tuomioja, Urpilainen, Varpasuo, Viljamaa ja Westerlund.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Lahikainen, Rossi, Metsämäki, Lahti-Nuuttila, Markkula, Ojala O., Renko, Enestam, Ranta, Savela, Alho, Westerlund, Hautala, Mölsä, Viljamaa ja Jansson.

Ilmoitusasia:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä yksityisasioiden takia edustajat Enestam, Jansson, Jurva, Laaksonen, Lipponen, Riihijärvi, Rinne, Saari, Savolainen, Viljamaa ja Westerlund, tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien takia edustajat Donner, Korkeaoja ja Tuomioja sekä tämän kuun 17 päivään virkatehtävien takia ed. Laakso.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys n:o 126 valtion talousarvioksi vuodelle 1994

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2)—13) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Edustajilla on käytössään Ahon vaihtoehtohallituksen kolmas talousarvioesitys, joka ei ainakaan lämmitä heikoimmassa asemassa olevan kansanosan mieliä. Missähän viipyy niiden lupausten täyttäminen, joita esimerkiksi keskustapuolueen kansanedustajaehdokkaat lupasivat viime eduskuntavaalien alla? Silloinhan luvattiin panna maan asiat kuntoon omalla vaihtoehtoisella talouspolitiikalla, ja kansa uskoi lupauksiin äänestäen sen mukaisesti. Nyt käsillä oleva Ahon hallituksen kolmas talousarvioesitys jatkaa edellisten budjettien linjalla eli heikentää entisestään heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten asemaa. Vaihtoehtohan tämäkin tietenkin on mutta ehkä toisenlainen kuin kansalaiset äänestyspäätöstä tehdessään uskoivat.

Yleisesti voidaan todeta, että talousarvioesitys lähtee edelleen siitä mielenkiintoisesta pohjaajatuksesta, että lama hoituu parhaiten veroja ja maksuja korottamalla sekä leikkaamalla määrärahoja valtion työllistäviltä kohteilta. Tätä ajatuksenjuoksua on vaikea talonpoikaisjärjellä ymmärtää.

Harjoitetun talouspolitiikan tulokset ovat olleet työttömyyttä lisääviä ja siten olisi voinut luulla hallituksen viimeistään nyt edes hiukan löysäävän rahakirstun nyörejä ja aloittavan ns. kohdennetun elvytyksen. Laman yli ei päästä muulla kuin työnteolla. Se on totuus, joka ei muuksi muutu, vaikka hallituksen ministerit kuinka toista vakuuttavat.

Talousarvioesitys säästöineen ja supistuksineen tulee heikentämään entisestään kansalaisten ostovoimaa, ja sen seurauksena kotimarkkinat tyrehtyvät ja kotimarkkinayritykset joutuvat entistä tukalampaan asemaan. Se tietää lisää konkursseja ja pakkohuutokauppoja sekä kasvattaa entisestään työttömien armeijaa. Kun työttömienkin on elettävä, se kasvattaa puolestaan valtion menoja. Näin ne, jotka vielä saavat olla ansiotyössä, joutuvat osallistumaan kustannuksiin entistä korkeamman verotuksen ja korkeiden palvelumaksujen muodossa.

Nyt olisi tärkeintä parantaa työllisyyttä. Siihen olisi mahdollisuus, jos vain halua olisi. Eikö valtiovallan tehtävänä ole juuri lama-aikana järjestää työpaikkoja? Tällaisena aikana investoinnit olisivat halpoja, ja niillä pystyttäisiin työllistämään enemmän kuin kalliina korkeasuhdanteen aikana. Voi todeta myös sen, että monet investoinnit eivät loppujen lopuksi tulisi maksamaan valtiolle juurikaan enempää kuin työttömyyden hoitaminen maksamalla työttömälle kotonaolosta otettaessa huomioon palkasta kerättävät verot sekä sen, että ainakin työtä saaneiden henkilöiden ostovoima lisääntyisi.

Täysin käsittämättömänä budjettiesityksessä voi pitää liikenneministeriön pääluokkaa erityisesti tien- ja radanpidon osalta. Nyt kun investoinnit ovat useita kymmeniä prosentteja pienemmät kuin muutama vuosi sitten korkeasuhdanteen aikana, niin todellisuudessa hankkeita ei rahoiteta edes edellisvuosien tapaan. Yleisten teiden perustienpidon määrärahoja supistetaan entisestään. Voi vain arvailla, mitä se käytännössä tulee merkitsemään erityisesti syrjäisten seutujen tiestön liikennöitävyydelle.

Teiden kunnon heikentymisen myötä myös liikenneturvallisuus heikkenee entisestään ainakin niin kauan kuin teitä pitkin pystytään moot-

toriajoneuvoilla vielä liikkumaan. Ehkäpä hallituksen tarkoituksena onkin siirtää Suomi ainakin osittain takaisin hevoskyytiaikaan. Toisaalta rahojen vähentämisellä aiheutetaan vaikeuksia niille maanrakennusurakoitsijoille ja muille työntekijöille, joilla kohtuudella vielä on ollut joitakin ansiotuloja.

Toisaalta heikkenevä tiestön kunto vaikeuttaa entisestään varsinkin läänien reuna-alueilla olevien kuntien mahdollisuutta saada uusia yrittäjiä, kun entistenkin pitämisessä on jo riittävästi vaikeuksia, hyvät liikenneyhteydet kun ovat välttämättömiä nykyään niin yrityksille kuin alueella asuvalle väestöllekin. Tuntuukin siltä, että tässäkin asiassa Ahon vaihtoehtohallitus kurittaa niitä alueita, joilla jo muutenkin on ollut vaikeuksia.

Täysin käsittämättömältä tuntuvat tieverkon kehittämisrahat, joita vähennetään mielestäni kohtuuttomasti. Yhtään uutta suurempaa tiehanketta ei ole budjetissa esitetty. Määrärahoja on osoitettu vain keskeneräisiin hankkeisiin. Vuonna 1995 olisi tämän suunnitelman mukaisesti ainoastaan kymmenkunta keskeneräistä tiehanketta koko maassa. Ehkäpä tässä pohjustetaan jo vaalibudjettia eli vuoden 1995 talousarviossa hallitus voi sitten aloittaa muutaman uuden hankkeen, joilla ratsastetaan aikanaan eduskuntavaaleihin. Näin läpinäkyvä toiminta uhkaa valitettavasti tienrakentajien toimeentulon jatkuvuutta ja vaarantaa muutenkin tienpidon pitkän aikavälin suunnittelua. Tien käyttäjiä eli autoilijoita muistetaan sitävastoin kyllä lisämenoilla. Auton käyttöön liittyviä veroja korotetaan ja määrätään jopa erillinen auton käyttömaksu.

Radanpidon kehittämisinvestointimäärärahat pienenevät niinikään. Jopa budjettikirjan asianomaisten perustelujen kohdalla todetaan: "- - radanpidossa on tällä rahoituksella tilapäisesti tingittävä palvelu- ja kantavuustavoitteista". Näin menetellään, vaikka samaan aikaan suurella rintaäänellä puhutaan junien nopeuksien nostamisesta ja uuden paremman kaluston hankkimisesta. Mitä sellaisella kalustolla tehdään, jos kerran rataverkosto ei ole asianmukaisessa kunnossa?

Arvoisa puhemies! Perusturvaan liittyvät kysymykset ovat olleet jatkuvasti esillä Ahon hallituskaudella. Esillä ovat jatkuvasti olleet erilaiset säästötoimenpiteet, jotka ovat kohdistuneet erityisesti vanhuksiin, lapsiperheisiin, sairastaviin kansalaisiin ja työttömiin. Tämä linja tuntuu myös jatkuvan, sillä indeksitarkistukset jätetään jälleen suorittamatta. Näin säästetään muutama miljardi. Lisäksi etuuksien heikennyksiä tullaan jatkamaan.

Säästäminen on tietenkin hyvä asia. Mutta silloin, kun säästötoimet kohdistuvat pienituloisiin ja vaikeuksissa oleviin kansalaisiin, lopputulos onkin kielteinen. Usein käy vain niin, että kansalaiset joutuvat kääntymään sosiaaliluukun puoleen, jolloin rahat tulevat vain toiselta momentilta. Ehkäpä hallituksen mielestä pääasia on saavutettu sillä, että kansalaisia on pystytty nöyryyttämään riittävästi.

Eläkeläisiä hallitus muistaa erityisellä ylimääräisellä 3 pennin sairausvakuutusmaksulla ja 1 pennin kansaneläkemaksulla äyriä kohden. Nämä ylimääräiset maksut keventävät eläkeläisten rahakukkaroa entisestään. Tulee ottaa huomioon myös hintojen nousu samaan aikaan, kun eläkkeitä ei tarkisteta edes indeksin vertaa.

Sosiaalipuolella pyritään niin ikään säästämään poistamalla sairauspäivärahan ja vanhempainpäivärahan lapsikorotukset. Myös kaikki perhepoliittiset verovähennykset esitetään poistettaviksi. Siinä häviävät valtionverotuksen lapsenhoitovähennys, kunnallisverotuksen yksinhuoltajavähennys sekä lapsivähennys. Alle kolmivuotiaiden ns. vaippalisä esitetään myös siirrettäväksi historiaan. Lapsilisiin tulee tosin pieniä korotuksia, mutta kokonaisuudessaan valtio haluaa säästää myös lapsiperheiden kustannuksella.

Tätä linjaa Ahon hallitus on viime vuosina erittäin innokkaasti harjoittanut. Joutuu kysymään, missähän viipyy Ahon hallituksen hallitusohjelmassa oleva linjaus kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen loppuun saattamisesta. Aloitusvuosi oli oikein kirjoitettu ohjelmaan, mutta mitään ei ole kuitenkaan kuulunut. Tältä osin hallitusohjelmassa taisi olla kirjoitusvirhe vuosiluvun kohdalla. Toisaalta on kyllä todettava, että hallitus on unohtanut muutenkin ohjelmajulistuksensa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean yhteenvedonomaisesti, että Ahon hallituksen talousarvioesitys vuodelle 1994 jatkaa väärää verotusta kiristävää ja kansalaisten ostovoimaa kuristavaa linjaa. Suomi suorastaan säästetään hengiltä. Verojen ja maksujen korottaminen tässä tilanteessa syventää lamaa entisestään ja ajaa kymmenettuhannet ihmiset pysyvästi sosiaaliturvan kestokuluttajiksi.

Hallituksen suunnittelemalla arvonlisäverotuksella tässä tilanteessa balsamoidaan pysyvä köyhyys Suomeen. Arvonlisäveron käyttöönot-

toa tulee siirtää ainakin vuoden 1996 alkuun ja esitykseen on saatava monia muutoksia. Verotuksen kiristäminen suunnitellulla tavalla kuristaa monet sen piiriin joutuvat pienyritykset hengiltä. Näin vain pahennetaan kansantalouden alamäkeä. Koko arvonlisäverojärjestelmään siirtyminen nykytilassa on sulaa järjettömyyttä.

Budjetti on erittäin kova yhteiskuntamme vähäosaisia kohtaan. Työttömät ja lapsiperheet ajetaan entistä ahtaammalle. Tällä potkupolitiikalla ei saada loppujen lopuksi aikaan säästöjä, vaan työttömyyden ja ahdistuksen kustannukset heijastuvat yhteiskuntaamme moninkertaisella voimalla.

Me SMP:ssä emme voi hyväksyä hallituksen paisuvaa pankkitukilinjaa. Tilanne on saatava hallintaan. Veronmaksajien markat on ohjattava suoraan vaikeuksissa oleville yrityksille ja yksityisille henkilöille, joilla on realistiset selviytymismahdollisuudet. Nykyinen pankkituki on hyödyttänyt ainoastaan pankkeja. SMP:n eduskuntaryhmä on runsas vuosi sitten jättänyt asiaa koskevan määräaikaisen anteeksiantolakialoitteen, jonka perusteella veronmaksajien markat kohdentuisivat oikeaan osoitteeseen, mikä pankkituen kohdalla ei toteudu.

Arvoisa puhemies! Budjetin painopistettä on eduskunnassa muutettava taloutta elvyttävään ja työllisyyttä kohentavaan suuntaan. Me olemme valmiita yhteistyöhön kaikkien tahojen kanssa, jotta nykyinen järjetön ja Suomea rujouttava talouspolitiikka saadaan muutetuksi. Hallituksenkin olisi aika jo huomata, että sen valitsema linja vie Suomen kohti totaalista taloudellista tuhoa, jonka jälkeen ei enää voida puhua mistään pohjoismaisesta hyvinvointivaltiosta.

Ed. K o r v a : Herra puhemies! Puheenvuoroni aluksi haluan ensinnä käsitellä hieman budjetintekojärjestelmää ja päätösjärjestelmää.

Periaatteessahan asia on niin ja ilman kiistaa on todettavissa, että budjetista päättää eduskunta, jolle budjetin esittelee ja valmistelee aina kulloinenkin hallitus. Yhtä lailla perinteistä ja myös hyväksyttävää käytännön syistä on se, että silloin kun hallitus esittää budjetin, sen linja pyritään hallituspuolueitten kesken pitämään ja budjettiesitys viemään läpi eduskunnassa sellaisena kuin se on esitetty.

Kuitenkin on niin, että kansalaiset odottavat myös eduskunnalta selviä itsenäisiä linjauksia ja kannanottoja, jopa budjettikäsittelyn kuluessa. Sen vuoksi voidaan tietysti kysyä, kuka lopulta budjetista päättää, päättääkö todella eduskunta vai hallitus hallituspuolueiden tukemana. Erityisesti voidaan kysyä, mikä on yksittäisten kansanedustajien vaikutusmahdollisuus tässä prosessissa.

Olen nyt ollut seuraamassa kolmatta budjettikäsittelyä, ja yksi merkillepantava asia on se, että tuo keltainen kirja ohenee vuosi vuodelta. Tällä hetkellä budjetin menotaloutta lukuineen esitellään ja perustellaan budjetissa 298 sivulla ja budjetin loppusumma on 188 miljardia markkaa. Esimerkiksi koko puolustusministeriön budjetti, joka on 8,2 miljardia, saa budjetissa menojen perusteluina yhdeksän sivua ja mm. sisäasiainministeriön budjetti, joka on 10 miljardia, saa perusteluja 16 sivua. Siis todella voidaan kysyä, saammeko me budjetista riittävästi tietoa ja voimmeko me päättää näistä asioista. Siksi kysyn ja palaan viime vuonna lähes samaan aikaan eräässä lehdessä esille ottamaani asiaan ja uudistan ehdotukseni siitä, että eduskunnassa olisi budjetin käsittelymenettely todella uudistettava.

Nythän on koko julkisessa hallinnossa, myös valtionhallinnossa, tulosbudjetointi ja liikelaitostuminen tosiasia, ja se on myös tosiasia, joka pitää tunnustaa sillä tavalla, että niin valmistelun kuin vaikuttamisenkin painopiste tulosbudjetoinnin ja liikelaitostumisen seurauksena on siirtynyt ministeriöihin ja liikelaitoksiin ja poliittisella tasolla ilman muuta eduskunnasta hallitukseen. Väitän, että tässä prosessissa eduskunnalta on jäänyt huomaamatta se, että hallinnon kehittäminen menee toista rataa ja eduskunnan työjärjestelyt menevät vanhaa, hyväksi väitettyä rataa. Vaikuttaminen on siirtynyt vahvasti vaikuttamiseen lainsäädännön kautta tässä talossa. Erikoisvaliokunnissa tulisikin paneutua paitsi lainsäädännön substanssiin myös lakien taloudellisiin vaikutuksiin, siis budjettiin.

Tällä hetkellä 200 edustajasta 20 edustajaa valtiovarainvaliokunnassa ponnistelee aamusta iltaan kuulemalla asiantuntijoita ja kuvittelemalla, että pääsee selville budjetin yksityiskohtaisesta sisällöstä, kun samaan aikaan muut 180 kansanedustajaa istuvat erikoisvaliokunnissa antamassa tästä samasta asiasta lausuntoja, joita eduskunnan virkamiehet tulevat kirjoittamaan satoja ellei tuhansia sivuja. On varmaa, että valtiovarainvaliokunnassa työskentelevät jäsenet eivät ehdi eivätkä myöskään halua lukea näitä lausuntoja.

Kaikki tämä päällekkäisyys poistuisi hajauttamalla budjettivalmistelu asiantuntijavaliokuntiin. Yksi asiantuntijakuulemiskierros tällöin

riittäisi, mutta ennen kaikkea eduskunta saisi osan menettämäänsä budjettivaltaa takaisin, ja vallan takaisinsaanti tapahtuisi sillä tavalla, että keskityttäisiin erikoisvaliokunnissa lakien sisällön käsittelyyn, ei pelkästään asiasisällön vaan myös taloudellisten vaikutusten käsittelyyn ja siitä seuraaviin budjettivaikutuksiin.

Otin tämän asian sen vuoksi esille, että viime vuonna asian sain esille ja myös eräitä keskusteluja tässä talossa käytiin, mutta niissä todettiin, että asiaa on harkittu ja todettu, että vuosituhannen alussa omaksutut käytännöt ovat meillä edelleenkin hyvät, ja tämän hyvin suuresti kyseenalaistan.

Herra puhemies! Sitten budjetin varsinaiseen sisältöön. Budjetin loppusumma on siis 188 miljardia markkaa, josta velalla katetaan 64 miljardia markkaa eli runsas kolmannes. Kun valtionvelka ylittää jo 250 miljardia markkaa ja on koko bruttokansantuotteesta yli 50 prosenttia, kaikki puhujat eilen ja varmasti myös tänään ymmärtävät, että budjetin tekeminen on erinomaisen vaikeaa ja varmasti tyytymättömiä on jokaisessa ryhmässä.

Keskustelussa, niin eilisissä budjettipuheenvuoroissa kuin muussa keskustelussa, ei nähdäkseni kuitenkaan ole huomattu tai tunnustettu kokonaisuudessaan sitä kansantalouden romahdusta, joka tämän vuosikymmenen alussa Suomessa on tapahtunut. Prosenteissa meidän kokonaistuotantommehan on tipahtanut 13,5 prosenttia vuosina 1991—1993. Markoissa se tietää 65:tä miljardia markkaa.

Mutta tämä ei yksin selitä tätä vaikeutta, vaan vielä tärkeämpi selitys olisi huomata, että 80-luvun lopulla kansantalouden suunnitelmat rakennettiin sillä tavalla, että me uskoimme kokonaistuotantomme kasvavan noin 3 prosenttia vuodessa ja kaikki yhteisesti olivat silloin päättämässä, että kansakunnalle jaetaan hyvää sen koko kasvuvaran verran. Jos tuo kansantalouden kehitysura olisi toteutunut, meillä tällä hetkellä olisi kokonaistuotannon määrä noin 650 miljardia markkaa. Mutta kun se tosiasiassa on noin 480 miljardia markkaa, olisi jokaisessa piirissä, jokaisella taholla tunnustettava, että kolmen vuoden aikana on tullut suunnitelmien ja lupausten sekä toisaalta toteutuksen väliin noin 170 miljardin markan aukko kokonaistuotantoon. Suoraan valtion ja muiden julkisyhteisöjen tuloihin laskettuna tämä tietää noin 40 prosentin veroasteella noin 60 miljardin tulojen menetystä ja aukkoa. Tämä on se todellinen ongelma, jota tämä hallitus ja tämä eduskunta on joutunut nyt noin kolmen vuoden ajan hoitamaan. Valitettavasti sitä vain ei vielä näytetä tunnustettavan eikä ymmärrettävän.

Kun säästöistä on puhuttu, niin on todettavissa yhteenvetona, että kolmessa budjetissa vuosina 91, 92 ja 93 on eräiden budjetissakin esitettyjen laskelmien mukaan säästetty noin 22—23 miljardia markkaa. Kun kunnat ovat samaan aikaan säästäneet summan 3—4 miljardia, voimme todeta edelleenkin, että aukkoa on noin 30 miljardia markkaa 80-luvulla luotujen odotusten ja lupausten ja tämän päivän realismin välillä.

Kun tästä taustasta ja tätä taustaa vasten katselee mm. johtavan oppositiopuolueen, sosialidemokraattien, ohjelmaa ja myös eilen toistettua esitystä siitä, että ongelma jollakin tavalla ratkaistaisiin ottamalla 10 miljardia markkaa lisää lainaa, joka pantaisiin suoraan budjetin kautta työllistämiseen, voidaan sanoa, että se on turhan yksipuolinen ja tosiasioita tunnustamaton ohjelma. (Ed. Hämäläinen: Väärä tulkinta, ed. Korva!) — Ed. Hämäläinen varmaan korjaa sitten puheenvuorossaan.

Siltä varalta, että kuitenkin tiettyä tosiasioiden tunnustamismielialaa löytyisi niin eduskunnasta kuin sen ulkopuoleltakin, esitän aivan kuriositeetin vuoksi oman käsityksen siitä, millä tavalla tämä kansantalouden ja samalla julkisen talouden rakenteellinen ongelma tulisi ratkaista.

Ensinnäkin lähtökohtaisesti olen sitä mieltä, että meillä tämä ongelma ja kansantalouden kehitys ja rakenteet ovat pyörineet sillä tavalla, että nyt todella tarvittaisiin pohjoisen kielellä ns. pakkaskäynnistys kansantaloudelle niin, että supistuskierre katkaistaisiin. Tällaisen ohjelman rakentamiseksi löytyy tiettyjä positiivisia perusteita, joista keskeisin on ilman muuta ensinnäkin viennin nopea parantuminen. Siinäkin tosin yleinen keskustelu unohtaa, että vientiarvot ja vientimäärät ovat parantuneet markka-arvoltaan ennen kaikkea devalvointien seurauksena. Valitettavan pieniä ovat olleet ne varsinaiset tuotantomäärien kasvut, jotka suoranaisesti vaikuttaisivat työllisyyteen.

Luonnollisesti vaihtotaseemme on positiivinen asia, joka näinä kuukausina on kääntymässä positiiviseksi niin, että me ryhdymme nyt maksamaan ulkomaille sitä ylivelkaantumista, joka on tapahtunut koko 80-luvun ja näihin päiviin saakka. Myös korkojen tuleminen alas on ilman muuta seikka, jolle voidaan ohjelmaa rakentaa. Se on myös pantava positiivisena merkille, että vaikka valtion velkaantumisvauhti on ollut hurja, niin edelleenkin me olemme kansainvälisesti

verraten kohtuullisessa velka-asemassa. Toki on korostettava sitä, että Suomen velkaantumisvauhti on ehdottomasti samalla saatava poikki, kun puhumme siitä, että me voisimme niin sanottuun kansantalouden käynnistämiseen vielä ottaa lisää velkaa.

Kaiken tämän positiivisen kehityksen varaan meillä olisi todella ryhdyttävä runnaamaan yhteiskuntasopimusta, jonka ainoa tehtävä olisi tähdätä työllistämisen parantamiseen. Kysymys siitä, kenelle tällaisen ohjelman tekeminen kuuluu, on oleellinen. Hallitus ei voi väistää vastuutaan eikä eduskunta. Mutta se on nähty ja se tiedetään, että pelkästään hallitusvetoisina tällaiset ohjelmat eivät synny. Olenkin ihmettelemässä, miksi esimerkiksi tasavallan presidentti ei ota runnaajan asemaa tässä tilanteessa ja ryhdy isäntänä käskemään, että me teemme tietyn tyyppisen yhteiskuntasopimuksen, joka tähtää nimenomaan yhteen asiaan: työllisyyden kohentamiseen.

Tähän yhteyteen on ehkä syytä myös ottaa viittaus siihen, että Suomi pienenä kansantaloutena ei toimi samalla tavalla kuin esimerkiksi Saksa. Kun on sanottu, että meillä pitäisi laajasta yhteiskuntasopimuksesta ja tulosopimusten tekemisestä luopua, sillä käytännössä tarkoitetaan sitä, että on olemassa hyviä esimerkkejä suurista kansantalouksista, joissa pienemmissä yksiköissä sopiminen ja valtionhallinnon ulkopuolella sopiminen johtaa parempaan tulokseen. Tämä varmasti pitää paikkansa silloin, kun on suuri kansantalous ja paljon taloustoimijoita. Mutta Suomen kokoinen kansantalous, jossa kaikki päätökset nivoutuvat yhteen, ei varmasti voi toimia tällaisen ulkomaisen suuren kansantalouden esimerkin varassa. Sen vuoksi Suomessa on perusteltua vaatia kokonaissopimusta ja myös kokonaissopimuksen runnaajia päinvastoin kuin esimerkiksi suurimmissa kansantalouksissa.

Sosialidemokraattien kanta ja tietysti muun opposition kanta tällaiseen suureen pakettiin on kielteinen sen vuoksi, että aivan luonnollisista syistä odotetaan seuraavia eduskuntavaaleja ja halutaan hyödyntää kansan tyytymättömyys vaaleissa suurena voittona. Uskon, että sama tilanne olisi keskustassa, jos keskusta olisi oppositiossa. Mutta toki voidaan asettaa kysymys myös niin, että eikö oppositiollekin olisi helpompaa, pidemmällä tähtäimellä myös viisaampaa, tyytyä hieman pienempään vaalivoittoon ja tulla jo nyt yhteiskuntasopimusta tukemaan ja sillä tavalla auttamaan Suomen lähtöä nousuun. Väitän, että näin ehkä vaalivoitto jäisi hieman pienemmäksi, mutta voitot olisivat kyllä pysyviä ja paremmin puolustettavia. (Ed. Hämäläinen: Onko puhuja kokeillut tätä?) Paketin sisältöön olisin sisällyttämässä ilman muuta tulopoliittisen ratkaisun, jossa julkisyhteisöjen osalta lähtisin palkankorotuksissa nollalinjalta, mutta samalla edellyttäisin, että sovitaan siitä, että julkisyhteisöissä ei tapahdu irtisanomisia, vaan välttämätön taloudellinen sopeuttaminen tehtäisiin lyhyehköillä lomautuksilla, koulutusvapailla ja tämän tyyppisillä järjestelyillä.

Työelämäpaketti olisi laajassa mitassa saatava aikaan sillä tavalla, että osa-aikatyötä järjestellään ja myös luodaan yli 55-vuotiaille vapaaehtoinen tilapäinen eläkejärjestely, jossa nämä voisivat vapaaehtoisesti alennetulla eläkkeellä siirtyä eläkkeelle edellyttäen, että nuoria otetaan vastaavasti vapautuviin työpaikkoihin.

Lisäisin tähän pakettiin myös korkosopimuksen, jossa peruskoron ja verojen yhdistelmällä pidettäisiin korot alhaalla. Tämä toki viittaa säännöstelyyn, mutta näen kyllä, että Suomen kansantaloudessa ei ole varaa puhuakaan enää muusta kuin että on oltava mahdollisuus tarvittaessa hallinnollisilla toimenpiteillä pitää kiinni siedettävästä korkotasosta.

Pakettiin lisäisin myös investointiohjelman, jossa tulisi ilman muuta ottaa mukaan sosialidemokraattien taholtakin esitetty julkisten investointien aikaistamis- ja kasvattamispaketti, mutta vain osana kokonaisohjelmaa, koska sellaisena sillä on merkitystä.

Arvonlisäveron osalta, joka sisältyy budjettiin, toteaisin, että sen toteutumisaikataulun suhteen tulisi laatia erillinen suunnitelma, jossa keskeinen asia on kiinnittää huomiota siihen, että työllistämisvaikutukset kohdentuisivat ja ajoittuisivat oikein ja positiivisesti tähän suhdannetilanteeseen nähden. Kaiken tämän jälkeen lisäisin porkkanana pakettiin tuloverolievennyksen, joka kohdistettaisiin pieni- ja keskituloisille sillä tavalla, että sen vaikutus kokonaiskysyntään, kulutuskysyntään olisi mahdollisimman suuri. (Ed. Vähänäkki: Eikö maatalousyrittäjiä pitäisi myös ajatella?) — Herra puhemies! Minä jo odotinkin, koska ed. Vähänäkki huutaa esiin maatalouden. Voin todeta, että kaikki tähän sopisivat, myös maatalousyrittäjät ja muut.

Herra puhemies! Olen vakuuttunut, että jos tällainen kokonaisohjelma saataisiin aikaan, niin kaikki voittaisivat.

Herra puhemies! Totean, että muuten yksityiskohtien osalta budjetissa olisi moniakin seik-

koja, joihin haluttaa puuttua. Mutta kun viittaan valtiontalouden nykyiseen tilaan ja myös budjetin laadintamenettelyyn, jota käsittelin puheenvuoroni alussa, on varmasti viisaampaa todeta, että tällaisia yksityiskohtia ei kovin paljon kannata ainakaan tässä isossa salissa esitellä. Sen viestin kuitenkin haluaisin jättää hallituksen suuntaan tässäkin tilaisuudessa, että tässä tilanteessa, kun budjetissa kuitenkin on vielä käyttämättömiä määrärahoja investointien käynnistämiseen, siis tämän vuoden budjetissa, pitäisin välttämättömänä, että mm. siellä valmiina olevat energiahakemukset käsiteltäisiin ja energialaitosinvestoinnit ja investointiavustuspäätökset tehtäisiin, koska niillä saataisiin merkittäviä investointeja aikaan.

Edustajat Lahikainen, Rossi, Metsämäki, Lahti-Nuuttila, Markkula, O. Ojala, Renko, Enestam ja Ranta merkitään läsnä oleviksi.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kuuntelin ed. Korvan puheenvuoroa oikein hereällä korvalla, mutta en sieltä löytänyt kuin yhden tai kaksi lievää viittausta kunnallistalouteen. Hyvin ohuesti hän ohitti aikaisemman elämänsä eli kunnanjohtajan elämänsä ja ne vaikeudet, joissa kunnat nimenomaan Ahon hallituksen toimesta ovat. Rajulla valtionosuuden leikkauksella on valtiovalta pannut todella kunnallistalouden kuralle. Lisäksi kun hallitus edistää toimillaan työttömyyttä, se vaikuttaa myös kunnallistalouteen erittäin kielteisesti. Yhä harvenevien veronmaksajien tai työssä olevien verorasitus kasvaa semminkin, kun kunnallisvero on vielä epäoikeudenmuikainen jakovero. Kaiken päälle on vielä sisäministeri Mauri Pekkarisen runnoma epäoikeudenmukainen valtionosuuksien leikkausten jakotapa, joka suosii kepulaisvoittoisia pohjoisen kuntia. Täällä etelässä ansaitut valtioveron varat lentävät kuin kurjet sinne Kainuun soille.

Ed. Savela merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Korva äskeisessä puheenvuorossaan puuttui mielestäni erittäin tärkeään periaatteelliseen kysymykseen, kun hän käsitteli budjetin käsittelyjärjestystä eduskunnassa. Tähän liittyy kuitenkin eräs ongelma. Kun ed. Korva esitti, että eri valiokunnissa käsiteltäisiin budjettia, niin ymmärtäisin, että hän tarkoittaa silloin, että valiokunnittain jaettaisiin eri pääluokat. Kuitenkin pääluokat tällä hetkellä budjetissa ovat edelleen melko sekavia ja niihin kuuluu itse asiassa paljon sellaisia kysymyksiä, jotka todellisuudessa kuuluisivat jonkin toisen pääluokan piiriin. Tähän uuteen työskentelytapaan liittyisi ehdottomasti se, että budjetti pitäisi jäsennellä uudestaan.

Esitän tästä vain yhden esimerkin, jonka olen esittänyt aikaisemminkin. Sosiaalikysymyksiä on paitsi pääluokassa 33 eli sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa myös kohdissa 34, 35 ja 30, siis työministeriön pääluokassa työttömyysturvan osalta, ympäristöministeriön pääluokassa asuntotuen osalta ja maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa maataloustuen osalta. Jos budjettia alettaisiin työstää sillä tavalla kuin ed. Korva edellyttää ja mikä olisi minusta hyvä, niin budjetti pitäisi myös jäsennellä asiallisesti uudelleen.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Korva joko ei ole kuunnellut tai ei ole ymmärtänyt kuulemaansa. Sosialidemokraattien budjettivaihtoehto perustuu siihen, että 10 miljardin panos työllistämiseen ja kasvun vauhdittamiseen olisi saatavissa pääosin budjetin sisäisillä siirroilla. Tämä sosialidemokraattien vaihtoehto on sitä paitsi huomattavasti uskottavampi tie näistä ongelmista ulospääsemiseksi kuin ed. Korvan tie. Hänhän esitti, että budjetin käsittely tulisi siirtää valtiovarainvaliokunnasta erikoisvaliokuntiin.

Valtiovarainvaliokunnalla ja sen jaostoilla on kaikki mahdollinen tieto budjetin sisällöstä ja kaikki tarvittava tieto myös muutosten tekemiseen. Erikoisvaliokunnilla puolestaan ei ole yhtään sen enempää rahaa kuin valtiovarainvaliokunnalla on käytössään. Jos budjettiesitykset eivät eduskunnassa muutu, ed. Korva, se johtuu siitä, että hallituspuolueiden edustajat eivät valtiovarainvaliokunnassa eivätkä erikoisvaliokunnissakaan lakeja käsiteltäessä ole taipuneet muutosten tekemiseen.

Muuten, ed. Korva, kehottaisin virittämään hallituksen kanssa keskustelua säännöstelytalouteen siirtymisestä, niin kuin hän toivoi, tai edes korkosääntelyyn palaamisesta avoimen talouden olosuhteissa ja markan kellumisen aikana. Kun ed. Korva käy ministeriensä kanssa tämän keskustelun, niin siinä keskustelussa minä

todella haluaisin olla kärpäsenä katossa kuulemassa.

Italian presidentin vierailu

Toinen varapuhemies: Arvoisat kansanedustajat! Ilmoitan, että Italian tasavallan presidentti Oscar Luigi Scalfaro on seurueineen saapunut seuraamaan täysistuntoa. Eduskunnan puolesta lausun presidentti Scalfaron tervetulleeksi eduskuntaan.

Ed. Lahti-Nuuttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Korva lähetti äsken viestejä hallituksen suuntaan. Itse asiassa hän lähetti varsin väkeviä viestejä. Hän suoraan tai epäsuorasti epäili kaikkia hallituksen toimia ja hän ei hyväksynyt myöskään hallituksen budjettilinjausta. Tulevaisuus tulee näyttämään, oliko ed. Korvan puheenvuoro rehellistä vai epärehellistä puhetta.

Hän yritti puheenvuorossaan myös vähätellä juuri julkistettua sosialidemokraattien budjettilinjausta, mutta kun hänen puheenvuoronsa sisältöä erittelee, saattaa havaita, että hän SDP:n budjettilinjauksesta oli juuri ottanut näitä Suomea elvyttäviä aineksia omaan esittämäänsä kokonaisohjelmaan.

Merkittävänä huomiona ed. Korvan puheenvuorosta pidin myöskin hänen kannanottoaan arvonlisäverojärjestelmään. On hyvä, että kaikille alkavat jo etukäteen selvitä sen tuhoisat vaikutukset Suomelle ja suomalaisille tässä pohjamudassa, missä nyt taloutemme kanssa olemme. Ed. Korva oli havainnut, että vaikutukset työllisyyteen tulevat olemaan erityisen vaarallisia. Se on todella totta. Tämän vuoksi meidän pitäisikin yhdessä pyrkiä siihen, että arvonlisäverojärjestelmää ei säädettäisi voimaan vielä 1.6.94:kään, vaan sen voimaantuloa siirrettäisiin vähintään vuoden 1995 alkuun.

Ed. Korva (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Lahti-Nuuttilalle toteaisin, että puheenvuoroni kärki ei ollut arvostelua hallituksen budjettilinjaan vaan oli suunnattu siihen, että pitäisi kaikkialla ymmärtää, että hallituksen budjetin lisäksi tarvittaisiin kokonaissuunnitelma, yhteiskuntasopimus kansantalouden käynnistämiseksi, eli hallituksen linjaa näiltä osin ei tarvitsisi muuttaa kuin osana yhteiskuntasopimusta.

Ed. Hämäläiselle joudun toteamaan, että hän valtiovarainvaliokunnan jäsenenä muistaakseni ilman muuta kannattaa tällaista vanhaa budjettivalmistelua, koska kuvittelee, että hänellä on valta käsissään. Mutta häneltä jää huomaamatta se tosiasia, että budjettivalmistelu on siirtynyt ja etääntynyt erikoisvaliokuntien ja lainsäädännön kautta tapahtuvaksi. Tämä pitäisi tunnustaa. Totta kai on mahdollista koordinoida budjettivalmistelu nimenomaan valtiovarainvaliokunnassa siinäkin tapauksessa, että erikoisvaliokunnat sidottaisiin omalla toimialueellaan tähän työhön.

Ed. Paloheimon kanssa olen kyllä samaa mieltä sen suhteen, että varmasti budjettirakenteen uudistaminen silloin on oleellinen osa tätä prosessia.

Ed. Vähänäkin osalta totean, että hän ilmeisestikään eilen ei ollut kuuntelemassa sisäministeri Pekkarisen selostusta ja perusteluita ja sen pohjalta käytyä keskustelua kunnallistaloudesta. Valittaen on todettava ja olen myös ministeri Pekkariselle joutunut toteamaan, että eniten menettävien kuntien joukossa on kuusi Lapin kuntaa. Minusta se on väärin. Silloin ed. Vähänäkin puheenvuoron tiedot siitä, että etelästä siirretään Lappiin valtionosuuksia tällä päätöksellä, ovat virheellisiä. Pitäisi tutustua asiaan.

Ed. Luhtanen: Arvoisa puhemies! Hallituksen budjettiesitys on jälleen kerran surullista luettavaa. Tulo- ja menoarvioesitys ei tuo minkäänlaista muutosta talouden lamakierteeseen. Päinvastoin se vain syventää sitä. Vaikka budjetin yleisperusteluissa väitetäänkin, että talouspolitiikan tavoitteena on palauttaa kestävä talouskasvu ja hyvä työllisyys, budjettiesitys johtaa selvästi laman ja työttömyyden kasvun jatkumiseen ja syvenemiseen.

Onkin painokkaasti todettava, että tämä on siis hallituksen ja siihen kuuluvien eduskuntaryhmien tahto. Esitys ja siitä tähän mennessä käyty keskustelu mielestäni osoittavat dramaattisesti eron hallituksen ja opposition välillä. Hallitus hyväksyy ja esittää työttömyyden kasvattamista. Oppositio taas esittää ja vaatii työttömyyden parantamista edistäviä toimia.

On täysin selvästi nähtävissä, että budjettiin kirjatut leikkaukset näivettävät kotimaista kysyntää, lisäävät työttömyyttä ja vähentävät verotuottoja niin, että budjettikauden aikana joudutaan yhä uusiin leikkaustarpeisiin budjettitalouden vajeen estämiseksi. Talouden kuihtumiskier-

re muuttuu näin itse itseään ruokkivaksi, niin kuin joku on sanonut.

Se, mikä myös tässä suuresti ihmetyttää, ovat hallituksen toimet julkisen sektorin alasajamiseksi. Laman aikana julkisten menojen bruttokansantuoteosuus on noussut, se on selvä, mutta tähän on myös selvä syy. Tämä on johtunut pankkituesta, työttömyyskustannusten kasvusta ja kokonaistuotannon alenemisesta. Verotulojen samanaikainen aleneminen on johtanut julkisen talouden alijäämän kasvuun. Hallitus on määrätietoisesti ja pysyvästi pyrkinyt alentamaan julkisen sektorin osuutta kansantaloudessa. Tästä on osoituksena se, että talousarvioesitykseen sisältyy useita sellaisia toimenpiteitä, joilla pyritään supistamaan ja leikkaamaan julkisia menoja, myös välttämättömiä ja tarpeellisia menoja. Esimerkkinä mainittakoon vaikka kaikkien etuuksien indeksikorotuksista luopuminen.

Myös julkiset investointimenot supistuvat määrällisesti sekä tänä että ensi vuonna runsaan kymmeneksen. Valtio vähentää erityisesti uusia tiehankkeita, ja myös rautatieinvestoinnit supistuvat. Kuntien investoinnit supistuvat tuntuvasti enemmän kuin valtion investoinnit. Tästä kaikesta on seurauksena se, että julkinen talous yhä heikkenee kaikkine kielteisine seurauksineen.

Tässä budjettikeskustelussa on hyvin runsaasti käsitelty kuntien valtionosuusleikkauksia. Talousarvioesityksessä kuntia kohdellaan todella kaltoin. Valtionapuja leikataan kunnilta ensi vuonna yli 5 miljardilla markalla. Kuluvalle vuodelle päätetty kuntien kulutusmenojen 4 prosentin säästö pidetään myös yhä edelleen voimassa ensi vuonna. Kuntien edellytetään toteuttavan ensi vuonna 6,5 prosentin henkilöstömenojen säästöt kuten valtiollakin.

Ei tarvitse olla ennustaja, kun voi todeta sen, että kuntien talouden heikentäminen yli 5 miljardilla markalla on kohtalokasta sosiaali-, terveys- ja koulutuspalveluille tässä maassa. Koska työttömyys kaventaa vielä entistä jyrkemmin kuntien verotulopohjaa, johtaa tämä yhdessä näin mittavien leikkausten kanssa irtisanomisiin, veroäyrin hinnankorotuksiin ja kuntien velan kasvuun.

Suunnitellut leikkaukset ovat kuntakohtaisesti niin rajuja, että ne kriisiyttävät monen vahvankin kunnan talouden. Esimerkiksi, niin kuin täällä on esiintuotu, Kuntaliiton arvion mukaan valtionapujen leikkaukset aiheuttavat noin 2 pennin veroäyrin korotuspaineen.

Ennen kaikkea minusta on todettava se, että valtionosuuksien leikkaus on toteutettu täysin epäoikeudenmukaisin perustein. Hallituksen toteuttama karsintatapa suosii pieniä maalaiskuntia isojen kaupunkikuntien kustannuksella. Onkin todettava, että valtionosuuksien vähentäminen ja leikkaaminen kohdistuu kohtuuttoman voimakkaasti pääkaupunkiseutuun ja erityisesti Espooseen, kotikaupunkiini.

Asukasta kohden valtionosuuksien leikkaus on Espoossa ja Kauniaisissa maan suurin ja verrattuna muihin kuntiin myös poikkeuksellisen suuri. Valtioneuvoston suunnitelman mukaan Espoon valtionosuuksista leikattaisiin runsaat 28 prosenttia eli ylivoimaisesti eniten koko maassa. (Ed. Vähänäkki: Korva kuuntelee nyt!) — Aivan. — Suunniteltu toteuttamismalli vähentää Espoossa vuoden 94 valtionosuuksia 225 miljoonaa markkaa, kun Espoon yleinen valtionosuus vuonna 1993 valtionosuusuudistuksen seurauksena naapurikuntiinkin verrattuna jäi käsittämättömän alhaiseksi. Esimerkkinä täytyy nyt sanoa ihan konkreettinen luku. Espoo sai 99 markkaa per asukas, kun esimerkiksi Helsinki sai 849 markkaa ja Vantaakin yli 600 markkaa per asukas, vaikka nämäkin kunnat jäävät jälkeen muusta valtionosuusmittelöstä. Tässä voi todeta sen, että Espoo on jäänyt todella nyt kahdessa kierroksessa jälkeen kaikista muista. Näin Espoo on todella ajautumassa ja osin jo ajautunutkin täysin eriarvoiseen asemaan muihin kuntiin verrattuna, ja on tietysti selvää, että näin mittava leikkaus vaarantaa kuntalaisten tärkeät peruspalvelut myös Espoossa.

Minusta on hyvin mielenkiintoista todeta se, että puoluepoliittisen ulottuvuuden espoolaisille antaa se tosiasia, että kokoomus on Espoon johtava puolue ainakin toistaiseksi, ja on erittäin mukava ja tärkeää katsoa, kuinka nämä edustajat ja samalla kunnallispoliitikot käyttäytyvät tässä asiassa. Vähimmäisvaatimus on mielestäni se, että kuntia kohdellaan tasapuolisesti.

Mielestäni hallituksen leikkausesitykset on jyrkästi torjuttava työttömyyttä ja lamaa syventävinä toimenpiteinä. Syytä on todeta tietysti sekin, että säästöjähän ei juurikaan näistä synny mutta työttömiä saadaan lisää, ja tästä tietysti johtuu se, että verotulot alenevat, yhteiskunnan työttömyyskustannukset kasvavat ja kotitalouksien kulutuskysyntä alenee. Toisin sanoen lamakierre edelleen syvenee.

Me varmasti kaikki tiedämme, että kunnilla on jo nyt, ainakin useimmilla kunnilla, lakisääteisten velvollisuuksiensa takia hyvin suuria vaikeuksia toteuttaa leikkausten edellyttämiä säästöjä. Kunnat ovat taloudellisissa vaikeuksissaan

jo nyt karsineet sosiaali- ja terveyspalvelujaan minimitasolle. Monessa kunnassa näin on käynyt. Avohoitoon siirtyminen on merkinnyt käytännössä sitä, että sairaat ja palvelujen tarpeessa olevat ihmiset pidetään kotihoidossa kriittiseen pisteeseen asti tai sairaat lähetetään sairaalasta kotiin hyvin huonossa kunnossa. Hoitovastuuta jätetään liiaksi omaisten tai läheisten harteille, eikä avohoidon palveluja ole saatavana riittävästi.

Esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen mukaan kaikki mahdolliset sosiaali- ja terveyspalvelut on pantu maksulle lähes kaikissa kunnissa. Maksut on useimmiten nostettu jo nyt lain sallimiin enimmäismääriin asti, ja erityisesti eläkkeellä oleville tärkeät pitkäaikaishoidon maksut on nostettu monessa kunnassa täysin kohtuuttomiksi. Tästä on todella karmeita esimerkkejä olemassa.

Mieleni tekee kysyä, eikö hallitus ole todella tästä käytännöstä tietoinen. Tänä aamuna televisiossa näytettiin Pelastusarmeijan leipäjonoja. Kerrottiin, että satoja ihmisiä käy Pelastusarmeijan ja kirkon leipäjonoissa. Tätäkö todella hallitus haluaa, että meillä mennään tähän, että ihmisten pitää mennä leipäjonoihin ja vielä siinäkin käy niin, että leipäjonotkin joutuvat lopettamaan varojen puutteessa toimintansa?

Minä otan ihan konkreettisen esimerkin hallituksen viimeaikaisesta toiminnasta. Budjettiesityksessä hallitus esittää omaishoitajille 14 lomapäivää vuodessa. Hyvä näin, hyvä asia. Mutta tietysti jää miettimään, miten kunnat tässä tilanteessa toteuttavat omaishoitajille luvatut vapaapäivät. Ensinnäkin, kun koko lain toteutus kangertelee varojen puutteessa ja me olemme tässä tilanteessa kunnissa, kuinka sitten voidaan tehdä tällaisia uudistuksia, kun ei entisistäkään tahdota selvitä, vaikka ne ovat kuinka hyviä? Kyllä nämä realiteetit täytyy ottaa huomioon kuntatasolla.

Lähtökohta on mielestäni ilman muuta se, että kuntien on taloudellisestikin vaikeina aikoina voitava hoitaa niille säädetyt tehtävät kohtuuhintaisten palvelujen järjestämiseksi. Korostettakoon vielä sitä, että kansalaisten perusturvallisuuteen sijoitetut rahat ovat pohjaa koko yhteiskunnan talouden kasvulle, ja valtionosuudet on mitoitettava edellä esitetty vaatimus huomioon ottaen. Korostettakoon vielä, että kunnalliset palvelut ovat elinehto eläkeläisille, sairaille ja lapsiperheille. Vielä sekin on tosiasia, että esimerkiksi eläkkeisiin tai muihin sosiaalietuuksiin ei tulisi hallituksen kaavailujen mukaan minkäänlaisia indeksikorotuksia. Eläketulojen verotus kiristyy, kun eläkkeensaajien sairaus- ja kansaneläkemaksua nostetaan yhdellä pennillä, ja eläkkeellä olevat joutuisivat myös maksamaan sosiaaliturvamaksua ennätysmäärän, 4 penniä enemmän kuin muut tulonsaajat vastaavansuuruisista tuloista. Näin tämä hallitus pistää lamalaskut maksettavaksi yhteiskunnan vähäväkisille. Tätä en voi kerta kaikkiaan hyväksyä.

Herra puhemies! Koulutuksen ja tutkimuksen saralla hallituksen budjettiesitys kuvastaa todella hyvin hallituksen korkeakoulu- ja tutkimuspoliittista linjaa. Lyhyesti sanottuna se on näköalatonta temppuilua, tiedon ja osaamisen kokonaisvaltaista alasajoa. Hallitukselle ei ole vieläkään selvää se, että korkeakoulujen toiminta, koulutus ja tutkimus ylipäätään, ovat pitkäjänteistä toimintaa ja kriisitilanteissa tämä merkitys yhä vain korostuu. Mutta mitä tekeekään maamme hallitus? Hallitus on tehnyt nk. korkeakoulupolitiikassaan poukkoilevia, lyhytjänteisiä ja huonosti valmisteltuja ratkaisuja. Kukaan ei tiedä, mihinkä tämä meno johtaa. Yhteisesti sovittuja tavoitteita ei ole eikä hallitus selvästikään tiedä, missä ollaan ja minne ollaan menossa.

Minun mielestäni korkeakoululaitoksen sokea supistamispolitiikka toimii hallituksenkin talouspoliittista linjaa vastaan, ja jo ajatuskin siitä, että korkeakoulutus ja yleinen perussivistys perustuisivat vain markkinoiden ohjaukseen, tuntuu kammottavalta. Hallitsemattomat supistustoimenpiteet eivät aiheuta haittaa pelkästään korkeakoululaitokselle ja tutkimukselle, ne aiheuttavat pysyvää vahinkoa teollisuudelle ja koko elinkeinoelämälle sekä erilaisten yhteiskunnallisten palvelujärjestelmien toimivuudelle, esimerkkinä vaikkapa terveydenhuollon palvelujärjestelmä.

Korkeakoulujen kehittämislaki on taannut viime aikoihin asti korkeakouluille pitkäjänteisen, suunnitelmallisen voimavarakehityksen. On käsittämätöntä, että laki hallituksen esityksestä ja sivistysvaliokunnan enemmistön ja eduskunnan enemmistön hyväksymänä romutettiin aikana, jolloin sitä olisi eniten ja kipeimmin tarvittu. Näin kävi täällä.

On turha enää toistaa sitä, miksi juuri tällä hetkellä korkeimman opetuksen ja tutkimuksen tulisi olla aallonharjalla. Mainittakoon nyt kuitenkin vielä se, että suojamuurien romahdettua maamme ympäriltä on tosiasia se, että vain kansainvälinen taso määrää myös tutkimuksessa. Tasovaatimukset tulevat kovenemaan sitä

mukaa kuin kansainvälisyys lisääntyy. Meidän yliopistomme ovat kansainvälisessä kilpailussa, tahdoimmepa sitä tai ei. Tämä tarkoittaa sitä, että maamme tutkimuksen ja korkeimman opetuksen tärkeimmäksi kysymykseksi on noussut laatu. Hallitus ei ole minun mielestäni tätä kyennyt oivaltamaan eikä kyennyt käytännössä huolehtimaan laadun turvaamisen edellyttämästä politiikasta. Sanahelinää kyllä on, mutta kaikki toimenpiteet, mitä käytännössä tehdään, puhuvat toisin.

Hallituksen poukkoilusta myös korkeakoulusaralla käy esimerkiksi noudatettu budjettipolitiikka. Budjetissa hallitus leikkaa roimalla kädellä korkeakoulu- ja tutkimusmenoja. Lisäbudjeteissa, kakkos- ja kolmoslisäbudjetissa tänä vuonna, voimavaroja kyllä lisätään. Nyt käsiteltävässä budjetissa poukkoileminen on myös tosiasia. Tästä budjettiesityksestä puuttuvat ne lisämäärärahat, jotka kuluvan vuoden toisessa ja kolmannessa lisätalousarviossa on osoitettu maamme korkeakouluille. Korkeakouluillehan osoitettiin näissä lisätalousarvioissa yhteensä noin runsaat 60 miljoonaa markkaa ja Suomen Akatemialle noin 20 miljoonaa markkaa ja nyt näitä määrärahoja ei esitetä ensi vuoden tulo- ja menoarvioon, siis yhteensä runsaat 80 miljoonaa markkaa.

Kun kysymyksessä olivat erityisesti nuorten työllistämiseen ja uusteollistamiseen tarkoitetut määrärahat, on syytä tietysti kysyä, oliko nämä määrärahat todella tarkoitettu vain kertaluonteiseksi määrärahaksi vai onko tarkoitus lisätä näitäkin määrärahoja mahdollisesti tulevissa lisäbudjeteissa vai mistä on kyse. Onko hallitus huomannut tämän? Mikä on hallituksen suunnitelma tällaisten määrärahojen suhteen? Vai onko ne tietoisesti leikattu sieltä pois? Joka tapauksessa on selvää, että jatkuvan epätietoisuuden vuoksi korkeakoulut eivät ole kyenneet eivätkä kykene käyttämään voimavaroja tehokkaasti tällaisessa epävarmassa ja suunnittelemattomassa tilanteessa hyväkseen.

Hallituksen lyhytjänteisestä ja näköalattomasta tempoilusta käyvät esimerkiksi myös hammasklinikka- ja eläinlääketiedehölmöilyt, joista ei tässä yhteydessä enempää. Ongelmana minun mielestäni onkin hallituksen päätöksenteon kyvyttömyys. Samoillakin voimavaroilla näkemyksellinen ja rakenteellisiin ratkaisuihin kykenevä hallitus olisi saanut kyllä huomattavasti enemmän aikaan.

Tässä budjettiesityksessä korkeakoulujen määrärahojen nettomenetykset lienevät noin 400 miljoonaa markkaa. Tässä tilanteessa tämäkin on liikaa enkä voi hyväksyä näitä leikkauksia. Me kaikkihan tiedämme sen ja me kaikki hyväksymme sen, lähes päivittäin jopa korostamme sitä, että nuoret on saatava koulutukseen. Opiskelu on työttömyyttä parempi, näin me sanomme, mutta siksi juuri, hyvät ystävät, meidän olisi tehtävä kaikki voitavamme tämän asian eteen. Kaikki koulutusinvestoinnit voidaan myöhemmin hyödyntää tavalla tai toisella. Tämäkin on tosiasia. Tästä johtuen opiskelijapaikkoja esimerkiksi korkeakouluissa tulisi tilapäisesti pikemminkin lisätä eikä vähentää, kuten hallitus on viime keväänä suunnitelmassaan päättänyt. Tämä edellyttää korkeakouluille suunnattavien voimavarojen lisäämistä ja kohdentamista eikä leikkaamista.

Herra puhemies! Kaiken kaikkiaan korkeakouluihin ja Suomen Akatemiaan kohdistetut säästötoimenpiteet ja muutokset ovat kääntyneet jo itseään vastaan ja ovat ilmeisesti vaurioittaneet kansakunnan ja tiedeyhteisön elintärkeitä etuja.

Herra puhemies! Korkeakoulupoliittinen päätöksenteko lepää käytännössä vain hallituksen harteilla. Mielestäni päätöksenteon pohjaa tulisikin laajentaa. Eduskunnan roolia on vahvistettava korkeakoulupolitiikassa. Eduskunnan tehtävänä on mielestäni ennen muuta ottaa kantaa kokonaisuuksiin eikä näperrellä yksittäisten pikku kysymysten parissa. Mutta voidakseen tehdä järkeviä ja oikeudenmukaisia päätöksiä eduskunnan on oltava selvillä kokonaisuuksista. Tämä on tietysti vähin vaatimus.

Esimerkiksi käy hyvin hammaslääketiedettä koskeva tuleva päätöksenteko. Eduskuntaan tuotaneen tämän käytännön mukaan koko maamme hammaslääketieteellisestä kokonaisuudesta ainoastaan Kuopion yliopiston hammaslääketieteen lakkauttamista koskeva lakiesitys siitä syystä, että tämän yliopiston hammaslääketieteellinen opetus on tiedekuntana lailla säädetty. Muut hammaslääketieteen koulutusyksiköt ovat lääketieteellisten tiedekuntien osastoja. Näin ollen näistä ei ole säädetty lailla ja päätöksenteko ei välttämättä tule, ei ainakaan lakitasoisena, eduskuntaan. Tämän johdosta eduskunta pääsee tai joutuu päättämään yhden ainoan yksittäisen tiedekunnan lakkauttamisesta eikä koko maamme hammaslääketieteellisestä kokonaisuudesta. Tämähän se tärkeää olisi kysyä eduskunnalta, olemmeko sitä mieltä, että puolet meidän hammaslääketieteen kapasiteetistamme on lopetettava.

Edellä mainittu koskee myös luonnollisesti muitakin yliopistoaloja. Mielestäni eduskuntaan tuleekin määrävuosittain tuoda pitkälle aikavälille ulottuva koko Suomen korkeakoululaitosta ja tutkimustoimintaa koskeva kehittämisohjelma tai -suunnitelma. Näin ainakin taattaisiin se, että korkeakoulu- ja tiedepoliittinen kokonaisuus olisi julkisessa keskustelussa ja myös eduskunnan käsittelyssä.

Herra puhemies! Lisäksi vielä muutama sana budjettitekniikasta. Minusta oli suorastaan surkuhupaisaa lukea esimerkiksi opetusministeriön pääalalta erittäin kauniita koulutusta ja tutkimusta koskevia tavoitteita ja suunnitelmia. Mutta kun näitä suunnitelmia ja tavoitteita vertasi saman asiakirjan seuraavilla sivuilla esitettyihin budjettilukuihin, tuli tunne kyllä, että siinä eivät tavoitteiden kirjoittajat kyllä tienneet, mitä seuraaville sivuille on varsinaisina budjettilukuina laitettu. Joka tapauksessa budjettiluvut ja periaatteet iskivät toisiansa korvalle kyllä pahemman kerran, sen voi jokainen todeta, kun ottaa budjettikirjan käteensä.

Muutenkin tätä budjettikirjaa on tavattoman vaikea lukea. Välttämätöntä olisikin olla kunkin pääluokan rinnalla erityismenoarvio, ainakin opetushallinnon kohdalla tämä pitää paikkansa, jotta budjettilukujen sisällöstä saisi edes riittävän käsityksen.

Ed. Alho merkitään läsnä olevaksi.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Luhtasen puheenvuoron johdosta voi todella sanoa, että täyttä asiaa joka sana, ja sitä ei tässä talossa kovin usein voi sanoa. Ed. Luhtanen lopetti toteamalla, että opetusministeriön pääluokassa tavoitteet ja budjettiluvut eivät mene yksiin. Näin on, ed. Luhtanen. Minä luulenkin, että tavoitteet on kirjoitutettu opetusministeriön virkamiehillä ja budjettiluvut ovat tulleet valtiovarainministeriöstä, ja tässähän tämä paradoksi täsmälleen onkin.

Ed. Luhtanen kiinnitti myös huomiota tähän järjettömyyteen, siis kuntien jättimäiseen, yli 5 miljardin ns. valtionosuusleikkaukseen ja säästöihin, jotka eivät, kuten ed. Luhtanenkin totesi, mitään säästöjä ole. Valtio kyllä säästää, mutta kunnat joutuvat näiden säästöjen johdosta velkaantumaan. Eli on aivan järjetöntä, että valtio siirtää nämä rasitteet kunnille, jotka muutenkin ovat suurissa vaikeuksissa.

Vielä kerran, kun ed. Korva jälleen jatkoi ministeri Pekkarisen aloittamaa peliä toteamalla säästöistä esimerkiksi sen, miten kuusi Lapin kuntaa kärsivät eniten, ed. Korvallekin sanoisin sen, että on aivan turha puhua pelkästään markkamääräisistä säästöistä, pitää miettiä myös mistä säästetään. Eräät kunnat saavat tällä hetkellä valtionosuutta per asukas jopa 18 000 markkaa ja siitä vaihtelevasti alaspäin. Kun siitä otetaan noin 1 000 markkaa, jäljelle jää vielä 15 000, 16 000, jopa 17 000 markkaa. Mutta esimerkiksi Helsinki saa tällä hetkellä noin 4 800 markkaa per asukas. Kun siitä otetaan lähes 1 200 markkaa per asukas, jäljelle jää vain 3 700 markkaa per asukas. Kuitenkin myös Helsingissä täytyy peruspalvelut, koulutus, päivähoito, terveydenhuolto jne., tarjota. On täysin kohtuuton tilanne, että tehdään leikkaukset tällä tavalla. Nyt pelataan markoilla, tai pelataan sillä, paljonko on korotuspenni ...

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. A n t v u o r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Luhtanen kiinnitti huomiota valtionosuuksien leikkausten kohtuuttomuuksiin. Tässä kohden olen hänen kanssaan täysin samaa mieltä. Tuntuu erityisen katkeralta ja tuntuu myös, että on tavattoman pettynyt keskustaan, kun taas kerran on puolueellisesti jaettu näitä asioita ja varsinkin, kun näinä aikoina toivoisi, kun kaikki päätökset ovat vaikeita, laaja-alaista ja edes jonkinlaista oikeudenmukaisuutta kuntien kesken.

Mitä yleisesti ed. Luhtasen budjettikritiikkiin tulee, on sanottava, ettei tämä hallituspuolueillekaan ole kovinkaan helppoa eikä tässä nyt mitenkään erityisesti hallituksen tahdosta ole kysymys. Kysymys on vain siitä realiteetista, että olemme eläneet yli varojemme jo varmasti 20 vuotta. Tähän on viimeinen Oecd-katsauskin viitannut ja vaatinut mm. pankkikorkojen alentamista, tiukempaa pankkien valvontaa, joustoja työmarkkinoille ja tiukennusta maataloustukiin jne. Mutta tietysti on vaikea panna tulot ja menot oikeaan suhteeseen, eikä sitä vielä tässäkään budjetissa pystytä tekemään. Tietysti meille on erityisen vaikeaa kaikille ja ylipäätänsä tässä yhteiskunnassa muuttaa asenteita. Muutos on aina vaikea, mutta nyt kuitenkin erityisesti näin vaikeina aikoina tarvittaisiin sitä yhteistä tunnustamista, että on eletty yli varojen, ja yhteisiä talkoita viedä asioita eteenpäin.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Luhtanen piti varsin lennokkaan puheenvuoron, mutta kun puhe on oikein lennokas, se antaa mahdollisuuden kommentointiin. Ensinnäkin entisenä helsinkiläisenä ja nykyisenä takametsien miehenä, kun kuuntelin pääkaupunkiseudun kuntien saantoa valtion kukkarosta, päädyin johtopäätökseen, että noilla luvuilla ja tuolla esitystavalla ei ole muuta oikeaa johtopäätöstä kuin se, että Helsinki ja Vantaa sulautetaan Espooseen. Se on ainut oikea tapa, ja lopputulos on Suur-Espoo sen jälkeen.

Toisekseen ed. Luhtanen puhui hyvin lennokkaasti tutkimuksesta ja opetuksesta. Minä ymmärsin, että erikoisesti yliopisto-opetuksesta ja tutkimuksesta oli kysymys. Totean yhden asian: Mikä koskee tutkintoja ja sitä suojamuuria, minkä ed. Luhtanen totesi, niin luojan kiitos Suomi on pitänyt Euroopan laajuisesti kiinni toiseksi vaativimmista tutkinnoista. Vain Norjassa on kovempi taso ja vaatimustaso kuin Suomessa. Eli nyt jos mennään siihen kansainvälisyyteen, se on laskua ja huono homma, eli siis projisoidaan alaspäin. Mikä koskee tutkimusta, se on ollut aina kansainvälisessä vertailussa. Ei ole olemassa sellaista kuin suomalaista vertailupohjaakaan, koska jokainen julkaisu on avoin koko maailman tutkimuksen kritiikille. Lennokkuus tuo aina sellaisia jänniä pikku sammakoitakin.

Sitten korkeakouluista liittyen hammaslääketieteen koulutukseen. Ed. Luhtanen kiinnitti huomiota siihen, että Kuopion yliopistosta annetussa järjestysmuotolaissa on mainittu nimenomaan hammaslääketieteen osasto omana kokonaisuutenaan, ja se laki pitää kumota, jos osasto lakkautetaan. Tämä heijastaa juuri sitä eri aikoina ollutta korkeakoulupoliittista ajattelua, mitä järjestysmuotolaissa sanotaan ja mitä asetuksessa tai alempiasteisella ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Perho-Santala (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Lyhyesti vielä kerran valtionosuusleikkauksista. Minusta oleellisempaa kuin leikkaustavan hienosäätö on näiden leikkausten volyymi ja se, onko realistista olettaa, että leikkaukset voidaan tehdä hallitusti peruspalveluita vaarantamatta vai ei. Jos palkka-aleen ei päästä, niin kuin pahoin epäilen, mielestäni asiaa on pakko tarkastella uudestaan. Muuten me sukellamme syvälle turvattomaan pimeään.

Sitten olisin puuttunut korkeakoulupuoleen siltä osin, mikä koskee hammaslääketieteellisten tiedekuntien tai laitosten lakkauttamista. Minusta päätös Turun hammaslääketieteen laitoksen lakkauttamisesta on kouluesimerkki aivan liian kapeasta tarkastelutavasta. Tämän hammaslääketieteen laitoksen merkitys tälle talousalueelle sekä Suomen kansantaloudelle on kiistaton. Pelkästään vientitulot sen tuotekehittelyn tuloksena röntgenlaitteiden ja ksylitolin osalta ovat vuositasolla noin 200 miljoonaa markkaa. Nyt ollaan tekemässä innovaatioita, joista tulee kansainvälisiä myyntimenestyksiä mm. biolasi ja digitaalikuvaus. Ja kun on kysymys siitä, että hammaslääketieteen laitoksen nettomenot ovat 20 miljoonaa markkaa ja laitos saa ulkopuolista tutkimusrahoitusta ja kun otetaan kansantaloudellinen tarkastelu tähän kuvioon mukaan, niin lakkautuksen perusteet häipyvät alta pois. Toisin sanoen ei saada säästöjä ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. V. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Luhtasen puhe oli taitava poliittinen puhe, ja rohkenenkin puuttua siinä vain oikeastaan yhteen kohtaan. Hänellä on nimittäin käsittämättömän suuri usko hallitukseen ja sen valtaan, koska hän suunnilleen totesi, että köyhät ovat Suomessa melkeinpä hallituksen tahdosta johtuen, tai ainakin puheesta kävi selvästi ilmi, että mikäli hallitus haluaisi, meillä ei olisi köyhiä. Toisaalta Jeesus sanoi jo 2000 vuotta sitten, että köyhät teillä on aina keskuudessanne. Kysymys on kaiketi siitä, miten ihmiset ja nimenomaan yksilötasolla huolehtivat näistä köyhistä.

Joka tapauksessa ed. Luhtasen puhe muutenkin todella antaa sellaisen vaikutelman, että hallitus voisi tehdä jotain käden käänteessä ja olisi ratkaisevassa asemassa ja ellei tämä hallitus kykenisi ratkaisemaan ongelmia, niin sen tekisi ainakin se hallitus, jossa sosialidemokraatit olisivat edustettuina. Kuitenkin tämä maailma on syyn ja seurauksen maailma eivätkä täällä poliittiset puheet voi ratkaista mitään.

Itse ajattelen niin, että tässä puheessa ei lainkaan ollut otettu huomioon sitä tosiasiaa, että kansan menestys, sekä aineellinen että hengelli-

nen menestys, on riippuvainen siitä, miten Jumala siunaa kansaa. Tämä on Raamatun perustotuus, enkä tiedä, kuka haluaa tätä kiistää. Mutta jos me otamme vakavasti tämän perustotuuden, meidän täytyy ymmärtää, että Jumalan siunaus taas riippuu siitä, kuinka kansa kunnioittaa ja noudattaa Jumalan käskyjä ja lakeja. Nähdäkseni juuri tämä on Suomen talouden perimmäinen kriisi, että tämä kansa on kääntänyt sekä sydämensä että kaikki ajatuksensa pois Jumalasta ja niittää nyt sitä, mitä aikanaan on kylvänyt.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ed. Luhtasen puheenvuoro oli erinomainen siinä mielessä, että siinä olisi montakin asiaa, joihin pitäisi tarttua. Yritän ennättää käsitellä kahta.

Korkeakoulu- ja tutkimuspolitiikasta olen monessa suhteessa erittäin paljon samaa mieltä kuin hän. Voi kysyä kuitenkin, kun hän vaatii koko korkeakoululaitoksen toiminnan lähestulkoon alistamista eduskunnan näppien alle, miten tämä tangeeraa korkeakoululaitoksen itsenäisyyteen, yliopistojen itsenäisyyteen, koska minun mielestäni se on arvo, jota emme saisi missään nimessä tässä talossa ryhtyä murtamaan. Kun korkeakoulut keskenään pääsisivät alakohtaisesti sopimukseen järkevästä työnjaosta, se olisi erinomainen asia mielestäni.

Ihmettelen, että ed. Luhtanen, jonka työtä arvostan hyvin paljon, yhtyy siihen kaameaan valitusvirteen, joka täällä etelän kansanedustajien keskuudessa on noussut kuntien valtionosuusleikkauksista. Minä en ymmärrä, mitä te haluatte. Onko niin, että pohjoisessa on nyt pantava laudat ikkunaan ja lähdettävä jonnekin muualle? Sitäkö te haluatte, ettekä sitä, että koko Suomi yritettäisiin pitää tässä vaikeassa tilanteessa asuttuna niin, ettei kaikkein heikoimmilta sentään tuhota infrastruktuuria, joka sinne on rakennettu? Minä en tiedä Espoon tilannetta, mutta voi kysyä, että jos siellä on varaa leikkiä jäähalleilla, niin kyllä sitten on varaa hieman tarkistaa kunnallispolitiikan asennoitumista ja käyttäytymistä. Minä en tiedä, mistä teidän vaikeutenne johtuvat. Pohjoisessa on kuntia, jotka toki valittavat, mutta niillä on uskoa, että tästä selvitään.

Toinen asia on se, että sielläkin on kuntia, jotka kärsivät siitä, että ne ovat aikanaan hoitaneet hyvin asiansa.

Ed. Korva (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Selvitys valtionosuusleikkauksesta osoittaa ensinnäkin, että keskimäärin 1,82 penniä äyriä kohti on leikkaustarve erinäisin perustein. Kunnalliselämässä toimineet tietävät, että kun tulot suhteutetaan äyrihintaan, niin niillä hyvin voidaan verrata kuntien asemaa. Sen vuoksi erityisesti joutuu ihmettelemään niitä edustajia, jotka ovat yhtyneet Helsingin Sanomissa aloitettuun valitusvirteen leikkausten huonosta kohdentumisesta. Esimerkiksi Espoossa leikkauksen vaikutus on 1,45 penniä äyriä kohti, kun se keskiarvoltaan on 1,82. Todettakoon nyt, että kaikissa Lapin kunnissa vaikutus on yli 2 penniä per äyri. Eli päinvastoin voisi moittia paikalla olleita ja myös muita ministereitä siitä, miksi leikkaus on tehty niin, että suhteellinen vaikutus on suurempi Pohjois-Suomessa.

Ed. Vähänäkille, joka puuttui tähän asiaan ja joka toivottavasti kuuntelee huoneessaan puhettani, voin todeta, että Vehkalahdelta leikataan enemmän kuin keskiarvo eli 1,96 penniä äyriä kohti. Hänelle lohdutukseksi voi sanoa, että vähemmän kuitenkin kuin Kemijärveltä, jolta leikataan 2,02 penniä.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin yhdyn ed. Perho-Santalan kritiikkiin siitä, että Turun hammaslääketieteen laitoksen lakkauttamispäätös oli hyvin kapealla pohjalla ja pitäisi peruskoulutuksen osalta korjata.

Sitten varsinainen asiani. Kun kuuntelin ed. Luhtasen puhetta, niin minulle selvisi myös se, miksi puheenjohtaja Lipponen täällä eilen puhui 10 miljardin lisämenoista, jotka pitäisi budjettiin saada. Hänhän on ennen esittänyt aika järkeviä talouspoliittisia kannanottoja. Tämä paine näyttää tulevan omasta eduskuntaryhmästä, jossa populismi tuntuu jylläävän kokonaan irrallaan siitä taloudellisesta tilanteesta, missä Suomi on. Meillähän on viime hallituskaudelta kokemuksia siitä, kun tehtiin talouspolitiikkaa, finanssipolitiikkaa nimenomaan irrallaan taloudellisesta tilanteesta, veropolitiikkaa erityisesti, meillä suosittiin finanssipolitiikalla talouden ylikuumenemista. Paljolti siitä syystä olemme juuri tässä tilanteessa. Ed. Luhtanen, se on sillä tavalla, että jos Suomessa ei nyt säästetä ja saada valtion velkaantumista hallintaan, niin me emme pysty tulevina vuosina perusturvaa, peruskoulutusta ja tutkimusta hoitamaan, vaan nimenomaan korot syövät valtiontalouden liikkumavaran. Sen takia budjettipuheenvuorokin kannattaisi rakentaa sille taloudellisille tilanteelle, missä Suomi on.

Tämä on laajempikin kysymys. Jos SDP lähtee lisämenojen mittavalle lisäämisen linjalle, niin kyllä heidän mahdollisesta tulevasta vaalivoitostaan tulee melkoinen poliittinen puhallus. Ei näitä velkoja kukaan Suomessa pakoon pääse, kyllä meidän täytyy ne hoitaa. Se täytyy tehdä silloin, kun velkaantumiskehitys on päässyt liikkeelle. Muuten Suomen kansantalous ja valtiontalous nimenomaan ajautuvat hyvin vaikeaan tilanteeseen.

Kun SDP:ssä tehdään budjettipuheenvuoroja, niin niitä kannattaisi peilata hiukan meidän taloudellista tilannettamme vasten, niin niistä tulisi vähän linjakkaampia.

Ed. L u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaikille yhteisesti, että kyllä peilaaminen budjettitilanteeseen on tehty. Säästöt ja leikkaukset voidaan tehdä niin kovin eri tavalla erilaisista arvolähtökohdista käsin.

Aloitan ed. Ukkolasta. Minä kannatan korkeakoulujen autonomian lisäämistä. Sillä ei ole mitään tekemistä sen kanssa, paitsi parantava vaikutus, että eduskuntaan tuotaisiin — ed. Ukkola voi lukea minun puheeni tarkemmin — kokonaisvaltainen kehittämissuunnitelma, niin että me tietäisimme täällä esimerkiksi sen asian, ollaanko esimerkiksi nyt hammaslääketieteen kokonaisuudesta leikkaamassa yksi osa, puolet vai vielä enemmän. Silloin saisimme kokonaisuuksia käsiimme. Kehittämislakihan on pelkkä resurssilaki, siinä ei sisällöstä juurikaan puhuta. Että me tietäisimme, mistä me kunkin erillisen lain kohdalla olemme päättämässä, on minusta vähin, mitä kansanedustajalta voi vaatia.

Mitä Espoon asioihin tulee, minä kannan huolta myös espoolaisena ja pääkaupunkiseutulaisena siitä, että meillä ei mene laudat ikkunoiden eteen ja että myös Espoossa voidaan jakaa palveluita. En tiedä, kuinka näitä lukuja luetaan, mutta joka tapauksessa äsken esittämäni luvut, joita ajan puutteen johdosta en voi toistaa, ovat täsmälleen oikeita ja ne voi lukea myös hallituksen asiakirjoista. Lisämateriaalia on myös minulta saatavissa.

Sitten ed. Pulliaiselle. Joskus tosiasiatkin voivat olla lennokkaita, hyvä ed. Pulliainen. Toteaisin, että korkeakoulututkintojen suhteen, joita en siis kritisoinut, kansainvälinen tasomme saattaa olla hyvä. Tosin niissä on erittäin paljon vaihteluja, riippuen mistä korkeakoulusta on kyse. Mutta kansainvälinen tutkimustoiminta: Jotta pysymme kilpailussa mukana, meidän on saatava tähän maahan viisi kuusi erittäin voimakasta kansainvälistä tutkijayhteisöä ja pienempiä alayhteisöjä lisäksi. Jotta tämä onnistuisi, korkeakoulujen ja Suomen Akatemian perustutkimuksista on huolehdittava niin, että me saamme riittävän kasvupohjan myös soveltavalle tutkimukselle, joka taas ruokkii ja on elinehto meidän teollisuudellemme, elinkeinoelämällemme jne.

Ed. D r o m b e r g : Herra puhemies! Käsiteltävänä oleva ensi vuoden valtion talousarvioesitys on niukkaakin niukempi. Vaikea taloudellinen tilanne ei anna mahdollisuuksia menojen kasvattamiseen aikaisempien vuosien tapaan. Käytettävissä olevat tulot ovat vähentyneet samalla, kun paineet menopuolella ovat kasvaneet. Siksi katson, että budjetin perusfilosofia on oikean suuntainen. Menot on sopeutettava käytettävissä oleviin voimavaroihin. Muuta vaihtoehtoa en näe kestäväksi. Nyt on korkea aika asettaa asiat tärkeysjärjestykseen ja määrittää painopisteet. On oltava valmiutta kipeidenkin rakenteellisten uudistusten ja uudelleenarviointien tekemiseen. Muussa tapauksessa näköpiirissä on vain yhä paheneva noidankehä, jossa velkaantuminen kasvaa. Menopaineet lisääntyvät entisestään ja kaikki käytettävissä olevat tulot hupenevat lisääntyvien velkojen hoitoon.

Tärkeysjärjestyksessä ensimmäisellä sijalla on oltava talouden kuntoon saattaminen. Taloutta ei kuitenkaan saada kuntoon ellei työllisyyttä pystytä parantamaan ja ellei yritystoiminnan toimintaedellytyksiä turvata. Taloutta ei myöskään saada kuntoon sillä, että suurimpien kaupunkien toiminnot lamautetaan leikkaamalla näiltä eniten valtionosuuksia ja jakamalla ne tulonsiirtoina Suomen keskustan tukialueille. Muutoinkaan tukipolitiikalla ei maatamme saateta nousuun. Suomen menestyminen lähtee liikkeelle työn tekemisestä ja yrittäjyydestä. Menestymiseen tarvitaan osaamista, koulutusta ja korkeaa ammattitaitoa.

Maassamme tähän asti harjoitettu aluepolitiikka on yksi keskeinen selittäjä tälle taloudelliselle ahdingolle, jossa nyt elämme. On katsottu, että taloudellisesti vahvat alueet voisivat loputtomasti tukea maan heikoimmin toimeentulevia alueita. Maan joka kolkka on haluttu pitää asuttuna hintaan mihin hyvänsä. Yhteiskunnan voimavarojen jakamisen painavimpana perusteena on ollut aluepoliittinen peruste. Savijalkainen tuki synnyttää kuitenkin vain uutta tuen tarvetta, ei pysyviä työpaikkoja tai uusia innovaatioita.

Eniten tästä politiikasta on kärsinyt Uusimaa, kuten jo useassa puheenvuorossa on tullutkin esille, ja muutoinkin maamme eteläisin osa. Koska maamme bruttokansantuotteesta muodostuu Uudellamaalla yli 30 prosenttia ja koko Etelä-Suomessa 60 prosenttia, on selvää, että talouden kestävä elpyminen lähtee liikkeelle Uudenmaan ja eteläisen Suomen elpymisen kautta. Infrastruktuuri-investoinnit on taloudellisesti niukkoina aikoina suunnattava alueille, joissa niiden tuotto on hyvä. Tällainen alue on kiistatta eteläisin Suomi.

Valtion talousarvioesitykseen sisältyy raju 3,5 miljardin markan valtionosuusleikkaus. Jakoperuste, jonka mukaan valtionosuuksia leikataan 40 prosenttia asukasluvun suhteessa ja 60 prosenttia äyrimäärän perusteella, on kohtuuton ja epäoikeudenmukainen väkirikkaille ja palveluvarustukseltaan usein vielä puutteellisille suurille kaupungeille. Erityisen ankarasti leikkaustapa kohtelee pääkaupunkiseutua, kuten jo edellisessäkin puheenvuorossa kuulimme. 5,3 miljardin leikkauksesta lankeaisi yli 1 miljardin leikkaus pääkaupunkiseudulle.

Valtionosuuksien leikkauksiin, jos ne on välttämätöntä tehdä esityksen suuruisina, on ehdottomasti kytkettävä kuntien lakisääteisten tehtävien purkua. Kunnat eivät voi huolehtia lakisääteisistä tehtävistään, jos niiltä viedään kaikki toiminnan edellytykset. On hyvä pitää mielessä, että säästötoimenpiteet ja toimintojen rationointi on ainakin pääkaupunkiseudulla jo viety äärimmilleen. Valtionosuusjärjestelmän nykyiset perusteet on otettava kriittisen tarkastelun kohteeksi. Ei voi olla oikein, että ne alueet, jotka muutoinkin saavat vähiten valtionosuuksia toimintoihinsa, joutuvat kaikkein rajuimpien leikkauksien kohteeksi. Mielestäni nyt on oikea aika jatkaa valtionosuusjärjestelmän uudistamista siten, että luovutaan kokonaan kantokykyluokituksesta, jolloin kuntien valtionavut määräytyisivät laskennallisesti osana varsinaista valtionosuusjärjestelmää. Valtionosuusjärjestelmä on muodostettava sellaiseksi, että se tukee kunnan talouden järkevää hoitoa ja että varsinainen vastuu taloudenpidosta siirtyy nykyistä enemmän kunnalle itselleen. Kuntarakenteiden tervehdyttämisen kautta aikaansaataisiin todellisia säästöjä jatkuvien ja epäoikeudenmukaisesti kohdentuvien leikkausten sijasta.

Ed. Pulliainen, joka äsken juuri poistui salista, sanoi, että pääkaupunkiseudun kunnat pitäisi yhdistää, jotta tämä tilanne saataisiin hoidettua kuntoon. Maassamme on yli 450 kuntaa tällä hetkellä, ja hänen mielestään ainoa yhdistymiskohde olisi pääkaupunkiseutu. Pyytäisin häntä miettimään kannanottoaan uudelleen. Katson itse nimittäin, että tässä valtakunnassa olisi hyvin paljon kuntien yhdistämiskysymyksessä tehtävää ja niillä alueilla, jotka eivät pysty itse toimimaan, kuntien pitäisi yhteistyötä huomattavasti lisätä ja kuntien määrää tässä valtakunnassa pienentää.

Talousarvioesityksen talouspoliittisen linjan perustana on pyrkimys kestävään talouskasvuun ja hyvään työllisyyteen. Lama on kuitenkin osoittautunut ennakoitua pidemmäksi ja syvemmäksi. Työttömyysasteen arvioidaan nousevan ensi vuonna 19 prosenttiin. Nyt on todella panostettava työttömyyden alentamiseen ja työttömyyden pitkittymisen estämiseen.

Maassamme on tällä hetkellä yli puoli miljoonaa työtöntä, joista Uudellamaalla asuu joka neljäs. Uudenmaan huomattavan korkean työttömyyden erityisongelmaksi on lyhyessä ajassa muodostunut pitkäaikaistyöttömyys. Tällä hetkellä jo puolet alueen työttömistä on ollut työttöminä yli puoli vuotta. Asiaan on kiinnitettävä vakavaa huomiota, koska työttömyyden pitkittyminen johtaa helposti pysyvään syrjäytymiseen työmarkkinoilta ja ammattitaidon rappeutumiseen.

Syy siihen, että pitkäaikaistyöttömyydestä on muodostunut erityisesti uusmaalainen ongelma, on siinä, että työllisyysmäärärahojen jaossa Uusimaa on jatkuvasti saanut työttömien määrään nähden aivan liian vähän voimavaroja. Tämä on osoitettavissa, kun tarkastellaan pitkäaikaistyöttömien työttömyyden päättymisen syitä. Selvin syy työttömyyden päättymiseen on sijoittuminen työhön työvoimapoliittisin toimenpitein. Muualla maassa toimenpitein on sijoitettu 60 prosenttia pitkäaikaistyöttömistä ja Uudellamaalla vain 40 prosenttia.

Toinen vaikea työttömyyden erityispiirre Uudellamaalla on vailla ammatillista koulutusta olevien nuorten, 15—24-vuotiaiden työttömyys. Selittävänä tekijänä on toisaalta se, että keskiasteen ammatillinen koulutusjärjestelmä tuli Uudellemaalle muuta maata myöhemmin, ja toisaalta se, että silloisen työvoimapulan aikana nuoret sijoittuivat peruskoulusta suoraan työelämään.

Uudenmaan työttömyystilanteen vakavuus ja erityispiirteet on tunnustettava tosiasioina. Valtion talousarvioon sisältyvien työllisyysmäärärahojen alueellisessa jaossa on siksi nykyistä paremmin otettava huomioon työttömien määrä ja

työttömyyden kesto. Talousarvion perusteisiin tulee kirjata nämä tekijät ohjeeksi työministeriölle alueellisen jaon tekemistä varten. Suhteellinen työttömyys ei sovellu määrittelyn perustaksi tällaisen massatyöttömyyden aikana.

Myös työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen ostopalveluiden osalta on otettava huomioon se, että Uudellamaalla on korkeatasoisen koulutuksen ostaminen kalliimpaa kuin muualla maassa. Tämän vuoksi on määrärahojen alueellisessa jaossa otettava Uudenmaan erityistarpeet huomioon.

Talousarvioesityksessä todetun kestävän talouskasvun saavuttamiseksi on lamasta huolimatta pystyttävä suuntautumaan tulevaisuuteen. Taloutemme kilpailukyvyn turvaamiseksi on jo nyt panostettava kansainvälisten liikenneyhteyksien aikaansaamiseen. Uudenmaan läänin kansanedustajien neuvottelukunnassa on nähty tärkeäksi, että ensi vuoden talousarviossa varauduttaisiin tieliikenne- ja rautatieinvestoinneissa parantamaan yhteyksiämme Pietariin. Myös Via Baltica -yhteyksien kehittämisen kautta kansainväliset yhteytemme parantuisivat merkittävällä tavalla.

Suomi on vaarassa jäädä kansainvälisesti ja taloudellisesti kehityksestä jälkeen, ellemme ole valmiit panostamaan tähän toimintaan. On syytä mainita, että Saksassa on jo tehty päätös moottoritien rakentamiseksi Hampurista Pietariin, ja se tulee varmasti olemaan Keski-Euroopan suora väylä tuolle alueelle, jolloin meidänkin Suomessa täytyisi ymmärtää oma etumme ja saada tämä liikenneyhteys toimimaan.

Ensi vuoden talousarvioesitys liittyy läheisesti myös alueiden kehittämispolitiikkaan, jota koskeva lainsäädäntö on annettu aikaisemmin eduskunnan käsiteltäväksi. Varsinainen aluepolitiikkalaki tulee lähivuosina olemaan maan alueellisen kehittämisen perusasiakirja, joka ottaa huomioon sekä kansalliset tarpeemme että sopeuttaa ne mahdollisesti ja toivottavasti EY-jäsenyydestä syntyvään uuteen tilanteeseen.

Valtakunnassa noudatettavan aluepolitiikan merkitys on viime vuosina entisestään korostunut heikentyneen taloudellisen tilanteen johdosta. Aikaisempina vuosina Uudenmaan taloudellinen aktiviteetti antoi koko kansantalouteen vetoapua, josta riitti hyötyä myös taloudellisilta edellytyksiltään heikoimmille alueille. Tänään on tilanne toinen. Työttömyys, yritystoiminnan vaikeudet ja muu kurjistuminen ovat saattaneet Uudenmaan ennenkokemattomiin vaikeuksiin. Sen vuoksi tulee harjoitettavassa aluepolitiikassa ottaa huomioon myös tämän alueen erityispiirteet ja tukea niitä, jotta Uusimaa jälleen voisi voimistua sekä oman väestönsä että koko maan eduksi.

Budjetin perusteluissa esitelty aluepolitiikkalakiesitys täyttää myös uusmaalaisesta näkökulmasta kohtuullisen hyvin laille asetettavat vaatimukset. Erityisen myönteiseksi asiaksi katson sen, että nyt valittu linjaus luo aikaisempaa paremmat mahdollisuudet alueiden omalle aktiivisuudelle, ja se rohkaisee omaehtoisiin ponnisteluihin passiivisen tuen odottelun sijasta.

Hallituksen omaksuma linja hallinnon keventämisestä ja päätösvallan siirtämisestä alue- ja paikallistasolle ilmenee aluepolitiikkalaissa siinä, että aluekehitysviranomaisen tehtävät siirtyvät valtionhallinnosta maakuntien liitoille. Näiden jo olemassa olevien kuntayhtymien kautta saadaan päätöksenteko ja kehittämistoimet suunnattua alueitten kannalta mahdollisimman tehokkaasti. Lähtökohdiksi tulevat paikallinen asiantuntemus ja kunnalliseen demokratiaan rakentuva päätöksentekojärjestelmä.

Suomen Kuntaliiton elokuun lopulla julkistaman kannan mukaisesti voi todeta, että aluekehitysvastuun siirtäminen maakuntien liitoille on sekä hallintoa rationoiva että kunnallishallintoa vahvistava toimenpide. Kun rakennuslakia ollaan samanaikaisesti uudistamassa myös seutukaavoitussäännösten osalta, saadaan saman organisaation piiriin tehokas suunnittelu- ja kehittämisvälineistö, jonka käyttäjinä on alueiden asukkaita edustava päättäjäkunta. Maakunnalliset liitot on alueiden kehittämisessä nähtävä ennen kaikkea koordinaattoreina ja kehitystoimenpiteitä liikkeelle panevana voimana. Alueellisessa kehittämistyössä kaikkien alueellisten organisaatioiden on kyettävä rakentavaan yhteistyöhön keskenään.

Myös lääninhallitus on tietenkin nähtävä resurssina jatkossa. Kun lääninhallitusten toimintoja ollaan uudistamassa, tulisi yhtenä vaihtoehtona selvittää läänien määrän vähentäminen, jolloin työnjako ja resurssien tehokas käyttö turvattaisiin. Lääninhallitusten yksisilmäistä alasajoa ei voi tukea.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun kuuntelin ed. Drombergin ansiokkaasti kirjoitettua ja jopa sivistyssanojen kohdalla ansiokkaasti luettua puheenvuoroa, niin tuli mieleen vanha rikosromaani Doctor Jekyll ja Mister Hyde. Täällä esiintyi Doctor Jekyll, joka jakaa lehdille puheenvuoron, jossa

arvostellaan Ahon hallitusta, mutta Mister Hyde astuu esiin muutaman kuukauden kuluttua, kun äänestetään näistä hallituksen esityksistä, ja sinnehän ei kansa nähtävästi ed. Drombergin mielestä muista.

Ainoa asia, jossa uskon hänen olleen vilpitön ja johon asiaan yhdyn, ovat nämä Etelä-Suomen infrastruktuurit — sekin sana onnistui. Olen samaa mieltä etelärannikon tieyhteyksistä eli Turusta Virolahden Vaalimaalle. On annettava tunnustus Ahon hallitukselle, kenties ainoa tästä budjetista antamani tunnustus, että moottoritielinjaa nimenomaan tälle osalle ollaan rakentamassa uusienkin määrärahojen turvin, mm. Kymenlaakson seudulle.

Nouseva Venäjä tulee olemaan meille erittäin tärkeä kauppakumppani, ja kun otetaan huomioon nimenomaan liikenne Suomen kautta EY:hyn ja EY-maista Venäjälle, niin tämä moottoritien osuus korostuu entisestään. Kun vielä, sitä toivoisin, Ahon hallitus ymmärtäisi paitsi kumipyöräliikenteen tarpeen myös rautatieliikenteen tarpeen ja hyvissä ajoin panisi alulle yhtenäisen radan saamisen etelärannikolle aina Porin tienoilta Turun ja Porin sekä Uudenmaan läänin kautta Kymenlaaksoon päätyen Haminaan, josta aikanaan sitten varmasti syntyisi suora yhteys Pietariin.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kuuntelin huoneessani ed. Drombergin hyvää, kattavaa analyysiä Uudenmaan kuntien talousahdingosta, alueen pahenevasta työttömyydestä, erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden kärjistymisestä ja jäin odottamaan johtopäätöksiä. Mutta johtopäätökseksi ei minun mielestäni riitä, niin kuin ed. Dromberg sanoi, että asiaan pitää kiinnittää huomiota. Nyt on huomiota kiinnitetty, mutta kysymyksenhän pitäisi kuulua, mitä hallituspuolue kokoomus aikoo tehdä kuntien valtionosuuksien leikkaamiselle pahimpien seurausten välttämiseksi ja olisiko kokoomuksella ja ed. Drombergilla pääsy puheisiin työministerin kanssa työllisyysmäärärahojen epäoikeudenmukaisen jakautumisen korjaamiseksi. Eduskuntahan ei niitä jaa, ne jakaa kokoomuslainen työministeri.

Kokoomusedustajat näyttävät valinneen budjettikäsittelyssä kaksoisstrategian, jolla he julkisuuteen valittavat kovaa kohtaloaan ja kuntien kovaa kohtaloa ja kansalaisten kovaa kohtaloa. Tulevaisuus tulee näyttämään, miten pontevasti kokoomusedustajat tulevat ponnistelemaan muutosten aikaansaamiseksi. Me olemme vastikään eilen kuulleet hallituksen ja hallituspuolueiden sopineen kuntien valtionosuuksien leikkaamisesta budjettiin kirjoitetulla tavalla.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelin kyllä ed. Drombergin suurta uskoa ja luottamusta aluehallinnon kehittämissuunnitelmiin. Hän väitti, että nyt vasta päästään todella tehokkaisiin toimiin. Ajattelen tästä asiasta täysin toisella tavalla. Kysymys on siitä, että hallitus esittää uutta hallinnon tasoa aluehallintoon ja hajottaa resursseja sen sijaan, että niitä kokoaisi. Viittaan esimerkiksi valtion putkihallinnon samanaikaisiin suunnitelmiin, joissa se on kokoamassa omaa piiri- taikka aluehallintoansa yhä suurempiin alueisiin. Kun aluekehittämislaissa taas mennään kovin pieniin alueellisiin jakoihin, tämä yhteistoiminta ei suunnitellulla tavalla voi toimia. Kysymys on siis uudesta hallinnon tasosta.

Mainitsen vielä, että elinkeinoelämä toivoo nimenomaan, että löytyisi resurssikeskittymiä, joita se voisi noteerata myös omassa toiminnassaan.

Vielä kiinnitän huomiota siihen, että arvokeskustelun puolelle kuuluisi ja sitä tulisi käydä siitä, että valtio ei saisi väistää vastuuta aluehallinnon koordinoinnissa ja ohjaamisessa. Ne asiat kiinteästi liittyvät kansalaisten tasa-arvoon ja oikeusturvaan maan eri osissa.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan nyt ensinnäkin ed. Hämäläiselle vastata, kun hän osoitti hyvin ymmärrettävästi puheensa piikin kokoomuslaiseen ministeriin, että hänellä olisi kaikki ohjat käsissään. Sehän on kuitenkin kokonaisuus. Koko hallitus päättää rahojen jaosta, kuinka se suoritetaan ja myös täällä voimme omalla toiminnallamme vaikuttaa siihen. Uudenmaan läänin kansanedustajien neuvottelukunta, jonka puheenjohtajana toimin, on kääntynyt tässä asiassa niin ministeriön kuin virkamiestenkin puoleen, ja tulemme tekemään kaikkemme, että raha tulee oikeudenmukaisesti vastaisuudessa jaettua ja todella ne edellytykset, jotka otin puheessani esille, toteutuisivat. Jos mennään ajassa taaksepäin, kun sosialidemokraatit ja keskusta olivat hallituksessa, tilanne ei ollut yhtään sen parempi näiden rahojen suhteen. Nyt on tapahtunut hieman liikehdintää toiseen suuntaan.

Ed. Vehkaojalle haluaisin vastata hallinnon uudistuksesta, joka nyt on meneillään. Nythän on mielestäni erittäin selkeästi päästy siihen yhteiseen lähtökohtaan, että hallintoa yritetään mahdollisimman paljon purkaa alas paikallistasolle ja että kunnat vapaaehtoisesti voivat toimia niillä resursseilla ja niillä tavoitteilla, jotka siellä ovat. Tietenkin malli, joka on lakisääteistetty tämän jälkeen, toimii kansalaislähtöisesti, kuntalähtöisesti eikä niin, että valtionhallinnon taholta sanellaan sille ehdot. Minä pidän erittäin tärkeänä, että siellä nimenomaan lähdetään asukkaiden lähtökohdista tätä toimintaa viemään.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Talousarvioesitys jatkaa samaa epäsosiaalista ja epäsolidaarista linjaa, josta olemme Ahon — Viinasen hallituksen oppineet tuntemaan. Holkerin sinipunahallitus pani alulle suurituloisten veroalen, jota keskusta silloin arvosteli. Nyt keskusta on itse kokoomuksen kanssa jatkamassa samaa linjaa, jossa verorasitusta kammetaan entistä enemmän pieni- ja keskituloisten, niin lapsiperheiden kuin eläkeläisten harteille.

Valtion tuloveroasteikon rukkauksilla ylintä marginaaliveroprosenttia alennettiin yhteensä 12 prosenttiyksikköä. Kun keskusta oli aikaisemmin vaatimassa progression kiristämistä suurituloisille, se ajaa nyt tosiasiassa kunnallisen jakoveron kiristämistä ja veroäyrin hinnan nostamista valtionosuuksia leikkaamalla, vai nostetaanko tariffeja tai muuta vastaavaa, se ei paljon eroa. Se rasittaa pienituloisia ihmisiä suhteellisesti entistä enemmän. Tämä on yksi niistä monista budjetin sisältämistä toimista, joilla jatketaan kansalaisten jakamista hyvinvoiviin ja toisaalta yhä useampiin huonosti toimeentuleviin ryhmiin. Suurin ongelma on se, että yhä useammalla ei ole näköalaa paremmasta tulevaisuudesta. Tästä on jo monissa puheenvuoroissa aiemmin puhuttu, joten en sitä pidemmälle käy kuvaamaan. Me tiedämme nämä ongelmat.

Parin vuoden ajan keskusta on yrittänyt todistaa, mm. eilisessä ed. Mattilan ryhmäpuheenvuorossa, että kaikkein pienituloisimpien asemaa ei heikennetä. Se ei ole ollut totta tähän asti, tämän hallituksen toimia kun tarkastellaan, eikä se ole totta varsinkaan ensi vuoden osalta. Valtionverossahan tuloveron alaraja on 40 000 markkaa, eli alle 3 333 markan kuukausitulosta ei mene valtionveroa. Tämäkin raja on aivan liian alhainen, mutta kunnallisveroa ja myös kansaneläkemaksua, sairausvakuutusmaksua, kirkollisveroa ja uusia työttömyysvakuutusmaksuja palkansaaja, työtön ja sairaus- ja äitiyspäivärahan saaja maksaa jo runsaan 850 markan kuukausitulosta alkaen. Eläkeläispuolisoilla nämä rajat ovat noin 2 700 markkaa ja yksinäisellä eläkkeensaajalla 3 100 markkaa kuukaudessa.

Vaikka pienempien tulojen verotusta ei kiristetä, ei se ole mikään puolustus pienituloisimpien puolesta. Sairauskulujen tuntuva nousu on rasittanut erityisesti pienituloisimpia, samoin monet muut maksujen korotukset. Vaikka tulot ylittäisivät mainitsemani rajat 1 000 — 2 000 markalla, nämä tulot ovat niin pieniä, ettei niistä saisi ottaa markkaakaan, ja sadattuhannet ihmiset joutuvat tässä maassa tyytymään tämän suuruisiin tuloihin.

Työttömät eivät ole yli kahteen vuoteen saaneet lainkaan indeksikorotuksia päivärahoihin. Ensi vuonna indeksikorotukset yritetään viedä myös sairausvakuutuksen päivärahoista ja eläkkeistä. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ei tule antamaan tukea näille esityksille, ja toivomme, että sitä eivät myöskään sosialidemokraatit tee. Nämä indeksikorotuksethan kuuluvat edelleen toimeentulon lakisääteiseen perusturvaan ainakin perustuslakivaliokunnan tähänastisten tulkintojen mukaan, joten niitä ei voi yksinkertaisella enemmistöllä leikata. Osa korotuksista jo onnistuttiin viemään, kun TEL-maksun osuus vähennettiin TEL-indeksikorotuksesta tämän vuoden alusta.

Indeksikorotusten leikkauksen lisäksi eläkeläisiltä aiotaan tämän vuoden tapaan kerätä edelleen palkansaajia korkeampia sv- ja kansaneläkemaksuja. Sairausvakuutusmaksua esitetään korotettavaksi vielä pennillä, eli yhteensä nämä ovat 4 penniä suuremmat kuin palkansaajalla, ja viime vuonna nämä korotukset tehtiin sen takia, että kun indeksikorotuksia ei saatu leikatuksi, muka sillä sitten leikattiin ne. Nyt näitä jatketaan ja sairaus- ja kansaneläkemaksuja vielä korotetaan ja sitten viedään indeksikorotukset. Tämä merkitsee todella huomattavaa reaalista toimeentulon alennusta, ja menettelyä me emme voi pitää hyväksyttävänä.

Olemme esittäneet aiemmin ja esitämme edelleen, että oikea tapa tasoittaa tuloeroja on verotuksen progression käyttäminen, siis sen kiristäminen, joka voi tapahtua valtion tuloveroastei-

kolla tai sitten juuri vakuutetun sairaus- ja kansaneläkemaksuissa porrastamalla ne myös vakuutettujen osalta. Tietysti myös kunnallisveron porrastus johtaisi samaan lopputulokseen.

Tuloerojen tasaaminen on välttämätöntä myös lapsiperheiden ja toisaalta lapsettomien tai lapsensa jo aikuisiksi kasvattaneiden kesken. Oikeudenmukaisin tapa mielestämme lapsiperheiden tukemisessa on suora tuki lapsilisien kautta. Emme kuitenkaan voi hyväksyä hallituksen perhetukipakettia, jonka lopputuloksena lapsiperheet menettäisivät 700 miljoonaa markkaa. Menetykset kohdistuisivat erityisesti yksi- ja kaksilapsisiin perheisiin ja yksinhuoltajiin.

Hallitusryhmien puheenvuoroissa luvattiin korjauksia perhetukipakettiin. Nämä lupaukset on lunastettava, arvoisat kansanedustajat. Vasemmistoliitto kannattaa sitä tapaa, että korotetaan lapsilisiä kokoomuksen mallin sijasta. Kokoomushan yrittää nyt käsitykseni mukaan saada vähän tuloverohelpotuksia, ja erityisesti silloin, jos ne asteikon progressioon tehdään, ne suuntautuvat enemmän suurituloisille.

Tässä yhteydessä haluan nostaa sosiaalipuolen leikkauksista vielä esiin työttömiin ja sairaisiin kohdistuvat leikkaukset, joita vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ei myöskään voi mitenkään hyväksyä. Nyt ei esitetä sairaus- ja työttömyyspäivärahoihin suoraa tason leikkausta, mutta aivan samaan lopputulokseen päästään kiertotietä siten, että TEL-maksu ja myös työttömyysvakuutusmaksu vähennetään päivärahojen perusteena olevasta palkasta ensin, ennen kuin lasketaan prosenttiosuus, mikä on sairauspäivärahaa, nyt enää 66 prosenttia tai työttömyyspäivärahaa 42 prosenttia. Käytännössä tämä merkitsee sairauspäivärahoihin yli 3 prosentin ja työttömyyspäivärahoihin 4 prosentin alennusta. Tämän menettelyn perustuslainmukaisuus on selvitettävä, sillä se johtaa mielestäni myös toimeentulon lakisääteisen perusturvan heikkenemiseen.

Ylisuuriin eläkkeisiin, sairaus- ja työttömyyspäivärahoihin tulee puuttua taittamalla päivärahoja ja eläkkeitä sitä mukaa kuin niiden perusteena oleva palkka kasvaa yli 10 000 markan kuukaudessa, eli se on raja, josta taitteita mielestämme voidaan käyttää, niin kuin ne nytkin ovat jo käytössä. Mutta niitä voidaan jyrkentää ja voidaan asettaa kohtuullinen katto. Verotushan on tavallaan yksinkertainen keino säädellä näitä juuri progression avulla.

Kun ministeri Viinanen kohteliaasti lupasi työhuoneessaan kuunnella puheenvuoroani, hänelle terveisinäni, kun hän aina kysyy oppositiolta, missä niitä ... — Aha, olen erittäin ilahtunut, että ministeri Viinanen on saapunut oikein paikalle kuuntelemaan puheenvuoroani. — Ministeri Viinanen, te aina pyydätte meiltä säästökohteita. Meillä on nyt sosiaali- ja terveysvaliokunnassa käsiteltävänä valtion ja kuntien eläkelait, joissa ehdotetaan, että yli 60 vuotta täyttäneillä, jos he jatkavat työssä, heidän eläkekertymänsä nousisi 2,5 prosenttiin. Mielestäni se esitys ei ole ollenkaan oikea. Siitä voitaisiin saada säästöä. Siitähän ei tule äkkinäisiä säästöjä, mutta pidemmällä tähtäyksellä tulee. Tässä on keino, jolla voisimme aikaansaada säästöjä, koska nämä korotukset menevät ilman muuta terveimmille ja hyväpalkkaisimmille, koska hyväpalkkaisimmat hommat ovat yleensä sellaisia, että niissä säilyy myös terveenä. Juuri julkisella sektorilla, vaikka siellä on tähän asti ollut alemmat eläkeiät, tosiasiassa on pysytty pidempään, koska siellä on siistejä toimistohommia kirjoituspöydän ääressä. Ne tietysti voivat olla henkisesti rasittavia, mutta joka tapauksessa tilastot osoittavat, että näissä töissä pysytään kauemmin, ja nyt tuki annetaan sinne, lisää eläkettä annetaan sinne. Mielestäni se on täysin väärä linja.

Hallituksen ehdottama työmarkkinatuki on keino, jolla erityisesti nuorten kohdalla pyritään syrjäyttämään nuoret pääsemästä normaaleiksi työntekijöiksi. Työmarkkinatuen tosiasiallinen tarkoitus on pitää nuoret ulkoraiteella ja estää heidän pääsynsä myös muun sosiaaliturvan piiriin, jos tarve siihen syntyy, ja kaikki tämä tapahtuu säästöjen nimissä. Olemme tukeneet nuorten työllistämistä työttömänä olon sijaan, ja edelleen kannatamme tätä. Niin kuin kaikissa puheenvuoroissa on sanottu, se on paljon oikeampi linja. Mutta silloin pitäisi katsoa, että palautetaan työllisyyslaki voimaan, otetaan sinne säännökset, joissa nuorille järjestetään työtä, ja vähintään 25 vuotta pitäisi olla raja eikä, niin kuin ennen oli, 20 vuotta. Myös pitkäaikaistyöttömille tätä kautta tulisi järjestää työtä.

Se, että peruspäivärahan enimmäismäärää esitetään 500 päivään ja sen lisäksi voisi saada 300 päivää työmarkkinatukea, siis yhteensä kolmen vuoden ajan tukea, ja sen jälkeen heitettäisiin toimeentuloluukulle, mielestäni tässä tilanteessa on juuri niitä toimenpiteitä, joita on todella vaikea käsittää, että keskusta on valmis tällaiseen perusturvan leikkaukseen. Tätähän tämä merkitsee, ihmisten nöyryyttämistä ja juoksemista luukulta toiselle.

Olemme jatkuvasti sanoneet, että nuorten osallistumisen koulutukseen pitää olla kannusta-

vampaa myös taloudellisesti kuin työttömänä oleminen. Myös tästä asiasta on hyvin monessa puheenvuorossa puhuttu. Hoidetaan lakipykälät niin, että tämä on mahdollista. Erittäin epäoikeudenmukaista on nyt se, että alle 20-vuotiaiden nuorten kohtelu niin työttömyysturvan kuin opintotuen osalta heikentyy, jos esitys budjettiin hyväksytään. Turvan tason olennainen pudottaminen molemmissa järjestelmissä johtaa monessa perheessä viimeisenkin valonpilkun sammumiseen yrittää omin voimin ponnistella ulos vaikeasta tilanteesta. Kun molemmat vanhemmat ovat työttöminä tai kun yksinhuoltajaäiti on työkyvytön, ei voi olla mitään perusteita viedä myös lapsen opintotuesta ja työttömyysturvasta melkein puolet pois. Nuoren ihmisen oikeus toimeentuloon pitäisi tunnustaa, vaikka se johtaisikin vanhempien verotuksen kiristämiseen.

Arvoisa puhemies! Kolme kertaa eduskunta on yksimielisesti lausunut, että sairausvakuutuksen tasoa ei saa enää alentaa. On käsittämätöntä, että hallitus jatkaa leikkauksiaan, ikään kuin eduskunnan kannanotoilla ei olisi mitään merkitystä. Ne leikkausesitykset, joita budjetti sisältää, johtavat jälleen kerran käytännössä kokonaan aikuisten hammashuollon sairausvakuutuksen piiriin ottamisen perumiseen. Tämän esityksen perumistahan hallituksen budjettiesitys merkitsee. Mutta kun lasketaan nämä kaikki yhteen, siitä tulee miljardin markan leikkaus jälleen kerran sen jälkeen, kun eduskunta on sanonut, että turvan tasoa ei saa enää leikata. Selitykseksi ei riitä, että lääkekorvausten alimman tason korvausprosentti esitetään palautettavaksi 50 prosenttiin. Eduskunta tietysti itse viime kädessä kantaa vastuun siitä, miten meidän kannanottoihimme suhtaudutaan.

Arvoisa puhemies! Huomattavat säästöt budjettiin olisi saatavissa, kun työllisyystilanne saataisiin paranemaan, koska työttömyysturvamenot tietysti automaattisesti pienenevät. Se on osa käytössä olevaa elvytysvaraa. Verotulojen kasvu osaltaan auttaa pienentämään velkataakkaa, jota on myös työttömyyden hoitamiseen otettava.

Pirkanmaa on vanhana teollisuusalueena joutunut painimaan korkean työttömyyden kanssa jo vuosia. Arvoisille Uudenmaan kansanedustajille haluaisin kertoa, että sellaisessa paikassa kuin Tampereen kaupungissa tällä hetkellä työttömyys on 25 prosenttia. Maassa on monia kuntia, joissa tietysti luvut ovat vielä paljon suuremmat, mutta tämä on niin suuri luku, että sitä ei voi kukaan vaieten sivuuttaa. Kun luemme lehtiä, saamme tietää, minkälaisiin investointiohjelmiin korkean työttömyyden johdosta on ryhdytty niin Ruotsissa kuin Japanissa ja monissa muissa maissa.

Suomen hallituksen investointien aikaistamiset ovat kuitenkin lähes olemattomia. Liikenneinvestoinnit tuntuvat olevan lähes kaikissa maissa työllisyysohjelmien kärjessä. Miksi ne eivät kelpaa meille? Pirkanmaan kansanedustajat esittävät yhdessä niin rautatieinvestointeja kuin maantieinvestointeja. Täällä puhutaan koko ajan radasta Turusta Pietariin, enkä ollenkaan sen tärkeyttä halua kiistää, mutta kannattaisi mielestäni muistaa kuitenkin myös päärata, joka kulkee Helsingistä Kemijärvelle. Sen varrella ja vaikutuspiirissä on valtaosa suomalaisista ja myös monet tavaran kuljetukset tarvitsevat tätä rataa.

Valtatie 3:n jatkaminen Hämeenlinnasta Tampereelle saakka moottoritienä on mielestäni niin ikään perusteltua nyt, kun kokemukset on saatu siitä, että Hämeenlinnaan asti tuo tie on. Nämä liikenneinvestoinnit eivät tietysti riitä ratkaisuksi. Kun päätös Tampereen lääketieteellisen tiedekunnan säilyttämisestä saatiin kesäkuussa, luo se hyvät ja myös välttämättömät edellytykset Pirkanmaan kehittämiseksi hyvinvointiteknologian osaamiskeskukseksi. Hallitukselle on syytä esittää kiitokset siitä, että se lopulta ymmärsi lääketieteellisen tiedekunnan merkityksen ja että se on myös Finn-Medi-hanketta tukemalla luonut edellytyksiä lähteä kehittämään mainitsemaani alaa. Myös VTT:n piirissä tuntuu olevan myötämielisyyttä ja jopa työntöä hyvinvointiclusterin kehittämiseksi Pirkanmaalle. VTT:n organisaatiouudistuksella on tuettava kehittämisedellytyksiä ja ennen kaikkea tietysti tarvitaan Pirkanmaalla yhteistyötä niin julkista valtaa ja tutkimusta edustavien tahojen kuin teollisuuden kesken.

Pirkanmaa tarvitsee tukea myös kehittyäkseen uudelleen muodin keskukseksi. Se edellyttää ennakkoluulotonta mieltä, mutta myös ripeitä toimia olemassa olevan ammattitaidon saamiseksi vielä käyttöön, ennen kuin se ennättää ruostua. Suomalaisilta niin Pirkanmaan kehityksen tukeminen kuin koko maan nostaminen työttömyyden kehdosta edellyttää kyllä yhden asian muistamista. Vain me itse ostamalla kotimaisia tuotteita voimme nostaa kotimarkkinateollisuuden aallonpohjasta.

Arvoisa puhemies! Tv-kamerat ovat kautta maailman välittäneet historiallisena hetkenä Plo:n ja Israelin edustajien Gazan ja Jerikon itsehallintosopimuksen allekirjoitustilaisuutta.

Hetki oli historiallinen ja sille on syytä esittää kaikki onnentoivotukset. Jotta se saisi myönteisen merkityksen historiankirjoituksessa, se tarvitsee vielä paljon jatkotoimia ja tukea. Sopimus on herättänyt yllättävyydessään paitsi hämmennystä myös voimakasta vastustusta puolin ja toisin. (Ed. Vähänäkki: Ei Ahon hallituksella ole mitään osaa siihen!) Se on merkinnyt toivon menetystä paremman huomisen suhteen, sitä kuvastaa esimerkiksi Libanonissa asuvan lähes puolen miljoonan palestiinalaisen reaktio. Tämä sopimus ei tuo heille yhtään mitään. Samaan aikaan kun Jeriko on täynnä toivoa, on Libanonin ankeissa pakolaisleireissä kasvanut tunne, että heidän tilanteensa ratkaisu katoaa yhä kauemmaksi. Heillä ei ole mahdollisuutta saada kansalaisoikeuksia ja sen myötä parempia elinmahdollisuuksia niin koulutuksen kuin työnsaannin suhteen, siis Libanonissa palestiinalaisilla. Tämä katkeruus on ymmärrettävää.

Ongelman ratkaisemista ei saa jättää Libanonin hallituksen toimien varaan eikä muidenkaan alueiden osalta näiden maiden hallitusten toimien varaan, vaan nimenomaan kansainvälisen yhteisön on osaltaan kannettava vastuunsa allekirjoitetun sopimuksen toteuttamiseksi kuin sen jatkamiseksi ja oikeuden saamiseksi palestiinalaisille kansakuntana muiden joukossa.

Suomen hallituksen lupaus osallistua Pohjoismaiden yhteiseen avustushankkeeseen noin 30 miljoonan markan summalla on vaatimaton. Ruotsin kehitysyhteistyöministeri matkusti paikalle viime viikolle jo ennen sopimuksen allekirjoittamista. En ehdota ministeri Kankaanniemen lähettämistä alueelle, koska en usko sen edistävän paljonkaan asiaa. (Ed. Lamminen: Hyvä!) Suomen olisi syytä lähettää kuitenkin arvovaltainen valtuuskunta paikalle varapuhemies Paakkisen johdolla, sillä hänellä on varmasti paras asiantuntemus ja parhaat suhteet.

Lähi-idän alueella moni maa voi muodostaa Suomelle myös tärkeän vientialueen, jos lopuksi saa tätä itsekästä näkökulmaakin tuoda esille, sillä jälleenrakennustyö on pääsemässä vauhtiin. Libanonissa se on itse asiassa jo täydessä vauhdissa. Suomessa ei varmasti riittävästi tiedosteta, miten myönteisesti meidän maahamme suhtaudutaan monissa arabimaissa poliittisen asemamme vuoksi. Sitä tulisi käyttää myös oman kansamme hyväksi.

Ed. Westerlund merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen toi varsin ansiokkaassa puheenvuorossaan esiin monia hyviä neuvoja Ahon hallitukselle nimenomaan teollisuuden ja yleensä työllisyyden kohentamiseksi. Valitettavasti täällä on vain kolme hallituspuolueiden kansanedustajaa ja heidän äänensä tuskin ministeri Viinasen tai pääministeri Ahon korviin kuuluu.

Erityisesti siitä, mitä ed. Stenius-Kaukonen puhui vientiteollisuudesta ja senkin kehittämisestä kotimarkkinateollisuuden ohella, haluaisin ottaa erään näkökohdan esiin. Vienti vetää, puhuu hallitus jatkuvasti ilman, että sillä on osaa tai arpaa siihen, että vienti vetää. Devalvaatiota hallitus vastusti. Ainoastaan nykyinen presidenttiehdokas Väyrynen, silloinen ulkoministeri, oli sen kannalla, mikä hänelle pieneksi plussaksi annettakoon.

Mutta hallitus voisi vielä kuitenkin tätä siitä riippumattomista syistä syntynyttä toimintaa edesauttaa sillä tavoin, että talousarvioon otettaisiin valtionyhtiöiden osakepääoman korottamisia sisältäviä määrärahoja, koska eräät vientituotteita valmistavat teollisuuslaitokset kärsivät suurta pääomapulaa ja kuitenkin olisi hyvin paljon investointeja tehtävissä, mm. Kymenlaaksossa. Enso-Gutzeit osakeyhtiö Kotkassa, Haminassa, Anjalankoskella ja Haminan seudulla, esimerkiksi viimeksi mainitussa tarvitsee välttämättä noin 35—40 miljoonaa maksavan kuumahierrelaitoksen. Lisäksi vielä tätä samaa edesauttaisi Haminan ja Kotkan satamien voimakas työllistämisvaroilla tukeminen.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen puuttui puheenvuorossaan nuorten asemaan ja opintotukeen. Ymmärsin hänen puheenvuorostaan, että hänellä on se käsitys, että alle 20-vuotiaiden opiskelijoiden opintotukea olisi tässä esityksessä leikattu. Näinhän ei ole. Ilmeisesti tuo käsitys on peräisin VM:n budjettiriiheen tuomasta pohjaesityksestä, jota ei kuitenkaan hyväksytty. Itse asiassa myönteisimpänä asiana nuorten kannalta tässä esityksessä pidän nimenomaan sitä, että opintorahapainotteinen opintotuki tuodaan myös keskiasteelle. Opintorahahan on oikeastaan ainoa perusturvan luonteinen etuus, joka tässä budjetissa nousee. Keskiasteen opiskelijat näin ollen pääsevät samaan asemaan korkeakouluopiskelijoiden kanssa. Aina tietysti on parantamisen varaa, mutta kenenkään asema ei tässä huonone.

Kaiken kaikkiaan jos ajatellaan nuoria, kun korkotaso on laskenut ja edelleen laskee, niin myös uusi opintotukijärjestelmä pääsee sitä kautta näyttämään hyvät puolensa. Kaiken kaikkiaan tietysti korkojen lasku on nuorten ja myös nuorten aikuisten kannalta hyvä, koska heillä on yleensä eniten velkaa ja vähiten talletuksia. Siinä suhteessa voi tietenkin ihmetellä sitä keskustelua, mitä esimerkiksi Helsingin Sanomat viritteli, että korkojen laskusta ei ole mitään etua kenellekään. Minusta se on nyt ainakin tässä tilanteessa aivan oikean suuntainen tulonsiirto keski-ikäisiltä ja tallettajilta nuorille ja nuorille perheille, joilla velkaa on ja joita korkojen lasku auttaa.

Samoin kun nuorista puhuttiin, minusta on hyvä, että lukukausimaksuista on tässä esityksessä luovuttu ja ne jäävät yhden vuoden harharetkeksi.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Totean ed. Aulalle lyhyesti, että on aivan oikein se näkemys, että korkojen lasku ei auta opiskelijoita lainkaan. Tässä on sellainen vaara, että taloudellisissa vaikeuksissa olevat opiskelijat ottavat todella lainaa ja ryhtyvät jälleen nostamaan lainoja, joista ovat korkean korkotason vuoksi pitkälti luopuneet ja joita ilman pyrkineet vyötä kiristämällä selviytymään opintokuluistaan. Jos lainoja houkutellaan jälleen ottamaan ja kun tulevaisuus on se, että heillä ei tule olemaan työtä, he ovat entistä ahtaammassa asemassa sinä päivänä, jolloin velat tulevat maksettaviksi. Sen sijaan jos he pärjäävät opintotuella, jota korotettaisiin, niin he eivät joudu taloudellisesti sellaiseen ahtaaseen asemaan tulevaisuuden visioiden valossa kuin jos heidät houkutellaan jälleen taloudelliseen ahdinkoon ottamaan pankkilainoja, joiden korot eivät ole koskaan taattuja, nousevatko ne vai laskevat.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puheenvuoroni pohjana on budjetin opetusministeriön pääluokan taulukko, jossa kerrotaan, että vanhempien luona asuvat lukiolaiset saavat 250 markkaa, muualla asuvat 500 markkaa, samoin ammatillisissa oppilaitoksissa vanhempien luona asuvat saavat puolet siitä, mitä muualla asuvat. Kaikissa näissä alle 20-vuotiaiden osuudet ovat pienemmät kuin yli 20-vuotiaiden, joten jos joiltakin osin olin epätarkka puheessani, niin joka tapauksessa tämä taulukko osoittaa, että alle 20-vuotiaat saavat huomattavasti pienempiä rahamääriä. Onko näin ollut aikaisemminkin ja onko tässä tapahtunut jotakin muutosta, en varmasti pysty muistamaan. Mutta tilanne on kuitenkin tämä. Alle 20-vuotiaiden tilanteen selkeä heikentäminen taisi tulla voimaan tänä vuonna. Mielestäni tämä on selvä epäkohta, samoin se, että nyt uutena esitetään myös, että alle 20-vuotiaille kotona asuville työmarkkinatuki olisi selvästi pienempi, siis vain 60 prosenttia siitä, mitä muualla asuville ja vanhemmille.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Tasavallan talous on kuralla. Se on ehkä enemmän kuralla kuin se on ollut koskaan aikaisemmin itsenäisen Suomen historian aikana. Näin ainakin suhteellisesti ilmaistuna. Tätä tilaa on hyvin usein rinnastettu sairauden tilaan, jolloin tietysti vertailukuvia käyttäen voitaisiin esittää ajatus, voisiko ajatella, että tämä tauti lähtisi pois sillä, millä se on tullutkin. Arvoisa puhemies, tämä on teemani tässä puheenvuorossa.

Tässä olennaista on se, onko tämä syy-yhteyspuoli muualta kansainvälisten suhdanteiden kautta vaikutettua vai mahtaisiko se olla itse synnytettyä, itse aiheutettua. Ja kun olen näitä asioita omassa mielessäni arvioinut, olen päätynyt seuraavien näkökohtien perusteella siihen, että tämä valtaosiltaan on itse aiheutettua taloudellista toimettomuutta, jota yleisesti lamaksi kutsutaan. Nämä ajatukseni ja poimintani eivät välttämättä ole tärkeys- eivätkä kronologisessa järjestyksessä, mutta vähän sinne päin.

Ensimmäisenä kiinnitän huomiota Neuvostoliiton- ja sitä seuranneen Venäjän-kaupassa clearing-järjestelmän aktiiviseen poistamiseen. Rakennemuutoshallitus asetti harvinaisen selväksi tavoitteeksi clearing-järjestelmän Suomen osalta poistamisen eikä Gorbatshovin hallinnolla näyttänyt olleen mitään vastaan. Jännää on se, mitä tapahtui sen jälkeen, kun clearing-järjestelmä tuhottiin. Tuli ensimmäinen vaihe, joka oli sitä, että muut Pohjoismaat ja Keski-Euroopan valtiot valtasivat idän markkinat, mihin suomalaiset jälkijättöisesti reagoivat sillä tavalla, että ahaa, pitää saada jotakin tilalle, ja silloin keksittiin, kun clearing-järjestelmä oli hävinnyt pois käytöstä, barter-kauppa, vaihtokauppajärjestely, mutta tilanteessa, jossa jo muut olivat tuon kaupan ekolokeron vallanneet suureksi osaksi. Ei ihme, että idänkaupan osuus hävisi miltei olemattomiin meidän vientikaupastamme.

Toinen samoihin aikoihin hyvin keskeinen asia, jossa myös rakennemuutoshallituksella oli

oma roolinsa, mutta myös sitä edeltäneellä hallituksella, oli rahamarkkinoiden vapauttaminen, jonka hyvin keskeiset tapahtumat ajoittuivat talvelle 86—87. Itse asiassa puolen vuoden aikana Suomen Pankin ote kirposi rahapolitiikasta, ensin pitkän rahan markkinoista, sitten lyhyen rahan markkinoista. 87 vuoden huhti — toukokuussa peli oli jo valtaosiltaan menetetty. Nyt jälkeenpäin jopa Suomen Pankin johtajat ovat päätyneet itsekritiikissään arvioimaan, että poskelleen meni ja rankasti. Meistä jokainen tietää, mitä tämä on käytännössä merkinnyt velkaantumiskierteineen koko kansantaloudessa, kasinopeliseurauslaskuineen, pankkiongelmineen jne.

Kolmas näkökohta, arvoisa puhemies, oli budjettipolitiikassa tehty perustavaa laatua oleva virhearviointi. Muistan äärimmäisen elävästi sen, kuinka silloinen valtiovarainministeri Erkki Liikanen tältä samalta paikalta rohkean retorisesti ulvahteli, että vuodelle 88 laaditaan lievästi elvyttävä budjetti tilanteessa, missä elettiin noususuhdannetta, jossa mitään tarvetta tällaiseen ekspansiiviseen budjettipolitiikkaan ei ollut nähtävissäkään. Siitä huolimatta tehtiin elvyttävä budjetti ja näin jatkettiin koko rakennemuutoshallituksen toimikauden. Näin saatiin aikaiseksi sellainen näennäinen elvytys ja rahamarkkinoiden ja markkinavoimien elvytyskierre, joka automaattisesti johti superylikuumenemiseen ja tunnettuihin seurauksiin tämän päivän budjettipolitiikassa.

Seuraava vaihe oli se, kun mennään tämän hallituksen aikakauteen, että kesäkuussa 91 arvioitiin Suomen finanssipoliittinen asema totaalisesti väärin. Myönnän, että olin siinä arvioinnissa mukana täysin siemauksin enkä uskonut niitä, jotka sanoivat, että ecusidonnaisuuspäätöstä ei missään nimessä pidä mennä tekemään. Nimittäin sehän osoittautui virheratkaisuksi ennätysnopeasti. Se osoittautui sellaiseksi suhteessa ecuun itseensä, joka sakkasi ja niin sakkasi myös Suomen markka kahdella devalvaatiolla ja kellutuspäätöksellä, ja näin annettiin vientiyrityksille huomattava devalvaatioetu. Se, mitä nyt vientimenestyksenä markkinoidaan, ei itse asiassa mitään vientimenestystä olekaan. Jos ecukytkentäisesti suoritetaan arviointi, niin mitään tällaista vientibuumia ei ole olemassakaan, ainoastaan jonkin verran Kaukoidän markkinoiden osalta.

Kun tämä johtopäätös klikkaa, siitä seuraa automaattisesti, että ei nähdä sitä, että tämä ns. vientikirves hakkaa huikealla tavalla kotimarkkinoita todelliseen lamaan ja alakierteiseen syöksykierteeseen. Siitä on seurauksena se, minkä monet muutkin täällä jo puhuneet ovat todenneet, eli hypertyöttömyys, sekä yksityisen että julkisen lohkon jatkuva velkaantuminen ja tulopohjan kaventuminen niin, että ollaan järjestelmässä, jossa toinen ruokkii toistaan. Kohtalokasta on konkurssien kautta taitotiedon ja laitteistojen käytön kyvyn menettäminen. Pitäisin sitä, kun täällä puhutaan niin hienosti infrastruktuurista, sen perimmäisen infrastruktuurin perimmäisenä menetyksenä.

Vastaavia asioita, joissa on mennyt poskelleen, voisi vielä luetella suuren joukon lisää. Tässä tuleekin kysyä sitä, että kun näin on tapahtunut, niin voidaanko ylipäätään luottaa markkinavoimiin sellaisenaan tämän kierteen katkaisemisessa ja onko ylipäätään olemassa muita vaihtoehtoja. Minä väitän — saattaa nostaa melkoisen myrskyn — mutta minä väitän, että tilanne on tällä hetkellä niin paha, että jos aikaisemmissa kuvaamissani tapauksissa on ollut kysymys ideologisista valinnoista, niin nyt tilanne on niin paha, että ei ole kysymys enää ideologisesta valinnasta, vaan kysymys on pakkovalinnasta. On pakko tehdä jotakin, ja kysymys on, millä tavalla tehdään. Tämän pakon synnyttää se, että on fysiikan lakien mukaan totta, että tyhjiöt pyrkivät täyttymään. Se tarkoittaa silloin sitä, että jos kotimarkkinajärjestelmä on tuhottu tai osaksikin tuhottu, niin se täyttyy ulkomailta suhteellisen vapailla markkinoilla, jolloin siihen on pakko reagoida jollakin muulla kuin markkinavoimaodotuksilla.

Arvoisa puhemies! Minun henkilökohtainen näkemykseni on se, että tarvitaan julkisen vallan toimia tässä tilanteessa. Mitä se on silloin? Velkaelvytys on paha sana. Minä en sitä missään nimessä halua käyttää. Minä pikemminkin käytän ilmaisua rahavirtojen ohjailu, joka tarkoittaa sitä, että sitä potentiaalista rahavirtojen kenttää, mikä on käytettävissä kansantaloudessa ja suhteessa myös ulkomaihin, niiltä osin kuin julkinen valta voi sitä vero-, tulo- ja muulla vastaavalla politiikalla ohjata, sitä mahdollisuutta käytetään täysimääräisesti hyväksi, ja tässä suuruusluokat ovat miljardiluokkaa. Tässä eivät satojen miljoonien kippas- ja vippaskonstit auta ollenkaan.

Olen todennut sen monta kertaa aikaisemmin ja totean sen tässäkin yhteydessä, että esimerkiksi 5 miljardin ympäristöverokertymällä voitaisiin pienen ja keskisuuren teollisuuden välillisiä työvoimakustannuksia vastaavasti alentaa, jolloinka rakenteellisesti annettaisiin mahdollisuus pienelle ja keskisuurelle teollisuudelle tehdä aktiivisia valintoja ja järkeviä, toivottavasti ekologises-

ti hyväksyttävissä olevia ekspansiivisia toimia. (Ed. Aittoniemi: Missä tavaroille ostajia?) — Niitä on sekä kotona että ulkomailla. Näinhän se on, ed. Aittoniemi. Silloin kun se raha lähtee kiertämään normaalilla tavalla, ei kerskatavalla, vaan normaalilla tavalla, niin jokaisella kierroksella yhteiskunta saa siitä osansa. Tämähän se on se olennainen, ed. Aittoniemi.

Tässä tilanteessa kaivattaisiin Suomen ekonometrikoilta ja ekonomisteilta optimointimalleja, jos hyväksytään ajatus, että yhteiskunnallista ohjausta on ja voidaan käyttää julkisen vallan keinoin. On valitettavaa, että malleja ei ole tarjottu. Ainakaan minun silmieni eteen sellaisia malleja ei ole viime aikoina sattunut, mutta niitä kaivattaisiin nyt enemmän kuin koskaan aikaisemmin.

Sitten, arvoisa puhemies, muutama näkökohta pankkitukiasiasta.

Se, mikä minusta koko hommassa on äärimmäisen masentavaa, on se, että eräät pankit mesovat edelleen ikään kuin mitään ei olisi tapahtunut, ikään kuin koko tätä prosessia ei olisi käyty, ikään kuin veronmaksajan kukkarolla ei olisi käyty. Tarkoitan sitä, että eräät pankit ovat selviä konkurssigeneraattoreita ja on luotu ja ehkä tietämättämme järjestelmä, joka on veronmaksajan kuppausjärjestelmä, kuppausjärjestelmä, joka vie veren kohta koko ruumiista.

Olin viime talvena ja olen edelleen omaisuudenhoitoyhtiöiden perustamisen kannalla, mutta lainsäädännöllä pitää sanoa kaikki pelisäännöt alusta loppuun saakka. Tässä asiassa ei riitä mielestäni se, että todetaan jossakin hallituksen esityksen perusteluissa ja eduskunnan vastauksessa jotakin yleistä, että näiden suuntaviivojen mukaan pitää menetellä, vaan nimenomaan pitää sanoa kaikki olennainen laissa. Siinä suhteessa talousvaliokunta on nyt erittäin suuren asian edessä.

Lopuksi ärsytän kaikkein eniten sillä, että olen edelleen samaa mieltä kuin olin ehkä ensimmäisenä tässä huoneessa pari vuotta sitten, että talletuspankkilain 54 §:ään pitää puuttua ja lähteä siltä pohjalta, että talletussuojakatto asetetaan.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Holkerin — Liikasen hallituksen aikana toki tehtiin se virhe, että kun olisi pitänyt verotusta kiristää, niin elvytystä tapahtui verotusta helpottamalla, siis täysin päinvastoin kuin olisi pitänyt tehdä. Mutta oppositio, niin ed. Pulliainen kuin keskusta ja kaikki muut, oli sitä mieltä, että verotusta helpotettiin liian vähän.

Kun 90 keskusteltiin investointiveron yhteydessä, allekirjoittanutkin uskalsi täällä sanoa, että jossakin on mätää, kun Helsingissä muurari tienaa 5 000 markkaa yössä, kun muuraa muureja, ja Rukalla saa kirvesmies, joka ei tiedä, kuinka päin pistää kirveen käteensä, 270 markkaa tunti. Siinä on jotakin mätää. Muun opposition taholta nimenomaan esimerkiksi Tennilä täällä sanoi, että minä olen Lapin vihaaja ja Lapin työmiehen vihaaja. Näin se oli, ja kaikki oppositiossa olevat olisivat halunneet entistä enemmän elvyttää. Tällaista se on tämä raadollisuus politiikassa.

Nyt käännetään niin kuin ed. Pulliainenkin täällä kuppi toisen päälle. Me lähdimme, SMP, hallituksesta 90 syksyllä, kun nähtiin, mihin tilanteeseen ollaan menemässä. Meidän puheitamme ei kuunneltu.

Mitä tulee ecusidonnaisuuteen, sillä ei ollut mitään merkitystä. Se oli symbolinen toimi. Se nähtiin syksyllä 91, kun markka devalvoitiin 12,3 prosenttia. Ei se ollut esteenä ollenkaan. Ahon hallituksen suurin rahapoliittinen, valuuttapoliittinen virhe on ollut se, että se devalvoi silloin liian vähän. 12,3 prosentin sijasta olisi pitänyt devalvoida 32 prosenttia kerralla. Silloin eivät pelurit olisi päässeet Suomen markkaan kiinni, niin kuin sittemmin pääsivät. Se oli suurin virhe. Ecuratkaisu sellaisenaan oli symbolinen, vaikka siihen ehtimiseen palataan menneisyyteen viitaten.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja, presidenttiehdokas Aittoniemellä muisti pikkuisen pätki. Hän on omaksunut täydellisesti marxilaisen lehdistöteorian, jonka mukaan vaietaan siitä, mikä on ideologialle tai itselle vierasta taikka epämukavaa. (Ed. Aittoniemi: Mennään asiaan!)

Kun hän puhui elvytyksestä aikoinansa, niin hänellä oli aina setelipaino käytössä, ja se oli rahaelvytystä. (Ed. Aittoniemen välihuuto) — Oli varmasti. Meistä kaikki täällä nyökkäävät ja muistavat erittäin tarkkaan. — Mutta nyt kun ed. Aittoniemi muistelee lähihistoriaa ja omia puheitaan, hän unohtaa kokonaan, että se oli setelipainojuttua koko homma. Tällä tavalla se presidenttiehdokas Aittoniemellä meni nyt vähän poskelleen.

Ed. M. Laukkanen: Arvoisa herra puhemies! Suomen kansantalouden tilanne on tänä

päivänä hyvin kaksijakoinen. Vienti vetää devalvaatioiden ja tietysti myös kilpailukyvyn kasvun myötä. Korot laskevat siksi, että rahamarkkinat uskovat julkisen talouden tasapainottamistoimien tehoon, ja pörssi vahvistuu erityisesti ulkomaisten sijoittajien myötä, mikä ei tapahtuisi — täytyy muistaa — elleivät he uskoisi Suomen kykyyn hoitaa talousongelmansa.

Kaikkein merkittävin kehitys tapahtuu ilman muuta maamme vaihtotaseessa, joka on nyt kääntymässä positiiviseksi ensimmäistä kertaa 15 vuoteen. Kansantalous ei voi puolustaa hyvinvointiaan, kansalaisten etuisuuksia alijäämäisellä taloudella. Siksi viime kädessä vaihtotaseen ylijäämä on olennaisin ja tavoiteltavin kaikista kehitysvaihtoehdoista, ja se on talouspolitiikan myötä nyt toteutumassa.

Tämän kuvan toisella puolella on tietysti edelleenkin massatyöttömyys sekä mittava pankkitukiongelma, joka syö edelleen jatkuvan velkaantumisen ohella niitä voimavaroja, joita nyt olisi kipeästi tarvittu talouden aitoon elvytykseen. On koko ajan muistettava, että kaikkinainen tämän laman elvytysvara syötiin jo etukäteen, kuten ed. Pulliainen äskeisessä puheenvuorossaan muistutti, vuosina 87—91 löysillä budjeteilla, ylisuurilla palkankorotuksilla sekä löyhäkätisellä luotonannolla, jonka viuluja maksavat vielä lapsemmekin.

En ylipäätään ole ymmärtänyt laisinkaan puhetta budjetin lähetekeskustelussa jonkinlaisesta liikkumavarasta, jota olisi ikään kuin nyt syntymässä valtiontalouden hoitoon, ja tätä myöskin kokoomuksen taholta on populistisesti heitelty veronalennusten toivossa. Niin oikeata kuin tietysti olisikin päästä alempaan tuloverotukseen Suomessa, ei näköpiirissä ole todellisuudessa mitään sellaista talouden nopeata tasapainottumista, joka antaisi muuta liikkumavaraa kuin velkaantua nykyistä vähemmän, nopeuttaa siis velkaantumiskehityksen pysäyttämistä. Siinä on se liikkumavara, mikä mahdollisesti syntyy, ja siihen se on käytettävä.

Näköjään nousun odotukset aiheuttavat jo jakovaraa täällä salissa kuin myös ammattiyhdistyskentällä, vaikka siinä asiallisesti on sisään kätkettynä hyvin mittava uhka niin julkisen talouden tasapainon saavuttamisen kannalta kuin myös yritystoiminnan elpymisen ja työpaikkojen syntymisen kannalta. Nyt olisi oltava kykyä kaikkialla malttaa vielä mielensä ja muistaa, että jakamista syntyy vain tilanteessa, jossa kansantalouden kaikki tunnusluvut ovat terveitä.

Valtion menojen reaalikasvu huolimatta tämän vaalikauden säästötoimista oli vuonna 91 14,5 prosenttia ja viime vuonna peräti 16 prosenttia — huolimatta säästötoimista. Tämän myötä sosialidemokraattien ryhmäpuhujan, puheenjohtaja Paavo Lipposen pääkysymys eilen kuuluikin: Onko olemassa talouspoliittista vaihtoehtoa? Täytyy sanoa, että olisi ollut, ed. Lipponen, mikäli kotimaisen kustannustason ei olisi annettu 80-luvun lopulla syödä teollisuuden kilpailukykyä, mikäli olisi harjoitettu maltillisempaa tulopolitiikkaa ja olennaisesti tiukempaa budjettipolitiikkaa. Emme olisi nyt tässä. Niin maa makaa kuin sen petaa.

Mikä on sitten tällä vaalikaudella ollut tämä sosialidemokraattinen vaihtoehtoinen talouspolitiikka? Ensimmäiseksi jäädä oppositioon, rintamakarkuruuteen omista talouspolitiikan virheistä; toiseksi vastustaa kaikkia hallituksen säästöesityksiä, vaikka niiden toteuttaminen, kuten korkokehitys osoittaa, on ollut kansantalouden kaikkein välttämättömin toimenpide; ja kolmanneksi kaataa tammikuussa pankkitukeen liittyvä lakipaketti, jonka avulla olisi voitu säästää veronmaksajien rahoja pankkituen määrässä sekä saada asiallinen valvonta tuen jakoon, jota täällä on tänään ja eilen kosolti kaivattu. Tällä politiikalla päästään sitten gallupien kuninkaaksi.

Samalla tavoinhan toimii myös puolueen presidenttiehdokas, joka pakoilee aitoa vaalitaistelua, mahdollisuutta esittää politiikkansa linjoja suomalaisille. Tapa ei osoita mielestäni erityisen suurta kykyä vastuunkantoon, pikemminkin muistuttaa vanhoista historiallisista tapahtumista, jolloin suomalaiset olivat kutsumassa maahansa tuiki tuntematonta kuningasta vieraasta maasta.

Ed. Lipposen puhe sisälsi hyvin paljon sisäisiä ristiriitaisuuksia. Hän antaa kuvan, että Suomi alkaa tänä syksynä pitkään jatkuneen velkaantumisvaiheen jälkeen lyhentää ulkomaista velkaansa ja että Suomi olisi velaton vuonna 2000. Hallitus ei muka kerro kansalle aikomuksistaan lyhentää ennätyssuuri velka muutamassa vuodessa. Mihinkähän taloudelliseen asiantuntemukseen ja ennusteeseen tämä analyysi perustuu? Ei edes Työväen Taloudellinen Tutkimuslaitos ole näin hulvattomia ajatuksia heittänyt. Kolme kappaletta myöhemmin samassa puheessa hän haukkuu hallitusta siitä, ettei se tällä kertaa kerro koko totuutta julkisen talouden vajeesta ja ettei hallitus onnistu millään taittamaan valtion velan kasvua vuoteen 97 mennessä.

Eilen samainen puhuja totesi sanatarkasti lainaten näin: "Yksityistä kulutusta on vauhdittettava verohelpotuksin." Tänään sosialidemokraatit ovat täsmentäneet eilistä puheenvuoroaan, puheenjohtajansa puheenvuoroa, sanomalla, että väärää politiikkaa on luvata verohelpotuksia tilanteessa, jossa nousu on jo alkamassa. Kumpaa mieltä te sosialidemokraatit oikein olette? Tämä puhe vaatii varmasti täsmentämistä myös huomenna.

Sama toistuu myös ed. Lipposen tulopoliittisessa arvioinnissa. Ensin hän toteaa työmarkkinaosapuolten hoitavan sopimukset keskenään. Siihen ei pidä ulkopuolisten puuttua. Jo seuraavassa lauseessa hän kaipaa hallituksen myötävaikutusta työmarkkinasovun syntyyn.

Oppositiopolitiikkaan olisi paljon helpompi reagoida, jos osaisi näistä esimerkeistä lukea sen oikean, mitä mieltä aidosti pääoppositiopuolue on. Sellainen talouspoliittinen yhtälö, jota sosialidemokraatit eilisessä puheenvuorossaan tarjoavat, ei Suomea pelasta. Onkin kysyttävä, onko säästöjen torjuminen, työmarkkinoiden jouston ja etuisuuksien leikkauksien torjuminen, paras tapa puolustaa saavutettuja etuja, paras tapa puolustaa palkansaajan asiaa ja panna maan asiat kuntoon. Tätä sietäisi kansalaistenkin miettiä.

Minun mielestäni eivät ole. Edellytykset suotuisalle korkokehitykselle on luotu nimenomaan julkisen talouden velkaantumisen katkaisemiseen tähtäävällä ja siihen sitoutuneella politiikalla. Sama koskee nopeasti elpyvää pörssiä, joka on tavattoman hyvä kuumemittari rahamarkkinoiden kasvavasta uskosta talouden tasapainon löytymiseen.

Työllisyyskeskustelu on kovin hakoteillä, jos täällä vallitsee sellainen usko, että nimenomaan budjetin kautta alijäämäisessä taloudessa saadaan olennaista käännettä työttömyyteen. Siksi ed. Lipposen eilen heittämät luvut 10 miljardista ja sen synnyttämästä 80 000 työpaikasta ovat tuulesta temmattuja. Näillä luvuilla saattaisi olla katetta, jos tuo summa käytettäisiin pk-yritysektorin korkotukeen tai sellaisiin rakennushankkeisiin, joissa rakennuttajayhtiöiden rahat ovat mukana pelissä. Sitä paitsi se perimmäinen kysymys, mistä nämä rahat otetaan, jäi vaille vastausta. Arvatenkin velkaa lisäämällä!

Vastaus ei löydy enää työllisyyden kehittymiseen myöskään julkisen talouden kasvusta. Trendi on päinvastainen. Edelleen on siirrettävä julkisen sektorin voimavaroja avoimelle sektorille, jonka tehtävä on hankkia kansakunnalle niitä voimavaroja, joilla hyvinvointiyhteiskuntaa ylläpidetään.

Vastausta työllisyysongelmaan ei löydy enää suoraviivaisesti vientiteollisuudestakaan, jonka automatisointi ei tuota uusia työpaikkoja samalla tavoin kuin ennen. Silti maamme uusteollistaminen on ainoa vaihtoehto, mahdollisuus, kansantaloutemme peruselementtien vahvistamiseen ja sen myötä työllisyyden kohentamiseen. Siltä osin kuin puheenjohtaja Lipponen käsitteli uusteollistamisen mahdollisuuksia, hän on täysin oikeassa.

Näin vientiteollisuuslläänistä katsoen tässäkin keskustelussa useasti mainittu energiapolitiikka on erinomainen esimerkki keinoista, joilla voimme aidosti tukea työllisyyttä. Käsitys, että ydinvoima perusvoimana ja toisaalta kotimaiset puu ja turve olisivat vaihtoehtoja, on väärinkäsitys. Kotimaisista polttoaineista ei valitettavasti ole halvan perusvoiman tuottajaksi. Me tarvitsemme halpaa perusvoimaa ja siihen oheen hakkeeseen perustuvia alueellisia lämmöntuotantolaitoksia. Tämä kokonaisuus takaa puuhun perustuvan vientiteollisuuden kilpailukyvyn, kysynnän kotimaiselle raakapuulle sekä mahdollisuuden päästöjen mittavaan vähentämiseen, mihin olemme myös kansainvälisin sopimuksin sitoutuneet.

Täytyy muistaa, että myös metsänomistajan kannalta on paljon järkevämpää tavoitella sellaista kehitystä, jossa kantohinnalla on kehittymisen mahdollisuuksia. Talouspuulla on kysyntää. Ei energiapuulla ole minkäänlaista hintaa.

Ydinvoimalaratkaisu merkitsee uusimpien tietojen mukaan yhteensä 55 000 miestyövuotta suomalaisessa kansantaloudessa. Tapa, jolla koko hankkeen investointirahat, noin 15 miljardia markkaa, saadaan pyörimään suomalaisessa kansantaloudessa, on olemassa. Tällaiseen mahdollisuuteen ei voi olla tarttumatta aikana, jolloin maassa on puoli miljoonaa työtöntä. Myös eteneminen haittaveroissa, siis niiden korottaminen, on tavattoman perusteltua, jos samanaikaisesti teollisuudella on mahdollisuus valita haittaverotuksen ulkopuolella oleva ydinvoimalla tuotettu halvempi sähkö.

Näiden uusteollistamiseen liittyvien ratkaisujen ohella paras työllisyyden hoitokeino on myös työllistämiskynnyksen sekä välillisten työvoimakulujen alentaminen. On jotain vialla, jos työ ja työtön eivät kohtaa toisiaan, kuten tämän päivän Suomessa tapahtuu. Tapaukset, joissa yrittäjä tarjoaa työtä, mutta ei löydä siihen tekijää, ovat arkipäivää. Jokainen tietää, miten mittavat

harmaan rahan markkinat rakennussektorilla tänä päivänä ovat. Tilanne ei voi olla kenenkään etu, ei työntekijän, ei työttömän, ei työnantajan eikä yhteiskunnan. Siksi se ei saa olla myöskään tabu, jota ei määrätietoisin toimin tulisi Suomesta kitkeä.

Tapasin jokunen aika sitten ryhmän Pohjois-Kymenlaakson akateemisia työttömiä, joiden ensisijainen kritiikki ei kohdistunut suinkaan hallitukseen, vaan palkansaajajärjestöihin, jotka näyttävät ajavan edelleen jääräpäisesti politiikkaa, jolla puolustetaan vain työssä olevan palkansaajan asiaa. Sellainen politiikka johtaa vääjäämättömästi työttömyyden kasvuun. Tämä syksy onkin tässä mielessä kova testi ammattiyhdistysliikkeen solidaarisuudelle, miten sovittaa yhteen vientiteollisuuden hyväpalkkaisten palkankorotusvaateet ja matalapalkkaisten liikealan tai julkisen sektorin edut.

Todellinen uhka tälle sinänsä tärkeälle ja hyvälle sopimusjärjestelmälle ovat ne työttömät, jotka 500 ansiosidonnaisen korvauspäivän jälkeen eivät jää peruspäivärahalle, vaan menevät töihin omalla hinnallaan. Kun insinööri menee töihin kymppitonnilla, mitä mahtaa sanoa viidentoista tonnin insinööri ja hänen liittonsa? Jotta tämän kaltaisen kehityksen kautta sopimusjärjestelmä ei lopullisesti romutu, olisi hyväksyttävä nykyistä olennaisesti joustavampi työllistymisjärjestelmä, jonka vauriot ovat huomattavasti vähäisemmät.

Sama koskee myös työllisyyskoulutusta. Raha ei tuota kovin paljon, jos pitkälle koulutetulle työttömälle tarjotaan jotakin yleispätevää kurssimuotoista opiskelua, jolla on lähinnä viihdemerkitys. Tällaisia työttömiä varten tarvitaan räätälintyönä tehtyä ammatillista lisäarvoa tuottavaa koulutusta.

Niinpä onkin sanottava, että parin viime vuoden aikana syntyneet tulopoliittiset sopimukset ovat olleet rakenteellisesti jossain määrin vääriä. Nehän ovat pitäneet joka kerta sisällään välillisten työllistämiskustannusten nostamisia ja verojen korottamisia. Sama porukka, joka arvostelee nyt hallitusta korkeasta verokannasta, on omin toimin ollut vaikuttamassa siihen, että työttömyysvakuutusmaksujärjestelmää ei ole voitu järkiperäistää ja sen myötä vähentää yrityskonkursseja ja valtion verojen korotuksia.

Yhä ajankohtaisempi on kysymys yleisen ja yhtäläisen työttömyyskassan perustamisesta, sellaisen luomisesta Suomeen. Siihen kaikki maksaisivat saman osuuden vuosiansiostaan. Tällä mallilla kyettäisiin säilyttämään työttömyysturvajärjestelmä, mutta samalla maksuosuudet jakaantuisivat huomattavasti oikeudenmukaisemmin kuin tämän päivän liittokohtaisessa järjestelmässä. Luulisi ainakin matalapalkka-alojen tarttuvan tällaiseen malliin aidosti.

Orastavan nousun merkit voidaan todellakin kaikki tuhota nopeasti. Pahin uhka on kotimaisen kustannustason nousu, joka sysäisi liikkeelle inflaation, ja sen myötä olisimme pian samassa 80-luvun kierteessä, jonka opit ovat kaikille karvaat. Korkojen edelleen jatkuva aleneminen tuottaa velkaantuneille kotitalouksille parhaan ostovoiman lisäyksen. Korkojen lasku tulisi voida vain siirtää nykyistä paremmin suoraan velallisen kotitalouden hyväksi. Nythän esimerkiksi nk. tasarahalyhenteisissä lainoissa, joita muuten on 75 prosenttia ulkona olevista lainarahoista, korkojen lasku näkyy yleensä lyhentyneenä laina-aikana sen sijaan, että korkohyöty siirrettäisiin suoraan asiakkaan kuukausittaiseen maksuerään sen pienentämiseksi. Pankkivaltuutetutkin voisivat tässä asiassa jotakin tehdä.

Oecd:n eilispäivänä julkistamat neuvot Suomen kansantalouden kohentamiselle ovat juuri niitä neuvoja, mitä valitulla talouspolitiikalla tänä päivänä tehdään. On huomattavaa, että Oecd pitää vientiin pohjautuvaa talouspolitiikan peruslinjaa oikeana. Se pitää myös valtiontalouden säästötoimia välttämättöminä mutta ongelmana on eduskunnan heikko sitoutuminen niihin. Tiukan budjettipolitiikan vastapainoksi syntyy liikkumavaraa rahapolitiikassa, siis korkojen suhteen lisää alaspäin johtavaa liikkumavaraa.

Korkojen on edelleenkin laskettava. Reaalikorko tällaisena matalan inflaation aikana on edelleenkin Suomessa korkea. Mutta kuten sanottu, ei ole olemassa muuta tietä korkojen laskuun kuin vaihtotaseen saaminen ylijäämäiseksi. Mitään muuta keinoa siihen ei ole olemassa.

Oecd on aivan oikein huolissaan myös pankkituen valvontaan liittyvistä ongelmista, joista suurin osa johtuu siitä, ettei tammikuussa salissa ollutta lakipakettia saatu läpi. Nyt valiokuntakäsittelyssä oleva vakuusrahastolain muutos on välttämätön, mutta on sanottava, että eduskunnan valvonnan ja tiedonsaannin osalta tammikuinen lakiesitys oli parempi. Nyt onkin kysyttävä, onko se riittävä, tulisiko eduskunnan tehdä siihen vielä täsmennyksiä. Tiedonsaantihan eduskuntaan on rakennettu nyt valtioneuvoston ja valtiontilintarkastajajärjestelmän kautta. Minusta olisi ollut tavattoman tärkeätä, että tam-

mikuussa tarjolla ollut lakiesitys olisi saatu käyttöön.

Oecd:n patistamiin maataloustuen leikkauksiin on ryhdytty, sivumennen sanoen paljon kovemmalla kädellä kuin yksikään hallitus tähän mennessä. Sen sijaan työmarkkinoiden jousto, joka raaka-ainevaltaisessa maassa on niinikään välttämätöntä, on edennyt jokseenkin nihkeästi.

Oecd ottaa kantaa myös aiemmin ehdottamaani työttömyysturvajärjestelmän muutokseen, jonka myötä kustannuksia siirretään työnantajalta työntekijöille, ja näin turvataan paitsi tämän järjestelmän maksuvalmius, yritysten parempi työllistämiskyky, myös itse työttömyysturvajärjestelmä ja sen maksukyky. Jos me pidämme tätä järjestelmää hyvänä ja välttämättömänä työttömien kannalta, silloin täytyy huolehtia myös siitä, mistä ne markat otetaan.

Lopuksi Oecd suosittelee valtion yritysten yksityistämistä, joka sekin on oikea neuvo, mutta oikea neuvo toteutettavaksi tilanteessa, jossa talous alkaa todella elpyä.

Herra puhemies! Lopuksi haluan kiinnittää vielä huomiota erääseen erilliskysymykseen, jota tässä budjettikeskustelussa on sivuttu varsin vähän eli kysymykseen kirkon ja seurakuntien taloustilanteesta.

Nythän on niin, että perhetuen uudistamista koskeva lakiesitys ja yhteisöverotusoikeuden poistaminen seurakunnilta on kytketty yhteen. Mielestäni näin ei tulisi tehdä. Verotuksen lapsivähennyksen poistaminen käytännössä merkitsee seurakunnille verotulojen kasvua. Tämän kasvun on arvioitu olevan vuonna 1994 noin 150 miljoonaa markkaa. Ehdotuksessa seurakuntien saama verotulojen lisäys halutaan käytännössä leikata pois.

Valtiovarainministeriön virkamiehet ovat valmisteluissaan ehdottaneet, etteivät seurakunnat eli kirkko enää saisi vuonna 1994 yhteisöverotuksen tuloja lainkaan. Näiden tulojen on arvioitu olevan ensi vuonna alle 100 miljoonaa markkaa. Tämän lisäksi kompensaationa on ehdotettu kirkkotyönantajan sosiaaliturvamaksun korottamista siten, että kirkolle järjestely tuottaisi suunnilleen nollatuloksen.

Nyt haluan kuitenkin korostaa sitä, että tämä kysymys kirkon yhteisöverotuksessa saamasta osuudesta on huomattavasti laajempi ja periaatteellisempi kysymys, jota ei tule hoitaa vain teknisenä ratkaisuna ikään kuin tämän suuren kokonaisuuden yhteydessä. Tämän asian periaatteellista puolta ja seuraamuksia ei ole pohdittu kovinkaan paljon.

On epätodennäköistä, että yhteisöverotuksen tuotto pysyisi vuodesta toiseen nykyisissä lamalukemissa. On selvää, että se tulee varmasti kasvamaan, mutta jos tämä tuotto jää pysyvästi kirkon tuloista pois, on luultavaa, että kirkko menettää pysyvästi merkittävän osan tämän päivän tuloistaan.

Kirkon yhteisöverotuksessa saamia tuloja on perusteltu myös kirkon hoitamilla yhteiskunnallisilla tehtävillä. Esimerkiksi hautaustoimen seurakunnille aiheuttamat kokonaismenot ovat vuosittain lähes 300 miljoonaa markkaa, väestökirjanpidon nettomenot 115 miljoonaa markkaa ja kulttuurihistoriallisesti merkittävien kirkkojen peruskorjaukset noin 70 miljoonaa markkaa.

Muutaman vuoden aikana kirkko on menettänyt tai menettämässä tulopohjastaan laman vaikutuksen lisäksi seuraavia aiemmin säädettyjen lakien myötä syntyviä tulorahoituksen menetyksiä, joiden yhteisvaikutusta ei tänä päivänä nähdä. Kiinteistöverolaki saattaa kokonaisvaikutuksena kirkolta viedä 80—120 miljoonaa markkaa, pääomatuloverotus noin 60 miljoonaa markkaa, arvonlisäverolaki tilanteessa, jossa seurakunnat ovat loppukäyttäjinä, on arviolta 100—200 miljoonan markan suuruinen vaikutuksiltaan, ja yhteisöverotusoikeuden poistaminen laman helpotettua arviolta satoja miljoonia markkoja vuodessa. Lisäksi kirkkotyönantajan sosiaaliturvamaksun korottaminen vuonna 1994 yli 3 prosenttiyksiköllä nostaisi jo ennestään kaikkein kalleimman sosiaaliturvamaksuprosentin nykyisestä 8,15:stä noin 11,5:een. Sosiaaliturvamaksun osalta kokonaisvaikutus on sekin satoja miljoonia markkoja.

Herra puhemies! Haluan tällä puheen osuudella vain korostaa, että kirkon kannalta on erittäin tärkeätä, että perhetuen uudistamisesta johtuvat kompensaatiot hoidetaan lopulta eduskunnassa muulla tavoin kuin yhteisöveron poistamisella. Tässä minusta eduskunta, ennen muuta valtiovarainvaliokunta, voisi olla nyt aktiivinen ja korjata hallituksen esitystä tältä osin.

Ed. Metsämäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkanen löysi jälleen kaksi suomalaisen yhteiskunnan vihollista: sosialidemokraattisen puolueen ja ammattiyhdistysliikkeen. On niin helppo katsoa tähän suuntaan ja kaataa kaikki omat virheensä sosialidemokraattien ja ammattiyhdistysliikkeen niskaan.

Muistuttaisin kuitenkin ed. M. Laukkaselle, että hän tuli eduskuntaan veret seisauttaneen

vaalivoiton tuloksena, vaalivoiton, josta toiset sanovat, että se perustui valheelle. Itse sanoisin, että se perustui katteettomille lupauksille.

Katsotaan, mitä sen jälkeen on tapahtunut, kun kepun johdolla on maata hallittu. Silloin oli muistaakseni 140 000 työtöntä. Tällä hetkellä on 500 000. Valtion velka oli hieman yli 50 miljardia, tänään se on päälle 250 miljardia eikä loppua näy. Nimityspolitiikassa luvattiin luopua poliittisista virkanimityksistä. Tietääkseni yksikään hallitus ei ole niin yksisilmäistä nimityspolitiikkaa harrastanut kuin tämä Esko Ahon johdolla toiminut hallitus. Luvattiin säilyttää peruspalvelut, turvata koulutus ja kaikki vastaava. Mitä on tehty? Ensi vuoden kuntien valtionosuusleikkaukset tulevat lopullisesti romuttamaan pohjoismaisen hyvinvointivaltion. Luvattiin veronalennuksia. Koskaan vero ei henkilökohtaisesta tulosta ole ollut niin korkea kuin se on tämän hallituksen aikana.

Kehottaisin ed. M. Laukkasta katsomaan myöskin peiliin ja sinne omaan suuntaan eikä pelkästään muistelemaan, mitä joskus aikaisemmin on tapahtunut.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jatkaen siitä, mistä edustajatoveri Metsämäki aloitti, olisin todella yhtynyt hänen arvioonsa ed. M. Laukkasen puheesta siinä, että ainoat syylliset Suomen rapakunnossa olevaan talouteen ovat demarit ja ammattiyhdistysliike.

Kenellekään muulle kansanedustajalle ei sovi niin osuvasti nimitys "hallituksen uskollinen soturi" kuin ed. Markku Laukkaselle. Tuntuu aivan siltä, että hänellä on tietokoneen tekstinkäsittelyssä joka puheenvuoroa varten jo valmiina tietyt kappaleet, missä näitä kurjia suomitaan.

Tuntuu myös ihmeelliseltä, kun tiedämme, että ed. Markku Laukkanen on Kymen piiristä, mitä piiriä, Kymenlaaksoa eritoten, kutsutaan sosialidemokraattien lippulaivaksi, jos hän ajattelee edes henkilökohtaisia ääniään, niin kun saatavaa ei ole muuta kuin sosialidemokraattisilta entisiltä äänestäjiltä, miten näillä puheilla siinä onnistuu, varsinkin kun maataloustuottajien porukka yhä siellä pienenee. Joskus tulee mieleen, onko ed. Laukkasella ajatuksena siltojen poltto mahdolliseen hallitukseen tulemiseen seuraavien eduskuntavaalien jälkeen. Se murennuttaa todella mahdollisuuksia hänen edustamaltaan ryhmältä yleensä siihen tilanteeseen, että musta auto oven eteen lipuisi. Onneksi kuitenkin, näin olen tietävinäni, ed. Laukkasen painoarvo edustamassaan ryhmässä ei ole niin suuri, että tästä nyt sinänsä keskustaryhmälle suurta vaaraa on.

Ed. G u s t a f s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Markku Laukkanen on mielestäni urbaani kepulainen. Tältä osin sopii hyvin se, että hän suostui sentään tukemaan puheenjohtaja Paavo Lipposen uusteollistamisajatuksia. Mutta mielestäni ed. Laukkasen puheessa oli yksi raskaan sarjan virhe. Ed. Markku Laukkanenhan antoi ymmärtää, että työllisyyttä ei hoideta ja siihen ei vaikuteta budjetin kautta. Tämä on minusta puhetta, jota en voi ymmärtää enkä hyväksyä, kun kuitenkin tämä keltainen kirja on keskeisin signaali erilaisille työllistäville voimille, myös yrityksille. Se on keskeinen hallituksen poliittinen asiakirja, jonka sisällä voitaisiin vaikuttaa kymmenientuhansien työ- ja koulutuspaikkojen syntyyn.

Tämän jälkeen ed. Laukkanen voi todeta, että budjettikirjalla ei mukamas olisi merkittävää vaikutusta työllisyyteen. Kaiken tämän jälkeen voi hyvin ymmärtää sen, että ei se todella anna sitä uskottavuutta Suomen kansalle ja yrityselämälle, että työllisyys lähtisi kääntymään, mitä me kaikki odotamme. Mutta ei se tämän hallituksen toimesta lähdekään, jos sen edustajatkin asennoituvat budjettikirjaan tällä tavalla.

Olen syvästi pettynyt, ed. Laukkanen.

Ed. Hautala merkitään läsnä olevaksi.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkasen puheenvuoroa on kyllä ihan ilo kuunnella, koska hän entisen siviilivirkansa ammattitaidolla etsii niitä epäjohdonmukaisuuksia, mitä esimerkiksi SDP:n puheenjohtajan Lipposen eiliseen puheenvuoroon ja tämänhetkiseen ohjelmaan sisältyy. Mutta ette te sosialidemokraatit kyllä jää huonommaksi, täytyy sanoa. Ihan erinomainen analyysi oli ed. Metsämäenkin puheenvuorossa esitetyt epäjohdonmukaisuudet, mitä siinä tuotiin esiin keskustan politiikasta. Samanlaisia etujen jakajia olette olleet molemmat, ja siitä nyt kärsii koko Suomen tasavalta.

Se, mikä ed. Laukkasen puheenvuorossa oli mielestäni oleellista, oli se, jonka toivoisin lopulta myös SDP:n hyväksyvän, ettei työllisyyttä voida hoitaa pelkästään valtion toimin. Ei valtion budjetti ole ainut instrumentti, jolla työlli-

syyttä hoidetaan. Eihän meillä ole missään kätkössä sellaista rahamassia, jolla 500 000 ihmiselle saadaan työtä. Yrittäkää nyt ymmärtää, että se ajatuksen kulku on vanhanaikainen, mitä te tässä suhteessa edustatte. Työllisyyteen voidaan vaikuttaa Oecd:n raportin mukaan. Pitäisi jo vähitellen toivoa, että työelämään saataisiin edes jonkinlaista joustoa, jotta työllistämiskynnys ja yrittäjien uskallus palkata työntekijöitä kasvaisi. Toivoisin todella, että voisitte SAK:n kanssa ryhtyä keskustelemaan tästä asiasta. Pitäisikö minun varoittaa meitä kaikkia? Talossa on SAK:n puheenjohtaja, joten olkaamme vähän hiljaa.

Ed. H ä k ä m i e s (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. M. Laukkasen puheenvuoroissa on ainakin se hyvä puoli, että ne synnyttävät keskustelua tässä salissa.

Ed. Laukkanen moitti puheenvuorossaan eduskuntaa siitä, että se ei ole tarpeeksi sitoutunut niihin päätöksiin, joita täällä on yritetty tehdä. Ed. Laukkaselle kyllä voisi sanoa, kun hän erityisesti korosti perusvoimaratkaisun tärkeyttä, mikä on keskustan sitoutuminen tähän asiaan. Minusta on suorastaan pöyristyttävää, että meillä on maassa kauppa- ja teollisuusministeri, jonka ainakin minun ymmärrykseni mukaan pitäisi puhua suomalaisen teollisuuden puolesta, mutta joka on ydinvoiman vastustaja, jos olen asian oikein ymmärtänyt. Ei tällainen politiikka silloin niin kauhean uskottavaa ole. (Ed. Vähänäkki: Hän on toinen maatalousministeri oikeastaan!) — Jos ed. Vähänäkki sallii, niin jatkan.

Toinen asia, josta ed. Laukkanen ja myös ed. Gustafsson puhuivat, oli ed. Paavo Lipposen edustama uusteollistamisajatus. Lipposeltahan tämä ajatus ei ole mikään tuore. Hän itse asiassa esitti nämä ajatuksensa jo 1987 eduskuntavaalien alla julkaisemassaan kirjassa, mutta suomalaiset sosialidemokraatit sitoutuivat tuohon ohjelmaan siten, että pudottivat Lipposen eduskunnasta.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Täytän vastauspuheenvuorolle tarpeellisen kriteerin puheen loppuosassa. Sitä ennen olen muutamissa asioissa samaa mieltä ed. M. Laukkasen kanssa.

Syy siihen, että olemme näin syvässä lamassa, siis näin syvässä lamassa, on Holkerin, Liikasen ja Kullbergin. 1991 vaalien jälkeen sosialidemokraatit lähtivät rintamakarkureiksi. Heitä ei olisi saanut millään hallitukseen. Sen sijaan kokoomus jäi rikospaikalle ehkä lamaantuneena ja otti keskustan hallituskumppanikseen.

Toisessa asiassa olen samaa mieltä, mitä puhutaan ydinvoiman tarpeellisuudesta, ja nimenomaan viidennen reaktorin rakentamisesta olen täsmälleen samaa mieltä kuin ed. Laukkanen.

Olen vielä siinäkin samaa mieltä, että meidän vaihtotaseemme tasapainottaminen on tärkeätä. Mutta seuraavasta olen eri mieltä. Sen ei pidä tapahtua yhtäkkinäisesti ulkomaista velanottoa vähentämällä ja siirtämällä velanotto kotimaan markkinoille, mikä kyllä korkotason laskun myötä on nyt mahdollista, koska korkotason ja reaalikoron laskulla savustetaan talletuksia ulos niin, että ministeri Viinasen obligaatiot menevät kyllä 15 minuutissa kaupaksi, kun pankin ovet avautuvat.

Mutta tässä on yksi vaara. Nämä Viinasen obligaatiot imevät rahat kotimarkkinoilta valtion normaalien menojen kattamiseen, ja se elvyttävä vara, joka suuntautuisi vapautuvista talletuksista työtä tuottaviin investointeihin, potee verenvähyyttä. Ei missään tapauksessa pidä siirtyä kokonaan kotimaiseen lainanottoon tai lähelle sitä, koska se köyhdyttää investointeihin tarvittavat varat. Se on suuri virhe. Yhtäkkinäisesti ei pidä siirtää lainanottoa ulkomaisesta velasta kotimaan lainanottoon, se on paha virhe.

Puhetta ryhtyy johtamaan puhemies Suominen.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Ministeri Pekkarinen vakuutteli eilen illalla riihessä laaditun budjetin oikeudenmukaisuutta eri kuntien kohtelussa. Minulla ja monella muulla on aivan toisenlainen käsitys asiasta Pekkarisen ja Viinasen vakuutteluista huolimatta. Ainoa asia, jonka ministeri Pekkarisen puheesta uskon, on se, että budjetti on todella laadittu jossakin riihessä, jossa ei ole räppänän räppänää, josta näkisi, mitä ulkona tapahtuu.

Hänen eilen illalla käyttämästään puheenvuorosta selvisi myös se, että hän ei suostu ottamaan vastuuta siitä, mitä budjettiratkaisun valtionosuusleikkaukset aiheuttavat kuntien asukkaille. Entisen hallituksen ja ay-liikkeen lisäksi hän keksi myös uusia syyllisiä. Nyt alasimelle asetettiin pari Alasta, yksi Kietäväinen ja pari opetusministeriä. Ilmeisesti naisministeritkin alkavat saavuttaa tasa-arvoa, kun ministeri niin sukkelasti sukelsi heidän hameittensa helmoihin.

Uskon myös, että kepun tupailloissa arvon ministerin vertailema kuntapari Helsinki — Perho on mieluisa ja ymmärrettävä vertauskuva. Mutta eduskunnassa ei uskoisi kunta-asioista vastaavan ministerin alentuvan moiseen kieliakrobatiaan, sillä jos näitä kahta kuntaa lähdetään vertaamaan millä tahansa kunnallisella sektorilla, tulos on lähinnä surkuhupaisa.

Valitettavaa kuitenkin on, että ilmeisesti vastaavaa mittaria on käytetty mallina ja uskottu, että nytpä tuli hyvä ja oikeudenmukainen ratkaisu valtionosuusleikkausten suhteen. Varmasti siinä vaiheessa, kun ministeri Pekkariselle ja hänen laskutikkunsa käyttäjille selkeni, että vain 20 prosenttia kepun kansanedustajista sattuu 59 kaltoimmin kohdellun kunnan joukkoon, olivat valtionosuusleikkaukset lopullisesti sinetöidyt. Kepulaista ministeriä voikin vain vilpittömästi onnitella taitavuudesta. Mutta sen haluaisin todella tietää, pystyvätkö arvon kokoomuslaiset kansanedustajat, joista 75 prosenttia asuu näissä kunnissa, yhtä vakuuttavaan ylistykseen ratkaisun oikeudenmukaisuudesta. Ainakin meillä demareiden kansanedustajilla, joista 60,4 prosenttia asuu näissä kunnissa, on todella vaikeuksia ymmärtää ratkaisun erinomaisuus.

Valitettavasti ei voi parhaalla tahdollakaan välttyä myöskään siltä mielikuvalta, että kepuvetoinen hallitus ei välitä tippaakaan siitä, mitä Suomen väkirikkaimmissa kunnissa on heidän hallitusaikanaan jo tapahtunut. Kokoomuslaisille kaikki kunnat ovat ilmeisesti jonkinlainen epämääräinen jäänne sosialistisesta suunnitelmataloudesta, ja niiden tehtävät voitaisiinkin vallan mainiosti hoitaa bisneksen keinoin.

Hallituksen piirissä elätellään myös samaa vanhaa harhaa, että Uudellamaalla menee hyvin ja erityisesti pääkaupunkiseudulla; siellä on mistä mällätä. Ilmeisesti ministeri Kanervaltakin on jäänyt muiden kiireiden lomassa huomaamatta, että Uudenmaan vuoden 91 noin 20 000 työttömän määrästä on siirrytty tämän vuoden heinäkuun lopulla jo lähes 124 000 työttömään, 18 prosenttiin työvoimasta. Nyt Uudellamaalla on sama määrä työttömiä kuin hallituksen aloittaessa koko maassa. Näistä työttömistä Uudellamaalla lähes 24 000 on pitkäaikaistyötöntä, yli vuoden työttömänä olleita. Uusimaa valitettavasti johtaa koko maan pitkäaikaistyöttömien osuutta kaikista työvoimapiireistä yli 20 prosentin osuudellaan ennen seuraavina tulevia Satakuntaa, Hämettä, Keski-Suomea, Kymiä ja Turkua.

Pitkäaikaistyöttömyyden lisäksi ominaista on, että uusmaalaisilta työttömiltä puuttuu useammin ammattikoulutus kuin muun maan työttömiltä ja että erityisesti pääkaupunkiseudulla he ovat usein nuoria. Oman erityisryhmänsä muodostavat akateemisesti koulutetut ja yhä lisääntyvä palveluammateissa toimineiden osuus.

Tiedän, että ilmeisesti jokin ahaa-idea valtioneuvostoa hipaisi kesäkuussa, koska se muutti talvella tekemäänsä päätöstä tämän vuoden työllisyysmäärärahojen jaosta ja siirsi Uudellemaalle 120 miljoonaa markkaa lisärahaa. Tosin senkin ansiosta saimme ansiottamme pohjoiskarjalalaisten kiukun niskaamme.

Jos työllisyysmäärärahojen jakoa tarkastellaan edellä mainitsemieni maakuntien osalta, joissa on eniten pitkäaikaistyöttömiä, summat jakautuvat seuraavasti: Uusimaa 4 058 markkaa per työtön, Satakunta 8 059 markkaa per työtön, Häme 5 910 per työtön, Keski-Suomi 6 700 markkaa per työtön, Kymi 7 172 markkaa per työtön ja Turku 5 372 markkaa per työtön. Luulisi näiden lukujen kiinnostavan ainakin näiltä alueilta olevia kansanedustajia. Eniten tuki kohdentuu Kainuussa, 14 587 markkaa per työtön, Lapissa 13 130 markkaa per työtön ja Pohjois-Karjalassa 12 376 markkaa per työtön. Kainuu, Lappi ja Pohjois-Karjala tarvitsevat tukensa, ja ne osaavat sitä myös käyttää, sillä niissä mm. pitkäaikaistyöttömyys ei ole vastaava ongelma, koska ne käyttävät työttömyysjaksojen katkaisuun kyseessä olevia määrärahoja juuri niin kuin on tarkoitettukin.

Haluan puheenvuorollani korostaa sitä, että nyt on paha hätä Uudellamaallakin eivätkä meidän kuntiemme asukkaat enää kestä aluepoliittisia lisälaskuja. Työttömyys on aina yksilökohtainen hätätilanne, mutta sillä on myös yhteiskuntapoliittiset seuraukset. Toivonkin, että teiltä kansanedustajilta myös muualta Suomesta löytyy ymmärrystä sille, että kun useilla vuokrataloalueilla asuu pahimmillaan jopa tuhansia samoissa sosiaalisissa ongelmissa kamppailevia ihmisiä, myös vaikeudet moninkertaistuvat. Siitä hallituksen pitäisi kantaa vastuu sen sijaan, että ministerit juoksentelevat milloin kenenkin selän taakse tai hameen helmoihin. Jos arvon ministereiltä ei sitä vastuuta löydy, toivon, että se vielä löytyy kansanedustajilta.

Arvoisa puhemies! On erittäin ilahduttavaa, että naisministeri uskaltaa olla paikalla, kun siirryn seuraavaan aiheeseen eli asuntopolitiikkaan.

Valitettavasti asuntopolitiikka muuten näyttää helposti hautautuvan muiden ongelmien alle. Mutta sanon, että talvi on edessä tämänkin syksyn jälkeen. Kokoomuslaisten lempisloganiksi näyttää muodostuneen uskomus, että valtakunnassa asuntoasiat ovat kunnossa, kun vuokra-asuntoja on tarjolla myös ns. vapailla markkinoilla. Totuus on kuitenkin toisenlainenkin. Meillä tarvitaan vielä lisää kohtuuhintaisia vuokra- ja omistusasuntoja. Suomalainen asumisväljyys ei ole lähelläkään muiden Pohjoismaiden tasoa, ja uusia asuntoja tulevat tarvitsemaan niin omat nuoremme kuin Suomeen muuttavat. Asuntotuotanto tarjoaisi nykytilanteessa työtä ja vähentäisi työttömyysmenoja. Se olisi erittäin edullista elvyttämistä myös valtiolle.

Hallituksen suunnittelema aravatuotannon kurjistaminen ja ns. korkotukilainoitettujen asuntojen tuottamisen lisääminen on selkeä asuntopoliittinen suunnanmuutos. Sen ymmärrän, että se sopii kokoomuslaisten ideologiaan, mutta kepulaiseen ajatusmalliin se ei ole ennen kuulunut. Mutta ilmeisesti he ovat niin lukkiutuneet vain omien kannattajiensa aseman turvaamiseen, että vähät välittävät koko asiasta. Budjettihan takaa jatkossakin haja-asutusalueiden omakotitalotuotannon määrärahat automaattisesti.

Niin sanottu korkotukilainoitus on suoraa tulonsiirtoa rakennuttajille asunnontarvitsijoiden sijasta. Eräs rakennuttaja totesikin, että he eivät aikoneet aloittaa korkotukilainoitustuotantoa siihen liittyvien asukkaisiin kohdentuvien vuokrankorotuspaineiden vuoksi lainoituksen loppusuoralla mutta että pakkohan se oli, kun valtio tyrkyttää suorastaan ilmaista rahaa.

Hallituksen asuntopoliittiset ratkaisut kerääväthän tuleville vuosille uutta asuntopoliittista pommia, ja sen lystin joutuvat kokemaan jälleen kerran nuoret ihmiset.

Hallituksen linjauksista pidän oikean suuntaisena perusparantamisen nostamista keskeiseksi toiminta-ajatukseksi. Ongelmana vain on se, että peruskorjauskaan ei kohdennu riittävästi sinne, missä siihen olisi suurin tarve, sillä vuokratalo-yhtiöt ovat tällä hetkellä niin suurissa vaikeuksissa, että ne eivät pysty ottamaan edes edullisia peruskorjauslainoja.

Sen sijaan, että koko ajan suolletaan uusia kikkoja, pitäisi nyt keskittyä miettimään keinoja, joilla tavoitteet toteutetaan. Asuntopolitiikka olisikin nähtävä kokonaisuutena, josta osana on asumistuen lisääminen ja lainojensa kanssa vaikeuksissa olevien taloyhtiöiden tilanteen korjaaminen. Nykyistä yskien liikkeelle lähtenyttä peruskorjausta voitaisiin huomattavasti lisätä. Nyt olisi myös erittäin järkevää rakentaa lisää vuokra-asuntoja niissä kunnissa, joissa on vielä asuntojonoja, ja samalla voitaisiin tasata sekä tällä hetkellä että jatkossa vuokriin kohdentuvia korotuspaineita.

Arvoisa puhemies! Suomen kansaa ovat koetelleet vuosikymmenien saatossa erilaiset vitsaukset: 1800-luvulla rutto, 1900-luvun puoliväliin asti tuberkuloosi, ja 1980-luvulla pelättiin, että loppuvuosikymmenien vitsaus on viina, mutta ei. Siihen kaatuu vain noin 10 prosenttia. Viinaseen näyttää kaatuvan jo tuplasti sama määrä.

Ministeri R u s a n e n : Arvoisa puhemies! Valtion syvä budjettivaje pakottaa painopisteiden uudelleenarviointiin myös asuntobudjetissa. Painopisteiden uudelleenarviointi ja suunnanmuutos on välttämätön, ja juuri nyt on oikea aika tehdä se, sillä valtiontaloudellisista vaikeuksista johtuen valtion lainoitukseen ja tukeen ei ole entisessä määrin varoja. On saatava muitakin taustavaikuttajia, pankkeja, eläkerahastoja jne. kiinnostumaan yhä enemmän asuntosijoittamisesta. Toisaalta rakentaminen on nyt halvimmillaan. Tonttien hinnat ovat laskeneet. Rakennustarvikkeiden hinnat tuskin enää jatkavat laskuaan varsinkin, kun korjausrakentaminen on vilkastunut. Kovanrahan asuntotuotanto on romahtanut valtion tukemaan verrattuna jyrkästi, mutta valtion tukema asuntotuotanto säilyy edelleen 1980-luvun alun tasolla. Se seikka, että kovanrahan tuotannon jyrkkä nousu 80-luvun lopussa ja 90-luvun alussa nosti tuotantokäyrät jyrkkään nousuun, ehkä nyt luo pelkokuvia siitä, että asuntorakentaminen olisi jotenkin romahtanut.

Edelleen siitä syystä suunnanmuutokseen on tarvetta, että asunto on sittenkin parhaiten turvattu sijoitus ja vakuus myös lainoille varsinkin nyt, kun korkokanta on laskenut ja pääomaverotuksen uudistus on toteutettu. Edelleen muistutan, että asuntojen hinnat ovat laskeneet viiden vuoden takaiselle tasolle ja yhtäkkiä valtion tukema tuotanto onkin asukkaalle monesti liian kallis. Asuntokauppa näyttää kuitenkin olevan elpymässä, ja täälläkin todettu vuokrasääntelyn viime vuonna tapahtunut purku toi asuntomarkkinoille lisää asuntoja Väestörekisterikeskuksen tilastojen mukaan yli 23 000 kappaletta. Vuokrapyynnöt ovat myös uusissa sopimuksissa laskeneet jopa niin, että asukkaat haluavat siirtyä

kalliista yhteiskunnan asunnoista vapaiden markkinoiden vuokra-asuntoihin. Vuokra-asuminen ja vuokralle antaminen ovat tällä hetkellä taas hyväksyttyjä.

Ainakin näistä syistä johtuen sellaisen asuntopolitiikan, joka perustui talouden jatkuvaan kasvuun ja yhteiskunnan verotulojen sekä asukkaiden tulojen kasvamiseen, on muututtava. Myös asumiseen liittyvä hallinto on uudistettu vastaamaan tähän muutokseen. Ministeriö vastaa asuntopolitiikasta yhdistetyssä asunto- ja rakennusosastossa ja joulukuun alusta asuntorahasto hoitaa rahoitusta, lainanantoa ja korkotuen jakamista sekä valvoo hintaa ja laatua. Myös kuntien päätösvalta kasvaa. Tietysti on muistettava, että hallinto ei ole itseään varten vaan kansalaisia varten. Uskon, että asuntorahasto ja ympäristöministeriö hoitavat asuntopolitiikan keveämmällä hallinnolla kuin asuntohallitus aikanaan.

Herra puhemies! Valtion tukema asuntotuotanto ja peruskorjauksen määrä pyritään pitämään korkealla tasolla niin kauan kuin kysyntää ja tarvetta riittää. Tässä käsittelyssä olevassa ensi vuoden talousarvioehdotuksessa tavoitteena on tuottaa yhteensä 17 500 uutta asuntoa, joista valtion lainarahalla 10 000 ja korkotuella 7 500. Peruskorjauksen määrät ovat lainoituksella 20 000 ja avustuksella 40 000, mutta uskon, että näihin korjauslukuihin on jatkossa tulossa vielä muutoksia.

Talouden tosiasiat on kuitenkin otettava vakavasti. Samoin on vakavasti katsottava tarvetta ja kysyntää eli markkinatilannetta. Tyhjien asuntojen rakentaminen on kaikkein kalleinta. Tästä syystä asuntotuotantoa suunnataan yhdyskuntarakennetta täydentäviin kohteisiin ja perusparannusta puolestaan myös ja erikoisesti sinne, missä ei ole uustuotannon tarvetta. Perusparannusta voidaan perustella myös aluepolitiikalla ja työllisyyspolitiikalla, etenkin nyt kun rakennusalan työllisyys on heikko.

Asuntokannastamme on 60 prosenttia rakennettu vuoden 1960 jälkeen. Peruskorjausikään tulee nyt 60—70-lukujen runsas tuotanto, kaikkiaan noin 60 000 — 70 000 asuntoa vuodessa. Rakennuskannan suunnitelmallinen korjaus estää rappeutumisen, vähentää energiakustannuksia ja kohentaa rakennettua ympäristöä. Sen edistäminen on tärkeää sekä kansantalouden että asukkaan kannalta. Rakennusalan kriisissä se tarjoaa nyt tehokkaan keinon jyrkän suhdannekuopan tasoittamiseen, koska työllisyysvaikutus korjausrakentamisessa on luonnollisesti suurempi kuin uustuotannossa.

Korjausavustuksiin varataan valtioneuvoston päätöksen mukaan varoja niin paljon ja sitä mukaa kuin asunto-osakeyhtiöiden hakemuksia tulee. Avustus tullaan sitomaan palkkakustannuksiin siten, että se on 20 prosenttia maksetuista palkoista ja vastaa noin kymmentä prosenttia kokonaiskustannuksista. Esimerkkinä mainittakoon, että jos esimerkiksi tämän vuoden avustusmäärärahojen täysimääräinen käyttö onnistuu, se merkitsee yli 3 miljardin investointia työllisyyden ja kotimarkkinoiden hyväksi.

Herra puhemies! Asuntojen rahoituksen järjestäminen ei voi olla eikä saa jäädä vain valtion vastuulle. Asuntojen lainoittaminen merkitsee myös pysyvää asiakassuhdetta pankeille. Pankkien kilpailu asuntosäästäjistä onkin jo kasvanut ja asuntosäästöpalkkiojärjestelmän markkinointi on onnistunut tänä vuonna erinomaisen hyvin. Tämä onnistuminen antaa aihetta uskoa, että kiinnostus asuntojen hankintaan on taas nousussa ja sitä kautta nousussa myös rakennusala ja rakennusalan myötä myös koko Suomen kansantalous.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Viime keväänä hallitus päätti, ettei asuntorahasto saa ottaa lainaa tulevina vuosina. Perusteluina oli, että valtion velanottoa yleensä vähennetään. Nyt kuitenkin budjettiriihessä hallitus poisti siirtomäärärahan asuntorahastoon ja rahastonhan on nyt pakko ottaa lainaa, jos mielii selviytyä menoistaan. Taitanevat lainanottovaltuudet olla täällä eduskunnassa jo käsiteltävinä. Mikähän historiallinen tapahtuma tähän oikein vaikutti vai oliko se sitten se kuuluisa budjettivirhe, joka tällä tavoin korjattiin?

Ed. Kautolle haluaisin todeta, että työttömyys on sellainen asia, että se on jokaisen yksilön kohdalla, työttömän henkilön kohdalla 100 prosenttia, ja hätä on varmasti samanlainen, olipa työtön etelässä taikka Pohjois-Karjalassa, Kainuussa tai Lapissa. Vastakkainasettelua näiden välillä ei tarvita, koska joka tapauksessa työttömille täytyy saada töitä. On totta, että se on täällä Etelä-Suomessa hyvin uusi asia. Pohjois-Karjalassa, Kainuussa, Lapissa ja monella muulla alueella työttömyyteen on niin sanotusti totuttu eli kun siellä on ollut työttömyys korkea noususuhdanteen aikanakin, siellä vain on opittu, työvoimaviranomaiset, kunnat, kaupungit ym., ovat vain oppineet käyttämään yhteiskunnan tarjoamia etuisuuksia sillä tavalla, että työttömiä on työllistetty. Sen takia pitkäaikaistyöt-

tömiä ei ole siinä mitassa noilla alueilla kuin täällä Etelä-Suomessa. Pitkäaikaistyöttömyys pitää saada katkaistua koko Suomessa.

Ed. Metsämäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kauton puheenvuoron johdosta niiltä osin, kun hän käsitteli valtionosuuksien leikkauksia, haluaisin todeta seuraavaa: Valtiovarainministeriön taholta esitettiin alun perin kahdeksan prosentin leikkausta kaikkiin valtionosuuksiin. Se olisi ollut kuntien kannalta mielestäni paras ja oikeudenmukaisin ratkaisu. Se pelattiin kuitenkin ulos jo hyvin aikaisessa vaiheessa. Kun Kuntaliitto tuli mukaan neuvotteluihin, esitettiin heidän taholtaan leikkausmallia, joka olisi ollut 75 prosenttia asukasmäärän ja 25 prosenttia äyrimäärän suhteessa. Tämä malli ei kuitenkaan sopinut opetusministeriölle ja tämä ministeriö saikin läpi sellaisen leikkausmallin omalla kohdallaan, jossa leikkaus tapahtui suoraan yksikköhinnoista. Ministeri Pekkarinen totesi tämän johdosta eilen: "Mutta en voinut sille mitään, että opetusministeriö omin aika tehokkain keinoin pääsi rytistelemään siitä mallista ulos."

Tämän jälkeen esitettiin valtiovarainministeriön taholta loppujen leikkausten kohdalta mallia 50—50. Se olisi antanut lähes pennilleen saman tuloksen kuin Kuntaliiton esittämä malli. Tämä ei kuitenkaan käynyt ministeri Pekkarisille. Hän totesi, että hän ei tule tätä mallia hyväksymään, koska se olisi ollut epäedullinen pienille, alhaisen kantokykyluokan kunnille. Tämän jälkeen hän runnoi läpi oman mallinsa 40—60, josta tulikin hallituksen esitys. Tämä on se malli, josta julkisuudessa on käytetty nimeä ministeri Pekkarisen iltalypsy. Sillä siirrettiin 650 miljoonaa markkaa Etelä-Suomen asutuskeskusten valtionosuuksia Pohjois-Suomen pienten kuntien hyväksi.

Herra puhemies! Tämä oli pieni historiallinen katsaus tapahtuneeseen.

Ed. Ollila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Metsämäki selvitteli jossain määrin, tosin hiukan harhaan johtavasti, kuntien valtionosuusleikkausta. Totean, että tehtyjen prosenttimuutostenkin jälkeen tulos on suunnilleen sama kuin Kuntaliiton, joka siis on kuntien etujärjestö, esittämä malli.

Mutta sen sijaan hämmästelin, etten sanoisi kauhistelin ed. Kauton ajatusta, että pitäisi pyrkiä sellaiseen malliin, jossa esimerkiksi sosialidemokraattisten kansanedustajien kotipaikkakunnat olisivat erityisen hyvän tarkastelun alaisina. Emme me kansanedustajat ole täällä tällä tavalla kotikuntiemme etua ajamassa, vaan oikeudenmukaisuutta ja tasapuolisuutta. Kokoomus ei kyllä tällaiseen peliin halua lähteä.

Mitä asuntopolitiikkaan tulee, niin ed. Kautonkin olisi syytä huomata, että tilanne on muuttunut sitten sen ajan, jolloin demareilla ainakin 20 vuoden ajan ja ylikin oli värisuora asuntopolitiikassa. Nyt meillä on asuntoja, nyt meillä on vapaita vuokra-asuntoja. Eiköhän jo olisi aika vaihtaa puhetta.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Kauton kanssa samaa mieltä siitä, että valtionosuusleikkaus on erittäin vaikea asia Etelä-Suomen suurten asutuskeskusten kannalta ja se on sitä siitä syystä, niin kuin ed. Kautto totesi, että työttömyys on lisääntynyt aivan valtavasti. Muun muassa Tampereella työttömyysprosentti on yli 20. Ei meillä ole mahdollisuuksia esimerkiksi irtisanoa kaupungin työntekijöitä ja lisätä sitä kautta työttömyyttä, ja siitä syystä tämä valtionosuuksien leikkaus on erittäin kipeä asia myös Tampereen kannalta. Koska valtionosuusjärjestelmä sinänsä ottaa huomioon kuntien erilaisen varallisuuden, niiden syrjäiset sijainnit ynnä muut seikat, sen pitäisi riittää, ja kun tällainen leikkaus joudutaan tekemään, sen pitäisi ehdottomasti kohdella kuntia tasapuolisesti.

Ehkäpä tässä asiassa on syytä Etelä-Suomen kansanedustajien tehdä yhteistyötä ja nähdä myös nämä alueelliset kysymykset omalta kannaltaan tärkeinä. Itseämme saamme ehkä siitä syyttää, että tilanne on se, mitä ed. Kautto luetteli mm. työttömyystuen kohdalla. Saman esimerkin voin vielä todeta tiemäärärahoista. Niidenkin jako on perinteisesti kohdistunut aivan muualle kuin sinne, missä näitä rahoja eniten tarvittaisiin, eli kyllä tässä ilman muuta kansanedustajien täytyy ryhdistäytyä ja tehdä yhteistyötä, jotta saamme sellaisen leikkauksen aikaiseksi, jos leikkaus ylipäätään on pakko tehdä, joka kohtelee kuntia tasapuolisesti eikä niin kuin nyt esitetään, että toiset kunnat hyötyvät tavallaan leikkauksesta.

Ed. Kautto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minua vähän ihmetytti, kun ministeri totesi, että rakentaminen näyttää romahtaneen. Ei se vain näytä, kyllä se sitä todella on kaikkien tietojen mukaan, jotka uskon myös ministerille toimitetun.

Samoin minua hieman ihmetytti se yksisilmäisyys, kun hän totesi, että yli 23 000 vuokra-asuntoa olisi tullut markkinoille johtuen vuokrasääntelyn purusta. Se on kyllä erinomaista aitojen oikaisemista. Kyllä erittäin vahvana tekijänä tässä on ollut nimenomaan se, että kun asuntoja ei ole saatu kaupaksi enää samalla tavalla kuin ennen tai niitä ajautui pankkien ja muiden yhteisöjen käsiin, niin näitä on annettu vuokralle ja olisi annettu myös siinä tapauksessa, minkä entinenkin järjestelmä takasi, että lyhytaikaisia vuokrasopimuksia saatettiin tehdä.

Mitä tulee tähän 17 500 asunnon mahdollisuuteen ensi vuoden osalta, hyvä olisi, jos näin kävisi, mutta valitettavasti näin ei tule käymään, sillä arava-asunnot kyllä lähtevät liikkeelle, mutta sen sijaan ne korkotukilainoitetut asunnot, jotka on ajateltu 20 vuoden laina-ajalla, eivät tule lähtemään liikkeelle. Yksikään rakennusyhtiö ei ole vielä ilmoittanut, että he olisivat saaneet pankkien kanssa vietyä neuvottelut tästä asiasta eteenpäin niin, että realistisia toteutumismahdollisuuksia olisi.

Mitä tulee taas peruskorjaukseen, haluan korostaa sitä, että on hyvä, että sitä tehdään maaseudulla, mutta ei ole hyvä, että sitä tehdään vain aluepoliittisin perustein. Meidän suurten kaupunkiemme asumalähiöt ovat siinä kunnossa, että ne nimenomaan tätä työtä myös tarvitsevat.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin tämän asian ministeri Rusasen puheenvuoron johdosta, kun hän totesi, että tyhjien asuntojen rakentaminen on kaikkein kalleinta, ja vähän samanlaisia ajatuksia taisi olla eilen ministeri Viinasella, joka suhtautui kriittisesti elvytyspuheisiin ja mm. juuri asuntorakentamiseen sen vuoksi, että on tyhjääkin asuntokantaa.

Minä pelkään, että tässä on harhainen kuva. Kun työttömyys on tällaisissa lukemissa, nuorilla ei ole tuloja, he eivät pääse muuttamaan kodeistaan pois, varastoituu yksi nuori sukupolvi, joka asuu vanhempiensa luona vanhempiensa kodeissa eikä tule asuntomarkkinoille tässä tilanteessa, ja sitten, jos ja kun talouden köli alkaa irrota pohjasta, tämä kysyntä lähtee liikkeelle. On vaarallista, jos asuntotuotantoa tehdään näin lyhyellä aikavälillä. Mielestäni näihin tulevaisuuden tarpeisiin pitäisi jo nyt vastata, miettiä, miten nuorten kynnystä päästä omaan asuntoon kiinni helpotetaan paitsi laman aikana niin tämän laman jälkeenkin, ja miettiä asuntotuotannon tarpeita siltä kannalta.

Ed. Kautto sanoi ajatuksen, jota myös ajattelin kuunnellessani ne viittaukset huoneenvuokralain muutoksiin, joita ministeri Rusasen puheenvuorossa oli. Kun vuokra-asuntojen tarjonta on tällä tavalla lisääntynyt ja katsotaan, mihin hintaan on tullut vuokra-asuntoja tarjolle, niin en usko, että sillä on mitään tekemistä ollut tämän lainmuutoksen kanssa, vaikka se lainmuutos sinänsä saattoi muista syistä olla kannatettava.

Ed. P. L e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tuntuu asuntoministeri Rusasen mielestä olevan asuntoasiat lähes kunnossa, kiinnittäisin arvoisan ministerin huomiota erääseen ryhmään, joka on vuokralaiset. Muun muassa Helsingissä vuonna 86 oli 924 häätöä, vuonna 92 2 300 häätöä, ja tämä kehitystrendi näyttää jatkuvan. Syynä ovat hallituksen temput, mm. vuokrasääntelyn purku, asumistuen leikkaukset viime keväältä, ja nyt on tulossa arvonlisävero, joka nostaa 2 markasta 4 markkaan per neliö vuokria. (Ed. Kautto: Kiinteistövero lisäksi!) — Kiinteistövero on yksi. — Nämä temput ajavat ihmisiä sateeseen. Heidän omaisuuttaan kannetaan sateeseen, ja tuntuu jotenkin oudolta, että ihmisten tämmöinen perusasia kuin asuminen tuntuu olevan tämän päivän hallitukselle toisarvoinen asia.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kautolla oli vaikeuksia omassa asuntopoliittisessa osuudessaan olla puuttumatta siihen tärkeään asiaan, mikä tällä hetkellä tilanne on. Hän vuonna 91 syksyllä piti suurta melua yhdessä SDP:n kanssa siitä, kuinka vuokrasäännöstelyn purku tuhoaa kaiken. Päinvastoin, nyt on asuntoja tullut markkinoille ja ihmiset pystyvät vuokraamaan niitä kohtuuhintaan. Tämä on tilanne sekä Oulussa että esimerkiksi Helsingissä. Näin asia on, eli ministeri Rusanen on 2 vuodessa tehnyt työn, jonka sosialidemokraatit 20 vuodessa tuhosivat, eli vuokralle antaminen ja vuokralla asuminen ovat taas kunniakasta toimintaa. Se on minusta aika suuri saavutus 2 vuodessa ministeriltä. Teiltä meni 20 vuotta sen tuhoamiseen.

Sitten olisin puuttunut vielä tähän ed. Tainan ja yleensä Etelä-Suomen kansanedustajien ryhtiliikkeeseen. Tässähän näyttää syntyvän ei pelkästään työttömien ja työssä olevien kesken sisällissota, syntyy pohjoissuomalaisten ja eteläsuomalaisten kesken sota. (Ed. Taina: Tasapuolisuutta!) Eli minä nyt otan yhden esimerkin.

Helsingin kaupungin valtionosuudet ovat koko 80-luvun lopun lisääntyneet 10 prosenttia vuodessa. Nyt kun ensimmäistä kertaa niitä supistetaan, niin hirveä meteli ja huuto syntyy. Pitäisi pikkuisen katsoa ja joku suhteellisuudentaju olla tässäkin asiassa. Pohjoisessa on kuntia, jotka 80-prosenttisesti pyörittävät talouttaan valtionosuuksien turvin. (Ed. Taina: Siinähän se onkin!) Meillä on yli 60 kriisikuntaa, jotka ovat joutumassa valtion syliin. Haluatteko, että ne kunnat hävitetään, pannaan laput luukulle? Siitä vain, jos siltä tuntuu!

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulla ei ole ollut tapana vastata ed. Ukkolalle, koska minusta tuntuu, että hän ei ymmärrä useinkaan minun puhettani. Mutta tällä kertaa en voi olla vastaamatta. En viitsi toistaa sitä, minkä takia nämä 23 000 asuntoa löytyvät, koska hän ei todellakaan ymmärrä sitä.

Mutta toivon hänen ymmärtävän sen tai hän voi tarkistaa sen eduskunnan pöytäkirjoista, että tämä vuokrasääntelyn purku ei olisi mennyt täällä läpi ilman sosialidemokraatteja, koska se oli kysymys, jossa meidän tukeamme tarvittiin. Sen, että se olisi mennyt aivan niin hulluna kuin se alun perin esitettiin, olimme kyllä estämässä ja aiomme olla vastaisuudessakin myös siltä osin kuin nyt suunnitellaan vanhojen asuntojen vuokrasääntelyn purkua.

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Kun ed. Ukkola tekee saman virheen, jonka ministeri Rusanen teki siinä arvokkaassa televisio-ohjelmassa, jonka nimi on Hyvät herrat, eli väitti, että sosialidemokraatit kaikin voimin ja kaikin keinoin vastustivat vuokrasääntelyn purkuun liittyvää osuudistusta, niin ehkä vielä on hyvä ministerillekin toistaa se, minkä ed. Kautto juuri sanoi: Me saimme ponsilausuman siihen mukaan, joka rajasi ja lievensi niitä mahdollisia haittoja, joita lakiesityksestä olisi tullut, mutta meidän tahtomme mukaisesti se meni myös läpi.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin todeta ed. Ukkolalle, että kysymys on vain tasapuolisuusvaatimuksesta. Haluamme, että tämä kurjuus, minkä valtionosuuksien leikkaus aiheuttaa, jaettaisiin tasapuolisesti. Ed. Ukkola totesi, että on kuntia, joissa kuntien tulot koostuvat 80-prosenttisesti valtionosuuksista. Se on juuri hyvä esimerkki siitä, että meidän systeemissämme on jotain pielessä. Täytyisi kuntarakennetta muuttaa, kun erot voivat olla näin suuria. Suuremmissa kunnissa vähän yli 10 prosenttia on valtionosuuksien osuus, ja kuitenkin on aivan samoista palveluista ja samoista suomalaisista ihmisistä kysymys. Tämä maksurasitus ei jakaannu tasapuolisesti.

Vielä on otettava huomioon se, että niissä kunnissa, joissa valtionosuudet ovat 80 prosentin luokkaa, niillä valtionosuuksilla kustannetaan 100-prosenttiset palvelut. Näin ei suinkaan ole niissä kunnissa, joissa valtionosuudet ovat pienet.

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jälleen tästä kuntien valtionosuusleikkauksesta käydään tässä salissa keskustelua ilmeisesti väärin tiedoin ja väärin perustein. Jokainen, joka todella perehtyy niihin lukuihin, mitä valtionosuusleikkaukseen tulee, voi todeta, että keskimääräinen leikkaus on 1,82 penniä äyriä kohti. Se on lähes paras mitta, millä voi mitata suhteellista rasitusta kuhunkin kuntatalouteen. Siitä seuraa katsomalla samaa tilastoa, että suurimmat leikkaukset äyrin hinnalla mitaten on tehty Pohjois-Suomen kuntiin. Kymmenestä eniten menettävästä kunnasta peräti kuusi on Lapin läänistä.

Eli niiden, jotka ovat liittyneet Helsingin Sanomien nostamaan hysteriaan valtionosuusleikkauksen suuntaamisesta, pitäisi nyt perehtyä näihin laskelmiin ja ehkä myös tutustua tarkemmin niihin puheenvuoroihin, jotka jo eilen käytettiin tässä salissa ministerien Viinanen ja Pekkarinen suulla. (Välihuutoja) Kannattaa tutustua papereihin ja pysyä totuudessa.

Ministeri R u s a n e n: Herra puhemies! Muutama näkökohta täällä esitettyihin kysymyksiin tai mielipiteisiin.

Ed. Törnqvistille asuntorahaston rahoituksen muuttumisesta on todettava, että todellakin varainhankinta muuttuu aikaisempaan verrattuna. Valtioneuvosto on tehnyt periaatepäätöksen siitä, että valtion lainanottoa tullaan jatkossa korvaamaan pankkien myöntämillä lainoilla ja niihin annettavalla korkotuella.

Mitä tulee vuoden 1994 osalta asuntorahaston rahoitukseen, sinne ei todellakaan siirretä rahaa alikorkoisuustukena budjetin kautta, kuten on kaikkina näinä kolmena aikaisempana vuotena tehty, vaan tämäkin alikorkoisuusraha todella otetaan velkana, todennäköisesti velkana ulkomailta noin miljardin markan arvosta. Se sitten

annetaan halvemmalla korolla, kuin mitä valtio maksaa, asuntolainoihin kansalaisille. Tässä mielestäni paljon vaadittu lainaelvyttämisnäkökohta oikein konkretisoituu selkeästi. (Ed. Törnqvist: Miksi se tehtiin nyt?) — Se miksi se tehtiin nyt, johtuu luonnollisesti valtion tiukasta taloudenpidosta, eli ei ole mahdollisuutta enää verorahoja suoranaisesti ainakaan ensi vuoden osalta siirtää alikorkoisuuteen, vaan on odotettava aikoja parempia, jolloin verokertymät ovat sitä luokkaa, että niitä voidaan suoranaisena subventiona käyttää. — On kuitenkin selvää, että tällaista menettelytapaa rahaston rahoituksessa ei voida useita vuosia käyttää, vaan kysymyksessä on tilapäinen toimenpide, sillä on selvää, että se korkoero, mikä on maksetun ja myönnetyn koron välillä, joudutaan subventiona ilman muuta jatkovuosina budjetissa osoittamaan.

Mitä tulee rahaston lainanottotarpeeseen, se on vuonna 1994 vajaat 3 miljardia markkaa. Vanhojen lainojen koroista ja kuoletuksista kertyy rahastoon nettona vajaa 2 miljardia. Tätä summaa tietysti jatkossakin tullaan käyttämään asuntotuotantoon.

Lisäksi voidaan miettiä uusia keinoja järjestää rahoitusta budjetin ulkopuolelta. Tämä pitkäaikaisten joukkovelkakirjamarkkinoiden kokeilu, jota nyt on jo asuntorahoitukseen harjoiteltu, jatkuu, ja lisäksi ollaan valmistelemassa ns. arvopaperisointia kokeiluluonteisesti jo ensi vuodesta alkaen.

Asuntotuotannon lainoitusmahdollisuudet paranevat, jos osa vanhoista lainoista tai uudet lainat ehkä kokonaan voitaisiin arvopaperisoida ja myydä sijoittajille. Kuten tiedetään, meillä on tällä hetkellä noin 50 miljardin markan aravalainakanta. Eräiden arvioiden mukaan siitä noin 9 miljardia markkaa olisi helposti arvopaperisoitavissa.

Mitä tulee väitteisiin siitä, että vuokrasääntely ei ole näitä uusia asuntoja markkinoille tuottanut, niin totta kai jokaisella kansanedustajalla ja ihmisellä valtakunnassa saa olla omat mielipiteensä ja uskomuksensa siitä, mikä on painavimpana tekijänä uusia asuntoja yli 20 000 tuottanut. Mutta kun me emme olisi missään tapauksessa edes parhaitenkaan uustuotantoa kiristämällä tähän tavoitteeseen päässeet, niin pidän sitä kyllä hyvänä ratkaisuna, ja varmasti osaltaan ainakin sääntelyn purku on ollut vaikuttamassa ja toisaalta myös pääomaverotuksen muuttuminen sellaiseksi, että kohtuullista tuottoa asuntojen vuokralle antamisesta ja vuokra-asuntoihin sijoittamisesta saadaan.

Sanottiin, että korkotuettu asuntotuotanto olisi jotenkin outoa taikka osoittautumassa vääräksi ratkaisuksi, ja väitettiin, ettei korkotuki vedä tai että korkotuella rakennetuista asunnoista tulee jotenkin saavuttamattomia tai kalliita. Mutta Haka Osakeyhtiö on osoittanut tällaiset väitteet täysin vääriksi. Haka on tuonut markkinoille ns. ova-järjestelmän, joka osoittaa, että jopa kymmenen vuoden korkotuella — ja olemme nyt suunnittelemassa pitempiä aikoja, mutta jopa kymmenen vuoden korkotuella — saadaan halpoja asuntoja. Asukkaan vuokra jää pääkaupunkiseudulla hyvillä paikoilla alle 30 markkaan neliöltä, ja asunnon voi vielä lunastaa kymmenen vuoden päästä tämän päivän hinnoilla. Eli tämä on ainakin todellinen fakta eikä mikään uskomus tai luulo. Näitä kauppoja ollaan tekemässä ja asuntoja juuri parasta aikaa tuottamassa.

Sitä ihmettelenkin, miksei tällaisia uusia luovia tuotekehittelyideoita ole tämän 40 vuoden aikana tuotettu, vaan niitä nyt tiukkana aikana täytyy pyrkiä kynsin hampain polkemaan. Jossakin on ollut liian löysää rahaa, kun ei ole mietitty tarpeeksi tiukasti, mistä saadaan pitkää rahaa ja halpoja asuntoja ihmisille.

Korkotuet, joista täällä mainittiin, on tarkoitus saada aravalainoituksen tueksi jo ensi vuoden alusta vuokrataloille ja muita hallintamuotoja varten vuoden päästä. Lakiesitys on valmistumaisillaan ja tehdään niin, että se voidaan käsitellä eduskunnassa yhdessä uuden aravalain kanssa tänä syksynä. Arava- ja korkotukilakien on molempien tietysti rinta rinnan sallittava tähän aikaan sopivat rahoittamisen muodot.

Myös ns. yhtenäislainajärjestelmän ongelmat ovat olleet pohdittavina. Tässä tilanteessa, kun asukkaiden tulot eivät kasva, näyttää siltä, että yhtenäislainajärjestelmää ei enää sen lyhytikäisyydestä ja lyhytaikaisesta voimassaolosta huolimatta voida siinä muodossa toteuttaa.

Mitä tulee ed. Haaviston pelkoon siitä, että kyseessä on jokin silmänkääntötemppu ja että nuoret asuvat kotonaan, näinkin varmaankin on, mutta en jaksa uskoa, että yhden vuoden osalta mitään katastrofia tapahtuu. Jos näillä nuorilla ei ole kotona asuessaan mitään tulojakaan, asunnonkin hankkiminen pelkästään subvention varassa on mielestäni täysin mahdottomuus.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin ihan lyhyesti todeta korkotukijärjestelmästä sen, että ministeri osittain

kiersi kokonaiskuvaa asiasta. Ongelmana eivät olekaan nimenomaan nämä kymmenen vuoden korkotukilainoitusjärjestelmät pahimpina, koska niihin suuntautuva tuki on nyt niin edullinen, niin kuin puheessani mainitsin, että ne lähtevät liikkeelle ja niitä kannattaa toteuttaa. Toinen asia on se, mitä sitten todellisuudessa tulee tapahtumaan näille ihmisille kymmenen vuoden jälkeen. Tähän kokonaissummaan on ynnätty myös ns. 20 vuoden korkotukilainoitettaviksi tarkoitetut asunnot, ja näiden kohdalta ei ole rahoitus kunnossa eikä siitä ole edes tietoa, joten kokonaissummana nämä suunnitellut määrät tulevat romuttumaan.

Haluan myös korostaa sitä asiaa, mihin ministeri lopetti. Yksi vuosi tietenkään ei ole katastrofi, mutta asuntotuotanto ei ole vain yhden vuoden puuhaa vaan erittäin monivuotista, monen vuoden jänteellä tehtävää työtä. Siinä mielessä kun nyt ei varauduta kokonaisvaltaisesti katsomaan asioita pitkällä tähtäyksellä, on edessä tietynlainen ongelma, joka kasvaa vuosien mittaan. Sen vuoksi alkuperäisessä puheessani halusin korostaa sitä, että kokonaisuutena pitäisi katsoa näitä asioita. Muutoksiin on aina syytä silloin, kun virheitä on tehty. Myös on korjattava linjauksia silloin, jos nähdään, että nyt on virheitä tulemassa.

Ed. L a m m i n e n : Arvoisa puhemies! Koska täällä salissa tänään iltapäivällä on tuntunut muodostuvan kaksi rintamaa, pohjoinen vastaan etelä, niin tähän väliin on hyvä pitää puolustuspoliittinenkin puhe, jota täällä ei tiettävästi ole vielä pidetty, eli koskettelen seuraavassa puolustusministeriön hallinnonalaa.

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1994 ei lupaa paljoa puolustusvoimille. Koko puolustusministeriön hallinnonalalle esitetään 8,2 miljardia, mikä on yli miljardi markkaa vähemmän kuin viime vuonna tarkoitukseen käytettiin, ja lähes miljardi markkaa vähemmän kuin tälle vuodelle lisäbudjetit huomioon ottaen on myönnetty. Sotilaallisen maanpuolustuksen menoiksi on ensi vuonna arvioitu ainoastaan 8,1 miljardia.

Nyt esitetty puolustusmenojen taso merkitsee sitä, että kaikkia puolustusvoimien toimintoja joudutaan supistamaan. Tilapäisenä tällainen selvä notkahdus puolustusmenoissa vielä kestetään varsinkin, kun supistukset pyritään kohdentamaan sellaisiin kohteisiin, joissa niiden vaikutus lakisääteisten tehtävien suorittamiseen on mahdollisimman vähäinen.

Pysyvänä tällainen tila ei missään tapauksessa tule kyseeseen. Puolustusvoimain komentajan arvio on, että seurauksena on puolustuskyvyn vakava vaurioituminen. Yhdyn täysin hänen arvioonsa. Silloin, kun supistukset alkavat kohdentua varusmiesten ja reserviläisten koulutukseen, ollaan tekemisissä todella olennaisten leikkausten, puolustuksen kovan ytimen kanssa. Itse asiassa olemme jo joutuneet puuttumaan tähän ydinalueeseen. Varusmiesten koulutukseen keskeisesti kuuluvia maastoharjoituksia on jo vähennetty, ja kertausharjoitusten määrää joudutaan jo kolmantena peräkkäisenä vuotena pitämään 200 000 kertausharjoituspäivän tasolla, mikä on ainoastaan 50 prosenttia tarpeesta.

Puolustusvaliokunta vaati viime syksynä valtiovarainvaliokunnalle antamassaan budjettilausunnossa, että kertausharjoitusten määrissä on päästävä vuosikymmenen puolivälissä palaamaan vuosikymmenen vaihteen kehitysuralle. Tämä vaatimus on syytä tässä ja entistäkin painokkaammin toistaa.

Materiaalihankintoihin on tarkoitus käyttää vuonna 1994 lähes tarkalleen sama markkamäärä kuin kuluvanakin vuonna, runsaat 3 miljardia. Ainoa ilahduttava seikka puolustusbudjetissa liittyy juuri puolustusmateriaalihankintoihin eli näiden keskeisenä tavoitteena olevaan torjuntahävittäjien uusintaan. Aiemmin myönnettyä tilausvaltuutta täydennetään nyt ase- ja huoltojärjestelmän yhteensä 4,4 miljardin markan tilausvaltuudella. Kuten budjettikirjassa todetaan, tällä vuosille 1994—2001 esitettävällä valtuudella hankitaan torjuntahävittäjien käytön edellyttämät tukeutumis-, koulutus- ja huoltojärjestelmät sekä koneiden aseistus.

Eduskunnassakin on useaan otteeseen herätetty kysymys sovitun konemäärän pienentämisestä. Vähäinen tinkiminen sovitusta konemäärästä tuskin kuitenkaan vapauttaisi merkittäviä varoja esimerkiksi maavoimien kehittämiseen. Paljon todennäköisempää on, että näin säästyvät varat hukkuisivat yleisen hyvän katteeksi, ja ainoa konkreettisempi lopputulos olisi heikentynyt ilmapuolustuskyky.

Valitettavin puoli puolustusministeriön hallinnonalan supistuksissa liittyy henkilöstösäästöihin. Puolustushallintoa on arvosteltu siitä, että se on turhan päiten ottanut jonkinlaisen edelläkävijän roolin hallinnon rationalisoinnin puolella. Oli näissä puheissa perää tai ei, varmalta näyttää, että irtisanomisiltakaan ei tulla välttymään. Kaavaillun runsaan 740 miljoonan markan henkilöstömenosäästön aikaansaaminen

edellyttää yli 2 800 viran supistusta vuosina 1994—1996. Supistukset ulottuvat lähes kaikkiin joukko-osastoihin. Kokonaisia varuskuntia uhkaa lakkauttaminen. Kysyä kuitenkin sopii, mikä on se todellinen säästö, joka näillä toimilla saadaan aikaan. Moniko irtisanotuista siirtyy suoraan työttömyyskortistoon? Puolustushallinnon tulos kyllä kaunistuu, mutta työvoimahallinnon tulos vastaavasti synkistyy. Esimerkiksi itärajalta ollaan kaikkineen päivineen lakkauttamassa yhtä varuskuntaa. Se jää sinne kuntaan rakennuksineen päivineen käyttämättömänä.

Turhaan ei eduskunta ole kuuluttanut kattavan kokonaistaloudellisen tarkastelun perään. Tällä hetkellä kokonaistaloudellista vastuuta ei valitettavasti kanna kukaan.

Kuten jokainen jossakin varuskunnassa joskus käynyt tietää, kasarmirakennukset ovat usein todella huonokuntoisia. Monta kertaa ne ovat suorastaan työsuojelumääräysten vastaisia. Esimerkiksi eduskunnan oikeusasiamies on kiinnittänyt asiaan huomiota. Tästä huolimatta rakentamismäärärahoja vähennetään vuosi vuoden jälkeen. Vähentäminen ei ole perusteltua sen enempää nykyiseen suhdannetilanteeseen kuin puolustusvoimien kiinteistöjen kuntoonkaan nähden. Tässä tilanteessa, kun rakentaminen on edullista ja työvoimaa saatavissa, olisi luonnollista panna vireille niitä kohteita, jotka on tarkoitus joka tapauksessa lähivuosina rakentaa tai peruskorjata.

Puolustusvaliokunnan viime syksynä saamien tietojen mukaan puolustusvoimilla on ainakin 200 erilaista kohdetta, etukäteen suunniteltua vielä kaiken lisäksi, jotka voitaisiin rakentaa tai peruskorjata lähes välittömästi ja työt käynnistää samoin välittömästi. Näihin tarkoituksiin kannattaisi ohjata myös työllisyysvaroja. Tässä rahat eivät mene taatusti hukkaan. Yllättävää onkin, että puolustushallinnolle ohjattujen työllisyysmäärärahojen tasoa on laskettu alle kolmanneksen 10 vuoden takaisesta. Kun äsken puhuin vastakkaisuudesta etelä — pohjoinen, niin nyt on todettava, että kaikkein huonoimmin asiat varuskuntarakennusten kohdalla ovat etelässä ja kaikkein huonoimmin Helsingissä Santahaminassa.

Arvoisa puhemies! Tässä taloudellisessa tilanteessa ja tällä puolustusbudjetilla minua ihmetyttää suuresti hallituksen kiinnostus käyttää suomalaisia sotilaita kaukana rajojemme ulkopuolella olevien konfliktien aseelliseen setvimiseen. Tämä ei ole kritiikkiä perinteistä rauhanturvatoimintaa kohtaan. Päinvastoin on valitettavaa, että tähän tarkoitukseen käytettäviä varoja joudutaan leikkaamaan puolustusministeriön pääluokassa viidennes ja ulkoasiainministeriön pääluokassa yli 40 prosenttia. Kritiikkini kohdistuu Suomen hallituksen intoon lähteä mukaan sellaisiin uusiin rauhanturvatoiminnan muotoihin, jotka eivät meille sovi. En ole puhunut tässä yhteydessä pelkästään rauhaan pakottamisesta, mutta ns. harmaan vyöhykkeen toiminta ja "teiden auki ampuminen" menevät yli sen, mihin olisin valmis joukkoja näillä niukoilla resursseilla viemään.

YK on jo tällä hetkellä meille velkaa rauhanturvatoiminnasta saamieni tietojeni mukaan 118 miljoonaa markkaa. Yksi rauhanturvaaja maksaa 17 000 markkaa kuukaudessa, mistä YK korvaa meille ainoastaan 6 000 markkaa. Siitä, paljonko maksaa yksi rauhaanpakottaja, julkistetaan ilmeisesti laskelmia ihan näinä päivinä. Karkeasti on joka tapauksessa laskettu, että tällaisen joukon perustaminen maksaa 2 miljardia ja ylläpitäminen 1,5 miljardia markkaa vuodessa. Ei meillä kerta kaikkiaan ole tällaiseen toimintaan varaa, vaikka joku sitä haluaisikin. Suomen puolustusvoimat on tarkoitettu yksinomaan oman maan puolustamiseen ja siihen tehtävään sille on turvattava parhaat mahdolliset edellytykset.

Olipa turvallisuuspoliittinen perusratkaisumme tulevaisuudessa mikä tahansa, meiltä edellytetään tahtoa ja kykyä puolustaa itsenäisesti omaa aluettamme. Järkevää on siis nyt suunnata kaikki ponnistukset ja vähäiset voimavaramme tämän perustehtävän turvaamiseen.

Ed. W a h l s t r ö m (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli hyvä, että ed. Lamminen puuttui rauhanturvaamis- ja rauhaanpakottamistoimintaan, mutta olisi myös paikallaan muistuttaa, millä tavoin eduskunta käsitteli viime keväänä asiaa. Nimittäin silloinhan oli käsittelyssä hallituksen esitys, jossa ehdotettiin rauhanturvaamislain muuttamista siten, että sen nimikkeenä olisi Suomen osallistuminen kansainväliseen rauhanturvaamistoimintaan. Sekä puolustusvaliokunta että ulkoasiainvaliokunta olivat sitä mieltä, että nimike piti rajata sillä tavoin, että kyse on vain YK:n ja Etykin rauhanturvatoiminnasta. Tässä yhteydessä eduskunta sekä keskusteli että myös eduskunnan päätöksen henki oli sellainen, että rauhaanpakottaminen ei missään nimessä tulisi kysymykseen. Minusta sen vuoksi tuntuu ihmeelliseltä, että hallituksessa edes valmistellaan tällaista asiaa, joka ainakin

tuon kevään keskustelun perusteella oli täysin vastoin sitä, mitä eduskunta rauhanturvaamistoimintaa käsitellessään ajatteli.

Toivon tietysti, että jos hallitus tästä huolimatta esittää sellaisen lain tänne, niin eduskunta pysyisi edelleen sillä kannalla, että rauhaanpakottamistoimintaan ja sen laatuiseen lainmuutokseen ei ole aihetta.

Ed. Seivästö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pankkitukeen on varattu 10 miljardia markkaa, mikä on suurempi summa kuin puolustusministeriön, liikenneministeriön, työministeriön tai maa- ja metsätalousministeriön määräraha. Eli tämäkin osoittaa, että puolustusvoimille ei kovin suuria summia talousarvioehdotuksessa ole osoitettu, niin kuin ei myöskään työvoimaministeriölle.

Jäin kaipaamaan puolustusvaliokunnan puheenjohtajan ed. Lammisen puheenvuorossa sitä pohdintaa, mitä mahdolliset henkilökuntasupistukset vaikuttavat yksittäisen varusmiehen asemaan, koulutukseen, koulutuksen sisältöön ja yleensä varusmiesajan mielekkyyteen. Me tiedämme, että tällä hetkellä on monenlaisia henkisiä ongelmia meidän kansallamme, meidän nuorillamme. Olisin toivonut, että ed. Lamminen omalla asiantuntemuksellaan olisi tähän puoleen kiinnittänyt huomiota ja pohdiskellut sitä, miten varusmiesten palvelu voitaisiin tehdä mielenkiintoisemmaksi, toisaalta tehostaa sitä ja toisaalta välttyä ikäviltä asioilta, jotka ehkä joskus myös varusmiehiä kohtaavat.

Ed. Rimmi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunnan puheenjohtajan puheenvuoro vallankin loppuosaltaan oli ansiokas rauhaanpakottamiskysymysproblematiikkaa käsitellessään. En puutu siihen nyt enempää. Mutta hän toi esiin puolustusministeriön hallinnonalankin säästöjä, jotka ovat aika mittavia. Niistä suuri osa kohdistuu nimenomaan siviilihenkilöstöön ja tuo sitä kautta hyvin huomattavassa määrin työttömyyttä lisää. Puolustusvaliokunta, niin kuin monet muutkin, ovat vaatineet kokonaisvaltaista selvitystä, mutta sitä ei vaan näytä millään tästä talosta ulos tulevan. Sitä ovat vaatineet todella monet valiokunnat, jotta nähtäisiin säästöjen kokonaisvaikutus.

Minua erityisesti huolestuttaa myös se, että tässäkään budjetissa ei vielä ole valmiuksia siihen, että nostettaisiin asevelvollisten päivärahaa. Tämä liittyy yhdeltä osalta myös siihen ed. Seivästön esittämään ajatukseen, että kuinka asevelvolliset voivat. Jos asevelvollisilla on niukka päiväraha, mitä se nyt oli 19,50 markkaa tai 19 markkaa, sitten heidät pistetään ruokavahvuudesta viikonlopuksi lomille niin, että he ovat kolme viikonloppua lomalla ja yhden vapaalla, niin niissä perheissä, mistä he ovat, on suurta taloudellista hätää ja tuskaa. Siis varusmiehet ovat melkoisen taloudellisen ahdingon kanssa tekemisissä. Ja tämä eduskunta vielä valitettavasti viime vuonna luopui tai päätti poistaa kotiuttamisrahankin. On todella kysymys isoista asioista, säästöistä, jotka kohdistuvat varusmiehiin. Mutta sen sijaan meillä näyttää olevan kuitenkin budjetissa varaa 40 miljoonaa markkaa osoittaa hävittäjien aseistukseen. Hävittäjät on päätetty hankkia ja aseistusta näytetään nyt päätettävän hankkia. Mutta miten se sopii tähän aikaan, arvojärjestystä kyllä peräisin.

Ed. Lamminen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seivästö tarttui kyllä ihan oikeaan ongelmaan, jota en puheessani käsitellyt ollenkaan, nämä henkiset ongelmat. On totta, että meillä varusmiehistä noin 20 prosenttia tietyissä varuskunnissa lopettaa palveluksensa heti ensimmäisinä viikkoina, ensimmäisenä kuukautena, ja syynä ovat henkiset paineet. Meillä ei ole esimerkiksi varuskunnissa kuraattoreita, jotka voisivat näitten poikien henkistä hätää auttaa. Tähän täytyisi pian saada korjaus. Meillä on ainoastaan noin parissa varuskunnassa sosiaalikuraattoreita.

Sitten toinen asia. Määrärahojen karsiminen on aiheuttanut jo sitä, että maastoharjoituksia ei ole ja sen ajan pojat varusmiesesimiestensä johdolla, sanoisinko näin, makailevat varuskunnassa. Toiseksi ilmeisesti myös ministeriössä tai pääesikunnassa mietitään sitä, että kohdakkoin joudutaan ehkä lomauttamaan sekä kaaderit että myös varusmiehet koko prikaatista eli koko prikaati joudutaan lomauttamaan. Tämä olisi sellainen viesti jo ulkopuolisille, että siihen kurjuuteen ei pitäisi mennä.

Ed. Wahlström: Arvoisa puhemies! Valtiovarainministeri Iiro Viinanen sanoi talousarvion esittelypuheenvuorossaan runsas viikko sitten yrittäneensä kertoa sekä kaikille päättäjille että myös kaikille suomalaisille eräitä talouden perusasioita. Viinasen sanoma oli, ettemme voi rakentaa tulevaisuuttamme velkarahan varaan. Hänen mielestään suu on pantava säkkiä myöten ja työllä hankittava lisärahaa, jolla hyvinvointi säilytetään. Arviot ovat pääosin oikeita, mutta

mielestäni sanojana on aivan väärä mies. Kuinka me voisimme me päättäjät ja kaikki suomalaiset luottaa ministeriin, jonka kautena on ajauduttu kahteen pakkodevalvaatioon ja maan talous on ajettu ennennäkemättömään ahdinkoon? Tunteeko ministeri Viinanen itse talouden perusasiat, joita hän yrittää meille opettaa? Kuinka me voisimme ottaa todesta hänen puheensa hyvinvoinnin säilyttämisestä? Viinasen ja hänen puolueensa kokoomuksen politiikka sinipunahallituskaudella johti holtittomaan kasinopeliin, joka pahiten on murentanut hyvinvoinnin säilyttämisen mahdollisuuksia. Kokoomuksen ajama verolinja näkyi ja näkyy edelleen. Kaksilapsisen perheen verotus kiristyy tuosta sinipunan alkuvuodesta, vuodesta 1987, tähän vuoteen verrattuna jopa 500 markkaa kuukaudessa. Samana ajanjaksona on suuripalkkainen, suurten omaisuustulojen haltija saattanut saada jopa 6 000 markan verokevennyksen kuukaudessa. Tämä siis kokoomuksen ja sosialidemokraattien silloin tukeman veropolitiikan seurauksena. Kun kokoomuksen ministeri puhuu hyvinvoinnista, on siis syytä muistaa, että hän tarkoittaa hyvätuloisten hyvinvointia, ei kaikkien.

Työllä on hankittava lisärahaa, sanoo Viinanen. Hallitus ei ole kuitenkaan ryhtynyt toimeen työllisyyden parantamiseksi. Hallitus ei näytä tajuavan suurtyöttömyyden tuhoisia seurauksia. Nyt leperrellään korkoelvytyksestä ikään kuin hallitus olisi valinnut tämän linjan. Aiemmin sama hallitus toitotti markkinoiden ratkaisevaa osuutta korkopolitiikassa. Nyt korot ovat laskeneet hallituksen holtittomasta politiikasta huolimatta. Hyvä asia sinänsä ja vielä alemmaksi on koroissa päästävä.

Hallitus on kieltäytynyt elvyttämästä ja työllistämästä vedoten vaihtotaseen heikkouteen ja runsaaseen velkaan. Vaihtotase on nyt korjaantumassa. Velkaa on edelleen runsaasti, mutta opposition esittämiin elvytystoimiin olisi mahdollista ja välttämätöntä ryhtyä.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä esitti jo viime helmikuussa oman vaihtoehtoisen ohjelmansa. Silloin yritettiin lisäbudjetein tilannetta paikata, mutta hyvin heikoin seurauksin hallitus tämän teki. Tuon ohjelman mukaisesti esitämme nytkin talousarviolinjan muuttamista, ja työllisyys on mielestämme ensimmäinen asia. Asuntoinvestointeja tarvitaan, sekä uustuotantoa että varsinkin työllistävää peruskorjausta. Mielestäni on virheellistä puhua siitä, että asuntojen tarve olisi tyydytetty. Kovanrahan asunnoilla ei ole nyt kysyntää, mutta vuokra-asuntoja tarvitaan ja niiden rakentaminen olisi nyt edullista. Uskon nimittäin, että nyt näkyvä vuokra-asuntojen tarjonta päättyy heti, jos asuntojen hinnat alkavat nousta. Omistajat myyvät asuntonsa ja jälleen meillä on edessä vuokra-asuntojen puute.

Hallitus näyttää edelleen olevan sitä mieltä, että sijoittaminen välttämättömiinkin perusrakenneinvestointeihin on tuhlausta. Meillä on kuitenkin maassamme paljon rautatie-, tie- ja satamahankkeita, ympäristöhankkeita, joiden taloudellinen hyöty on kiistaton ja jotka loisivat pohjaa tulevalle nousulle. Sellaisiin hankkeisiin kannattaa myös velkarahaa sijoittaa.

Lapsiperheistä myös hallitus on budjetissaan puhunut. Lapsiperheet ovat hyvin riippuvaisia yleensä julkisesta palvelujärjestelmästä. Säästöistä ja leikkauksista ovat eniten joutuneet kärsimään lapsiperheet, varsinkin moniongelmaiset perheet. Leikkaukset ovat siis osuneet juuri sellaisiin ryhmiin, jotka ovat huonoja asioidensa ajajia ja joilla on vähän puolestapuhujia. Nyt hallitus huonontaa edelleen tilannetta leikkaamalla yli 5 miljardia kuntien valtionosuuksista, siis sosiaali-, terveys- ja koulutuspalveluista. Hallitus sysää ikävät päätökset kunnille, pesee kätensä ja väittää tämän jälkeen tervehdyttäneensä julkista sektoria. Mielestäni on aika ikävää, että eduskunnassa on menty hallituksen asettamaan loukkuun. Täällä nyt pohjoisen ja etelän pienet ja suuret kunnat riitelevät keskenään, kuka häviää eniten ja kuka vähiten, kun pitäisi päättäväisesti todeta hallituksen väärä linja ja torjua se.

Mitä tulee leikkauksiin, näyttää siltä, että hallitusherrat eivät oikein tiedä, mitä on tapahtumassa ja mitä säästäminen sosiaalisektorilla merkitsee. Nimittäin leikkausten ja säästöjen aiheuttamat hoitamattomat ongelmat yleensä kasaantuvat, syntyy uusia ongelmia, jotka hoitamattomina johtavat ihmisten syrjäytymiseen ja merkitsevät tulevaisuudessa yhteiskunnalle moninkertaisia kustannuksia ja yhteiskuntarauhan ongelmia.

Lastensuojelujärjestöt maassamme ovat useasti vedonneet valtiovaltaan ja meihin kansanedustajiin, mutta heikoin tuloksin. Järjestöt ovat aiheellisesti pelänneet säästötoimien johtavan siihen, että joitakin asiakasryhmiä jätetään kokonaan palvelujen ulkopuolelle tai että kaikille annetaan vain vähän jotakin. Helpoimmin ulkopuolelle jäävät vaikeimmat lapset ja nuoret, sillä heidän hoitamisensa on kallista mm. työntekijöiltä vaadittavan korkean erityisosaamisen vuoksi. Tällaiset lapset ja nuoret on myös helppo

jättää huollon ulkopuolelle, koska he eivät ole motivoituneita auttamiseen ja hoitoon. Ymmärrän, että ministerien Pekkarinen ja Viinanen laskukoneet ja punakynät eivät voi inhimillisiä tunteita ymmärtää ja kokea, eivät hätää tuntea. Toivoisi kuitenkin ministereiden, jotka näitä laskukoneita ohjaavat, näkevän, mikä todellisuus on sanan "valtionosuusleikkaus" takana.

Hallituksen vastaus lapsiperheille on tyly: verovähennykset pois ja tilalle sen verran lapsilisäkorotusta, että valtion pussiin napataan lähes miljardi lapsiperheiltä pois, tämä sen lisäksi että lapsiperheiden verotus on jo ennestäänkin kiristynyt sinipunahallituksen kaudesta lähtien. Valtionosuusleikkaus ja ns. perhetukiuudistus vaikuttavat samalla tavoin, elämisen ehtoja heikentäen.

Miten tässä salissa hallituspuolueiden edustajat saattavat hyväksyä tällaisen? Kysymys lienee turha, sillä pääministeri Aho on jo antanut käskynsä: budjetti on vietävä tässä talossa läpi sovitussa muodossa. Tämä kuuluisa päättäjä, on sovittu, herra "on sovittu", on jälleen ollut asialla, ja täällä talossa ei näytä hallituspuolueiden edustajilla olevan sananvaltaa. Häiritsevät puheet inhimillisyydestä, lapsista ja tulevaisuudesta unohtukoot. Tämä on Ahon käsky. Opposition puolueet ovat jo ilmoittaneet, ettei kuristuslinjaa hyväksytä, semminkin kun se sen perusteella, mitä äsken totesin, ei ole säästämistä vaan kostautuu tulevaisuudessa.

Lopuksi puutun muutamalla sanalla ulkopolitiikkaan. Sama kylmä suhtautuminen, jota hallitus osoittaa lapsiperheitä kohtaan, näkyy ja tuntuu myös suhteissamme kehitysmaihin. Suomen ulkopolitiikan sanotaan kelluvan ja tuota kelluvaa venettä nyt yritetään soutaa sellaisella vimmalla kohti Brysseliä, että kaikki muu näyttää unohtuvan. Kehitysyhteistyömäärärahoja on jo kaksi vuotta ajettu alas, ja linja näyttää ensi vuonna jatkuvan.

Talousarvion perusteluissa sanotaan seuraavasti: "Kehitysyhteistyö on se ulkopolitiikan osa, jolla Suomi pyrkii, siirtämällä aineellisia ja henkisiä voimavaroja kehitysmaille, edistämään kestävää kehitystä ja hyvinvointia kehitysmaissa, vaikuttamaan rauhan, tasa-arvon, kansanvallan ja ihmisoikeuksien vakiintumiseen näissä maissa ja lisäämään vuorovaikutusta Suomen ja kehitysmaiden välillä." Asetetut tavoitteet ovat niin räikeässä ristiriidassa talousarvion supistuvien määrärahojen kanssa, etten ilkeä niitä edes kommentoida. Puutun vain jälleen kerran siihen, että kehitysyhteistyö todetaan tuossa äsken siteeratussa lausunnossa ulkopolitiikan osaksi. Määrärahojen pudottaminen alle puoleen viime vuoden tasosta, joka jo oli leikattu, on niin suuri ulkopoliittinen kannanotto, ettei sitä pitäisi valmistella ministeri Viinasen johdolla ja karsintakirveellä. Tätä ulkopolitiikan osaa johtaa kaikkitietävä ja -taitava ministeri Viinanen. Jälki on surkeaa ja häpeäksi Suomen maineelle.

Hallitus väittää leikkausten jälkeen kehitysyhteistyömäärärahan olevan tulevana vuonna 0,4 prosenttia bruttokansantuotteesta. Tämä ei pidä paikkaansa, vaan luku on saatu suuremmaksi laskemalla mukaan määrärahaan kuulumattomia pakolaisista aiheutuvia kuluja sekä lisäämällä korkotukea, joka on vuosi vuodelta noussut. Ulkoasiainvaliokunta on kiinnittänyt tähän huomiota jo aiemmin ja todennut korkotuen olevan sekä huonoa kehityspolitiikkaa että huonoa vientitukea.

Mitä muutoin tulee kehitysyhteistyömäärärahoihin, eduskunta on ponnessaan kuluvan vuoden budjettia hyväksyessään lausunut, ettei YK:n kehitysjärjestöjen määrärahoja enää saisi leikata. Tarkemmin sanottuna tuossa ed. Margareta Pietikäisen esittämässä ponnessa vaadittiin, ettei YK-järjestöjen ja maailmanpankkiryhmän rahoitusosuuksien painopistettä saa muuttaa edellisen vahingoksi, mikä tarkoittaa sitä, että meidän maksumme YK:n kehitysjärjestöille menisivät suoraan toimintaan eivätkä jäisi esimerkiksi Maailmanpankin rahastoihin. YK:n järjestöt, kuten Lastenrahasto Unicef ja Väestörahasto Unfpa tarvitsevat nyt jos koskaan myös meidän tukeamme.

Eduskunnalla on nyt mahdollisuus toimia oman pontensa mukaan ja korjata budjetin epäkohdat. Merkillistä vain, että hallitus näyttää viis veisaavan eduskunnan kannasta, ei ainakaan tähän mennessä ole sen mukaan toiminut.

Epäkohtien korjaaminen tarkoittaisi sitä, että kehitystyön varsinaiset määrärahat korotetaan 0,4 prosenttiin bkt:stä ja laadittaisiin aikataulu 0,7 prosentin tavoitteeseen palaamisesta. Tätäkin eduskunta on vaatinut hyväksyessään ulkoasiainvaliokunnan mietinnön kehitysyhteistyöstä, on edellyttänyt, että tämmöinen aikataulu laadittaisiin ja että palattaisiin entiselle tasolle. Korkotuki voitaisiin jäädyttää kokonaan korkeintaan tämän vuoden tasolle ja lisämäärärahoja ohjata mm. mainituille YK:n kehitysjärjestöille sekä sen lisäksi kansalaisjärjestöille. En käy nyt yksityiskohtiin siitä, miten tätä tulisi rahoittaa, vaan viittaan vasemmistoliiton ryhmäpu-

heenvuoroon ja tänään julkistettuun vaihtoehto-ohjelmaamme.

Hyvinvointivaltion purku on estettävissä elvytyksen avulla. Paraneva työllisyys vähentäisi työttömyysturvan menojen tarvetta. Elpyvä kulutuskysyntä kotimarkkinoilla auttaisi pieniä ja keskisuuria yrityksiä edellyttäen, että niiden tuotannon rahoitus, luoton vakuudet ja muut olisivat kunnossa. Sielläkin tarvitaan korjausta.

Velkaantumisen hallittu lisääntyminen olisi nyt mahdollista ja välttämätöntä, jotta lamakierre katkaistaisiin ja luotaisiin realistisia kasvuodotuksia, jotka vuorostaan lisäisivät taloudellista toimeliaisuutta. Säästöjä tarvitaan todella niin hallinnossa, niin asemäärärahoissa kuin monella muullakin sektorilla, mutta säästöt ja verotuksen kiristäminen on ajoitettava mahdollisimman suurelta osin talouden nousun alkuun. Nousukin on nähdäkseni tulossa, mutta sekin mahdollisuus, nousun tuoma mahdollisuus, taatusti möhlätään, jos tämä hallitus on silloin edelleen vallassa.

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Viime aikoina olen vertaillut Suomen ja Yhdysvaltain talouksia. Budjettiin liittyvä päivän kysymys kuuluu: mitä yhteistä on Suomella ja USA:lla? USA:ssa on Bill Clinton, Bob Hope ja Johnny Cash, Suomessa taas Esko Aho, no hope and no cash.

Ahon hallituksen budjettipolitiikan perushokemana on ollut raamibudjetointi ja raameista kiinni pitäminen. Näennäisesti siinä onkin pysytty, mutta melkoisin vippaskonstein. Budjettikierros kierrokselta tämä peruskivi on nimittäin murennettu sepeliksi irrottamalla pankkituki budjettiraameista ja juoksuttamalla rahaa lisäbudjettien kautta. Esimerkiksi kuluvan vuoden budjetti lyötiin kiinni 175 miljardin markan pintaan, mutta lisäbudjettien kautta menotalous vuotaa kuin seula. Tämän vuoden menojen loppusumma pyörinee jo 230 miljardin markan tienoilla. Vastaavasti ensi vuoden budjetin loppusumma 188 miljardia markkaa on jo valmiiksi kaukana raamitavoitteista puhumattakaan siitä, mitä lisäbudjetit tuovat tullessaan. Näillä luvuilla päädytään melkoisiin reaalikasvuvauhteihin eli suoraan sanoen julkisen sektorin ekspansioon. Toteutuneen kehityksen valossa hallituksen raamit eivät näytä kovin uskottavilta.

Tutustuttuani tarkemmin Clintonin ympäristövero-ohjelmaan olen entistä vakuuttuneempi siitä, että Suomen talous saadaan terveelle pohjalle vain verotuksen rakennemuutoksen kautta. Työn verottamisesta on siirryttävä haittojen verottamiseen. Tämä vihreä veromalli johtaa paitsi elinkeinorakenteen monipuolistumiseen, myös lisää työllisyyttä. Lisäksi sivutuotteena saadaan puhtaampi ympäristö, kun talous kammetaan kestävän kehityksen uralle.

Tällä hetkellä paras lopputulos kasvun, työllisyyden ja ympäristön kannalta saataneen Suomessa mallilla, jossa lisätään ympäristöveroja esimerkiksi 5 miljardilla markalla ja lasketaan välillisiä työvoimakustannuksia samalla summalla. Mikäli tuo sama 5 miljardia markkaa ympäristöverotulojen lisäystä käytettäisiin tuloverojen alentamiseen, ei saavutettaisi läheskään yhtä hyvää lopputulosta työllisyyden ja kasvun kannalta, koska vallitseva epävarmuus johtaisi säästämisasteen kasvuun, ja kaikkein huonoin vaihtoehto työllisyyden kannalta olisi vain upottaa ne kerätyt rahat valtion pohjattomaan kassaan.

Samanaikaisesti tällaisen verouudistuksen ohella tulee toteuttaa välillisten työvoimakulujen laskentaperusteen muutos palkkasummapohjaisesta liikevaihtopohjaiseksi. Tämä muutos ei lisää yrityssektorin kustannuksia, koska siinä vain siirretään työvoimakustannuksia työvaltaisilta aloilta pääomavaltaisille aloille. Tilanteessa, jossa teollisuuden hintakilpailukyky on yksikkötyökustannuksina mitattuna parantunut parissa viime vuodessa Suomessa 60 prosentilla ja jossa pääomavaltainen vientisektori on saanut valtavan valuuttakurssiedun, on kohtuullista tasata työllistämiskustannuksia yritysten kesken ja ulosmitata avoimen sektorin saamaa hyötyä suljetulle pk-sektorille. Tämän operaation jälkeen ei ole tarvetta erilliselle vientiverolle.

Piakkoin alan olla kypsä myös sille ajatukselle, että yksityisen ja julkisen sektorin välilliset työvoimakulut tulee asettaa samalle tasolle, koska vain siten ne voivat aidosti kilpailla keskenään palvelutuotannossa.

Budjetin myötä Suomi nousee maailmantilaston kärkipaikoille, valitettavasti vain veroasteellaan, joka nousee peräti 48 prosenttiin. Inhimillisen sietokyvyn ja työmotivaation kannalta tämä taso hipoo jo saturaatiopistettä. Korkeammalle ei enää voida mennä haavoittamatta taloutta. Jo nyt liian kireä verotus syventää lamaa. Päinvastoin nopeasti pitäisi pyrkiä toiseen suuntaan.

En kannata tavoiteltuja ja haviteltuja uusia erilaisia silppu- ja säläveroja. En kannata auton käyttömaksua, sillä se ei ole auton käytön verottamista vaan pelkästään auton hallinnan verot-

tamista. Autoverotuksessa on päästävä tilanteeseen, jossa ei veroteta auton omistamisesta vaan sillä liikkumisesta. Siksi vero tulee kanavoida kaikkinensa polttoaineen hintaan.

En kannata myöskään suunniteltua televeroa, koska se vahingoittaa suomalaista high tech -teollisuutta ja erityisesti siellä pk-sektoria.

Vastaavasti arvonlisäveron voimaantulo on ajoitettava sellaiseen ajankohtaan, jossa se vähiten vahingoittaa taloutta eli aikaisintaan vuoden 95 alkuun. Lisäksi tähän mennessä verojaostossa kuultujen yli sadan asiantuntijan lausunnot ovat jo nyt paljastaneet hallituksen esityksessä niin monta sudenkuoppaa ja puutetta, että sitä ei voi korjaamatta päästää läpi.

Tällä seisomalla en ole valmis nielemään myöskään budjettiin ujutettua maatalouden markkinointirahastoa. Esitetyllä mallilla ei päästä eroon maatalouden ylituotannosta, ei niin kauan kuin valtio pidetään ylituotannon maksajana. Varoittavana esimerkkinä budjetin ulkopuolisesta rahastosta on Makera eli Maatalouden kehittämisrahasto. Sen rahojahan on Ahon hallituksen ajan käytetty juuri maatalouden ylituotannon rahoittamiseen täysin vastoin rahaston sääntöjä ja eduskunnan tekemiä päätöksiä.

Sitten muutama sana korkoelvytyksestä. Hallitus on tänä syksynä ottanut käyttöönsä uuden mantran eli korkoelvytyksen. Korkojen lasku ei kuitenkaan yksistään riitä käynnistämään investointeja, elleivät muut edellytykset ole kunnossa. Sitä paitsi korkojen lasku Suomessa edellyttää, että korkojen lasku ulkomailla jatkuisi, ja se seikka ei ole Ahonkaan hallituksen päätösvallassa. Lisäksi hallitus on unohtanut kertoa, mitä korkoelvytys merkitsee kotitalouksille. Kyseessähän on tulonsiirto tallettajilta velallisille. Ihmettelen, etteivät tallettajat jo älähdä.

Hallitus on moneen otteeseen ylpeillyt myös sillä, että se on ottanut vientiyritykset lempilapsikseen. Tämä politiikka on kuitenkin johtanut siihen, että tästä maasta saa hakemalla hakea vientifirmaa, joka ei tavalla tai toisella eläisi valtion suojattina tai jota veronmaksajat eivät siis joutuisi elättämään. Tässä samassa vientifirmaeuforiassa yritystukien jakaminen on levitetty jaettavaksi niin monien kanavien kautta ja niin monena instrumenttina, että yritystukien tehokkuus ja koordinointi on jäänyt hämärän peittoon. Jotta julkisen sektorin harjoittama yritystukipolitiikka saataisiin terveelle pohjalle, tulee rakennettu yritystukiviidakko purkaa ja jatkossa keskittää se vain kolmeen instrumenttiin: a) lainoihin, b) takuihin ja c) innovaatioavustuksiin. Vastaavasti tuen jakaminen on keskitettävä yksiin käsiin, jotta se olisi myös koordinoitua.

Nyt on tullut aika laittaa suitset myös kepulaiselle aluepolitiikalle, politiikalle, joka kurjistaa paitsi pääkaupunkiseudun myös kaikki muut kasvukeskukset tässä maassa. Suomen talous ei yksinkertaisesti enää kestä tällaista kuppausta. Juna ei kulje, jos veturi romutetaan. Huippuesimerkki tällaisesta kuppauksesta on täälläkin eilen ja tänään moneen otteeseen esille nostettu seikka eli valtionosuuksien leikkaus. Kappas vain, miten hyöty sattuukin kohdistumaan juuri kepulaisten kansanedustajien kuntiin! Huomio ja herätys, kaikki me eduskunnan kansanedustajat, joiden kuntia kupataan! Esimerkiksi Helsinki menettää tällä laskentamenetelmän siirrolla 240 miljoonaa markkaa enemmän kuin mitä se olisi menettänyt, jos olisi käytetty normaalia leikkausjärjestelmää. Huomio, meitä on siis enemmistö tässä salissa, ja me voimme kaataa tämän hankkeen. Toivon, että myös teemme niin.

Kun hallitus kerran teetti Relanderilla paperin valtion ja kuntien välisestä rahojen ja tehtävien jaosta, niin miksei se sitten ota siitä opikseen? Julkisen sektorin sisäinen tulonsiirtoviidakko on yksinkertaistettava ja vakavasti harkittava tuloverotuksen siirtämistä pelkästään kunnille.

Toinen esimerkki pääkaupunkiseutua kurjistavasta politiikasta on työllisyystuen aluejako. Tällaisessa kriittisessä massatyöttömyystilanteessa ei ole mitään perusteita sille, että työllisyysmäärärahoja jaetaan aluepoliittisin kriteerein. Kuten ed. Kauttokin jo täällä aiemmin toi esille, Uudellamaalla työllisyysmääräraha per työtön on noin 4 000 markkaa, kun vastaava luku Pohjois-Karjalassa on kolminkertainen ja Kainuussa kolme ja puoli-kertainen. En kadehdi näiden muiden maakuntien tai läänien saamia summia, mutta minusta niiden pitäisi olla samat kaikilla alueilla. Eikö työtön pääkaupunkiseutulainen olekaan samalla tavalla valtion erityissuojeluksessa kuin työtön Pohjois-Karjalassa tai Kainuussa? Tässä yhteydessä kannattaisi muistaa, että monet pääkaupunkiseudulla tällä hetkellä työttöminä olevat ovat muualta Suomesta etelään muuttaneita. Näin tylystikö kepu-vetoinen hallitus siis kohtelee omiaan?

Kolmas esimerkki aluepoliittisesta syrjinnästä on Vuosaaren metro, sekä liikenne- että työllisyyspoliittisesti tärkeä ja perusteltu hanke, johon porvarihallitukselta ei budjetti toisensa jälkeen näytä irtoavan rahaa. Jos olen oikein ymmärtä-

nyt, niin sekä kokoomus että RKP:n ministerit olisivat valmiita osoittamaan sille rahaa, mutta kepu vastustaa. Tällaisella asenteella kepun on turha kuvitella saapastelevansa pääkaupunkiseudun asukkaiden lemmikiksi ja sitä kautta kuntien vallankahvoihin.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä muutama sana pankkitukiteatterista. Tässä näytellyssä ja menossa olevassa pankkitukiteatterissa ei ole vieläkään näkyvissä loppunäytöksen ajankohtaa. Pahinta on, että siitä on koko ajan puuttunut paitsi produktion kustannusarvio myös käsikirjoitus ja ohjaaja. Tuntuu siltä, että näyttelijätkin vetävät roolejaan kuin olisivat pyrkimässä Guinnessin ennätyskirjaan, ja viuluthan maksavat veronmaksajat. Tilanteessa, jossa pankkeihin on upotettu jo liki parin vuoden verotulojen tuotto, on jo laskettava esirippu pankkitukiteatterissa. Tämä merkitsee syöttöletkujen irrottamista ja ongelmapankkien hallittua alasajamista. Sen jälkeen suurin ongelma onkin, miten pankkituen kaatama valtio nostetaan jaloilleen.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On surullista, että vihreiden talouspolitiikka lähtee näin yksipuolisesti Helsingin näkökulmasta. Onneksi ed. Luukkainen tuli lopuksi pankkitukiasiaan. Olisi mielenkiintoista laskea, kuinka paljon Aleksanterinkadulle, jossa mm. SKOPin ja STS:nkin pääkonttori aika lähellä sijaitsee, todella tulee rahaa maakunnista Helsinkiin pankkitukimiljardien merkeissä. Se ainakin toimii siihen suuntaan, että Helsinkiin maakunnista rahaa lähetetään, jotta voidaan tehtyjä virheitä korjata. Taselaskelmat mielestäni on syytä tehdä.

Toinen näkemys, että verotusta siirrettäisiin työn verottamisesta ympäristöverotukseen, on sinällään ihan oikea näkemys tiettyyn rajaan saakka. Sikäli on mielenkiintoista, kun kuulimme asiantuntijoita ympäristöverojen merkityksestä, että todettiin ympäristönsuojelun näkökulmasta, että vaikka nykyinen ympäristöveroesitys on 1 500 miljoonan luokkaa, niin jos se kymmenkertaistettaisiin, sillä saavutettaisiin ilmansuojelussa sama hyöty kuin puoli ydinvoimalaa merkitsee. Siis ympäristöveroilla on energian tuotantotapoihin nähden kuitenkin marginaalinen ilmansuojelumerkitys, ja kuitenkin ilmansuojeluhan on ykkösasia ympäristönsuojelun kysymyksissä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Hallituksen ja erityisesti Suomen Pankin korkopolitiikalla on kaksi tavoitetta. Toinen on alentaa lainanhoitokustannuksia. Ilmiselvästi toinen on, kuten olen aikaisemmin maininnut, savustaa talletukset pankeista investointeihin nollaamalla reaalikorko tai saattamalla se jopa miinusvoittoiseksi.

Tämä ei kuitenkaan onnistu yksinomaan korkojen alentamisella, vaan meidän pitäisi saada tavalla tai toisella hallittu inflaatio liikkeelle, jolloin reaalikoron miinustaminen tulee niin voimakkaaksi, että se savustaa todella talletuksia ulos pankeista, todella suurta rahaa investointeihin. Mutta ongelma on se, että meillä ei ole tällä hetkellä olemassa sellaisia työtä tuottavia investointikohteita, jotka antaisivat suuren rahan omistajalle tietyn, vaikka vähäisenkin reaalikoron ja antaisivat samalla työtä.

Ei se, että rahat menevät ministeri Viinasen obligaatioihin anna työtä eikä se, jos me teemme esimerkiksi ed. Lahtisen kanssa Kansallis-Osake-Pankin osakkeista kauppaa keskenämme. Mutta jos minä otan rahani pankista ja vien ne Puolimatkaan ja sanon, että tuossa on 25 miljoonaa, rakentakaa omistamalleni tontille teollisuushalli tai asuintalo, se antaa työtä niille ihmisille, jotka ryhtyvät sitä rakentamaan.

Ongelma on vain se, että meillä on teollisuushalleja varmasti tuhat tyhjillään. Meillä on satoja, ehkä tuhansia asuntoja tyhjillään tänä päivänä. On äärettömän vaikeata löytää työtä tuottavia investointeja, ja rahat eivät lähde ulos pankeista kovin helpolla. Jos lähtevätkin, ne hakeutuvat Viinasen obligaatioihin tai osakekauppaan, joilla ei ole työtä tuottavaa vaikutusta.

Ed. Luukkainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensiksi ed. Ala-Nissilälle: Se, että pankkien pääkonttorit sijaitsevat Helsingissä, ei varmasti tarkoita sitä, että kaikki rahavarastot sijaitsevat Helsingissä. Ei tarvitse muuta kuin käydä niissä konttoreissa, huomaa, että siellä on enemmän tyhjää, ja kepuvetoinen hallitushan se on kai ollut, joka pankkituen näihin pankkeihin on lapioinut ja säkeillä ja kuormaautoilla sinne kantanut. Siitä tuskin voi oppositiota syyttää.

Mitä tulee ympäristöveroihin, todella vihreiden verouudistuksen idea on se, että työn verottamisesta siirrytään haittojen verottamiseen. Kun nostetaan ympäristöveroja ylös, samalla summalla voidaan välillisiä työvoimakustannuksia laskea alas. Tällä saadaan paitsi positiivinen kasvuvaikutus positiivinen työllisyysvaikutus ja vielä kylkiäisenä ympäristövaikutus.

Ed. S-L. Anttila: Herra puhemies! Suomen kansantalouden tilanne on hyvin kaksijakoinen. Ihmisillä, joilla on työtä, on sitä aivan näännyksiin asti, ja toisaalta samaan aikaan yli 500 000 ihmistä kävelee työttöminä. Vienti vetää, kotimarkkinasektorin kulutuskysyntä on negatiivinen. Perusongelmamme johtuvat rahanarvopolitiikasta, jota mm. viime yönä käsiteltiin, ja siihen en palaakaan sen takia enempää.

Suomen Pankin palkkaamat kolme talousgurua todistivat meille, että Suomessa ei ollut edellytyksiä vahvan markan politiikalle. Siitä vain seurasi se tosiasia, että kaksi komasosaa tänä päivänä kaupan hyllyillä olevista kulutustavaroista on ulkomaista tuontia ja tuotantoa. Siis me olemme rahanarvopolitiikalla antaneet suoran kädenojennuksen ulkomaiselle työlle, ja se näkyy ennätystyöttömyytenä.

Nyt SDP on vaatinut ostovoiman lisäystä. Siitä kaksi kolmasosaa menee automaattisesti myös ulkomaille. Se tukee ulkomaisen tavaran kuluttamista Suomessa. Sen takia pitäisinkin paljon parempana elvyttämiskeinona tuontia korvaavan yritystoiminnan käynnistämistä. Kilpailukykymme on kunnossa. Nyt toivonkin, että valtiovarainvaliokunnan kauppa- ja teollisuusjaosto budjettia käsitellessään kiinnittää aivan erityistä huomiota tuontia korvaavan yritystoiminnan käynnistämiseen. Sieltä löytyy kestävällä tavalla uusia työpaikkoja. Ei varmaan olisi poissuljettu myöskään Suosi suomalaista -tyyppinen kampanja tässä tilanteessa. Parhaiten me elvytämme käyttämällä kotimaisia tuotteita.

Tämän päivän suurin ongelma on epävarmuus. Ihmiset eivät todella tiedä, mikä on tulevaisuus, ja tämä epätietoisuus johtaa varovaisuuteen. Syksyn työmarkkinaratkaisu on yksi keino parantaa talouspolitiikan uskottavuutta. Silloin kysytään vastuullisuutta.

Suomessa siirryttiin enemmistöparlamentarismiin vuosi sitten kesällä. Käytännössä se ei kuitenkaan ole voinut toimia johtuen korporaatioyhteiskunnastamme. Jos hallitus olisi hallitusmuodon mukaisesti enemmistöpäätöksillä puuttunut mm. työttömyysturvan säästötoimiin ja ne toteuttanut, mitä todennäköisimmin olisimme ajautuneet yleislakkoon ja yhteiskuntarauhammekin olisi saattanut järkkyä. Siis reaalielämässä ei ole ollut käytännön toteuttamismahdollisuuksia enemmistöparlamentarismille. Tämä korporaatioyhteiskunta on äärettömän itsekäs yhteiskunta, mistä johtuu, että ne, joilla on työpaikka, pitävät tiukasti kiinni saavutetuista eduista. Siitä seuraa se, että joudumme käymään sellaisten vähempiosaisten pöydässä, jossa ei olisi enää varaa käydä. On tavattoman vähän tilaa yhteisvastuulle ja sosiaaliselle ajattelulle suomalaisessa korporatiivisessa etujärjestöyhteiskunnassa.

Aamulla katselimme televisiosta, kuinka pitkät leipäjonot ja nälkää kärsivät ihmiset tänä päivänä ovat tosiasia. (Ed. Taina: Suomessa?) Tämän jos minkään pitäisi herättää meidät päättäjät ja myös ne henkilöt, joilla on työpaikka, miettimään asioita uudelta pohjalta ja tinkimään omista eduistamme. — Todella, ed. Taina, tuhansia ihmisiä jonottaa leipää tänä päivänä Pelastusarmeijan luukulla.

Arvoisa puhemies! Energiaratkaisu tulee olemaan tämän hallituksen eräs uskottavuuskysymys. Tässä asiassa yhdyn sosialidemokraattien puheenjohtajan Paavo Lipposen näkemykseen siitä, että energiaratkaisussa pitäisi ottaa vielä tuumaustunti luodaksemme kokonaisratkaisun, jonka yhtenä osana olisi ydinvoimaratkaisu, ja sitä täydentäisivät kotoiset vaihtoehdot ja siihen liittyen energiaveroratkaisut. Vetoankin väkevästi hallitukseen ja erityisesti kauppa- ja teollisuusministeriin. Nyt pitäisi tähän asiaan tarttua. On nimittäin mitä todennäköisin vaara, että eduskunta hylkää ydinvoimalupahakemuksen. Sen jälkeen todennäköisesti kokoomus vetäytyy kotimaisten energiavaihtoehtojen veroratkaisuista ja käytännön päätöksistä pois. Minusta nyt olisi todella jäljellä oleva viikko syytä käyttää hyväksi ja rakentaa SDP:n puheenjohtajan esityksen pohjalta kokonaispaketti energiaratkaisuista. Hallituksen uskottavuus minusta saa aikamoisen kolauksen sinä päivänä, kun ydinvoimaratkaisu hylätään, jos sen rinnalla myös muut energiaveroratkaisut romuttuvat.

Hallituksen esitys arvonlisäverouudistuksesta on eduskunnan käsiteltävänä. Siitä tulee toteutuessaan työn uusi vero verottaessaan palveluja. Harmaat työmarkkinat ovat tänä päivänä valitettavasti kasvava sektori. Työllistämiseen liittyvät erilaiset lakisääteiset velvoitteet ovat useasti niin monimutkaisia, että onkin helpompi ratkaista ongelmat maksamalla pimeästi. Jos työnantaja työllistää 10 000 markalla työntekijän, aiheutuu tästä työnantajalle kaiken kaikkiaan 25 000 markan kustannukset. Palkansaaja saanee käteensä 4 000—5 000 markkaa, jolla hän ostaa erilaisia hyödykkeitä. Sen sijaan lähes 20 000 markkaa maksaa työnantaja erilaisina veroina ja maksuina järjestelmän ylläpitämisestä.

Meidän on pakko puuttua näihin järjestelmän ylläpitokustannuksiin muuttamalla työvoiman veroperusteita. Arvonlisäverouudistuksen to-

teuttaminen onkin kytkettävä sosiaaliturvamaksujen maksuperusteiden muuttamiseen työntekoa ja yrittämistä suosivaksi, jolloin myös tuonti ja automaatiolla tuotettu tuotanto osallistuisivat sotumaksujen kustannuksiin. Vaadin hallitukselta tämän suuntaisia esityksiä, ennen kuin ainakaan omalta kohdaltani olen valmis arvonlisäverouudistusta eduskunnassa puoltamaan. Nämä asiat on syytä nyt niputtaa keskenään. Todellakin kymmenen vuotta on puhuttu työllistämisen veroperusteiden muuttamisesta. Eiköhän nyt olisi aika siirtyä tekoihin?

Työministerin pitäisi myös selvittää työvoimatoimistojen toiminnan tehokkuus ja järkevyys. Työvoimatoimistot ovat tänä päivänä aivan liiaksi kuormitettuja työttömyysturvaan liittyvillä työtehtävillä. Edelleen on myös ongelmana se, että vaikka meillä on yli 500 000 työtöntä, on selkeitä konkreettisia esimerkkitapauksia siitä, että työnantajalla on ollut vaikeuksia saada tiettyä ammattityövoimaa. Työstä kieltäytymistä edelleen valitettavasti on, ja siitä pitäisi seurata sanktioita, muuten ei järjestelmää kyetä saamaan toimivaksi. Työvoimatoimistojen päätehtävänä tulisi olla työn välittäminen.

Budjettiesityksen maa- ja metsätalouspääluokka säästää suhteellisesti muita enemmän. Budjettiesitys sisältää uuteen maataloustulojärjestelmään ja maatalouden markkinointijärjestelmään siirtymisen, joiden hyväksytyksi tuleminen vaatii SDP-opposition tuen. Oma käsitykseni on, että näistä ei kannata kovin suurta hintaa oppositiolle maksaa, koska EY-jäsenyysneuvottelujen ollessa käynnissä, jos jäsenyys toteutuu, Suomen maatalouspolitiikka joudutaan sopeuttamaan EY:n raameihin ja senmukaisiin markkinajärjestelmiin.

Maatalouspääluokan säästötoimet on vuosi toisensa jälkeen tehty Maatilatalouden kehittämisrahastosta säästämällä. Jo tänä päivänä yli 60 prosenttia rahaston varoista käytetään muuhun kuin kehittämisrahastosta annetun lain mukaiseen alkuperäiseen tarkoitukseen, tilojen rakenteen parantamiseen ja sukupolvenvaihdosten rahoittamiseen. Tämä tapahtuu tilanteessa, jossa Suomen maatalouden pitäisi varautua kovenevaan kilpailuun, jota jo Eta-sopimuksen kautta saamme maistella.

Hallitus on budjettiriihessään asettanut maatalouden rakenteen ja kilpailukyvyn parantamistyöryhmän. Toivon, että tämä työryhmä saisi työnsä valmiiksi mahdollisimman pian, mielellään tämän vuoden aikana. Hallituksen toimestahan luvattiin eduskunnassa 16.8. pidetyssä puheessa, että verotuksellisin, rakenteellisin ym. toimin tullaan huolehtimaan maatalouden kilpailukyvyn parantamisesta. Nyt on tullut aika näiden lupausten lunastamiseen.

Uuden maataloustulojärjestelmän mukaan maatalouden tavoitehinnat määräytyvät markkinoilla olevan kysyntä- ja tarjontatilanteen mukaan. Markkinatilanne vaikuttaa siis tuottajahinnan muodostumiseen varsin paljon. Meillähän liha-alalla tästä on jo omakohtaista kokemusta. Maatalouspääluokan markkinointimäärärahojen määrä onkin hyvin keskeinen, kun ajatellaan tämän järjestelmän toteuttamista. Tässä mielessä todella toivon, että vuonna 95, kun budjettia rakennetaan, näitä määrärahoja voitaisiin lisätä.

Tämän syksyn viljasato on kohtuullinen, mutta sen laatu on hyvin huono runsaista sateista johtuen. Valtiovarainministeriö julkaisi varsin mielenkiintoisen laskelman siitä, mikä on Suomen kansantalouden kannalta maatalouden merkitys mahdollisessa EY-jäsenyydessä. Sen lopputuloshan oli se, että laajempi maatalous on kansantalouden etu, koska silloin kyetään hyödyntämään EY-järjestelmän tukimahdollisuuksia. Aivan vastaavasti toivoisin, että nyt selvitettäisiin, onko kansantalouden kannalta edullisempaa huonolaatuinen rehuvilja jalostaa kotieläintuotteiksi kuin viedä se maailmanmarkkinoille dumpattuun hintaan.

Hallituksen laatimat maatalouden EY-tavoitteet on sovitettu EY-maatalouspolitiikan raameihin. Periaatteena on maan sisällä olevat erot tasata hehtaari- ym. perustein. Toki Suomi vaatii myös Suomen ja EY:n välillä olevien erojen tasaamista, koska se on ainoa keino saattaa meidät samanlaiseen kilpailutilanteeseen. Tämä pudotus kompensoidaan suoralla hehtaarituella porrastettuna 2 172 markasta 2 900 markkaan. Tämän lisäksi siellä on oleellisena osana kotieläintuen maksamismahdollisuus. Kotieläinyksikköihin sidottu tuki vaihtelee 2 000 markasta 4 000 markkaan.

Maatalouspositiota valmisteltaessa unohdettiin kokonaan keskustelu maan sisäisestä työnjaosta. Maa- ja metsätalousvaliokunnassahan olemme useaan kertaan keskustelleet aiheesta ja lähteneet siitä, että kansantalouden kannalta olisi varmasti järkevintä selvittää mahdollisuudet ohjata viljan tuotanto luonnonolosuhteiltaan parhaille mahdollisille alueille ja vastaavasti kotieläintuotanto nurmi-Suomeen. EY-tavoitteet tekevät kotieläintuotannon pohjoisessa huomattavasti Etelä-Suomea edullisemmaksi tästä koti-

eläinyksikköporrastuksesta johtuen. Tuleepa mieleeni se, että varmasti on jossakin vaiheessa selvitettävä, vääristääkö kotieläintuki täten porrastettuna elinkeinon sisäistä kilpailutilannetta.

Arvoisa puhemies! Etelä-Suomesta löytyy myös erittäin vaikeita työttömyysalueita. Omassa vaalipiirissäni mm. Lahden kaupungissa työttömyysprosentti lähentelee 26:ta, Forssassa 23:a.

Pienyritystoiminnan elvyttäminen on työllisyyden parantamiseen ainoa kestävä tie. Pienyritystoiminnan riskirahoituksen ja takausten järjestämiseen tulisi panostaa vielä nykyistäkin enemmän. Silloin avainasemassa ovat kunnat ja alueelliset yrityspalvelukeskukset. Valtion budjetista löytyy myös ns. työllistämishankkeita, joita on pyritty sijoittamaan vaikeimmille työllisyyspaikkakunnille.

Ensi vuoden budjetissa kaikkien näiden hankkeiden jatkorahoitus ei ole turvattu. On vaarana, että esimerkiksi teiden rakentamishankkeita joudutaan keskeyttämään määrärahojen puutteessa. Tämä taas olisi kansantalouden kannalta aika järjetöntä ottaen huomioon, että silloin näinkin työllistetyt ihmiset joutuisivat työttömiksi ja aiheuttaisivat työttömyyskorvausmenoja. Siksi toivonkin, että aloitetut tienrakentamishankkeet viedään loppuun. Tämä vain yhtenä esimerkkinä mainitakseni: Forssa — Jokioinen -maantie tarvitsee ensi vuonna 18 miljoonaa markkaa lisää rahoitusta. Ensi vuoden budjettiesityksen 4,5 miljoonaa markkaa ei hankkeen toteuttamiseen ja loppuun viemiseen riitä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi muutama sana pankkituesta. Viime tammikuussa SDP-oppositio teki suuren virheen romuttaessaan omaisuudenhoitoyhtiöiden perustamisen, koska nyt pankkien tervehdyttäminen on ollut pakko tehdä kaikkein sairaimpien ehdoilla. Omaisuudenhoitoyhtiöiden perustamisen edellytykseksi on asetettava pankkisalaisuuden väljentäminen. Veronmaksajille on kerrottava pankkiryhmäkohtaisesti suurimmat syntyneet luottotappiot. Virheitä tehneet henkilöt on myös saatettava virheistään vastuuseen. Sanotaan, että pankinjohtajien tekemät virheet ovat ns. asianomistajarikoksia, mutta kysyn, onko se näin tilanteessa, jossa yhteiskunnan tuki ylittää jo 40 miljardia markkaa. Eivätkö silloin asianomistajina ole jo valtio ja veronmaksajatkin?

Suomessa pankkitoiminnan kustannukset ovat noin 4 400 markkaa per asukas, kun vastaavat kustannukset Tanskassa ovat 2 600 markkaa per asukas. Pankkijärjestelmän saneeraaminen onkin meillä välttämätöntä. Me emme tarvitse näin monilukuista pankkiverkostoa. Onko sittenkin käynyt niin, että pankkijärjestelmän tervehdyttämisessä onkin enemmän suojeltu pankkiaatteita?

Eduskunnan ensimmäisen pankkitukipäätöksen mukaan tuki on vastikkeellista ja sille maksetaan korko. Tätä päätöstä on tarkasteltava uudelleen tilanteessa, jossa pankit ovat tehneet 22 miljardin markan tappiot ja tulevat tänäkin vuonna tekemään melkoiset tappiot. Tarvittaisiin koko hyvän vuoden 88 pankkitoiminnan tuotto, jotta edes korko nyt saadulle pankkituelle kyettäisiin maksamaan. Jos pankkituen tarpeen koko summa olisi ollut päättäjien tiedossa, tuskin olisimme tällaiselle pankkien tervehdyttämistielle lähteneet.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. S-L. Anttila kaipasi elvytystä siten, että kuluttajien pitäisi nyt rynnätä kilvan kauppoihin ostamaan kotimaisia elintarvikkeita. Jotta näin voisi tapahtua, niin ensin on ratkaistava ja poistettava nälkätalvipelko, joka on todella aiheellinen. Toimeentulovaikeudet lapsiperheiden ja työttömien sekä pienituloisten eläkeläisten kohdalla ovat kouriintuntuvia. Tuntuu vain siltä, että hallituksen piirissä eivät virkamiehet eivätkä ministerit tunnu olevan tietoisia tilanteesta, mikä hätä ihmisillä tänä päivänä on. Siitä huolimatta hallituspuolueiden edustajat tulevat ilmeisesti hyväksymään talouspoliittisen linjan, joka merkitsee tänä vuonnakin 7,5 prosentin kotimaisen kysynnän laskua. Ed. S-L. Anttila, siinä kaatuvat nakkikioskitkin nyt työttömyyskaupungeissa.

Mitä itsekkyyteen tulee, niin siitä on hyviä esimerkkejä. Kun ed. S-L. Anttila huomenna vie valiokuntaa Kainuuseen, niin voin todeta mm. sen piirin tuottajien näkemykset, jotka viittaavat ilmeisesti uusitsekkyyden leviämiseen myös maatalouden piiriin. He toteavat: "Toimeentulomahdollisuuksien vaikeutuessa maan eri osien ja eri tuotantosuuntien edustajat entistä tiukemmin vaativat itselleen erilaisia etuuksia ja parempaa hintatasoa tukineen toisten alueiden tahi ryhmien kustannuksella. Erityisen selvänä nämä piirteet ilmenevät ns. vilja-Suomi ja maito-Suomi -keskustelussa."

Tämä osoittaa juuri sitä, että maatalouspolitiikan sisältöön ja nimenomaan sen tulorakenteeseen ei ole haluttu oikeudenmukaista ratkaisua tehdä ja maataloustuloa nostavat täysin samalla tavalla sivutoimiset ja harrastajaviljelijät kuin päätoimisetkin.

Näistä maatalouden säästöistä: Ne ovat taas jälleen paperilla. Lisätalousarviolla haetaan taas miljardeja veromarkkoja lisää.

Mitä tulee EY-neuvottelutavoitteisiin, niin on uskomatonta, että ylituotantoa korostavilla EY-jäsenyysneuvottelutavoitteilla lähdetään liikkeelle. Se tulee tarkoittamaan sitä, että veropihteihin puristetaan kyllä todella tiukasti suomalainen veronmaksaja myös jatkossa, ja tulee tarkoittamaan sitä, että meidän vähätkin voimavaramme sidotaan kalliiseen ylituotantoon ja myös nimenomaan maito-Suomen kotieläintuottajat ovat tämän homman maksajia vientimarkkinointimaksuilla. Tilojen kehittäminen pysähtyy ja laskut tulevat perästä. Eli ei tämä EY-virheen tuominen Suomeen ole ratkaisu.

Ed. S-L. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki, Suomen kaltaisella pienellä maalla ei ole mitään mahdollisuuksia muuttaa Euroopan yhteisön maatalouspoliittista järjestelmää. Toki sitä ed. Rajamäki voi kokeilla, mutta se ei ole suinkaan ainakaan Suomen kansantalouden etu, koska se järjestelmä perustuu siihen, että sieltä tiettyjä tukia maksetaan tietyillä edellytyksillä. Silloin Suomen kansantalouden veronmaksajien näkökulmasta huomioon ottaen se 8 miljardin markan jäsenmaksu, jonka me maksamme, totta kai on edullista, että me myös saamme sieltä tukea takaisin. On valitettavaa, että ed. Rajamäki ei ollut valiokunnassa kuuntelemassa tiistaina, kun ulkoasiainministeri Haavisto ja kaupallinen neuvos Härmälä selvittivät nimenomaan tätä Suomen maapositiota ja sitä, miltä pohjalta se lähtee.

Kun puhutaan siitä, ed. Rajamäki, kuka maksaa ja mitä maksaa ylituotannosta, ensinnäkin viljelijät maksavat tänä päivänä koko ajan kasvavan osuuden. Siitä valitettavasti myös ed. Luukkainen puheenvuorossaan antoi harhaanjohtavaa tietoa. Kysymys, maksaako viljanviljelijä vai maidontuottaja taikka sianlihantuottaja, ratkeaa vain sillä, että siirrytään maataloustulojärjestelmässä entistä enemmän aiheuttamisperiaatteeseen. Siitähän me olemme valiokunnassa moneen kertaan puhuneet.

Ed. L a a k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Haluan vastata ed. Rajamäelle. Hän arvosteli EY-maatalousneuvotteluja. Vaikka itse en olekaan EY:n kannattaja, niin kyllä ymmärrän sen, että ehdottomasti oikein on, että yritetään saada mahdollisimman paljon sieltä tukea. Tanska nimittäin toimi niin, että joka ikinen peltotilkku otettiin käyttöön ennen EY:hyn liittymistä, ja sen takia Tanskalla on valtavan suuret tukiaiset EY:n puolelta. Myös Suomen etu on, että me toimimme samalla tavalla.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä olen kyllä kuunnellut jo Väyrysen ja myöhemmin myös Haaviston neuvottelutavoitteita niin valiokunnissa kuin muuallakin muissakin yhteyksissä. Voin todeta, että siinähän ei ole mitään muutosta tapahtunut. Väyrynen neuvotteli MTK:n ja puheenjohtaja Haaviston ohjeilla jo aikaisemmin ja nyt Haavisto itse varmistaa, että niitä asioita siellä eteenpäin viedään. Kyse on siitä, että suomalaisen palkansaajan on syytä kavahtaa. Ylituotantoon tähtäävä neuvottelutavoite tarkoittaa sitä, että meidän on budjetissa sidottava myös omaa kansallista verorahaa tähän ylituotantoon, joka EY:ssäkin on todettu ongelmaksi. Sen aiheuttamat budjettiosuudet alkavat olla 60—70 prosenttia Euroopan yhteisön kassasta. Siellä halutaan myös rajoittaa ylituotantoa ja lähteä sitä laskemaan. Sielläkin tajutaan, ettei lehmän kuvalla USA:n ja Japanin talousmahtien kanssa kilpailla, teknologiaa kehitetä ja työllisyyttä paranneta. Tämä pitäisi Suomessakin ymmärtää, että kyllä MTK tulee olemaan toki tietysti, minä uskon, EY:ssä kuin kotonaan. Samanlaista rahastusta ja saalistusta siellä harrastavat sisarjärjestöt. Mutta palkansaajien on syytä herätä eikä EY:n virheillä tule perustella meidän ratkaisujamme Suomessa tällä hetkellä.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki on aivan oikeassa. On hurjaa kuunnella suomalaisten tuottajien puheenvuoroja lama-Suomen syvimmän kriisin aikana. Tuottajien silmissä välkkyy kuva, jossa koko Suomi pannaan pelloksi ja viimeisetkin alueet raivataan suurilla rahoilla, kovilla tukiaisilla EY-tukien toivossa. On ihan selvää, että jos enemmän peltoa on käytössä, EY:ltä on mahdollisuus saada enemmän tukea. Mutta ei suomalaisen veronmaksajan kantokyky riitä enää sitä tukea maksamaan, joka tarvittaisiin suomalaisista verorahoista näiden EY-tukien lisäksi rahoittamaan ja ylläpitämään sellaista ylituotantoa ja sitä vielä markkinoimaan, joka nyt EY-tukien toivossa laajentajien toiveissa väikkyy.

Ed. L a h t i n e n : Herra puhemies! Vuosi on kulunut edellisen talousarvioesityksen lähetekeskustelusta ja minä ynnä muut pessimistit olemme osoittautuneet mitä sinisilmäisimmiksi optimisteiksi. Kansantaloutemme on kulkenut vakaasti tuhon tietänsä ja mitkään uhrit eivät näköjään ole olleet sillä tiellä liikaa. Sisua ja sydäntä on perisuomalaisesti käytetty mustasukkaisesti omien etujen varjelemiseen eikä juurikaan tervettä järkeä tai muuta ajatustoimintaa ole näkynyt.

Nyt käsittelyyn lähtevää budjettia on täällä jo kymmenissä opposition puheenvuoroissa lyöty lyttyyn. Toki useat hallituspuolueitten edustajat ovat mielipiteissään siitä jotain positiivistakin löytäneet. Varmaan niin onkin, mitäs niitä toistelemaan. Sanotaan, että hyvät teot puhuvat sitten aikanaan puolestaan. Puutteita sen sijaan ja vakavia löytyy ja paljon.

Budjetin yleisperustelujen sivulla 42, samalla, jolla on presidentin ja valtiovarainministerin allekirjoitukset, näkyy mielestäni oleellisin. Valtion menot vuonna 1994 ilman pankkitukea ja vuorenvarmasti tulevia lisäbudjetteja ovat 188 miljardia, tulot vastaavasti sietämättömästä verotuksen tasosta huolimatta noin 124 miljardia. Talousarvion alijäämäksi jo lähtökohdasta on muodostunut 64 miljardia, 64 000 miljoonaa ilman pennejä, 41-kirjaiminen sanahirviö tai yhdeksän nollaa 64:n jälkeen.

Hyvät kollegat! Kun minä olen noita lukemia miettinyt, niin hurjalta tuntuu. Tämä on nykyhallituksen kolmas budjettiesitys ja samalla se on kolmas jo alun perin alijäämäisenä eduskunnalle esitetty peräkkäinen talousarvio. Linja, että joka kolmas menoihin tarvittava markka on velkamarkka, jatkuu ja voimistuu.

Jos veisimme tämän asiantilan surkeuden suhteutettuna yritysmaailmaan, niin tilannehan olisi mitä yksinkertaisin. Yritys Suomen valtio olisi ollut jo ajat sitten konkurssissa. Varmasti näin hyvät edellytykset ja käyttämättömät mahdollisuudet omaavan konkurssipesän toimintaa jatkaisi uusin voimin ja uusin eväin joku. Mutta mitä suurimmalla varmuudella yrityselämässä eivät entiset hallintoelimet pääsisi vastuutaan pakoon. Koko orkesteri, hallituksen puheenjohtajaa vastaava presidentti, toimitusjohtaja Aho hallituksineen ja todennäköisesti hallintoneuvostoa kuvaava eduskuntakin pantaisiin henkilökohtaiseen vastuuseen tekemisistään ja tekemättä jättämisistään, joihin synteihin valvontavelvollisuuden laiminlyönnit ja lepsuilukin kuuluvat.

Kun me lainsäätäjät olemme lähteneet siitä, että esimerkiksi pienyrittäjien virheet, olivat ne sitten virhearvioihin perustuneita tai todellista heidän kyvyttömyyttään, rangaistaan, ainakin taloudellinen eli todellinen konkreettinen vastuu seuraa useimmiten yrittäjää loppuikänsä. Vasta kuolema siitä vapahtaa tai sitten perillisetkin ovat vielä maksumiehiä. Niin kysynkin, ystävät: Mikä moraalinen oikeutus meillä on tehdä ilman henkilökohtaista vastuuta jatkuvia talousvirheitä? Jos joku tarjoaa vastaukseksi ns. poliittista vastuunkantoa, että se olisi jokin rangaistus, niin höpö höpö, kun täällä ei saa rumia sanoja käyttää. Muutama gallup-kannatusprosentti sinne tai tänne ei kyllä mitään kouriintuntuvaa ole.

Tätä kuvitelmaa leivättömän pöydän ääressä seisovasta presidentistä, hallituksesta ja eduskunnasta voisi itse kukin jatkaa esimerkiksi, millä herrat ja rouvat luikertelisivat itse kukin vastuustaan. Tietysti moni eduskunnankin jäsen saattaisi sanoa, että vastustinhan minä hupelointia ja monisanaisesti vielä. Mutta ainakin sisärenkaalle saattaisi tulla mieleen syyttää erehtyviä talousasiantuntijoita saamastaan väärästä pohjatietoudesta. Voi olla, että oikeuden pitäisi miettiä sitä näkökohtaa hiukan tarkemmin. Ruotsissahan viime viikolla julkistettiin talousekspertien sijoituskisan tulokset, ja ainakin lehtitietojen mukaan ne voitti apina. Esittäisinkin mitä kiireimmiten Suomessa talousasiantuntijoiden vaihtoa, mutta apinat tuskin ottavat tehtävää vastaan, ne eroavat meistä siinä, että ne eivät halua tehdä kokeita ihmisillä.

Herra puhemies! Todellisuudessa meidän on elettävä tämän budjetin ja tämän hallituksen kanssa. Kyllä kai ministerit ja virkamiehet periaatteessa ovat parhaansa tehneet ja voimmehan me jotain kosmeettista täälläkin yrittää. Ilmeisesti verotulojen vähentämistä ei kannata vastuullisesti ajattelevien edes esittää tässä tilanteessa, mutta miten niitä kerätään, on oltava vielä neuvoteltavissa. Tuloverotuksen keventäminen on tietysti välttämätöntä. Siitä on monia mielipiteitä kuultu, joten ilmaisen vain kannatukseni näille puheille. Mutta sitten näitä erilaisia erityisveroja ja maksuja. Ilmeisesti matkapuhelinten erikoisvero on saanut riittävästi arvostelua ja kovakorvaisetkin ministerit ovat taipuvaisia muutoksiin.

Autoilijoilta on suunniteltu kerättäväksi käyttömaksu. Siinä kyllä olisi vielä valistukselle sijaa. Jos liikennettä halutaan edelleen lisärasittaa ja ylevöidä raadollinen rahantarve hienosti ja vaik-

kapa ympäristöystävällisesti käytön verottamiseksi, niin yksinkertaisinta on tietysti korottaa edelleen sinänsä jo tolkutonta polttoaineverotusta. Ei tarvita mitään monimutkaisia keräys- ja kontrollijärjestelmiä, jotka sitä paitsi maksavat kymmeniä miljoonia. Käyttäjä vain tankkaa, maksaa ja ehkä kiroaakin, mutta järjestelmä toimii.

Sitten jos näistä suuremmista vielä hiukan pienempiin, mutta periaatteellisesti tärkeisiin ja ennen kaikkea kansalaisia ärsyttäviin seikkoihin. Pari esimerkkiä, joissa mielestäni hallitus joko aliarvioi ihmisiä tai todistaa pahoja puutteita talousarviotyössään.

Esimerkiksi hiukan hienotunteisuutta jatkuvasti päähän potkittuja suomalaisia kohtaan osoittaisi eduskunta, jos poistaisi budjettikirjan tekstistä maininnat pakolaisten lomatoiminnan tuesta. Summa sinänsä on pieni, ja olen ymmärtänyt, että se menee pakolaislasten lomatoiminnan järjestämiseen. Mutta kun samanaikaisesti ovat lukemattomat suomalaislapset saaneet kokea rahanpuutteen vieneen mahdollisuuden esimerkiksi kunnallisiin kesäsiirtoloihin ja vastaaviin, niin hiukan hygieniaa kyllä osoittaisi sosiaaliministeriö, ettei tällaisia esityksiä kirjaan toisi, tai ainakin olisivat pitäneet sen piilossa niin kuin ennenkin. Minulla ei ainakaan ole mahdollisuutta ollut tarttua tähän asiaan aikaisemmin, koska sitä ei sanoina eikä lukuina ole aikaisemmin budjettikirjassa ollut.

Sen sijaan olen ennenkin ollut ja nyt olen samaa mieltä, että pakolaisten ja turvapaikan hakijoiden hyysääminen on ylimitoitettua. Tässä budjetissa on asianomaisessa kohdassa 538 miljoonaa ja muualle kätkeytyy yli 100 miljoonaa, ja se on aivan liikaa. Esitän, kuten viime vuonnakin, ellette ystävät parempaa kohdetta keksi, että siirretään ainakin puolet tästä poliisien ja rajavartioston käyttöön lisähenkilökunnan ja välineiden hankintaan. Lopulla saadaan, jos niin halutaan, riittävästi ruokaa ja lämmin yösija turvapaikan hakijoiden käyttöön siksi aikaa, kun välttämätön heidän asioidensa käsittely kestää. Kaupanpäällisiksi saadaan työllisyyttä ja kansalaisten turvallisuutta merkittävästi parannettua.

Työllisyydestä puheen ollen viimevuotisia puheitani ei niiltäkään osin täällä tarvitse muuttaa. Muistutan, että muutamankin passiivisen työttömyysmiljardin siirrolla aktiiviseen työllistävään investointitoimintaan valtion panostuksena saadaan liikkeelle kolmin-nelinkertainen investointiprojektiaalto. Ei se mikään hyökyaalto ole, mutta olisi jotain vaihtelua tähän apeaan talouselämän rantaan, jossa välillä tuntuu, että viimeisetkin positiiviset aallot on voimattomina uupuneet.

Uupuneista puheen ollen, pienyrittäjiä ei sen sijaan ilahduta lainkaan hallituksen aikomus poistaa yrittäjien lomarahajärjestelmä kokonaan. Pienimmille yrittäjille mennyt vajaa 50 miljoonaa ei montaa markkaa nuppia kohti ollut. Enemmän henkistä hoitoa se oli verrattuna esimerkiksi maatalousyrittäjien lähes 800 miljoonaan markkaan, mutta periaatteelliselta kannalta järjestelmän mahdollistavan lainsäädännön kumoaminen on huutava vääryys. Vaikka markkaakaan ei nyt valtiolta liikenisi yrittäjien lomatukeen, niin sen voisivat yrittäjät ymmärtää. Lain kumoamista ei kyllä mitenkään, hyvät ministerit, missä sitten olettekin.

Arvoisa puhemies! Kysymys siitä, saako hallitus vietyä läpi talousarvionsa eduskunnassa pääpiirteissään, on tietysti enemmän akateeminen. Arjen realiteettien edessä joutuu eduskunta toteamaan tässä asiassa, kuten entisen insinöörin ja ratakiskon eroja vertailtaessa, että fiksumpi taipuu. Puutteineenkin joudumme talousarvion pääosin syksyn mittaan siunaamaan. On sitten kokonaan eri asia, saavutammeko näin menetellen kansalaisten silmissä minkäänarvoista hyväksyntää, kun se kerran mennyt luottamus ei yleensä palaa.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa herra puhemies! Ed. S-L. Anttila kerkisi poistua täältä salista. Olisin kommentoinut muutamilta osin hänen puheenvuoroaan, kun hän totesi, että työssäkäyvät pitävät eduistaan kiinni. Näin kai se on kautta aikojen ollut ja nähtävästi tulee olemaan, mutta siltä osin olisin hänelle todennut, että niin myös pitävät maatalousyrittäjätkin kiinni eduistaan. Hän nähtävästi tarkoitti, että ne työssäkäyvät ihmiset, jotka pyörittävät tätä yhteiskuntaa, pääsääntöisesti toista miljoonaa palkansaajaa, ovat se joukko, jota hän tarkoitti.

Samoin hän puhui harmaantuneista työmarkkinoista ja tämä on totta. Se paisuu kuin pullataikina ja saa sellaisia muotoja, jotka nähtävästi eivät ole korjattavissa moneen vuoteen. Minullekin on esitetty erilaisia tapauksia eripuolilta Suomea, mm. sitä, että illalla maksetaan palkka käteen, kun kaveri lähtee työstä kotiin. Herää vain kysymys, että mitä tapahtuu, kun tulee kysymys sosiaaliturvasta tai tapaturmasta. Kuka vastaa, jos tulee riita, onko työsuhde syntynyt vai ei? Ehkä työntekijä väittää sitten, että hän sai

jotain korvausta, jolloin työsuhde on syntynyt, mutta jos työnantaja väittää, että hän ei ole ollut työsuhteessa, niin mitä sitten?

Myös ilmenee ns. ämpärifirmoja, jotka palkkaavat työvoimaa eripituisiksi ajoiksi eri firmojen nimillä, jolloin ei synny oikeastaan työsuhteita, vaan ne ovat jotain välimuotoja. Tämä on valitettavaa ja tämä on sitä hallitsematonta. Tähän nähtävästi perustuvat ne esitykset, joita hallituspuolueet ovat esittäneet, että päästäisiin ay-liikkeestä eroon eli päästäisiin kunnolla harmaisiin työmarkkinoihin. Se on vain valitettavaa, että ministeri Viinanenkin tuponeuvottelujen alla otti tämän taas kerran esille.

Kun on yrittänyt sulatella budjettia, niin siitähän jää käteen jotakin, ainakin kauniit kannet. Mutta kun siellä vilahtelee sanoja elvyttävä, työllistävä, niin jotenkin tuntuu siltä, että niitä ei ole ehkä loppuun asti mietitty, kun budjettia on rakennettu eri hallinnonaloilla, koska ei sieltä kyllä elvyttävää budjettia voi löytää millään. Siellä on joitakin markkamääriä, joita voi sanoa elvyttäviksi, mutta toisaalta leikkaukset vievät paljon enempi taaksepäin. Siitä ei voi olla muuta kuin yhtä mieltä ja sitä mieltä, että työttömyys kasvaa vuonna 94 vielä, jos budjetti saa siunauksen tuossa muodossa. On se niin raju leikkauksineen.

Kun täällä on puhuttu, mm. ed. Lahtinen puhui, pk-yritysten puolesta ja myös ed. S-L. Anttila aikaisemmassa puheenvuorossaan, niin monta vuotta mekin olemme esittäneet vasemmistoliiton edustajina sosiaaliturvamaksujen porrastamista. Miksi nyt ei porvarihallitus tee sitä? He puhuvat sen puolesta, mutta siihen ei paneuduta. Koska julkishallinto eikä suurteollisuus tule tulevina vuosina työllistämään yhtään uusia työntekijöitä, mieluummin pistää entisiä ulos, niin kyllä pk-sektori on se ainut, joka tulee luomaan uusia työpaikkoja. Tämä pitäisi ottaa vakavasti. Minä allekirjoitan sen ajatuksen, että yli 70 prosenttia menee sosiaaliturvamaksuihin palkan päälle ja se on monelle yrittäjälle liikaa, että hän harkitsisi uuden työvoiman palkkaamista. Sitä voisi porrastaa aika reilusti ja vientivetoiset yritykset, suurteollisuus, voisivat maksaa vähän korkeampaa sosiaaliturvamaksua.

Useasti puhutaan, että vaihtoehtoja ei ole, mm. ministeri Viinanen on todennut moneen kertaan jo tänäkin syksynä, että vaihtoehtoja ei ole. Se on se yksi ja ainoa linja, mikä on valittu talouspolitiikassa, vaikka se tietää, että se vie tämän maan toivottomaan tilaan. Nyt jo monet suomalaiset talouspolitiikan asiantuntijat, teollisuuspiirit ja ulkomaiset talousasiantuntijat sanovat, että näin ei voi jatkua, mutta siitä huolimatta hallitus ja ministeri Viinanen jatkavat tätä tietä.

Mekin olemme esittäneet lukuisia kertoja ja tulemme esittämään tämän syksyn aikana vaihtoehtoja, jotka olisivat tässä tilanteessa varmasti parempia ja oikeudenmukaisia kuin se, että valtion tulo- ja menoarvion kautta syydetään rahaa sellaisiin hankkeisiin, joita voitaisiin siirtää tuleville vuosille. Ne eivät olisi pakollisia. Tämä ajaa siihen tilanteeseen, että keväällä nähtävästi on uusi hallitus tai ennenaikaiset eduskuntavaalit. Tämä ajautuu siihen tämä pakkorako. Jotain on pakko tapahtua, koska nähtävästi kansa rupeaa jo reagoimaan.

Näistä roskapankeista on puhuttu, ja nähtävästi tänne nyt tuodaan tammikuun kaltainen esitys roskapankeista, joihin ongelmaluotot siirretään veronmaksajien harmiksi. Mutta epäilen tämän talon moraalia siinä mielessä, että onko tällä talolla mahdollisuutta säätää sellaista roskapankkilakia, joka asettaa pankkihallinnossa oleville vastuut. Nythän pitäisi jo oppia siitä, että pankinjohtajat, pankkien vastuussa olevat luottamushenkilöt ovat käsitykseni mukaan hyväksyneet keinottelut, mitä me maksamme, osin rikollisen toiminnan kautta. Miksei heitä aseteta vastuuseen? Onko tämä liian arka kysymys tässä talossa?

Jos roskapankkilaki tulee tänne, niin minä edustan sitä linjaa, että siinä tulee olla kyllin selvät pykälät, että asetetaan pankinjohtajat, pankin hallituksen jäsenet, henkilökohtaiseen vastuuseen. Näin täytyy menetellä tai pankit pääsevät pelaamaan taas kerran puhtaalta pöydältä rikastuakseen. Näinhän tapahtui aikaisempina vuosina, mutta nyt on tilanne toinen. Kansalaiset kaikkein eniten tänä päivänä kaipaavat, että ne asetetaan vastuuseen, jotka ovat virheitä tehneet. Näinhän joutuu tavallinen kansalainen, jos hänet tuomitaan, myös henkilökohtaiseen vastuuseen.

Vuokralaisten asemasta minä äsken jo asuntoministeri Rusaselle sanoinkin mielipiteeni. On aika ihmeellistä, kun luulisi, että tällaisessa maassa kuin Suomi pitäisi asunto olla jokaisella ihmisellä perusoikeus. Mutta näinhän ei ole vielä tänäkään päivänä. On asuntoja tyhjillään, mutta kaikilla ihmisillä ei ole asumiseen oikeutta eikä siihen ole mahdollisuutta. Kun ajatellaan, että vuonna 86 yksinomaan Helsingissä häädettiin 924 ihmistä tai perhettä ulos ja se oli vuonna 92 2 300 ihmistä tai perhettä, tämä on raju korotus.

Ja kun ajatellaan, että ihmiseltä viedään katto pään päältä ja tavarat kannetaan ulos, niin se on aika raakaa puuhaa Suomessa, ja nähtävästi tämä trendi tulee kasvamaan.

Tähän ovat syypäitä tietysti vuokrasääntelyn purku ja asumistuen leikkaukset. Nyt tulee arvonlisävero, joka nostaa useilla markoilla, 4:llä, vuokralaisten asumiskustannuksia. On luonnollista, että pienillä tuloilla ihminen ei pysty asumaan eikä maksamaan vuokraa, ja vaihtoehto on, että kannetaan tavarat ulos. Näin ei voi jatkua. Mielestäni siihen on pakko puuttua.

Arvoisa puhemies! Vielä erääseen asiaan, tähän kuntien valtionosuusjärjestelmään. Nyt hallitus on sen esittänyt ja nähtävästi sopinut, jos on pääministeri Ahoon luottamista, ja se on sinetöity kiinni, niin että sitä ei avata enää eduskunnassa. Kyllä tuntuu pahalta, kun ajattelee, että monissa kunnissa on tällä hetkellä täysi hysteria siitä, millä tavoin ne kasaavat ensi vuoden budjettinsa, ja ne luvut ovat hyvin suuria. Siellähän nähtävästi käy, niin kuin on käynyt tänä vuonna, että laitetaan ihmisiä ulos, lopputilejä, lomautuksia ja otetaan invalideilta, sairailta, lapsilta jne.

Kun miettii näitä ryhmiä, ne eivät pysty puolustautumaan. Tänään viimeksi Lastensuojelun Keskusliiton edustajat totesivat, että erässä kunnassa oli pitänyt tehdä huostaanottopäätös, kaksi- ja neljävuotiaat lapset. Todettiin kunnasta, että heillä ei ole määrärahaa. Onko parempi vaihtoehto, että nämä lapset sitten kärsivät siellä kotonaan ja viranomaiset eivät pysty puuttumaan, koska ei ole rahaa? Tämä on aika raakaa tämän päivän Suomessa. Ihmisiä vammautetaan tätä kautta ja heidän turvattu elämänsä katkaistaan.

Väitän myös, että kun julkishallinto tässä tilanteessa laittaa väkeä ulos, niin se on kalliimpi vaihtoehto kuin se, että se antaisi ihmisten tehdä työtä, koska työtä on siellä kunnassa. Työttömyysturva, jatkokoulutus ja kaikki muut siihen liittyvät kysymykset maksavat, mutta jotenkin vain tuntuu, että tässä nyt on päätetty, että otetaan yli 5 miljardia kunnilta pois jaipiste, miettimättä sitä kokonaisuutta ja lopputulosta, joka olisi mielestäni halvempi vaihtoehto, koska julkishallinnon pitäisi tässä tilanteessa olla moottori, luoda investointeja ja työtä ja sitten kun on parempi aika, antaa yksityisen sitä hoitaa, säästää silloin julkishallinnon menoja. Mutta tämä hallitus ei nähtävästi omaksu tätä linjaa vaan säästetään ja säästetään. Tämä maa kyllä tuhotaan monilta osin sillä, kun säästetään.

Mutta nähtävästi kansalaiset, jotka ovat jo osin leipäjonossa, tulevat tähän reagoimaan. Toivottavasti se eagointi on hillittyä, ettei se ole väkivaltaista. Niitäkin merkkejä rupeaa olemaan. Ei tarvitse mennä kuin sosiaalitoimistoon jossain kunnassa. Siellä rupeaa olemaan sellaisia asiakkaita, että he saattavat tehdä vaikka mitä.

Mutta toivottavasti hallitus nyt ymmärtää jo tämän syksyn aikana, että ensi vuotta ei elettäisi enää näissä merkeissä, joissa tämä ja edellinen vuosi on eletty, koska 600 000 työtöntä virallisestikin täyttyy tulevan talven aikana. Ei tarvitse mikään ennustaja olla, koska tietää ne tahot, jotka pistävät väkeä ulos. Se on niin suuri joukko 5 miljoonan kansalaisen Suomessa, että se pitäisi ottaa kyllä vakavasti. Koska ihmisiä putoaa jatkuvasti sosiaaliturvan ulkopuolelle ja pienemmälle sosiaaliturvalle, se heijastuu monin tavoin. Ne ovat kalliimpia yksilöitä, niin lapset, opiskelijat kuin työttömätkin, yhteiskunnalle jatkossa kuin olisivat, jos he saisivat kunnolla tehdä työtään.

Ed. Mölsä merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Kun on kuunnellut ministeri Viinasen puheenvuoroja tämän budjetin esittelyn yhteydessä, ei voi olla palaamatta vanhaan kritiikkiin, että ministeri Viinanen johtaa Suomea kuin pientä heikkoa yritystä, jossa tärkeintä on aina vuoden tilinpäätös ja sen pidemmälle ei asioita katsella. Viinasen ajattelusta mielestäni puuttuu kokonaan se rooli, joka valtiolla pitäisi tällaisessa tilanteessa olla tilanteen tasapainottajana, elvyttäjänä ja asioiden kuntoonsaattajana.

Oikeastaan tätä samaa ajattelua, jota olen nähnyt ministeri Viinasen puheissa, edusti hyvin puhtaasti ed. Lahtinen pari puheenvuoroa sitten. Hän vertasi koko Suomen valtiota yritykseen ja vertasi, mitä tapahtuisi Suomelle, jos täällä olisivat samat pelisäännöt kuin yrityksessä, ketkä pantaisiin vastuuseen, ketkä potkittaisiin pois jnp. Mielestäni tämä vertaus on perusteellisesti väärä.

Itse ainakin näen niin, että talouspolitiikkaa pitäisi hoitaa niin, että valtio toimisi tasapainottavana tekijänä, ja nyt tietysti pitäisi käyttää Holkerin — Liikasen ajan säästöjä, joita silloin kerättiin tasapainottamiseen. Kaikki tietävät, että niitä säästöjä ei ole. Ei ole mitään, millä

tasapainottaa. Tässä mielessä joudutaan tasapainottamaan tilannetta ulkomaanvelalla.

Mutta nähdäkseni valtiolla on mahdollisuus, ja sen tulee käyttää sitä mahdollisuutta, ajatella kehitystä kolmen, viiden, kymmenenkin vuoden perspektiivistä. Tähän ei aina yksityisessä yrityksessä ole mahdollisuutta. Valtiota ei siis pidä hoitaa niin kuin yritystä. Ei pidä ajatella niin, että kun suuret yritykset potkivat nyt väkeä pois, niin valtion pitäisi juuri nyt tehdä se sama asia. Jonkun kannettavaksi tämän laman taloudelliset ja sosiaaliset seuraukset tulevat. Valitettavasti viime kädessä ei ole muuta vastuullista kuin valtioaparaatti ja sen täytyy ne seuraukset kantaa, olivat ne sitten lisääntynyttä työttömyysturvaa, lisääntynyttä toimeentuloturvaa tai muuta sellaista. Mielestäni siinä on se kansanedustajan, politiikan ja eduskunnan vastuu, että ne asiat hoidetaan, jotka tänne viime kädessä kaatuvat. Osana näitä kaatuneita asioita tietenkin on pankkituki.

Ministeri Viinanen kieltäytyy näkemästä kasvaneiden vientitulojen antamaa mahdollisuutta nostaa myös Suomen kansantaloutta uudestaan jaloilleen. Parhaiten tämä tapahtuisi sitä kautta, että kerättäisiin vientiyrityksiltä energia- tai ympäristöveroja taikka toteutettaisiin se ajatus, johon täällä monet ovat viitanneet, että liikevaihdon tai tuloksen perusteella kannettaisiin yrityksiltä sotumaksuja.

Ministeri näytti eilisessä keskustelussa tyrmäävän sen ajatuksella, että se jotenkin vääristäisi verotusta, että verotus jotenkin nyt olisi neutraalia ja että joku muu verotustyyppi rankaisisi silloin vähän työllistäviä vientiyrityksiä. Voidaan kuitenkin sanoa, että nykyinen verojärjestelmä korkeine välillisine työvoimakuluineen nimenomaan rankaisee tällä hetkellä työllistäviä yrityksiä. Tässä ei ole yhtään mitään järkeä. Pieni veto ei näy uusina työtilaisuuksina kotimaassa, ja hallituksen kaavaileman arvonlisäverotuksen tuominen keskelle lamaa vaarantaa vielä omalta osaltaan työpaikkoja mm. palvelusektorilla ja kulttuuripuolella.

Toisaalta täytyy myöntää, että tunsin tiettyä viehtymystä ministeri Viinasen eilisen puheen siihen osaan, jossa hän totesi, että kaikkialle tässä maassa pääsee autolla ilman, että pohja ottaa tiehen kiinni, tai että turha rakentaminen on järjetöntä silloin, kun kysyntää uusille tiloille ei ole. Mielestäni Viinanen oli oikeassa, kun hän kritisoi päättömiä työllistämishankkeita, äärimmillään sitä, että papereita siirretään pinosta toiseen tai tiiliä pinosta toiseen. Tällaiset työllistämishankkeet eivät ole mitään investointeja tulevaisuuteen.

Mutta on myös järkeviä työllistämishankkeita. Nyt kannattaisi rakentaa asuntoja nuorille, kun rakennuskustannukset ovat alhaisia. Monien nuorten poismuutto kotoa on viivästynyt huonon työllisyystilanteen ja kehnon opintotuen vuoksi. Nuorten asuntoihin investoiminen olisi investointi tulevaisuuteen.

Nyt kannattaisi myös rakentaa kunnon liikenneyhteydet Pietariin, erityisesti rautatieyhteys Pietariin, eikä vähiten sen vuoksi, että transitliikenne Suomen kautta Pietariin ja koko Venäjälle on kasvanut räjähdysmäisesti viime aikoina. Millä muulla alalla kuin joissakin suomalaisissa satamissa puhutaan 400 prosentin kasvulukemista, kun puhutaan transitliikenteen lisäyksistä? Venäjän nopeasti muuttuvan talouden vetovoima on Suomessa aliarvioitu osaksi siitä syystä, että vanhan järjestelmän aikana syntyneet velat rasittavat yhä Suomen ja Venäjän suhteita ja suomalaisten yritysten suhteita Venäjälle. Uuteen tilanteeseen ja uusille markkinoille pitäisi kuitenkin lähteä rohkeasti mukaan, muuten me olemme siellä ns. jälkijunassa.

Nyt kannattaisi myös sijoittaa koulutukseen. Jos on valittava työttömyyden ja kouluttamisen välillä, aina kannattaa kouluttaa. Ei ole olemassa sellaista asiaa kuin ylikouluttaminen. Valitettavasti nyt käsillä oleva hallituksen budjettiesitys ensi vuodeksi ei lainkaan tue tällaista ajattelua. Opetusministeriön pääluokan menoja vähennetään noin 7 prosenttia kuluvaan vuoteen verrattuna. Tähän ei vielä sisälly opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksiin kaavailtuja 9 prosentin leikkauksia.

Erityisesti korkeakoulumenoihin kohdistuvat voimakkaat supistukset ovat vaarassa heikentää koko korkeakoululaitosta ja opetuksen laatua. Kun Suomen henkisestä tilasta nyt tehdään hallituksen tilaustyönä raporttia, toivottavasti korkeakoululaitos ja suomalainen älymystö siinä raportissa osaa puolustaa itseään. Ei ole millään tavoin perusteltua esimerkiksi se, että tuntiopettajien määrää vähennetään. Usein juuri tällaiset opettajat tuovat uusia tuulia, uusia ajatuksia yliopistoihin ja korkeakouluihin.

Arvoisa puhemies! Vielä muutamia vuosia sitten ainakin suurten eduskuntaryhmien puheenvuorot alkoivat maailmanpoliittisilla yleiskatsauksilla. Usein ne, ikävä kyllä, päättyivät vain Paasikiven — Kekkosen linjan varmistamiseen, mutta oli kai ajan merkki, että eilen kuulluissa ryhmäpuheenvuoroissa ehkä puheenjohta-

ja Lipposta lukuun ottamatta keskityttiin oikeastaan vain kotimaan kysymyksiin. Se ei mielestäni kuitenkaan ole kovin viisas linja. Lama-Suomessa on yleensäkin vaarana, että visio kapenee, kutistuu, ei nähdä, mitä maailmalla on tapahtumassa. Tuijotetaan naapurin ja omiin asioihin ja lopulta vain omiin asioihin.

Jos puhutaan köyhät kyykkyyn -linjasta, niin sitä Ahon hallitus on rankimmin toteuttanut kehitysyhteistyön osalta. Tyrmäys on ollut niin murskaava, että jopa prosenttiliike näyttää jääneen tuleen makaamaan. Vienosti prosenttiliike nyt pyytää, etteivät määrärahat vuonna 1994 olisi alle 0,4 prosenttia bkt:sta. Prosenttiliikekin on jo muuttunut 0,4-prosenttiliikkeeksi. Tämän tietyn prosentin koko idea on ollut, että taloustilanteen vaihdellessa kehitysyhteistyön osuus koko budjetista säilyisi suhteellisesti samana. Nyt laman varjolla on toteutettu rajuja leikkauksia. Erityisesti kirves ensi vuoden budjetissa iskee YK:n kehitysohjelmiin. Yhdyn ed. Wahlströmiin siinä, että kysymyksessä on niin suuri ulkopoliittinen kannanotto, ettei se voi olla vain valtiovarainministerin ja valtiovarainministeriön asia.

Mitä aktiivisella kehitysyhteistyöllä ja ulkopoliittisella aktiivisuudella sitten olisi voitettavissa? Ei tarvitse kuin viitata viime päivien historiallisiin uutiskuviin Israelin ja palestiinalaisten välisestä sopimuksesta. Kaikki kunnia Norjalle siitä, että se ulkopoliittisen aktiivisuutensa ja hyvien suhteidensa vuoksi kykeni menestyksekkäästi välittäjän rooliin tässä konkfliktissa. Mutta samalla, enkä ole ehkä ainoa, katseet kääntyvät myös Suomen ulkopolitiikkaan. Pidämmekö me yllä riittävästi kontakteja maailmalla niin, että tarpeen vaatiessa voisimme tarjota tämän kaltaisia hyviä palveluksia eri konfliktialueilla?

Nyt puhutaan paljon rauhaanpakottamisoperaatioista. Jos vertaa rauhaanpakottamisoperaatioita ja tällaisia sovitteluhankkeita, niin jälkimmäiset sopivat varmasti paljon paremmin Suomen ulkopolitiikan rooliin. Suomen ulkopolitiikan hoitoa tulisi järjestelmällisesti suunnata aktiivisen rauhanpolitiikan suuntaan niin, että tietomme ja kontaktimme maailman eri kriisialueille olisivat mahdollisimman hyvät. Suomen ulkopolitiikan täytyy sisältää muutakin kuin MTK:n vaatimuslistojen esittämistä EY:n neuvottelupöydissä.

Herra puhemies! Viittasin tässä puheenvuorossa aikaisemmin Suomen henkiseen tilaan. Oma alakohtansa siinä olisi poliitikkojen ja kansanedustajien henkisen tilan kartoitus. Tietysti voisi tehdä vielä erikseen henkisen tilan kartoituksen oppositio- ja hallituspuolelta. Tämä olisi varmasti kiinnostava aihe, mutta en juuri siihen syvenny nyt perinpohjaisesti. Kaikkihan tietävät, että tämä on aikamoinen koiranvirka tänä päivänä.

Pari viime vuotta suomalaisessa politiikassa on merkinnyt yhä kasvavan niukkuuden jakamista, määrärahojen leikkauksia, tulojen supistuksia. Politiikassa on eletty niin kuin talouselämässä yhä supistuvien voimavarojen jakamisen piirissä. Tätä keskustelua on osaltaan siivittänyt syyllisten etsintä, rötösherrajahti. Jokainen, joka viime aikoina on poikennut suomalaisissa keskikaljabaareissa, tietää, mitä siellä ajatellaan niin pankki- ja talousmiehistä kuin poliitikoistakin.

Tänä syksynä kuitenkin saamme lupausten mukaan sekä tulevaisuusselonteon että filosofiryhmän raportin Suomen henkisestä tilasta. On paljon puhuttu arvokeskustelusta, siitä, miten se puuttuu Suomesta. Nähdäkseni arvokeskustelua on meillä kuitenkin käyty jo aika pitkään. Suuri osa talouskeskustelustamme on arvokeskustelua. Kun puhutaan lapsiperheiden tilasta Suomessa, se on arvokeskustelua. Kun puhutaan työttömien asemasta, sekin on arvokeskustelua. Pankkien tuki on myös osa arvokeskustelua. Arvokeskustelu näyttää olevan vilkasta myös kirkossa näköjään aina raastuvan penkille saakka. Itse ainakin odotan, että tämän syksyn eduskuntakeskustelu, ja siihen varmasti tarjoutuu tilaisuus esimerkiksi kulttuuripoliittisen selonteon ja tulevaisuusselonteon yhteydessä, kartoittaisi nykyistä laajemmin Suomen aineellisia ja henkisiä selviytymisedellytyksiä ja johtaisi myös konkreettisiin toimiin, tulevaisuuteen kohdistuviin sijoituksiin politiikan puolella.

Mitkä olisivat uusia painopistealueita? Mielestäni sellaiset alat kuin ympäristötekniikka, ympäristönsuojelu kokonaisuudessaan, kierrätys, kasvava taloudellinen yhteistyö lähialueillamme, Itämeren piirissä, korkean teknologian tuotteiden kehittäminen, markkinointi, pienet kansainvälistyvät yritykset Suomessa, ylipäätään kansainvälisen vuorovaikutuksen lisääminen ja ennen kaikkea koulutus. Näiltä sektoreilta todennäköisesti löytyisivät Suomen tulevaisuuden selviytymisen mahdollisuudet.

Mitä se sitten tarkoittaa käytännön politiikassa? Katsomme televeroa. Se kohdistuisi alaan, joka on Suomessa pitkälle kehittynyt, jossa meillä on hyvät vientimahdollisuudet, jolla on hyvä ympäristösaldo, näin voitaisiin sanoa. Se vähentää fyysisen liikkumisen tarvetta, parantaa kom-

munikaatioyhteyksiä. Televero ainakin tästä näkökulmasta tuntuisi järkyttävältä.

Entä sitten tämän syksyn suuri energiaratkaisu? Miksi emme kehittäisi Suomesta energian säästön spesialistia, uusiutuvien energialähteiden spesialistia, puun polttotekniikan spesialistimaata? Tästä aukeaisi Suomelle kokonaan uudet mahdollisuudet ja viidennen ydinvoimalan tilaaminen tästä näkökulmasta olisi järjetöntä.

Arvoisa puhemies! Toivon, että tämän tyyppisiin laajempiin visioihin, tulevaisuusvisioihin tämän syksyn eduskuntakeskustelu ja myös tämän budjetin käsittely tarjoaisivat mahdollisuuden, niin että laman varjolla emme vain tuijottaisi ministeri Viinasen tapaan yhtä vuotta ja yhden vuoden saldoa eteenpäin.

Ed. K a l l i : Herra puhemies! Puheenvuorossani tarkastelen lähinnä niitä resursseja ja mahdollisuuksia, jotka sisältyvät tulo- ja menoarvion yksityismetsätalouden, metsänparannustoiminnan, yksityismetsätalouden hallinnoinnin ja mahdollisen metsätalouden markkinointirahaston perustamismahdollisuuksiin.

Metsänparannusrahoitusta on viime vuosina vähennetty jyrkästi. Vuonna 92 sitä käytettiin noin 550 miljoonaa markkaa, mutta ensi vuodelle esitetään enää 262,5 miljoonaa markkaa. Eli määrärahoista leikataan kahdessa vuodessa yli puolet. Näin merkittävä supistus Suomen pääelinkeinoon on tulevaisuuden kannalta kyseenalainen, jopa ehkä tuhoisa. Kyse on kuitenkin promilleluokan asiasta valtion menoissa, mutta kansantaloudessa ratkaisevasta ja pitkäjänteisestä tulevien sukupolvien asiasta. Näin merkittävällä metsänparannuksen supistuksella on monia metsätalouden ja koko yhteiskunnan kannalta haitallisia vaikutuksia juuri nyt, kun puun heikko kysyntä ja samalla alhainen hintataso muutoinkin ovat luoneet metsätaloudelle heikon kannattavuuden ja pessimismin ilmapiirin. Valtion metsänparannusrahoituksen merkittävä supistus tuo todella pahoin ajoitetun lisärasituksen.

Aikaisemmin metsätalouden laman aikana metsän parannustöillä on tasattu taantuman haitallisia vaikutuksia antamalla metsureille ja koneyrittäjille töitä. Samalla on sijoitettu varoja tulevien sukupolvien hyväksi. Budjettiesityksen lovi metsänparannusrahoitukseen aiheuttaa jo lähivuosina kustannustason nousua, koska jo aloitettuja metsänuudistamistöitä sekä tie- ja ojitushankkeita joudutaan ehkä siirtämään tuonnemmaksi varojen puutteen vuoksi. Jo tehtyjä rahoituspäätöksiä joudutaan muuttamaan ja jopa purkamaan. Näissä tapauksissa myös jo tehty suunnitelmatyökin menee kokonaan hukkaan. Kyse voi olla jopa kymmenistä miljoonista markoista.

Metsänparannusvarojen käytön yhteydessä tulee muistaa, että jokaisessa hankkeessa on myös metsänomistajan oma panos hyvin huomattava. Esimerkiksi vuonna 92 metsänomistajat itse investoivat näihin töihin yli 520 miljoonaa markkaa. Jos tämäkin osuus vastaavasti pienenee, kysymys on metsänhoidon romahtamisesta, jonka seurauksista kärsitään jopa kymmeniä vuosia. Metsiämme ei pidä päästää rappeutumaan, koska kukaan ei vielä tiedä, kuinka paljon puuta tarvitaan esimerkiksi 10 tai jopa 50 vuoden kuluttua. 50 vuotta on kuitenkin lyhyt aika puun kasvatuksessa ja metsänparannusvarojen leikkausta ei nykyisin enää voida perustella sillä, että valtion ei kannata tukea puun tuottamista, kun sitä muka kasvaa enemmän kuin käytetään. Varat on kohdistettu jo nyt sellaisiin töihin, jotka ylläpitävät metsien kestävyyttä ja terveyttä sekä edistävät puun käyttöä ja parantavat sekä alentavat korjuukustannuksia. Puun lisätuottaminen ei ole enää nykyisin tavoitteena, kuten aikaisemmin on ollut, vaan metsien terveydentilan ylläpitäminen.

Tällaista kehitystä kansantaloutemme ei tietenkään pitkään kestä. Meidän sukupolvellamme ei ole oikeutta tuhota sitä perintöä, jonka edelliset sukupolvet meille hoitamiensa metsien muodossa ovat siirtäneet, koska nyt me korjaamme sitä puusatoa, jonka kasvattaminen tai kasvattamisen vaatimat ponnistelut on tehty 40-, 50- ja 60-luvuilla. Oliko aika silloin niin paljon parempi, että meillä nykyisillä päättäjillä on taloudelliseen niukkuuteen vedoten oikeus laiminlyödä nyt tarpeellisia, jopa välttämättömiä investointeja tuleville sukupolville?

Metsänparannuksen vastustajat vetoavat usein siihen, että puuta on liikaa tai että sitä ei myydä tai ohjata kaupan kohteeksi tarpeeksi tai riittävän halvalla. He eivät halua silloin muistaa, että metsänparannuksella ylläpidetään, niin kuin jo aiemmin totesin, metsien terveyttä ja edistetään metsien hakkuita nimenomaan sellaisilla alueilla, jotka muutoin saattaisivat jäädä metsätaloustoiminnan ulkopuolelle. Jo maisemallisista syistä on paikallaan, että hakkuut eivät keskity vain pääteiden varsille ja jalostuslaitosten ympärille, vaan tarvitaan siis uusia metsäteitä edelleenkin ja erityisesti vanhojen peruskorjauksia ja ojitusalueiden kunnossapitoa. Nämä toimenpi-

teet eivät siten välittömästi ole lisäämässä puun määriä, vaan edistävät nimenomaan nykypuuston käyttöä.

Vapaaseen kilpailuun vannova metsäteollisuus keskittää ja järjestelee ostonsa parhaille korjuualueille. Syntyy yhä enemmän alueita, joilla puusta ei makseta juuri mitään. Tästä tietenkin seuraa, ettei vajaatuottoisten metsien uudistaminen enää edisty kuten viime vuosikymmenellä.

Uudistettavien metsien määrä on putoamassa nyt puoleen tarpeesta. Metsien rakenteen ja kehityksen kannalta on kuitenkin välttämätöntä, että vajaatuottoiset alueet, joille ei ole muuta kuin metsätaloudellista käyttöä, saadaan kasvuun. Tämä on yhteiskunnan tehtävä, koska kenenkään yksityistaloudelliset intressit eivät pysty ongelmaa hoitamaan.

Meidän on mitä pikimmiten saatava metsätaloutemme toiminnot sille tasolle, millä ne ovat tai missä ne olivat 70- ja 80-luvuilla, jopa korkeammallekin. Tämä ei kuitenkaan nykyisellä rahoituspohjalla onnistu. No, ellei valtio kykene osoittamaan tarvittavia raharesursseja, niitä olisi tietenkin etsittävä muualta. Esitän joitakin mahdollisia ajatuksia.

Nyt kun metsäteollisuuden määrällinen vienti nousee tänä vuonna 10 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna ja viennin arvokin vähintään 14 prosenttia, puuta korjaava teollisuus hyötyy erityisesti tieverkon parantamisesta, kunnossapidosta, mutta myös kunnostus, ojitus ja sen yhteydessä tehtävä korjuureittien rakentaminen helpottavat ja halventavat alueen puuston tulevia hakkuita. Tämän vuoksi on perusteltua, että myös teollisuus panostaa metsätalouden perusparannustöihin.

Metsäteollisuudelta voitaisiin periä aikaisempien mallien mukaisesti jonkinlaisia vientimaksuja, joilla rahoitettaisiin ainakin metsäteiden rakennusta ja kunnossapito-ojitusta, joilla edistetään puun korjuuta. Vaihtoehtoisesti voitaisiin puun tuojilta ehkä kantaa jonkinlaista tuontimaksua, ja tuontimaksuja voidaan siis perustella erityisesti sillä, että Suomessa puun myyjien rasitteena ovat suuremmat metsänhoitovelvoitteet kuin tuontimaissa ja että tuonti vahingoittaa meidän mahdollisuuksiamme hoitaa metsiä entisellä hyvän metsänhoidon tavalla.

Metsänparannusrahastoon voitaisiin siis kerätä vuosittain esimerkiksi 70—100 miljoonaa markkaa vaikkapa viiden vuoden ajan. Rahasto perisi lainoistaan 4—5 prosentin koron, ja tällä saataisiin tienrakennus, vanhojen teiden kunnostus ja kunnostusojitus säilymään lähes nykytasollaan kymmenisen vuotta. Tämän kaltaisia perusparannustöitä rahoitettaisiin siten, että valtio maksaisi suunnittelun ja työnjohdon, siis tuki metsälautakunnille, ja metsänomistajien välitön rahoitusosuus olisi 20 prosenttia ja metsänparannusrahaston lainarahoitus 10—15 vuotta kattaisi loput työkustannuksista. Valtion metsänparannustuki kohdistettaisiin siis jatkossa entistä enemmän metsän uudistamiseen, peltojen ym. puuttomien alueiden metsittämiseen, taimikon hoitoon sekä nuoren metsän kunnostamiseen ja myös puun energiakäytön edistämiseen.

Kaiken kaikkiaan metsänhoito on halvin tapa työllistää haja-asutusalueiden ja reuna-alueiden työttömiä. Sadan miljoonan supistuksella saadaan nyt yli tuhat työtöntä lisää. Millään muulla sektorilla ei työllistämisvaikutus ole ehkä yhtä suuri. Tämä on myös muistettava nyt ja jatkossa, kun metsänparannusrahoitusta alasajetaan.

Yksityismetsätalouden hallinnointi ja organisaatiouudistus on ollut viimeisen vuoden aikana hyvin keskeisesti esillä. On esitetty hyvin monenlaisia malleja, ja talousarvio pitää sisällään kaksikin erilaista vaihtoehtoa. Valtion tuki yksityismetsätaloudelle kun alenee ensi vuoden budjettiesityksen mukaan 120 miljoonalla markalla eli noin 20 prosenttia, jaettava tuki tulee käyttää mahdollisimman tehokkaasti. Hallinnointia ja vain välillisesti yksityismetsänomistajaa palvelevia tehtäviä on siis karsittava, jotta työvarojen ja metsissä tehtävän työn määrä voidaan pitää mahdollisimman korkeina.

Hallituksen esityksen mukaan metsälautakuntien toimintaa on rationalisoitava siten, että niiden toimintamenot alenevat 15 prosentilla, mutta tärkeimpien toimintojen taso säilyy kuitenkin entisellään. Tämä on saavutettavissa vain organisaatiorakenteen kokonaisuudistuksella. On selvää, että nykyisiä yli 20 erillistä yksikköä ohentamalla, lomautuksilla tai muilla sellaisilla tilapäisjärjestelyillä ei asetettua tavoitetta saavuteta. Organisaatiota kehitettäessä on tarkasteltava, millaisia tehtäviä suorittamaan metsälautakunnat on tarkoitettu. Siis resurssien käytön kannalta tärkein tehtävä on tienrakennus, ojitussuunnitelmien tekeminen ja itse töiden teettäminen. Toisena suurena tehtävänä on alue- ja tilakohtaisten, kymmenvuotiskaudeksi tarkoitettujen metsäsuunnitelmien tekeminen, ja tämän jälkeen tulevat erilliset neuvonta- ja hallinnolliset tehtävät.

On syytä muistaa, että yksityismetsätalous vastaa 80-prosenttisesti maamme puuhuollosta.

Ei ole yhdentekevää, miten sen toimintoja ohjataan ja miten sitä jatkossa organisoidaan. Siksi yksityismetsätalous tarvitsee oman vahvan ja valtakunnallisen organisaationsa, joka voi ohjein, suosituksin ja neuvoin vaikuttaa pienempiin alueellisiin yksiköihin, ns. kentän toimintaan. Sen on oltava toisaalta valtionhallinnosta riittävästi erillinen ja riippumaton ja toisaalta riittävän lähellä metsänomistajia, jotta nämä voivat luottaa ja tuntea organisaation omakseen. Mitä etäämpää ja eri kielellä laadittuina ohjeet tulevat, sitä huonommin metsänomistajat niihin uskovat. Organisaation on myös omilla toimillaan ja asioiden painotuksilla hankittava ja säilytettävä metsänomistajien luottamus. Vain siten saadaan yksityismetsien puu liikkumaan ja metsät pysymään hyvässä kasvukunnossa.

Näistä lähtökohdista päädytään siihen, että nykyiset metsäkeskukset ja lautakunnat tulee fuusioida yhdeksi organisaatioksi, jonka toiminta järjestetään mahdollisimman tehokkaasti. Yhden organisaation ratkaisu säilyttää metsänomistajien suunnittelu-, neuvonta- ja metsänparannuspalvelut monipuolisina, korkeatasoisina ja kohtuuhintaisina. Se säilyttää parhaiten metsätalouden perinteisen itsehallinnon ja omaleimaisuuden. Yksi organisaatio mahdollistaa voimavarojen joustavan säätelyn myös tulevien vuosien tarpeita ajatellen. Vain tällä toimintamallilla voidaan metsäkeskusten ja metsälautakuntien henkilöorganisaatiot tiivistää tarkoituksenmukaiseen muotoon ja kohdistaa supistukset pääosin hallinto- ym. yleistehtävissä toimivaan henkilöstöön. Hallituksen tulee siten välittömästi antaa eduskunnalle esitys metsäkeskusten ja metsälautakuntien kokonaisuudistukseksi ja lopettaa asiasta jo vuosikausia käyty tunnepohjainen väittely. Se on jo halvaannuttanut organisaation toimintaa, eikä esitetyllä nykypohjalta lähtevällä mallilla voida saavuttaa niitä tavoitteita, joita budjettiesityksessä on asetettu.

Ed. T a k a l a : Arvoisa puhemies! Suomen talouden sairastaminen näyttää muuttuvan pitkäaikaiseksi. Valtion taloudellinen kehitys ei ole parantunut, vaikka joitakin talouden valopilkkuja onkin ollut nähtävissä, kuten korkojen lasku ja viennin veto. Lama on osoittautunut syvemmäksi ja pidemmäksi kuin aluksi luultiin ennusteiden petettyä toistuvasti. Äkkijyrkän ylösnousevan velkaantumiskäyrän katkaisu ei ole onnistunut. Mielestäni huolestuttavinta on, ettei käännettä potilaan tilassa näytä budjetin valossa tapahtuvan myöskään ensi vuonna.

Säästöistä on puhuttu enemmän kuin mitä niitä on tehty. Tässä budjetissa nojataan tuleviin säästölakiehdotuksiin 13 miljardin markan edestä, ja silti valtion menot kasvavat 7 prosenttia. Ulkomainen nettovelka lisääntyy ensi vuonna tämän vuoden tasosta 250 miljardista 316 miljardiin markkaan, mikä on noin 65 prosenttia bruttokansantuotteesta. Velkaantumisen lisääntyminen noin 65 miljardilla markalla on suurempi summa kuin koko sosiaali- ja terveystoimen osuus budjetista. Velan hoitokustannukset ovat puolestaan lähes opetusministeriön budjetin verran.

Tämä tilanne herättää runsaasti kysymyksiä: Miten vientitulot riittävät velan hoitoon ja miten kauan Suomi selviytyy noin 20 prosentin työttömyydestä tällaisella velkataakalla? Entä moraalinen puoli? Onko oikein, että tämä sukupolvi maksattaa elintasonsa lapsillansa? Voidaan myös kysyä: Onko tällainen taloudellinen tilanne enää ollenkaan hallinnassa? Minusta näyttää siltä, ettei se ole. Viennin lisääntyminen ja korkojen lasku eivät ole vähentäneet suurtyöttömyyttä. Miksi ei hallitus ole ponnekkaammin puuttunut tähän ongelmaan? Miksi hallitus ei kuuntele niitä, jotka ovat potentiaalisia työllistäjiä? Miksi hallitus vain säästää?

Mielestäni säästämisen ohella pitää elvyttää, luoda työpaikkoja, virittää uutta yritystä ja uudenlaisia ratkaisuja. Tällä en tarkoita lisää uutta ulkomaista velkaa. Entisen mallin ylläpitäminen velalla ei vain pitkälle auta, eikä pelkkä velanotto ratkaise rakenne- ja asenneongelmia.

Pienissä ja keskisuurissa yrityksissä löytyy potentiaalisia työllistäjiä. Onko hallitus kuunnellut heidän kokemuksiaan ja näkemyksiään? Mielestäni yksi avainalue Suomen talouden parantamiseksi löytyy yksityisen yrittäjyyden kentästä. Niin kauan kuin työn teettäminen ei kannata eikä yrittäjä selviydy lukuisista määräyksistä ja lakipykälistä, ei työpaikkoja tule sinne lisää. Siksi viimeistään nyt pitäisi ottaa tarkkaan huomioon yrittäjien kokemukset ja pikaisesti laatia ehdotukset pkt-sektorin työpaikkojen lisäämiseksi.

Kotitalouksien mahdollisuutta työllistää ei ole aiemmin käytetty hyväksi. Olen iloinen, että aloitteeni hoitajanpalkan verovähennysoikeudesta on saanut nyt myötätuulta. Se alkaa toteutua jossain määrin, kun kotitalouksille suunnitellaan 1 000 markan helpotusta kuukaudessa välillisiin työvoimakustannuksiin silloin, kun kotitalous työllistää työttömän. Mielestäni helpotus on kuitenkin riittämätön, jotta se työllis-

täisi merkittävästi. Summan pitäisi olla ainakin kolminkertainen, jotta kohtuulliset tulot omaava perhe tai kotitalous pystyisi maksamaan kunnon palkkaa työntekijälle. Mutta kiitos valtiovarainministerille tästäkin vähästä. Tätä voi pitää alkuna parempaan.

On muistettava, että järkevää tekemätöntä työtä on vaikka kuinka paljon ja tarvetta kotihoitoon on niin vanhuksilla kuin lapsilla ja sairailla. Lisäksi on tarvetta teettää kotona muutakin kuin hoitotyötä. Kotityöhön on myös tulijoita, ja epäkohtana on harmaiden markkinoiden lisääntyminen. Muistutan vain yhdestä elävästä esimerkistä, jossa kotiapulaisen paikkaa haki yli 60 ihmistä, jotka olisivat tulleet työhön, jos olisivat saaneet palkan pimeänä.

Työttömyyden vähentämiseksi on myös ryhdyttävä erityistoimiin. Suurtyöttömyys näyttää jatkuvan, mutta siihen ei pidä alistua. On yksinkertaistettava työelämän lainsäädäntöä, alennettava välillisiä työvoimakustannuksia työvoimavaltaisilla aloilla, kannustettava työntekoon verotuksella ja mahdollistettava ammattitaidon säilyminen myös työttömyyden aikana. On kohtalokasta, että suuret joukot ihmisiä, varsinkin nuoria, eivät saa kosketusta työelämään tai joutuvat siitä syrjään pitkiksi ajoiksi.

Työttömyyskorvausta vastaan pitäisikin olla mahdollisuus osallistua työelämään ja jopa velvollisuus tehdä töitä työttömyyskorvauksen vastikkeeksi. Tekemätöntä työtähän on joka puolella, ja useimmat ihmiset haluavat tehdä työtä. Niin kauan kuin jättityöttömyys jatkuu, pitäisi hyväksyä tällaisetkin poikkeukselliset keinot pelkän passiivisen rahanjaon asemasta. Muistettakoon, että vain työllä voi kansa vaurastua ja että työ lisää yhteistä hyvää tavalla tai toisella.

Inflaatiota vastaan taistelu on onnistunut yli odotusten. Hintana on paljolti ollut juuri suurtyöttömyys. Kun omaisuuksien arvot ovat laskeneet ja itse asiassa on menossa deflaatio, on psykologisesti täysin ymmärrettävää, ettei sekään raha, jota on jäljellä ja olisi käytettävissä, kierrä, jos on odotettavissa, että huomenna sillä saa halvemmalla.

Suuri ongelma on ostovoiman ja investointien aneemisuus. Korkojen lasku onkin ollut velallisille kotitalouksille ja yrityksille erittäin tarpeellista ja suotuisaa, mutta se ei ole lisännyt investointeja juurikaan, vaikka on jo vuosi siitä, kun korot alkoivat laskea. Ilmeisesti ne vieläkin ovat liian korkeat, ja siksi toivon niiden madaltuvan edelleen pikaisesti.

Työpaikkojen lisäämiseksi kotimarkkinat tarvitsevat kipeästi piristysruiskeita. Kotitalouksien ostovoimaa tulisi lisätä sen sijaan, että kiristetään tuloverotusta ja mm. lapsiperheiden verotusta. Mielestäni on pidettävä huoli siitä, että ensi vuonna alennetaan tuloverotusta. Esimerkiksi lapsiperheissä käytettävissä oleva tulonlisäys menisi nähdäkseni suoraan kulutukseen.

Tulee myös kampanjoida kotimaisen kulutuksen puolesta, sillä se lyhentää lamaa. Jos valtio satsaisi Suosi suomalaista -kampanjointiin nykyiseen kampanjatasoon verrattuna kymmenkertaisen määrän rahaa, saisi se todennäköisesti panoksensa monin eri tavoin kymmenkertaisena takaisin.

Valtionapujen leikkaamistapa, jota on täällä arvosteltu, on mielestäni hämmästyttävä. Vuoden alussahan voimaan tulleessa valtionapujen uudistamislaissa todettiin, ettei kuntien ja valtion osuuksien suhde muutu. Nyt toteutettu leikkaustapa on epäoikeudenmukainen kaupunkikunnille. Budjetista ei löydy perusteluja sille, miksi on otettu käyttöön ns. 40/60-malli, jossa pienet kunnat hyötyvät. Olisi muistettava, että suuret teollisuuspaikkakunnat kärsivät muita enemmän lamasta ja suurtyöttömyydestä. Esimerkiksi Tampereen työttömyysaste on 25 prosenttia. Budjettikirjan luvut 40 prosenttia asukasluvun ja 60 prosenttia veroäyrimäärän perusteella vaikuttavat tuulesta temmatuilta. Laskutavan oikeellisuus tai oikeudenmukaisuus ei selviä budjettikirjasta. Mielestäni oikeudenmukaisempi laskutapa on vähentää kaikkien kuntien valtionosuuksia samalla prosenttimäärällä. Lisäksi olisi pitänyt valtionosuuksia jaettaessa edistää taloudellisempaa kuntien yhdistymistä suosivaa kehitystä. Mielestäni nykyistä ehdotusta ei pitäisi hyväksyä, ja ihmettelen, jos teollisuuspaikkakuntien kansanedustajat sen tulevat hyväksymään.

Valtio on menettänyt ja menettää verotulojaan miljardeja markkoja vuosittain erilaisen keinottelun, pimeän työn ja rikollisuuden myötä. Siksi talousrikosten tutkimiseen suunnattujen voimavarojen lisäys on askel oikeaan suuntaan. Poliisivaltiosta tuskin olisi pelkoa, vaikka muunkin rikollisuuden torjuntaan ja ihmisten turvallisuuden takaamiseen lisättäisiin voimavaroja.

Suurimmat epäkohdat ja porsaanreiät löytyvät kuitenkin verotuksen piiristä. Verohallinnon tulisikin työsuojelutoiminnan tavoin panostaa ennaltaehkäisevään veroneuvontaan. Käytännössä asia voitaisiin hoitaa esimerkiksi siten, että jokaisessa perustettavassa yrityksessä vierailee neuvova verotarkastaja jo ensimmäisen tilikau-

den aikana. Tällöin pääpaino olisi yrittäjien ohjauksessa ja samalla tulisi noteerattua myös sellaiset yritykset, joiden suhteen verottajan tulisi olla erityisen tarkka. Kun asiaan puututtaisiin varhaisvaiheessa, osa rikoksista voitaisiin estää ja tuiki tarpeelliset veromarkat pelastaa valtiolle.

Pankkituki on asia, jota tavallisen ihmisen on vaikea ymmärtää. Valtion suoraa tukea pankeille pitäisi vähentää, ja sen sijaan olisi mietittävä aktiivisesti muita keinoja, joilla tallettajien ja velallisten asema turvataan. Lisäksi väärinkäytökset tulee selvittää, sillä on myös ennaltaehkäisevä vaikutus moneksi vuodeksi eteen päin.

Valtion budjetti ensi vuodelle on toisaalta myös haasteellinen. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimen alueella vaaditaan melkoista sopeutumiskykyä ja jopa luovuutta, jotta nykyistä vähemmällä rahalla turvataan nykyiseen verrattava palvelutaso. Järkeistämiskohteita onkin runsaasti. Yksi käytännön esimerkki terveydenhuollon kokonaiskustannusten vähentämisestä ja samalla väestön tyytyväisyyden lisäämisestä on avoterveydenhuollon muuttaminen väestövastuuperiaatteen mukaisesti.

Luovuutta tarvittaisiin myös monien muiden budjetin pääluokkien kohdalla. Säästää pitäisi mutta se pitäisi tehdä tavalla, joka ei samalla hidasta talouden elpymistä. Samankin säästön voi tehdä usealla eri tavalla. Esimerkiksi opettajien pakkolomat pitäisi sijoittaa joko lukukauden loppuun tai alkuun eikä oppilaille haitallisesti keskelle lukuvuotta. Mikäli koulut, kunnat ja opettajat eivät tosissaan pääse järkevään käytäntöön, eduskunta saattaa joutua päättämään lukuvuoden lyhentämisestä.

Arvoisa puhemies! Totesin alussa, että Suomen talous on kroonisesti sairas. Potilaan parantamista ei kuitenkaan edistä vuodelepo, jota edustavat mm. eräät työvoimapolitiikan passivoivat piirteet. Myös liiallinen into kirurgisiin leikkauksiin on vaarallista. Potilas saattaa invalidisoitua pitkäksi aikaa. Sen sijaan tällä hetkellä tarvitaan kuntouttavaa ja aktivoivaa otetta. Työtä tekemällä ja kipua sietämällä on mahdollista palauttaa entinen toimintakyky ja jopa parantaa sitä. Tulevien harha-askelien välttämiseksi tarvitaan myös laajaa terapeuttista keskustelua poliittisista ja taloudellisista tavoitteista ja keinoista niiden saavuttamiseksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Polvi: Arvoisa puhemies! Nykyisen hallituksen ohjelmaan on kirjattu eräiksi keskeisiksi tavoitteiksi työllisyyden turvaaminen, ja hyvä niin. Tavoite sinänsä on aivan oikea. Hallituskauden aikana kuitenkin työttömien määrä on moninkertaistunut ja virheellisen talouspolitiikan seurauksena tavoite työllisyyden turvaamisesta on koko ajan etääntynyt ja etääntyy edelleen ensi vuoden aikana.

Työttömyys tiedostetaan yleisesti pahimmaksi tämän hetken ongelmaksi yhteiskunnassa. Siitä huolimatta hallituksen talousarvioesitys ei tarjoa minkäänlaista helpotusta tilanteeseen. Hallitus näyttää edelleen luottavan vain viennin vetoon. Samanaikaisesti se unohtaa kotimarkkinat, joiden merkitys kuitenkin työllistämisen kannalta on ratkaiseva.

Lainaus: "Kotitalouksien reaalitulojen tuntuva supistuminen sekä vähentynyt velanottohalu syventävät kulutuslamaa vielä tänä ja ensi vuonna." Edelleen lainaus: "Investoinnit vähenevät myös tänä vuonna tuntuvasti, ja investointiaste laskee matalimmalle tasolle sitten sotavuosien." Edelleen lainausta: "Työttömyys lisääntyy vielä ensi vuonna."

Nuo kolme virkettä, jotka edellä lainasin, sisältyvät hallituksen talousarvioesityksen yleisperusteluihin. Lainaamani virkkeet muodostavat sinänsä yhtälön, joka on tosi. Kansalaisten reaalitulojen alentaminen talousarvioesitykseen sisältyvin monin eri leikkauksin ja veronkorotuksin heikentää kotimaista kysyntää. Se lisää samalla konkursseja ja myös työpaikkamenetyksiä. Kun samanaikaisesti investointiaste laskee, on luonnollisena seurauksena työttömyyden lisääntyminen. Sen hallitus kuitenkin tiedostaa mutta ei talousarvioesitykseen sisältyvillä ratkaisuilla pyri lievennystä hakemaan, päinvastoin pahentaa tilannetta edelleen kuntien valtionosuusjärjestelmää leikkaamalla. Suunniteltu kuntien valtionosuusleikkaushan käytännössä merkitsee väistämättä työttömien määrän kasvua, pahimmillaan ehkä 30 000 — 40 000 uutta työtöntä lisää.

Mikäli hallituksen talousarvion linjaukseen ei saada eduskuntakäsittelyn yhteydessä muutoksia, ensi vuoden aikana ylitettäneenkin ilmeisesti jo 600 000 työttömän raja. Sekään ei kuitenkaan näytä hallitusta hätkähdyttävän. Ilmeisesti se kokee työttömät pelkästään kiusallisena lukuna. Siihen viittaavat talousarvion linjaukset.

Työttömiksi jäävien tulojen alentuminen ilman ensi vuodelle suunniteltuja työttömyysturvan heikennyksiä ja verojen korotuksia johtaa

kohtuuttomiin taloudellisiin vaikeuksiin, monissa tapauksissa toimeentulotuen tarpeeseen, asunnon menetyksiin ja moniin muihin vaikeuksiin, joiden hoitaminen myöhemmin lähinnä sosiaali- ja terveyspoliittisin toimin on yhteiskunnalle monin verroin kalliimpaa kuin työllistäminen. Kuntien valtionosuuksia leikkaamalla hallitus lisäksi aikoo lisätä ahdinkoa edelleen pakottamalla kunnat karsimaan sosiaalitoimen ja terveydenhuollonkin palveluja eli karsimaan juuri niitä palveluja, joiden käyttöön paineet työttömyyden kasvun ja laman seurauksena koko ajan lisääntyvät.

Yhteiskunnalle aiheutuvia niin sosiaalitoimen kuin terveydenhuollonkin kustannuksia voidaan alentaa oikein hoidetulla työllisyys- ja koulutuspolitiikalla. Leikkauksilla niitä ei voida alentaa. Niillä voidaan kuitenkin siirtää lasku joltakin toiselta luukulta maksettavaksi, ja näin hallitus näyttää myös tekevän. Työllistämisen sijasta se pyrkii edelleen vain kustannusten alentamiseen lisäämällä leikkauksia mutta samalla todellisuudessa lisää kustannuksia kasvattamalla työttömyyttä.

Epäonnistuneen talouspolitiikkansa seuraukset hallitus aikoo entistä suuremmassa määrin maksattaa vähätuloisilla työttömillä, eläkeläisillä ja lapsiperheillä. Niitä ryhmiähän niin esitetyt veronkorotukset kuin erilaiset leikkauksetkin erityisen kovakouraisesti koskettavat.

Leikkauksia suunnitellessaan hallitus on yltänyt yllättäviin suorituksiin perusteluissa. Perhetukiuudistukseen liittyen talousarvion perusteluissa todetaan: "Perheturvaa parannetaan korottamalla lapsilisiä ja poistamalla perhepoliittiset vähennykset." Kaikilla on tiedossa, että perhetukijärjestelmän uudistus hallituksen esittämässä muodossa vie lapsiperheiltä runsaat 700 miljoonaa markkaa. Eniten menettävät yksinhuoltajat ja yksi- ja kaksilapsiset perheet. Kuinka silloin perheturvaa parannetaan? Omituinen väite sinänsä.

Ohjelmansa mukaan nykyinen hallitus lupaa vahvistaa kuntien itsehallinnollista asemaa. Tavoite on sinänsä hyvä. Kunnallisella itsehallinnolla yleisesti pidetään olevan keskeinen merkitys paikallisten palvelujen järjestämisessä. Kuntien valtionosuusjärjestelmän muutos oli osittainen askel myös tuohon suuntaan. Siinä yhteydessä myös vakuutettiin, että kuntien ja valtion välinen kustannustenjako säilytetään myös jatkossa muuttumattomana.

Välittömästi tuon jälkeen hallitus on kuitenkin unohtanut ohjelmansa tai ei ymmärrä lainkaan, että kunnallisen itsehallinnon asema ja laajuus on käytännössä suoraan verrannollinen kunnallistalouden tilaan. Viime vuonna ennen uuden valtionosuusjärjestelmän voimaantuloa hallitus otti kunnat kovaan otteeseensa. Se leikkasi valtionosuuksia ja riisti kunnilta yhteisö- ja pääomatulojen verotusoikeuden. Niiden yhteisvaikutus kiristi jo kuluvalle vuodelle kunnallistaloutta noin 5 miljardilla markalla, eli tuo kiristys tapahtui tämän vuoden aikana.

Verouudistuksen käsittelyn yhteydessä tosin hyväksyttiin lausumakin kuntakohtaisten vaikutusten selvittämisestä ja mahdollisesti aiheutuneiden menetysten kompensoinnista kunnille toteutetun verouudistuksen johdosta. Tuota selvitystä ei ole vielä kuulunut, puhumattakaan että löytyisi rahoja kompensointiin.

Hallituksen ensi vuodelle esittämät uudet runsaan 5 miljardin markan lisäleikkaukset merkitsevät keskimäärin lähes 2 pennin korotuspainetta veroäyrin hintaan. Sitä ei hoideta millään löysän poisottamisella, josta mm. kauppa- ja teollisuusministeri Kuntalehden haastattelussa puhui. Sen tyyppiset lausunnot osoittavat joko pelkästään tosiasioiden kieltämistä tai kunnallistalouden tilan täydellistä ymmärtämättömyyttä.

Hallituksen esittämistä runsaan 5 miljardin markan lisäleikkauksista puhuttaessa on useissa aikaisemmissa puheenvuoroissa keskitytty arvioimaan leikkaustavan oikeudenmukaisuutta. Niin teki äsken ed. Takalakin. Jotkut ovat pyrkineet väittämään, että pienet kunnat hyötyvät jne. Minusta niissä väitteissä on unohdettu oleellisin eli menettäjiä ovat kaikki. Se, että jotkut menettävät markkamääräisesti enemmän johtuu siitä, että kunnissa on erilainen tulopohja ja maksukyky.

Minusta oleellisinta on se, että tuo leikkaus merkitsee voimakasta puuttumista kunnallisen itsehallinnon asemaan. Samalla se merkitsee työttömien määrän kasvattamista ja verotuksen painopisteen muuttamista. Sen vuoksi suunniteltu leikkaus on kokonaisuudessaan torjuttava eikä vain kiisteltävä siitä, mikä on leikkaustapa.

Kahden pennin äyrinhinnan tuottoa vastaavan summan saamatta jääminen kunnallistaloudessa merkitsee väistämättä palvelujen pakkokarsintaa. Tämän vuoden kokemusten perusteella voidaan todeta, että karsinta kohdistuu pääosin opetustoimen, sairaanhoidon, terveydenhuollon sekä sosiaalitoimen palveluihin eli niille työvoimavaltaisille aloille, joilla nykyisin runsaat 85 prosenttia kuntien henkilöstöstä työskentelee.

Valtionosuuksien karsinta johtaa väistämättä samalla myös äyrinhinnan korotuksiin ja sen lisäksi työttömyyden kasvuun. Niinpä nykyisessä työttömyystilanteessa kuntien pakottaminen henkilöstövähennyksiin valtionosuusleikkauksen avulla on lyhytnäköistä. Säästöähän sillä ei saada lainkaan aikaan. Suoritetut selvityksethän osoittavat, että julkisen sektorin työttömäksi tekemä henkilö maksaa yhteiskunnalle käytännöllisesti katsoen saman riippumatta siitä, onko hän työssä vai työttömänä, kun huomioon otetaan työttömyydestä aiheutuvat kaikki vaikutukset kuten pienenevät verotulot, eläkevastuun kasvaminen, työttömyysturvamenojen kasvu jne. Erona on käytännöllisesti katsoen pelkästään se, että henkilön työpanos jää yhteiskunnalta saamatta.

Kuntien ja valtion välisestä kustannustenjaosta puhuttaessa on syytä tiedostaa myös se, että jokainen muutos kuntien vahingoksi johtaa aina samalla myös verotuksen siirtymiseen entistä enemmän eläkeläisten ja palkansaajien maksettavaksi erityisesti nyt, kun kunnilta tämän vuoden alusta lukien poistettiin oikeus yhteisöjen ja pääomatulojen verottamiseen. Samalla verorasitus siirtyi entistä enemmän pieni- ja keskituloisten maksettavaksi. Kunnallisveroahan joutuvat maksamaan monet sellaiset pienituloisetkin, joiden tulot eivät yllä valtioverotuksen piiriin. Ensi vuonna kunnallisveroa maksavat entistä pienituloisemmatkin sen jälkeen, kun yksinhuoltaja- ja lapsivähennykset verotuksessa poistetaan.

Verotuksen painopisteen muutos sinänsä on johdonmukaista jatkoa sille linjalle, jota hallitus ajaa. Se tukee parempiosaisia ja siirtää rasitteita entistä enemmän vähätuloisempien maksettavaksi. Näinhän tapahtuu myös hallituksen ajaman arvonlisäverouudistuksen johdosta tai seurauksena.

Hallituksen talousarvioesityksessä on moniakin mielenkiintoisia yksityiskohtia ja osittain käsittämättömiä. Tässä yhteydessä niihin ei yleisesti ole mahdollisuutta laajasti puuttua, mutta otan kuitenkin jonkin esimerkin.

Valtion ja kuntien välistä kustannustenjakoa koskevassa kohdassa todetaan mm.: "Koska kuntien kansaneläkkeiden lisäosamenojen rahoitusosuus pienentyy maksuperusteena olevan kuntien äyrimäärän supistumisen johdosta, säästön toteuttamiseksi vähennetään lisäksi valtionosuuksia 70 miljoonaa markkaa ja verotulojen täydennyksen määrärahaa 200 miljoonaa markkaa." Tuo käytännössä tarkoittaa sitä, että kun kuntien verotulot vähenevät hallituksen harjoittaman työttömyyttä lisäävän talouspolitiikan seurauksena, sen vuoksi kunnat joutuvat maksamaan korvausta siitä valtiolle. Näinhän tämä menee, omituista sinänsä.

Työttömyydestä aiheutuvat ongelmat ovat kärjistymässä hyvin nopeasti. Siksi yhteiskuntapolitiikan tärkeimpänä tavoitteena tulee olla työttömyyden alentaminen ja toimenpiteet tulisi suunnitella sen mukaisesti. Hallituksen talousarvioesitys ei kuitenkaan lupaa mitään lohtua yhä kasvavalle työttömien joukolle, päinvastoin. Muun muassa palkkaperusteisilla työllisyysmäärärahoilla on kyetty tänä vuonna jonkin verran helpottamaan pitkäaikaistyöttömien ja nuorten työllistämistä tai ainakin katkaisemaan työttömyysjaksoja. Nyt hallitus työttömyyden lisääntymisestä huolimatta esittää niitä määrärahoja alennettavaksi tämänvuotisesta tasosta 490 miljoonaa markkaa.

Työministeriön julkaisemassa tutkimuksessa "Työttömyyden kustannukset" on selvitetty työttömyyden kansantaloudellisia kustannuksia. Sen mukaan 500 000 henkilön työttömyydestä aiheutuu kansantaloudelle runsaan 30 miljardin kokonaiskustannukset vuositasolla. Se on sen suuruinen summa, johon meillä ei ole kovin pitkään varaa. Pyrittäessä alentamaan työttömyydestä aiheutuvia kustannuksia kysymys onkin ensisijaisesti talouspolitiikan suunnasta ja varojen tarkoituksenmukaisesta kohdentamisesta.

Hallituksen nyt omaksumalla linjalla työttömyyden kasvua ei voida eikä edes yritetä katkaista, puhumattakaan että sitä pyrittäisiin alentamaan. Siihen päästään vain elvyttävällä talouspolitiikalla, jota vasemmistoliiton ryhmä on vaatinut koko hallituksen toimikauden ajan. Elvyttävä talouspolitiikka edellyttää julkisten investointien, niin tie-, rautatie- kuin ympäristöinvestointienkin käynnistämistä. Se edellyttää myös asuntojen rakentamisen ja erityisesti asuntojen perusparantamisen voimakasta lisäämistä. Se edellyttää myös pieni- ja keskituloisten verotuksen kiristämisestä ja arvonlisäverojärjestelmään siirtymisestä luopumista, jotta kulutuskysyntää pystytään lisäämään työpaikkojen turvaamiseksi kotimarkkinateollisuudessa ja myös palvelusektorilla.

Elvyttävällä talouspolitiikalla voidaan myös kaikkein edullisimmin vaikuttaa pankkituen tarpeeseen. Pankkituen kasvun pysäyttäminen edellyttää kuitenkin lisäksi monia muita toimenpiteitä ja erityisesti valvonta- ja tiedonsaantijärjestelmän täsmentämistä, niin että tuen käyttöä pysty-

tään valvomaan ja samalla estämään sen epämääräinen valuminen tietämättä, keiden aiheuttamien tappioiden kattamiseen se todellisuudessa käytetään. Siihen maksajilla on oltava oikeus.

Ed. Viljamaa merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Vehkaoja: Arvoisa puhemies! Korkoelvytys on hallituksen ratkaisu Suomen syvään lamaan tänä vuonna. Vahvan markan julistukset edellisiltä vuosilta johtivat devalvaatioihin ja vienti laman torjunnan välineenä osoittautui myös liian hitaaksi. Ollaan siis jälleen yhden ainoan opin varassa, korkoelvytyksen varassa. Tämä on mielenkiintoista sen vuoksi, ettei hallitus ole se taho, joka koroista päättää. Korkojen alennus, niin hyvä kuin se onkin, ei tavoita niitä kotitalouksia, joilla ei ole ollut varaa ottaa edes velkaa, eikä myöskään niitä, jotka onnettomuudekseen ovat ottaneet kiinteäkorkoista velkaa. Lisäksi korkoelvytyksessä on sama vamma kuin viennin lisäyksen varaan lasketussa laman torjunnassa: viive.

Hallituksen korkoelvytys ei toimi myöskään sen vuoksi, että budjetti rakentuu deflaatiopolitiikan jatkamisen varaan. Kun kulutuskysyntä ei kasva vaan päinvastoin vähenee esitettyjen palkkaleikkausten toteutuessa ja veronkorotusten ansiosta, eivät yrittäjät uskalla lähteä edes hyvillä porkkanoilla investoimaan kotimaan tuotantoon, päinvastoin. Konkurssiaalto jatkuu.

On aivan käsittämätöntä, että budjetin herättämää sosiaalipoliittista keskustelua käydään täälläkin asettamalla eri ikäluokat vastakkain. Olennaista olisi keskustella siitä, miten sosiaalipolitiikka menestyy budjetissa. Vastaus on jälleen: huonosti. Tosiasia on, että budjetin väljyysvarat vaihtotaseen nyt ollessa korjaantumassa sitoutuvat valtion velan korkoihin, pankkitukeen ja passiiviseen työttömyyden ylläpitämiseen.

Hallituksen budjettipolitiikka jatkaa epäsosiaalisella linjalla. Se tukee verovaroin mm. pankkituen kautta varallisuuden uusjakoa dramaattisella tavalla tässä maassa. Pankkisalaisuuteen vedoten suurimmatkin hyötyjät aiotaan pitää maksajilta, siis veronmaksajilta, salassa. Tämä on tuomittavaa. Estoton pankkituki ja salassapito suojaavat myös uuskeinottelijoita, joista mainitaan jo esimerkkejä. Pankkien virheelliset menettelyt olisi ehdottomasti saatava yleisen syytteen alaisiksi asioiksi. Miksi tämä asia ei etene? On myös välttämätöntä, että pankkitukea hoitavat valtuutetut virkamiehet tuntevat vastuunsa veronmaksajien edunvalvojina tukisopimuksia sorvatessaan. Onko näin ollut tähän mennessä? Ovatko ehdot olleet riittävät, kun samaan aikaan puhutaan pankkien väärinkäytöksistä? Jos minä lainaan toiselle rahaa, kyllä kai minä sanelen ehdot. Toinen sitten ottaa tai jättää. Demokraattinen valvonta ei voi ulottua operatiiviselle tasolle.

Hallituksella on budjettikirjan mukaan aikaa näperrellä erilaisilla hallinonuudistuksilla, sen sijaan, että se esittäisi työttömyyden torjuntakeinoja tässä ja nyt. Mitä järkeä on luoda esimerkiksi uusi aluehallinnon taso, maakuntahallinto, kun nykyinenkin mainitaan hallituksen lakiesityksessä tehokkaaksi? Lääninhallituksen tehtäviä ei ole aikomus lopettaa, sillä lääninhallituslain 3 § jää edelleen voimaan. Sisäministeriö havittelee ajatusta, että kun aluekehitysviranomaistehtävät siirtyisivät lääninhallitukselta maakuntien liitoille, myös läänin neuvottelukunnat voitaisiin lopettaa tarpeettomina. Sisäministeriö ei siis kanna minkäänlaista huolta siitä kysymyksestä, että yleensäkin valtionhallinnossa demokratisointipyrkimykset tulisi ottaa vakavasti. Näin ollen näkisinkin, että sen lisäksi, että neuvottelukuntajärjestelmä tulisi säilyttää lääninhallituksessa, se pitäisi ottaa laajempaankin käyttöön tukemaan valtionhallinnon tasapuolista toimintaa.

Budjettikirja näyttää myös sellaisen ihmeen, että ministeriöt lisäävät joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta toimintamenojaan. Tällainen poikkeus on muuten työministeriö. Tähän tarvittaisiin mielestäni hyviä selityksiä, koska budjetti muutoin on leikkaava.

Yhteiskunnan kokonaishuolenpito on vähenemässä kansalaisistaan. Hallitus leikkaa sosiaaliturvaa, sairausvakuutusta sekä kuntien valtionosuuksia. Sosiaali-, terveys- ja opetustoimen palvelut heikkenevät selvästi tai jopa osittain loppuvat. Samalla hallitus leikkaa Raha-automaattiyhdistyksen mahdollisuuksia tukea yksityisiä sosiaali- ja terveysalan järjestöjä. Näin myös julkista sektoria tukeneet yksityisetkin palvelut vähenevät. Hallitus on heittänyt suoraan kansalaisten ratkaistavaksi, miten yhä pienemmillä tuloilla ja palveluilla sairastetaan yhä enemmän. Tämä on väärin.

Valtionosuuksien leikkaus on ideologinen kannanotto. Onhan suuri julkinen sektori porvarien puheissa alituiseen mainittu yhteiskunnan syöpänä. Hallituksen ehdotus kuntien valtion-

osuuksien leikkauksista on mielestäni kaikista täällä kuulluista vakuutteluista huolimatta epäoikeudenmukainen. Valtionosuudet kunnille ovat vaihdelleet kuntien kantokyvyn mukaan, mikä onkin aivan oikein. Kantokyvyltään heikoimmat kunnat ovat saaneet eniten valtionosuutta, parhaat taas vähiten. Muun muassa korkeita äyrinhintoja on jo näin kompensoitu. Luojan kiitos Helsinki ym. väkirikkaat kunnat ovat pitäneet äyrinsä hinnan alhaalla. Ellei näin olisi ollut, muille kunnille olisi jäänyt suhteessa paljon vähemmän valtionosuuksina jaettavaa. Tässä tulee tietysti mieleen, että Helsinki voisikin veroäyrinsä hintaa nostamalla tehokkaimmin vaikuttaa siihen, että kuntarakenne muualla maassa tervehtyy. Ministeri Pekkarinenhan tässä asiassa nukkuu.

Valtionosuuksien leikkauksilla suurennetaan valtionosuushaitaria entisestään ja suojellaan siis tarpeettomasti pientä kuntarakennetta. 28 prosentin yhtäkkiset leikkaukset valtionosuuksissa, toisin kuin 6 prosentin leikkaukset, eivät hoidu enää pikkusäädöillä, vaan ovat raivaustraktoria vaativia ja leikkaavat siis vääjäämättä palveluja. Ed. Takalalle on vastattava, että luovuudella ei voida ratkaista esimerkiksi sellaista aukkoa, mitä 28 prosentin leikkaus valtionosuuksissa aiheuttaa. Juustohöylät on monien vuosien aikana jo käytetty.

Näihin ongelmiin on todella köyhää vastata, että nostakaa veroäyriä. Koska kunnallisvero on jakovero, tämä toimenpide kohdistuisi vaurailta näyttävien väkirikkaiden kuntien ihmisiin jo erittäin pienillä tulotasoilla. En voi hyväksyä, että valtionosuusleikkauksien oikeudenmukaisuutta arvioitaisiin suhteessa veroäyrin hintaan, koska korkea äyrinhinta on jo kertaalleen kompensoitu. Jos julkisen sektorin ongelmiin on haettava ratkaisua, niin on mielestäni oikeudenmukaisempaa, että sen tekee valtio, joka kuittaisi nämä ratkaisut kansalaisiltaan progressiivisen verotuksen muodossa.

Hallitus esittää myös yli 50 miljoonan markan korotusta kuntien harkinnanvaraisiin valtionosuuksiin. Tarkoitus on, että yhteensä 71 miljoonaa markkaa jaetaan noin 80 kunnalle. Kysyn vain: Millähän perusteella? Ehkäpä rahat menevät vielä kepulaisemmille ja vielä pienemmille kunnille. Lohdullista kyllä, täällä käydyn keskustelun johdosta voidaan kysyä, onko hallitus sittenkään tosissaan ehdottaessaan, että kunnilta leikataan yli 5 miljardia markkaa valtionosuuksia. Tätä on syytä kysyä, koska mm. ministeri Pekkarinen on lehtitietojen mukaan sanonut ”että elleivät kuntien työnantaja- ja työntekijäjärjestöt pääse sopuun palkkojen alentamisesta, on aivan selvää, että hallitus joutuu omalta puoleltaan arvioimaan tilannetta uudelleen. Ei ole mitään mieltä siinä, että joudutaan veroäyrin tuntuviin korotuksiin tai progressiivisenkaan verotuksen kiristämisiin.” Pekkarinen on oikeassa. Vaikuttaakin siltä, että hallitus käyttää valtionosuusleikkuria vain uhittelukeinona. Kun kortti on nyt paljastettu, se ei voi enää tehota.

Julkisella sektorilla ei pidä leikata palkkoja ja tätäkin kautta lisätä laman syöksykierrettä. Ruotsin tapaan tulisi harkita jopa palkankorotuksia. Palkankorotukset eivät ole tuhoisia niin kuin Iiro Viinanen väittää, vaan täsmälleen päinvastoin tässä laman syvätilanteessa. Vasta kansantalouden palkkasumman kääntyminen nousuun nostaa meidät lamasta. Mieluiten sen tulisi tietysti tapahtua työpaikkoja lisäämällä, mutta sen tienhän hallitus on pannut lukkoon. Nykyisessä tilanteessa tarvittaisiin julkisia investointeja ja sitä, että edes julkisen sektorin työpaikat pysyisivät. Tähän hallitus ei ole valmis sitoutumaan.

Ei ole sitä paitsi oikeudenmukaista, että hallitus välillisesti on tukemassa sellaisia ratkaisuja, joissa vientisektori kyllä mittaa hyödyn palkankorotuksina, mutta julkisella sektorilla tulisi tyytyä palkanalennuksiin. Veronmaksajina olemme kaikki olleet pönkittämässä viennin kasvua. Menestymisen hedelmät on jaettava oikeudenmukaisesti. Julkisen sektorin palvelut ovat olleet yksi vientisektorin menestymisen edellytys. Ajatellaanpa tässä vaikka päivähoitoa, koulutusta ja terveydenhoitoa.

Soppajonot ovat Suomessa totta. Suomalaiset voivat huonosti. Soppajonot kasvavat. Sosiaalinen turvaverkosto pudottaa yhä enemmän ihmisiä lävitseen. Kuka ottaa nämä ihmiset syliinsä? Tähän hallituksella ei ole vastausta. Päinvastoin se kokoaa jälleen paketin, jolla leikkaukset osuvat yhä uudelleen samoihin kansalaisiin: työttömiin, sairastaviin, eläkeläisiin ja lapsiperheisiin.

Ministeri Huuhtanen esiintyi tänään aamutv:ssä, mutta hänen puheestaan ei saanut paljon selvää. Hänen pajatsonsa tuntui olevan aivan tyhjä. Ehkä hän ajattelee, että sosiaalisektorin tulee nyt perustaa kenttäkeittiöitä perinteisen sosiaalityön tekemisen sijaan. Palataan köyhäinhoidon juurille. Nyt pitäisi vihdoin tajuta, ettei korjaavilla toimenpideyrityksillä kerta kaikkiaan pysytä lisääntyvän työttömyyden tahdissa, hyvä, jos pysytään edes hengissä. Itse asiassa hallitus ehdottaa, että työttömyyden aiheutta-

miin monenmoisiin lisääntyviin ongelmiin tulisi kyetä vastaamaan yhä vähemmillä palveluilla. Tämä yhtälö ei voi toimia, vaan tuottaa yhä pitempiä soppajonoja ja masentaa ihmiset, jotka ovat tämän yhteiskunnan paras voimavara. Mitään muuta sosiaalisesti oikeudenmukaista ratkaisua ei ole kuin saada ihmisille työtä. Työ on parasta sosiaalipolitiikkaa. Mutta juuri tämä on se, mitä hallitus ei suostu tarjoamaan.

Lapsiperheet ovat hallituksen hampaissa erityisesti. Se johtuu vanhasta syystä: lapset eivät äänestä. Verotuksen lapsivähennykset loppuvat, lapsilisät kohoavat. Kun otetaan huomioon budjetin leikkausvaikutukset kaikkineen, menettävät 1—2-lapsiset perheet ainakin 1 000 markkaa kuukaudessa samaan aikaan, kun palkkaale toimii ja tapahtuu asiakasmaksujen korottamisia, asiakasmaksut lisääntyvät. Yhteenlaskien hallitus ryöstää lapsiperheiltä ainakin 700 miljoonaa markkaa budjetin muihin tarpeisiin. Eihän tämä voi olla oikein. Lapsiperheiden suoraa tukemista onkin lisättävä ehdotettua paljon suuremmilla lapsilisillä nyt eikä joskus ensi vuonna. On hellyttävää kuunnella, että myös hallituspuolueissa on myötämielisyyttä lapsiperheiden suuntaan. Mutta katsotaanpas, kun napin painamisen aika koittaa, samat ihmiset painavat hyvin todennäköisesti taas sitä vihreää nappia.

Hallitus leikkaa sosiaaliturvaa välillisesti siten, että sekä sairausvakuutuksen päiväraha että työttömyyspäiväraha heikkenevät 3 ja 4 prosenttia sen johdosta, että vakuutusmaksut vähentävät niitä tuloja, joista etuudet maksetaan. Tämä vähentää toimeentuloa jo alimmissakin tuloluokissa ja on hyvin epäoikeudenmukaista.

Työttömyyden torjunta uudella työmarkkinatuella jatkaa ministeri Kanervan temppujen sarjaa. Tämän uudistuksen tarkoitus kieltämättä on hyvä: joutilaisuuden sijasta edes jotakin puuhaa. Mutta jo tällä hetkellä työvoimalainsäädännössä on kuitenkin tarjolla riittävä määrä työllistämisen tukitoimia. Vain rahaa puuttuu eikä se lisäänny yhtään uusia systeemejä perustamalla. Ei ole kestävä ajatus, että ihmisiä pakkotyöllistetään peruspäivärahalla ja ajetaan suurina joukkoina toimeentuloturvan varaan sen vuoksi, ettei työttömyysturvaa haluta maksaa. Peruspäivärahan suuruinen työmarkkinatuki vääristää työn hinnoittelua laajasti yhteiskunnassamme ja on mielestäni massiivisena toimena torjuttava. Tämän työmarkkinatuen voin hyväksyä yksilökohtaisena räätälöitynä rakennelmana sellaisiin tilanteisiin, mihin se todella sopii, mutta ei massiivisena välineenä.

Eläkeläisten asiat kehittyvät budjetin valossa edelleen huonompaan suuntaan. Neljä penniä veroäyriltä korkeampi verotus kuin muilla tulonsaajilla on kohtuutonta samalla, kun indeksitarkistus taas jätetään tekemättä. Jo hyvin pienellä tulotasolla tämä puree täysillä. Nykyiset eläkeläiset ovat vain harvoin täydellä eläkkeellä. Mitään arvoa ei ole sillä ajatuksella, että eläkeläisillä keskimäärin menee hyvin. On niitä, joilla menee hyvin, mutta erittäin paljon myös niitä, joilla ei mene. On huomattava, että eläkeläiset sairastavat eniten. Tätä kautta he joutuvat kantamaan myös suurimpana asiakasmaksujen korottamisen vaikutukset, jos nyt palveluja vielä on tarjolla.

Ei ole oikein, että samalla kun laitoshoidon laatusisältöä riisutaan, hintoja nostetaan. Ei ole myöskään oikein, etteivät kunnat kompensoi laitospaikkojen supistuksia avohoitoa lisäämällä niin kuin aluksi luvattiin. Ei ole oikein, että kansalaisille tulee kalliimmaksi hoidattaa itsensä avohoidossa kuin laitoksessa. Viittaan esimerkiksi lääkekorvauksien heikkenemiseen. Yhteiskunta on vyöryttänyt hoivan kustannukset, mutta myös yhä enemmän koko hoivan kansalaisille itselleen. On tämäkin eräänlaista kansalaisyhteiskuntaa. Adjö hyvinvointiyhteiskunta, tässä hallituksen ratkaisu.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esittämistä sosiaaliturvan ja välillisesti palvelujen leikkausesityksistä tulisi luopua. Budjettivaikutus tuskin olisi suurempi kuin pelkästään pankkituen kohdalla tapahtuneet virhearvioinnit. Nyt olisi aika antaa myös moraalisesti positiivinen signaali kansalaisille. Kannattaa muistaa, että Suomen kansa on oikeudentuntoinen. Hallitus ei näytä tätä uskovan ja saa siten nauttia ansaitusti yhä alenevista kannatusluvuista. Nyt on saatava työtä, työtä, työtä. Nyt on saatava työtä, investointeja, kulutuskysyntää. Hallitus on epäonnistunut työttömyyden torjunnassa, koska tämä ei ole ollut ykkösasia, sydämen asia.

Ed. R i m m i : Rouva puhemies! Hallituksen esitys vuoden 1994 valtion budjetiksi on kova, sydämetön ja kylmä asiakirja. Se ajaa paitsi yksittäiset kansalaiset myöskin kunnat ahdinkoon ja sitä kautta se jälleen ratkaisevasti vaikeuttaa yksittäisten kansalaisten elämää yhä lisää monin tavoin.

Budjettiesitys jatkaa hallituksen ja sen oikeistolaisten taustavoimien hyvin määrätietoista politiikkaa, jolla vähätuloiset köyhät ihmiset tehdään entistä köyhemmiksi ja rikkaat yhä

rikkaammiksi. Tämän hetken Suomessa on selkeästi jo olemassa a- ja b-kansalaiset. Hallitus luo politiikkansa seurauksena ja tällä budjettiesityksellä vielä ainakin c-kansalaisten luokan.

Vaikuttaa siltä, ettei hallitus vieläkään suostu uskomaan, että vain työ luo uutta arvoa ja vain työllä Suomi nostetaan lamasta. Hallitus näyttää kuvittelevan, että työttömiä, eläkeläisiä ja lapsiperheitä voidaan jatkuvasti ryöstää. Haluan kertoa arvoisille ministereille, jos joku sattuisi heistä työhuoneessaan kuulemaan, että ei työttömillä, yksinhuoltajilla, opiskelijoilla ja eläkeläisten valtaosalla ole enää mitään, mistä ottaa. Ei sen paremmin ole lapsiperheillä kuin pieni- ja keskituloisilla palkansaajillakaan. On häikäilemätöntä, että hallituksen suunnitelmilla ollaan keskivertoperheeltä viemässä 6 000 — 7 000 markkaa vuodessa, kuten myös kaavaillaan eläkeläisille lisärasituksia ja aiotaan luopua jälleen indeksikorotusten toteuttamisesta.

Budjetin perusteluissa todetaan, kuinka kotimaisen kysynnän arvioidaan putoavan tänä vuonna vielä 7,5 prosenttia ja ensi vuonna 2,5 prosenttia. Tämä huomattava pudotus koskee päivittäistavarakauppaa suurelta osiltaan. Viimeisten saamiemme tietojen mukaan päivittäistavaroiden myynti vuositasolla on laskenut ensimmäisen kerran sodan jälkeen. Kehitys on ollut tiedossamme, koska ostovoimaa ei ole ollut kansalaisilla tarpeeksi. Yksi havainto, joka kuvaa tätä vakavaa tilannetta, on myös se, että elintarviketeollisuus Suomessa työskentelee kovin vajaalla kapasiteetilla, ja tuon alankin työttömyys lähenee maan keskiarvoa, alan, joka jalostaa elintarvikkeita ihmisten jokapäiväiseen käyttöön.

Kannattaisi myöskin hallitusta kannattavien kansanedustajien ja ministereiden kuunnella kaupan alan viestejä siitä, miten ihmisten on pakko tinkiä jokapäiväisestä ruoasta ja vaatteista. Ed. Vehkaoja juuri äsken kertoi, miten soppajonot ovat Suomessa jokapäiväisiä, ja se on todella vakavaa totta. Ruoan puutteesta kärsivät ihmiset eivät voi ostaa ruokaa kirpputoreilta, mitkä tänä päivänä ovat suuressa käytössä, vaatteita kylläkin. Kirpputorien vaateostoksista eivät kylläkään lisäänny tekstiilialan työpaikat, vaan työttömyys lisääntyy. Kirpputoreista ja kierrätyksestä minulla sinällään ei ole mitään pahaa sanottavaa silloin, jos se on vapaaehtoista eikä pakon sanelemaa.

Valtionvarainministeri Viinanen käytti peräti lääketieteellistä termiä arvioidessaan ansiosidonnaista työttömyysturvaa jokin aika sitten. Uusi nimi oli yhteiskunnan syöpä. Vertaus sopii kyllä paremmin valtionvarainministerin omaan aatemailmaan ja hallituksen talouspolitiikan kuvaamiseen.

Tämän hallituksen yhtenä näkyvänä lähes vihan ja katkeruuden kohteena on jatkuvasti ollut ammattiyhdistysliike. Rinnalle ovat vähitellen nousseet työttömät. Heidät nähdään vain valtion menoja kuluttavana joukkona, jolle suunnitellaan tavan takaa uusia kurituksia. Talousarviossa esiintuodaan suunnitelmia, jotka ovat joiltain osin lähes vainoharhaisia.

Työllisyyttä lisäävien toimenpiteiden sijasta hallitus on paneutunut rakentelemaan mielikuvitusrikkaita lauselmia esimerkiksi työministeriön pääluokkaan. Siinä kerrotaan, että työttömyysturvalakiin on tulossa muutoksia, jotka kannustavat työn vastaanottamiseen ja lisäävät työn vastaanottovelvoitetta. Toivon hallituksen kertovan, mistä löytyvät työpaikat puolelle miljoonalle, ne työpaikat, joita nämä puoli miljoonaa työtöntä joka hetki vakavissaan odottavat. Luuleeko hallitus todella, että työtön on jokin ihmeolento, joka on tullut jostakin eikä tiedä, mitä työ merkitsee? Olen aivan varma siitä, ettei nuoria eikä vanhempiakaan työttömiä tarvitse kannustaa työn vastaanottamiseen. Mokomat kannustussuunnitelmat ovat suorastaan pöyristyttävää kallispalkkaisten virkamiesten työajan väärinkäyttöä. Tietääkseni suurin vaikeus on se, että työpaikkoja ei ole. Vaikeutena eivät ole avoimet työpaikat ja se, että niitä ei oteta vastaan.

Toinen hyvin kyseenalainen esitys on työmarkkinatuki. Hallitus maalaa lähes sateenkaaren värein visioita, miten työmarkkinatuella voidaan osoittaa työharjoitteluun ihmisiä ilman työsopimussuhdetta. Mielestäni on melkoista työn aliarvioimista se, kun esimerkiksi 30 vuotta työtä tehnyt ja pitkäaikaistyöttömäksi joutunut henkilö saa ns. työmarkkinatukea ja hänet palkattaisiin työharjoitteluun ja vieläpä ilman työsuhdetta. Työmarkkinatuella hallitus estää työttömien työttömyyspäiviä nollaantumasta ja heitä palaamasta ansiosidonnaisen työttömyysturvan piiriin. Tämän hyväksyessään jokainen hyväksyy myös ministeri Viinasen syöpäpuheet.

Työmarkkinatukeen liittyy selvityksen mukaan monia hyvin kielteisiä kohtia. Esimerkiksi ensimmäistä kertaa työmarkkinoille tulevalle nuorelle tuki olisi tarveharkintainen 116 markkaa päivässä. Sitten siihen liittyy sellainenkin neronleimaus, että vanhempiensa luona asuvalle maksettaisiin tuesta vain 60 prosenttia eli koko-

naista 69 markkaa 60 penniä päivässä. Tämä esitys kertoo erinomaisella tavalla mielestäni sen, kuinka ministerit ja asian valmistelijat ovat irrallaan elämän todellisuudesta. Tuollaisen nuoren työttömän perheessä saattaa olla esimerkiksi jompikumpi tai molemmat vanhemmista työttöminä. Mielestäni jokaisella ihmisellä pitää olla oikeus vähimmäistoimeentuloon ja perusturvaan. Työmarkkinatuki hallituksen esittämässä muodossa lähes kokonaisuudessaan on ihmisarvoa loukkaava ja jakaa kansalaiset mainitsemaani c-kansalaisten luokkaan ja siksi sitä ei tule ottaa käyttöön.

Työttömien turvaa tulee parantaa lisäämällä ansiosidonnaista turvaa 300 päivällä ja säilyttämällä peruspäiväraha ilman aikarajoitusta kuitenkin niin, että päivärahan tasoa pitäisi myös nostaa. Työttömistä huolehtiminen silloin, kun töitä ei ole, on huolehtimista yhteiskunnallisesta turvallisuudesta ja kokonaisvastuunottoa ihmisistä. Vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuorossa ed. Andersson toi tämän tärkeän näkökohdan mielestäni hyvin esiin.

Samoin kunnallistalouden kannalta on välttämätöntä, että työttömyysturva on mahdollisimman hyvä ja riittävän pitkäaikainen. Kunnissa painiskellaan nyt jo kohtuuttomien maksuvaikeuksien kanssa pitkäaikaistyöttömyyden lisääntyessä kovaa vauhtia. Toimeentulotukiasiakkaat ovat yhä suurempi ryhmä kunnissa ja vievät yhä kasvavan osan sosiaalisektorin budjetista, ja asiakkaat tuntevat olevansa alistettuja, syrjään työnnettyjä, vailla ihmisarvoa.

Budjettiesitys on muutoinkin kuntasektorille kauhistus. Kuntaliitto on kääntynyt kansanedustajien puoleen, jotta emme hyväksyisi valtionosuusleikkauksia ja muita kunnille suunnattuja rasituksia. Täällä on käytetty tästä asiasta paljon hyviä puheenvuoroja, ja olen hyvin pitkälle Kuntaliiton vetoomuksen kanssa samaa mieltä. Kunnallistalouden leikkauksia ei tule mielestäni toteuttaa lainkaan, jos ne ovat vielä kaiken lisäksi niin epätasa-arvoisuutta lisääviä, kuten monissa puheenvuoroissa on tullut ilmi.

Arvoisa puhemies! Muutama sana puolustusministeriön pääluokan osalta.

Myös puolustusministeriön hallinnonalalla on saatu valtiovarainministeriöltä omat säästötavoitteet. Säästöjä tehdään tuttuun tapaan henkilöstöä vähentämällä, ja vähenevä henkilöstö on pääasiallisesti siviilihenkilöstöä. Se siirtyy suurella todennäköisyydellä työttömyyskortistoon. Selvityksiä siitä, mitä vaikuttaa julkishallinnon henkilöstön työttömyyskortistoihin siirtäminen, ei millään konstilla näy eduskuntaan saatavan, vaikka niitä ovat mm. puolustusvaliokunta ja ainakin työasiainvaliokunta jo viime keväänä vaatinut. Siviilihenkilöstön lomauttaminen ja lopputilien jakaminen puolustuspuolellakin tietää sitä, että työttömyysluvut lisääntyvät. Sairaalahenkilöstöä esimerkiksi on nyt jo paljon työttömänä, ja esimerkinomaisesti voisin todeta, että Lahden sotilassairaalan lopettaminen tuo heitä rutkasti lisää.

Budjetissa kerrotaan myös, miten materiaalin käytön ja kunnossapidon rahoitus vähenee. Onko oikein, että kalliin materiaalin kunnossapidosta ei huolehdita? Se on kansantaloudellisesti varmasti pidemmällä tähtäyksellä erittäin kielteinen asia.

Sitten, arvoisat edustajat, asevelvollisten päivärahaa tämä eduskunta ei ole korottanut moneen vuoteen ja budjettiesityksissä todetaan, että sitä ei kyetä nytkään parantamaan. Tämä on väärin. Se on niin väärin, että en viitsi tältä paikalta sanoa niin rumasti kuin pitäisi. Toivonkin, että puolustusvaliokunta ottaa asiaan toisenlaisen kannan. On välttämätöntä, että asevelvollisistakin pidetään sentään edes kohtuullista huolta.

Hävittäjähankinnat puhuttivat aikoinaan kovasti eduskuntaa. Puheenaihetta varmasti riittää vieläkin. Nyt esitetään uusia tilausvaltuuksia Hornetien ase- ja huoltojärjestelmien rahoittamiseen. Se on muutaman vuoden viiveelle ajoitettuna 4 420 miljoonaa markkaa. Tästä summasta ensi vuoden budjetissa on 40 miljoonan markan alkurahoitus. Näyttää siltä, että meidän maailman mittakaavassakin tarkastellen suurien asekauppojemme vuoksi vähennetään siviilihenkilöstöä, jätetään korjaamatta varuskuntien kiinteistöjä. Esimerkiksi parisataa korjaus- ja rakennuskohdetta olisi puolustusministeriölläkin tällä hetkellä valmiina. Työt voitaisiin aloittaa heti, ja sieltäkin tulisi kaivattuja työpaikkoja. Tämäkin on hyvin kummallista asioiden arvojärjestystä, että annetaan rakennusten rapistua, hankitaan sotakoneita eikä huolehdita asevelvollisista. Vasemmistoliiton edustajana en voi tällaista arvojärjestystä hyväksyä.

Arvoisa puhemies! Säästöjä ja leikkauksia perustellaan valtiontalouden heikolla tilalla. Väitän kuitenkin, että budjetti esitetyssä muodossaan vain koko ajan pahentaa tilannetta. Jokainen uusi työtön tuo uusia murheita, kun taas jokainen uusi työpaikka vähentäisi työttömyysturvakuluja ja toisi verotuloja, lisäisi kotimaista kysyntää ja taas uusia työpaikkoja. Ra-

kentaminen, niin uudis- kuin korjausrakentaminenkin, lisäisi potkua yhteiskuntaan, ja korjausrakentaminen olisi kokonaisuudessaankin arvokasta kiinteän omaisuuden hoitoa.

Sitten olisin antanut yhden vinkin näissä työllisyys- ja työttömyysasioissa asuntoministeri Rusaselle. Kun rakennusalan työttömyys on ilmeisesti prosentuaalisesti maamme korkeinta, niin kannattaisi varmaan pitää vaikka pieni miitinki rakennusalan ammattiliiton kanssa ja päästä oikein konkreettisesti näkemään se, millaisista rahoista on kysymys silloin, kun on esimerkiksi kysymys rakennusalan työttömyydestä.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi muutama huomio Pirkanmaan näkökulmasta. Pirkanmaan työttömyysaste ylittää jo 20 prosentin keskiarvon, ja monissa kunnissa on ylitetty 25 prosenttia, esimerkiksi Tampereen kaupungissa. Alueellamme tarvitaan runsaasti kiireellisiä investointeja mm. pääradan kunnostukseen, Tampere — Pirkkalan lentoterminaalin laajennukseen, moniin kiireellisiin vesihuoltotöihin, erilaiseen julkiseen rakentamiseen ja kiireellisiin tiehankkeisiin. Pirkanmaan kansanedustajat ovatkin tehneet yhteistyötä kiireellisten hankkeiden eteenpäinviemiseksi ja rohkenen toivoa, että nämä yhteiset tärkeät asiamme tulisivat talousarvioon kirjatuiksi.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä puolestaan tulee tekemään kaiken mahdollisen hallituksen kuristusbudjetin muuttamiseksi parempaan suuntaan, ja siihen on kyllä mahdollisuuksia.

Ed. Ryynänen: Arvoisa puhemies! Budjetin vastaanotto kuvastelee, kuinka toivoton nykytilanteessa on budjetin tekijöiden asema. Vaikka kansantulo on laskenut monena vuonna jo yhteensä yli 13 prosentilla ja valtiontalouden alijäämä on revähtynyt yli kolmannekseen budjetin loppusummasta, silti yksikään taho ei tunnu ymmärtävän, hyväksymisestä nyt sitten puhumattakaan, julkisen talouden määrärahoihin kohdistuvia leikkauksia.

Yksityistalouksissamme yleensä käyttäydymme järkevämmin kuin kollektiivina, ja oikeastaan yksityinen kulutuskäyttäytyminen on liiankin järkevää nykytilanteessa, sillä nythän se syventää lamaa. Näin korkea säästämisaste ei ole ollut Suomessa vuosikymmeniin, ja nyt monet sellaisetkin säästävät, joiden ei ole pakko. Monienhan on tänä päivänä ihan pakko. Mutta työssä on sentään vielä neljä viidestä, eivätkä työssä olevien reaaliansiot vielä viime vuoteen mennessä laskeneet juuri lainkaan. Syynä on tietysti yleinen turvattomuuden tunne ja kasvava huoli huomisesta.

Arvoisa puhemies! Haluaisin, kuten monet muutkin täällä, kiinnittää huomiota kahteen julkisen talouden valtavirtaan, joiden kuva on tiedotusvälineissä vääristynyt ja joiden seurauksena maan sisäinen tila järkkyy. Näistä toinen on kunnille siirtyvä lisärasitus ja toinen pankkituki.

Valtionosuuksien leikkaus siirtää väistämättömästi verotuksen painopistettä valtiolta kunnille, sillä näin suureen leikkaukseen kunnat eivät voi sopeutua ilman henkilöstösäästöjä sopimusteitse tai ilman mittavaa henkilöstön irtisanomista. Monilla ainoaksi vaihtoehdoksi jää tuntuva kunnallisverotuksen kiristäminen, ja se kohtelee ankarimmin vähäväkisiä ihmisiä ja alueita. Päinvastoin kuin pääkaupungin media on lietsonut köyhien kuntien saamaa etua, erot veroäyrin hinnoissa vain kasvavat, sillä köyhillä kunnilla ei ole budjeteissaan liikkumavaraa. Lähes kaikki menot ovat käyttömenoja.

Valtionosuusleikkausten lisärasite veronmaksajaa kohti on siis suurempi useissa kehitysaluekunnissa kuin esimerkiksi pääkaupunkiseudulla, vaikka täälläkin aika kovaan ääneen on toisin väitetty. Täällä on jo useampaan kertaan todettu, että tämä sisäministeri Pekkarisen kaappauksena lanseerattu valtionosuusleikkauksen ratkaisumalli oli syntynyt Kuntaliiton yksimielisen esityksen pohjalta, ja sitten opetusministeriön siitä irtauduttua lopullinen malli haettiin vastaamaan mahdollisimman tarkasti tuota alun perin sovittua. Mutta mallihan tässä ei ole oleellisinta vaan se, miten peruspalvelut kunnissa voidaan turvata.

Valtionapujakin merkittävämpi ja voi sanoa, että myös maan alueellista tasapainoa vinouttava talouden valtavirta syntyy pankkituen välityksellä. Kun tähänastinen ja tässäkin talossa kovin suosittu väittämä on ollut, että muuta Suomea elätetään Etelä-Suomesta ja nimenomaan pääkaupunkiseudulta kootuilla verovaroilla, niin on syytä todeta, että esimerkiksi pankkituki on massiivinen tulonsiirto kehitysalueilta pääkaupunkiseudulle. Minusta olisikin syytä tehdä pikaisesti arvio pankkituen alueellisista vaikutuksista. Tämä kartoitus on hyvin helppo tehdä vaikkapa siinä yhteydessä, kun pankkituki otetaan syyniin pankkikohtaisesti vastuusuhteitten selvittämiseksi.

Jo tässä vaiheessa on selvää, että valtaosa pankkituesta kuluu suurimpien keskusten ja ni-

menomaan pääkaupunkiseudun puhjenneen talouskuplan paikkaukseen eli käytännössä kasinotalouden laskujen maksamiseen. Kehitysalueet ovat selkeä maksumies, sillä tuki valuu sinne, missä on eniten taloudellista toimeliaisuutta ja missä kaikkein estottomimmin kasinopeliä pelattiin. Kun pankkituen alueellinen kartoitus on tehty, se toivottavasti avaa silmiä uudella tavalla siitä, mikä alue todella saa tukea ja mikä alue on maksaja.

Kuten kollegamme Esko Seppäsen ansiokkaasta Pankkikirjasta käy selville, Suomen pääomakannan arvoksi laskettiin kuplatalouden huippuvuonna 1989 2 500 miljardia markkaa. Siitä katosi kolmessa vuodessa neljännes eli yli 600 miljardia. Vaikka tämä on tietysti laskennallinen arvo, niin se kuvastaa kuitenkin tuon kuplan mittasuhteita ja siihen kohdistuneen vakuudettoman luototuksen sekä lopulta tietysti pankkituen tarpeen mittasuhteita. Luottokupla koostuu pääasiassa kiinteistösijoituksista, sillä pääosa kansallisvarallisuudesta koostuu asuntoja liikekiinteistöistä.

Tämän kuplan jälkien paikkaaminen on järkyttävän suuri ja vaikea, lähes ylivoimaiselta tuntuva tehtävä. Tässä tilanteessa on tietysti suuri houkutus tehdä populistisia vertailuja siitä, mitä kaikkea pankkitukimiljardeilla voisi tehdä, miltä kaikelta me voisimme välttyä, jos. Kuitenkin tiedämme kaikki, että eduskunnan lausumalle ja tahdolle turvata suomalaisen pankkijärjestelmän toimivuus kaikissa oloissa ei ole todellista vaihtoehtoa.

Sen sijaan on oltava nykyistä parempi tapa valvoa pankkituen käyttöä ja minimoida veronmaksajien menetykset. Pankkisalaisuus ei saa estää tehokasta tuen ehtojen valvontaa. Maksajilla on oikeus tietää, miten tappiot ovat syntyneet ja ketkä niistä ovat vastuussa. Asioita holtittomasti ja moraalittomasti hoitaneet on saatettava julkiseen vastuuseen. Pankkituella keinottelu tai kilpailuedun hankkiminen on pystyttävä estämään.

Kaikki tämä on todettu moneen kertaan täälläkin. Silti sitä ei voi olla kertaamatta. Nykyisessä ahdinkotilanteessa elävän kansakunnan moraalinen selkäranka ei kestä murtumatta käsittämättömän suuren pankkituen kohdalla salamyhkäisyyttä tai väärinkäytöksiä eli tässä asiassa tämä raja on todella ehdoton.

Arvoisa puhemies! Seuraavaksi muutamia hajahuomioita lähinnä opetusministeriön budjetin osalta.

Kulttuuribudjetti noudattaa luonnollisesti koko talousarvion niukkuuden yleislinjaa, pudotusta siellä on noin 8 prosenttia. Huolestuttavinta on laskennallisten valtionosuuksien 9 prosentin leikkaus, kun tietää kuntien talousahdingon. Kunnallisten päättäjien kulttuuritahto on todella kovalla koetuksella, ja siitä sitten käytännössä riippuu, mitä teatterit, museot, orkesterit tai muu kulttuuritoimi lopulta saavat. Opetusministeriön seurantaa ja korjaavia toimenpiteitä todella tarvitaan.

Kulttuuritoimenkin sisällä joudutaan pohtimaan erityisen tarkkaan, mitkä ovat kulttuurin peruspalveluja, jotka on välttämättä turvattava kaikille, silloinkin kun monesta hyvästä ja elämänlaatua kohottavasta asiasta joudutaan luopuman. Toisten palvelujen kohdalla joudutaan myös lisäämään käyttäjien omavastuuta. Nyt todella tarvitaan laajaa ja rikasta kulttuurialan kansalaisjärjestötoimintaa tukemaan ihmisen luovuutta ja harrastusmahdollisuuksia. Samoin kansalaisjärjestötoimintaa tarvitaan hyvin kipeästi sosiaali- ja terveysalan ja esimerkiksi lastensuojelualan järjestöjen toimintana, ja tätä vapaaehtoistyötä, joka sijoitetun markan ainakin nelinkertaistaa, on tuettava, ei leikattava, esimerkiksi arvonlisäverouudistuksen yhteydessä. Mutta parhaimmillaankin järjestöt ovat vain tuki. Ihmisten peruspalvelut sosiaali- ja terveydenhuollon, hoidon, opetuksen alalla on turvattava erilaisissa kunnissa julkisella rahoituksella ja myös valtionosuuden käyttöä valvomalla.

Kulttuurialalla tällainen peruspalvelu on kirjasto. Kirjastoverkkoon ei saa syntyä mustia aukkoja. Ajan tasalla oleva kirjasto on oleellisin osa kansallista kulttuuridemokratiaa ja tietohuoltoa. Suomalainen kirjasto on edullinen ja tehokas. Kuntalaisten valtaenemmistö käyttää sen palveluja. Lama-aikana käyttö on entisestään lisääntynyt. Kuitenkin kirjastomenot ovat noin prosentin luokkaa kunnan menoista.

Kirjastosäästöt on haettava kuntien yhteistyötä kehittämällä, vaikkapa kuntayhtymän muodossa. Kirjastoverkkoa voidaan myös käyttää eri kulttuuriprojekteissa, tehdä niistä todellisia kulttuurikeskuksia. Nämä kulttuuriprojektit parhaimmillaan myös työllistävät taiteilijoita ja kulttuurityöntekijöitä. Idearikkailla kulttuuri- ja kirjastoihmisillä on paljon valmiita suunnitelmia, joiden käynnistämiseen kulttuuribudjetin sitomattomia ja taiteilijoiden työllistämiseen tarkoitettuja varoja voi käyttää. Parhaimmillaan nämä projektit voivat olla sitä toivon elvytystä, jota me niin kipeästi tarvitsemme, että jaksaisimme itse yrittää ja vielä uskoa mahdollisuuksiimme.

Kulttuuribudjetin myönteistä antia on se, että sekä Oopperan että Kansallisteatterin toiminta turvataan tämänvuotisesta korotetuilla määrärahoilla. Samoin lisää saa Valtion taidemuseo ja Elokuva-arkisto. Erikoisteattereiden ja museoiden asema on myös budjetissa turvattu, samoin uuden näyttelyvaihtokeskuksen toiminta. Elokuvateatterit ovat saamassa 2 miljoonan kompensaation tulevasta arvonlisäverotuksesta.

Kirjan alempi verokanta on tietysti sinänsä tärkeä, kulttuuria tukeva uudistus oheisvaikutuksineen. Silti arvonlisäverouudistukseen jää selvitettäväksi monia ongelmia myöskin kulttuurin kannalta.

Kaiken kaikkiaan kulttuurin ja talouden yhteys pitäisi ymmärtää tässä tilanteessa nykyistä paremmin. Kulttuurisijoituksilla on voimakas säteilyvaikutus elinkeinoelämään. Ne eivät todellakaan ole vain kulutusta, niin kuin valitettavan usein ajatellaan.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi muutama sana kiistellystä perhetukipaketista. Toki minäkin toivon hartaasti, että siihen voidaan tehdä parannuksia ja että nuo parannukset tehdään nimenomaan lapsilisiä enemmän korottamalla. Lapsiperheiden 700 miljoonan menetyksessä ei ole tietysti mitään puolusteltavaa. Sen sijaan muilta osin uudistuksen sosiaalista peruslinjaa tuon paketin sisällä voi hyvin puolustaa. Perhepoliittiset verovähennykset ovat hyödyttäneet eniten suurituloisia. Niiden siirtäminen suoraksi tueksi korotettujen lapsilisien muodossa on oikeudenmukaisempaa ja kohdentuu paremmin tukea tarvitseville. Erityisesti tuen oikeaa kohdentumista lisää keskustan vaatimuksesta pakettiin lisätty asumistuki vähävaraisille lapsiperheille. Perhepaketin arvostelijat ovat unohtaneet mainita, että uudistuksessa on myös voittajia. Niitä ovat pienituloiset ja monilapsiset perheet.

Kaikkein tärkeintä olisi pystyä arvioimaan lapsiperheiden kokonaistilannetta ja tuen tarvetta siltä pohjalta, ja kokonaistilanteeseenhan vaikuttavat hyvin monet tekijät. Siihen vaikuttavat esimerkiksi koulumaksut; voi sanoa, että koulutuksellisen tasa-arvon kannalta on todella tärkeää, että koulu- ja lukukausimaksut tai ruokahuoltomaksut on nyt onnistuttu torjumaan. Se ei tässä tilanteessa ollut mikään helppo tehtävä, sillä paine erilaisiin maksuihin on varsin kova.

Säästöjen ja leikkausten keskeltä opetusministeriön budjetista löytyy myös ilahduttava uudistus. Uusimuotoinen opintotuki laajenee keskiasteelle ja opintoraha nousee maksimissaan 505 markasta 1 300 markkaan. Vaikka me kaikki toivoisimme opintotuen kuten muidenkin vähimmäisetuuksien tason olevan korkeampi, niin on myönnettävä, että tämä opintotuen laajennus on kuitenkin nyt selvä edistysaskel ja tuki nuorille ja koulutukselle. Tästä on hyvä jatkaa eteenpäin.

Myönteisiin asioihin kuuluvat tietysti sisällöllisen kehityksen eteneminen, uusi tuntijako, uudet opetussuunnitelmat, luokaton lukio ja hallinnon keventäminen. Kaikki tämä myönteinen uudistustyö uhkaa kuitenkin tukehtua valtionosuuksien 9 prosentin leikkausten kuristusotteessa. Ainakin osa leikkaustavoitteista on saavutettava sopimalla henkilöstömenojen säästöistä, sillä muuten edessä on raju koulutuksen tason lasku ja kasvava sivistyksellinen eriarvoisuus, ja siihen meillä ei ole varaa.

Koulutuksen eri tasoilla on jatkettava rakenteellista kehittämistä, päällekkäisyyksien ja tehottomuuden purkamista, hallinnon keventämistä ja voimavarojen tarkkaa kohdentamista. Säästöjä näistä toimenpiteistä ikävä kyllä ei kerry kyllin nopeasti, mutta silti ne ovat välttämättömiä tulevan kehitystyön kannalta.

Kaiken kaikkiaan tämän talousarvioesityksen käsittelyssä pitäisi pystyä hyväksymään pakolliset tosiasiat eli budjettiraamit ja tehdä sen sisällä mitä voimme varojen paremmin kohdentamiseksi. Jokaisella meistä on esimerkiksi monia maakunnallisia toiveita. Useat niistä liittyvät osaamiseen ja liikenteeseen ja ovat hyvin perusteltuja. Näin myös itselläni Kuopion läänin osalta, kärkiasioina yliopiston toiminnan ja kehityshankkeiden turvaaminen sekä perustienpidon määrärahavinoutuman korjaaminen ja työllisyysmäärärahojen tason nostaminen.

Arvoisa puhemies! Entinen kollegamme Terho Pursiainen on monissa ansiokkaissa esityksissään ja kirjoituksissaan hahmotellut kriisiajan moraalisopimusta ja kumppanuuden yhteiskuntaa, jossa eri osapuolet ja tahot tajuavat olevansa samassa veneessä, eli aivan itsekkäistä syistä tajutaan, että pitemmällä tähtäimellä eri osapuolia nyt yhdistääkin yhteinen etu, vaikka lyhyen tähtäimen edut saattavat näyttää vastakkaisilta. On aivan samantekevää, millä nimellä tätä laajaa yhteistä sopimusta kutsutaan. Pääasia on, että eri tahoilla nyt olisi viisautta sellaisen yhteisvastuullisen sopimuksen tekemiseen, jolla lama nujerretaan ja toivoa elvytetään.

Ed. L o u v o : Arvoisa puhemies! Harvoin on valtion tulo- ja menoarvioesitys ollut niin kovien muutospaineiden ja -mahdollisuuksien alaisena

jo lähetekeskusteluvaiheessa kuin on nyt ensi vuoden budjettiesitys. Työllisyyden ja pankkituen kehityksen lisäksi on useita muitakin suuria epävarmuustekijöitä, jotka aiheutuvat mm. hallituksen pöytäkirjoihin kirjatuista lausumista. Näitä ovat mm. perusvoimaratkaisu ja verotuksen taso. Lisäksi kuntien valtionosuusleikkausesitys asettaa monet kunnat todella vaikeaan asemaan. Siitä jotkut ministeritkin ovat täällä keskustelussa jo taittaneet peistä.

Perusvoimaratkaisun suhteen olemme viisaampia jo ensi viikolla. Jos olemme valinneet ympäristön, talouden ja työllisyyden kannalta parhaan eli ydinvoiman lisärakentamisen, olisi tämä päätös varmasti myös sellainen valtiovarainministerin jatkuvasti peräänkuuluttama myönteinen signaali ulospäin, joka rohkaisisi ulkomaisiakin sijoittajia ja auttaisi osaltaan pääsemään meitä irti tästä suosta. Jos emme tee myönteistä ydinvoimapäätöstä, menee myös budjettiesitys energiaratkaisujen osalta uusiksi sen lisäksi, ettemme pysty täyttämään Rion ympäristökokouksen ilmastosopimusta, johon olemme sitoutuneet.

Perusvoimaratkaisu on mielestäni lisäksi myös suuri turvallisuuskysymys. Sopimuksemme ostaa ydinsähköä Venäjältä päättyy ensi vuosituhannen vaihteessa vajaan kymmenen vuoden kuluttua, jolloin myös Sosnovyi Borin neljästä reaktorista vanhin otetaan pois käytöstä. Toki sinne parasta aikaa suunnitellaan uutta yksikköä, minkä kuulin Pohjoismaiden neuvoston ympäristövaliokunnan käydessä elokuussa tutustumassa Sosnovyi Boriin, joten ehkä jatkossakin voisimme ostaa sähköä Venäjältä. Tämän matkankin jälkeen minusta kuitenkin olisi kaikin puolin järkevämpää rakentaa tänne itse oma länsimaisin turvallisuuskriteerein varustettu ydinvoimayksikkö, jota suomalaisen turvallisuuskulttuurin mukaisesti voisimme itse hoitaa ja valvoa. Teemme todella uskomattoman tärkeän päätöksen ensi viikolla.

Budjettiesityksen toinen suuri epävarmuustekijä on verotuksen taso. Kokoomuksen vaatimuksesta budjettiriihessä kirjattiin jo ryhmäpuheenvuorossamme esiin tuotu lausuma siitä, että hallitus päättää myöhemmin vuoden 1994 tuloverotuksen ja maksujen alentamisesta, mikäli taloudellinen tilanne ja kehitysnäkymät luovat sille edellytyksiä.

Nyt jo näyttää olevan selviä merkkejä taloudellisen tilanteen paranemisesta. Vaihtotase on kääntymässä ensimmäisen kerran 15 vuoteen plussan puolelle, ja tänä aamuna Aamutelevisiossa kuulimme, kuinka talousasiantuntijat uskovat pörssin nousun jatkuvan. Tiukka budjettilinja on osaltaan myös auttanut korkotason laskuun, mikä yrityksille ja opinto- ja asuntovelkaisille nuorille lapsiperheille on todella konkreettista elvytystä. Sitä olisi myös tuloverotuksen lasku.

Tämä budjettiesitys tuo valitettavasti monia lisäveroja ja maksuja niin lapsiperheille, palkansaajille kuin eläkeläisillekin. Ensimmäisen kerran ei minun muistini mukaan tehdä indeksikorotuksia mm. eläkkeisiin, mikä esimerkiksi eläkkeensaajille tulisi olemaan todella vaikea ja periaatteellinen asia. Onneksi toimenpide on väliaikainen ja onneksi ei kansaneläkkeen pohjaosaa leikattu, mikä uhka oli myös olemassa. Eläkeläisille indeksien poiston lisäksi uutena esitetty 1 prosentin kansaneläkemaksun korotus koskee etupäässä keski- ja suurempituloisia, mutta indeksikorotuksen poisto koskee kaikkia eläkeläisiä.

Tietenkin palkansaajillekin on tulossa uusia maksuja, eivätkä palkatkaan ole nousseet, pikemmin päinvastoin. Nyt onkin erittäin tarkkaan selvitettävä, kuinka budjettiesitys kohtelee eri ryhmiä, ovatko leikkaukset tasapuolisia ja oikeudenmukaisia. Ainoastaan silloin ihmiset mahdollisesti voivat hyväksyä nämä leikkaukset, jos ne edes on tasapuolisesti tehty.

Budjettiesityksessä on eräs kohta, jonka itse koen olevan erittäin epäoikeudenmukainen ja kohtelevan eri terveydenhuollon sektoreita ja ennen kaikkea ihmisiä asuinpaikasta riippuen erittäin epätasa-arvoisesti. Budjettiesityksessä nimittäin todetaan, että järjestelmällisen hammashuollon ulottamisesta koko aikuisväestöön 1.1.1994 lukien luovutaan eli aiotaan todellakin kumota aikuisten hammashuoltouudistusta koskeva laki, jota tähän asti on vain säästösyistä siirretty. Ymmärrän jotenkin, että tässä taloudellisessa tilanteessa lakia on siirretty, vaikka se tuli korvauksena 1,3 miljardin markan arvoisen sairauskuluvähennyksen poistamisesta. Tämän poiston veroastetta nostavaksi vaikutukseksi todettiin 0,3 prosenttia jo sairauskuluvähennyksen korvaamista tutkineessa toimikunnassa, jossa olin jäsenenä.

Nyt vasta ihmiset ovat oikein alkaneet tajuta, mitä menettivät, kun sairauskuluvähennys on poistettu eikä juuri mitään ole tullut tilalle. Toki tyytyväinen saa olla, että edes rintamaveteraanit pääsivät hammashuoltouudistuksen piiriin ja vielä paljon paremmin ehdoin kuin esimerkiksi nuoret aikuiset. Mutta muu vanhusväestö ja yli 36-vuotiaat aikuiset ovat todella epätasa-arvoi-

sessa asemassa jatkuvasti, jos laki kumotaan. Ne, jotka pääsevät pienissä kunnissa terveyskeskushammashoitoon, saavat yhteiskunnan tukea. Taas suuremmilla paikkakunnilla asuvat, jotka joutuvat turvautumaan pelkästään yksityishammaslääkärin hoitoon, eivät saa sairausvakuutuksesta mitään tukea eivätkä enää myöskään verotukea sairauskuluvähennyksen poistuttua. Niin sitä sitten liimataan myrkkyliimalla irronneita hampaita, niin kuin Aamutelevisiossa työtön pariskunta kertoi.

Missään muussa Euroopan maassa ei ole vastaavaa epätasa-arvoista tilannetta hammashuollossa. Päättäjät eivät vieläkään tajua Suomessa, kuinka suuren riskitekijän hoitamattomat hampaat muodostavat koko terveydelle ja kuinka kalliiksi tämä tulee koko yhteiskunnalle. Yksilölle terveyden arvoa ei voida rahalla koskaan mitatakaan. Useat tutkimukset osoittavat, että hoitamattomista suun tulehduksista on selvä yhteys niin sydän- kuin aivoinfarkteihin. Ne muodostavat sepelvaltimopotilailla saman suuruisen riskitekijän kuin tupakointi. Jos kaikki aikuiset olisivat järjestelmällisessä hammashoidossa, olisi mahdollista myös ajoissa todeta vuosittain yli 400 esiintyvää suusyöpätapausta. Näin ollen minun on aivan mahdotonta hyväksyä sellaista esitystä aikuisten hammashuoltouudistuksen kumoamisesta, joka ei sisällä mitään suunnitelmaa, kuinka edes asteittain tästä voidaan edetä.

Hammashuollon osuus koko avoterveydenhuollon kokonaismenoista on tuoreen sairaanhoitovakuutustoimikunnan mietinnön mukaan laskenut vuoden 1975 6,2 prosentista 5,7 prosenttiin vuonna 1991. Tämä kustannuslasku on tapahtunut siitä huolimatta, että nuorten aikuisten hammashuoltouudistus on ollut voimassa vuodesta 1986 alkaen. Tämä osaltaan osoittaa, että nimenomaan järjestelmällinen hammashuolto ei tule yhteiskunnalle kalliiksi, päinvastoin siitä tulee kaikenlaista säästöä. Siksi on järjetöntä kumota hammashuoltouudistus, korkeintaan voi siirtää sitä ja harkita tilanne uudelleen vuoden kuluttua. Aivan samoin voitaisiin tehdä pienyrittäjien lomalainkin osalta.

On budjettiesityksessä toki myönteisiäkin asioita, mm. opintososiaaliset uudistukset. Myönteistä on myös, että budjettiesityksessä todetaan ympäristöpolitiikan osalta, että ympäristövaikutusten arviointi sisällytetään viranomaisten tärkeimpiin toimintaohjelmiin ja suunnitelmiin. Viimeksi mainittuun haluan, arvoisa puhemies, lopuksi tarkemmin puuttua.

Yhteiskuntamme on onneksi muuttunut niin, että ihmiset vaativat yhä enemmän eri hankkeiden ympäristövaikutusten arvioimista. Pelkkä arviointi ei kuitenkaan riitä, vaan ympäristövaikutusten huomioon ottaminen jo suunnittelussa maksaa usein myös selvää rahaa. Tällä hetkellä toteutetaan ympäri Suomea esimerkiksi työllisyystöinä liian monia sellaisia hankkeita, jotka ovat saaneet ajat sitten vesioikeuden tai vastaavan luvan ja joita ei nykyisen tietämyksen mukaan pitäisi lainkaan sellaisenaan toteuttaa. Esimerkkeinä omasta läänistäni Kymen läänistä voin mainita mm. ajankohtaisen, kymmenen vuotta vanhan suunnitelman pohjalta toteutumassa olevan Härskiänsaaren pengertien ja Urpilanjoen pari vuotta sitten jo toteutuneen perkauksen 20 vuotta vanhojen kylläkin laillisten suunnitelmien pohjalta. Onpa Kymen ympäristö- ja vesipiirissä odottamassa peräti vuonna 1948, siis lähes 50 vuotta sitten, hyväksytty, edelleen täysin laillinen kuivatussuunnitelma, jota sentään yritettäneen vastustaa toteutettavaksi.

Muun muassa Urpilanjoen perkaussuunnitelman vanhentuneisuutta osoittaa se, ettei maanomistajille annettua velvoitetta suojakaistan jättämisestä vesistön varrelle rajoittuville peltomaille toteutettu, mikä tuli ilmi tänä kesänä suoritetussa tarkastuksessa. Nyt maanomistajat vaativat suojakaistan toteuttamisesta korvausta 90 000 markkaa hehtaarilta, vaikka he saivat valtion varoista toteutetusta kuivatuksesta uutta peltoa. Ympäristönsuojeluosuutena suojakaistat olisi alun alkaen pitänyt pidättää maanomistajan saamasta lisämaasta.

Tapaus Härskiänsaaren pengertiehanke Ruokolahdella on sinänsä pieni asia, mutta erinomainen esimerkki siitä, kuinka jo hylätyt pölyttyneet suunnitelmat toteutuvat kiireellisinä yllättäen saatujen työllisyysvarojen avulla. Yva-vaikutukset ovat tässä tapauksessa jääneet tutkimatta, koska kukaan ei uskonut sellaisen luonnonvastaisen vesistöhankkeen toteuttamiseen nykyaikana. Muun muassa ympäristön kannalta monin verroin haitattomampi siltavaihtoehto jätettiin toteuttamiskiireen vuoksi tutkimatta, vaikka vuonna 1983 Maa- ja Vesirakennus Oy arvioi sen lähes yhtä taloudelliseksi tievaihtoehdoksi. Työllistämisen ja laman torjunnan nimissä on näin ryhdytty toteuttamaan suunnitelmia, jotka tuhoavat lyhytnäköisen hyödyn vuoksi luonnon ikuisiksi ajoiksi. Tulen vaatimaan asianosaisilta ministereiltä selvitystä tapahtumassa olevasta ympäristörikoksesta. Tiedän kyl-

lä jo nyt, että työministeriö olisi antanut ja edelleen antaisi samat rahat mihin muuhun tiehankkeeseen tahansa Ruokolahdella, jos näin haluttaisiin.

On pelättävissä, että vastaavanlainen tapahtumasarja on alkamassa Kymen läänissä myös Klamilan kalasataman osalta. Tämän rakentamiseen on budjettiesityksessä varattu määräraha, joka perustuu, kuten merenkulkulaitos itsekin myöntää, eräisiin aloitteisiin. Itse olen muun muassa tehnyt asiasta pari vuotta sitten raha-asia-aloitteen. Virolahden kunta on pitänyt Klamilan kalasataman rakentamista tärkeänä, ja varmasti hanke oikein toteutettuna parantaisi työllisyyttä ja alueen vetovoimaa. Siksi toki edelleen olen hankkeen takana, mutta edellytän, että se toteutetaan siten, ettei luonnonarvoiltaan ja kulttuuriarvoiltaan kaunis Klamilanlahti pilaantuisi. Tätä toivovat myös Klamilan kyläläiset.

Merenkulkulaitoksella ei ole ollut tähän asti velvoitetta ottaa suunnittelussaan huomioon maisemallisia ja luonnonkauneuteen perustuvia arvoja, vaan heidän suunnittelunsa on perustunut tähän asti mahdollisimman suureen taloudellisuuteen, mikä on vietävissä läpi vesilain perusteella. Näiden suunnittelulähtökohtien muuttamiseksi tulevaisuudessa täytyisikin tässä Klamilan kalasataman esimerkkitapauksessa saada välttämättä jonkin verran lisärahoitusta mainittujen ympäristöarvojen säilyttämisen vuoksi.

Juuri käydyissä neuvotteluissa satamasuunnittelija on myöntänyt, että Klamilaankin olisi mahdollista suunnitella sellainen satama, joka istuisi luontoon niin, ettei sitä edes mereltä huomaisi. Sellaista suunnitelmaa ei kuitenkaan ole tähän mennessä pyydetty. Klamilan tapauksessa se aloittaisi koko vesioikeusprosessin uudestaan. Siksi tässä tapauksessa on pakko tyytyä kompromissiin, joka voitaisiin viedä läpi suunnitellussa aikataulussa, ja maksaa se erotus, millä ympäristövaikutukset voidaan jossain määrin eliminoida. Lopputulos tässä tapauksessa säilyttäisi nykyisen vesialueen kohtuullisen hyvin sinne kuulumattomista rakenteista, jotka upotettaisiin mantereeseen, ja kivilouheet käytettäisiin aallonmurtajien muotoilemiseen luonnonmukaiselta näyttäväksi niemenkärjeksi. Kaava- ja vesiviranomaiset ovat neuvotteluissa todenneet, että tämä muutos voitaisiin toteuttaa nykyisellä luvalla ilman kaavan muutosta.

Arvoisa puhemies! Olen puuttunut näihin käytännön esimerkkitapauksiin näin perusteellisesti, koska tiedän, että tänä laman aikana kaivetaan ympäri Suomea todellakin esiin pölyttyneitä ja aikoinaan syystä tai toisesta hylättyjä suunnitelmia, koska elvytystoimina on löydettävä kiireesti rakentamiskohteita.

Kuten hyvin tiedetään, uusien suunnitelmien oikeudellinen käsittely saattaa viedä vuosikausia. Näin ollen lainvoiman saanut suunnitelma, vaikka huonokin, pyritään nyt aloittamaan. Tällaiset suunnitelmat ovat usein ympäristövaikutustensa vuoksi tähän aikaan kelvottomia. Haluan tehdä kaikkeni, ettei Klamilan kalasatamasta tulisi tällaista muistomerkkiä, vaan hanke voitaisiin toteuttaa ympäristön olosuhteet huomioon ottavin parannuksin. Tähän hankkeeseen lisärahoitus voisi täysin perustein tulla työllisyysvaroista. Tämä esimerkkitapaus voisi tulevaisuudessa toimia myös suunnitteluohjeiden uusimisen perusteena.

Ed. V ä h ä k a n g a s : Arvoisa rouva puhemies! Käydyssä budjetin lähetekeskustelussa hallitus on itsekin todennut, että taloutemme alamäki on ollut ankarien koettelemusten aikaa jo pitkään. Sekin myönnetään, että liian monelta on mennyt työpaikka ja liian moni joutuu pelkäämään tulevaisuutensa puolesta. Ikävien tosiasioiden tunnustaminen ei kuitenkaan tässä tapauksessa ole viisauden alku. Se, joka on ottanut hallituksen lupaukset työllisyyden paranemisesta tosissaan, tulee kokemaan pettymyksiä. Tämä talousarvio ei ole elvyttävä. Tämä kirja ei anna toivoa paremmasta huomisesta. Työttömyys ei niillä toimenpiteillä, joita budjettikirjassa sanotaan, korjaannu, mutta lisärasitteita sälytetään jo ennestään vaikeuksissa kamppailevien niskoille. Sen kokevat lapsiperheet, yksinhuoltajat, työttömät ja eläkeläiset. Nuorten ikäluokkien suurta osaa uhkaa joutuminen yhteiskunnan ulkopuolelle vailla työtä ja uskoa tulevaisuuteen.

Kaiken tämän kun tiedämme, meidän tulisi kyetä ratkaisuihin, jotka avaisivat tien tai ainakin loisivat uskoa parempaan tulevaisuuteen. Käytännön teoista me emme kuitenkaan näytä pääsevän yhteisymmärrykseen. Uskon sen johtuvan siitä lukkiintuneesta tavasta, jolla me asioita käsittelemme. Hallituskin toivoo laajaa kansallista yhteisymmärrystä ja yhteistyötä ongelmien voittamiseksi ja suurtyöttömyyden nujertamiseksi, mutta samalla se ilmoittaa, että se voi tapahtua vain tavalla, jonka hallitus on hyväksi havainnut. Keskustelu opposition kanssa ei ole aitoa pyrkimystä mielipiteiden vaihtoon ja yhteisymmärryksen etsimiseen vaan pelkkä

muodollisuus. Mitään muutoksia talousarvioon ei sallita.

Kun hallitus on päättänyt joka tapauksessa pitää kiinni tekemistään päätöksistä, on turha puhua keskusteluista, joissa etsitään yhteistä ratkaisua. Meille on tullut tavaksi, että annetusta budjettiesityksestä ei saa poiketa piiruakaan. Jos tämä tapa pitää, on koko lähetekeskustelu aivan turhaa.

Eilen täällä aivan ministerin suulla ilmoitettiin joidenkin muutosten olevan tulossa. Ainakin lapsiperheiden taakkaa oltaisiin keventämässä nyt esitettyyn verrattuna. Hyvä on, jos näin tapahtuu, mutta sitä on syytä epäillä. Oma käsitykseni on, ettei hallituksen arvovalta vähenisi, vaikka se pyrkisi ottamaan vakavasti huomioon myös opposition esityksiä, pikemminkin päinvastoin.

Sitten parista yksityiskohdasta. Säästöt ovat tämän päivän iskusana. Säästöjen avulla hallitus pyrkii tätäkin talousarviota tasapainottamaan. Säästöt ovat varmasti tarpeen ja jopa välttämättömiä, mutta niiden ajoittaminen hallituksen talouspolitiikassa yleensä ja niiden kohdentuminen budjettikirjassa on epäoikeudenmukaista. Samaan aikaan, kun pienituloisten toimeentuloa kiristetään niin, että yhä useampi joutuu paikkaamaan sitä kunnan toimeentuloluukulla, annetaan monille hyvätuloisille etuuksia, joille ei löydy mitään järjellistä perustetta. Muutama esimerkki.

Miksi hyvää eläkettä nauttiva voi samanaikaisesti olla meillä kokopäiväisessä ansiotyössä? Miksi tässä maassa ei saada aikaan eläkekattoa? Miksi maksetaan kymmenientuhansien markkojen eläkkeitä niille, jotka ovat kyenneet säästämään korkeasta palkastaan jo työvuosinaan, kun taas kovaa työtä tehneet saavat tyytyä usein pelkkään kansaneläkkeeseen? Miksi maatalouden piirissä nekin, jotka viljellessään ovat hyvätuloisia, pääsevät tukiaisten piiriin?

Voidaan sanoa, että näissä esimerkeissä on kysymys marginaalisista tapauksista ja ettei niihin puuttumalla saada aikaan merkittäviä säästöjä. Itse olen kuitenkin eri mieltä. Säästöjä syntyy, kun kaikki tällaiset epäoikeudenmukaisuudet ruoditaan ja säästöjen ohella syntyy oikeudenmukaisuutta ja luottamusta päättäjien moraaliin.

Lopuksi kysymys keskustapuolueelle. Ed. Ala-Nissilä voi tähän varmaan vastata. Ryhmäpuheenvuorossanne totesitte, että talousarvioesityksen tärkein sosiaalipoliittinen ratkaisu on, että perusturvan vähimmäisetuuksien taso turvataan niihin kohdistuvista paineista huolimatta. Kysymys kuuluu: Mikä on se perusturvan taso, jonka te takaatte kaikille ja johon ei saa puuttua? Mikä on se markkamäärä, joka mielestänne takaa mahdollisuuden ihmisarvoiseen elämään?

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Esillä olevaa budjettia on jälleen ruoditty eri puheenvuoroissa aika monipuolisesti. Pääministeri Esko Ahohan nimitti budjetin esittelyssä esillä olevaa talousarviota kestävän elvytyksen budjetiksi, talousarvioksi. Mielestäni tähän voi yhtyä, sillä meillä on nyt välttämätöntä taloudessamme vientivetoinen kasvustrategia, paljon puhuttu korkoelvytys, järkevät ja oikeudenmukaiset säästöt hälyttävän velkaantumiskehityksen taittamiseksi sekä tuotannollisten investointien liikkeelle sysääminen.

Mielestäni keskustelussa yleensäkin on aika merkillistä se, että sanotaan, että leikkaukset ja säästöt romuttavat suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan perustan, sillä asiahan on juuri ja täsmälleen päinvastoin. Ellei Suomessa onnistuta velkaantumiskehitystä taittamaan, korot ja lainanhoitomenot syövät meillä talouden pohjan ja romuttavat vääjäämättä hyvinvointiyhteiskunnan perustaa.

Talousarviohan meillä ei tietenkään riitä yksin talouttamme tervehdyttämään ja saamaan nousu-uralle, vaan välttämättä tarvitaan myös työmarkkinoilla tähän tilanteeseen sopivaa joustavuutta ja ennen kaikkea myös solidaarisuutta työtä vailla olevien ihmisten hyväksi. Mutta jos me saamme aikaan järkeviä ratkaisuja työmarkkinoilla, rahapolitiikkamme onnistuu ja velkaantumiskehityksen taittamiseen sitoudutaan, niin meillä voitaisiin kansainvälisestä kehityksestä riippuen mahdollisesti toteuttaa vielä veropoliittisia ratkaisuja. Tällä tarkoitan sitä, että jos kansantaloudessa löytyy yhteistä raamia nyt riittävästi, on hallituksen neuvotteluissa työmarkkinoiden kanssa mahdollista sopia ja pitääkin sopia tietystä aika pienestä eräänlaisesta pakkaskäynnistyksestä taloudessa veropoliittisin elvytystoimin.

Meillä edellisen hallituksen aikaan, sosialidemokraattisten valtiovarainministereiden aikana finanssipolitiikkaa tehtiin aika paljon irrallaan kansantaloutemme tilasta. Talouden kohtalokasta ylikuumenemista ei osattu hillitä, vaan sitä nimenomaan pahennettiin löysällä finanssipolitiikalla sekä väärin ajoitetulla ja väärin painotetulla verouudistuksella. Tässä mielessä puheen-

johtaja Lipposen puheenvuoro mielestäni 10 miljardin menonlisäyksineen oli pettymys. Varmasti menonlisäysten rahoitus ainakin osittain rakentuu velkarahalle. Se puheenvuoro oli ristiriitainen tässä suhteessa, se oli myös vanhakantainen maatalouden syyllistämisen osalta ja poikkesi myös puheenjohtaja Lipposen aikaisemmista kannanotoista. Puheenjohtaja Lipposen kesäisistä kannanotoista sai sen käsityksen, että SDP sitoutuisi välttämättömään velkaantumisen taittamisohjelmaan.

Nyt täytyykin kysyä, onko todella SDP:n eduskuntaryhmä niin pahan populismin vallassa, että puoluetta ja ryhmää ei voi johtaa eikä mitään keväisestä pankkitukisekoilusta ole opittu. Tilannehan on niin, että me emme Suomessa pääse velkoja pakoon eikä sen takia niin suuren puolueen kuin SDP:nkään pitäisi rakentaa politiikkaansa kestämättömälle pohjalle. Silloin vaalivoitosta tulee jonkin näköinen poliittinen puhallus, joka hyvin äkkiä häviää. Tänäänkin meillä olisi aivan välttämätöntä rakentaa talouspolitiikka todellisen valtiontalouden tilanteen varaan. Holkerin hallituksen aikana tehtiin se virhe, että finanssipolitiikkaa harjoitettiin aivan väärin verrattuna todelliseen tilanteeseen. Nyt sitä virhettä ei pitäisi SDP:nkään enää olla puolustamassa ja ajamassa nykyisessä velkatilanteessa.

Arvoisa puhemies! Toinen asia, jota haluaisin kommentoida, on korkoelvytys, jota on keskustelussa vähätelty. Meillähän viime vuonnakin nimenomaan suosittiin tallettajia ja passiivista rahaa yhteiskunnassa. Onhan tosiasia, että korkojen lasku auttaa nimenomaan velkaantuneiden asemaa, velkaantuneiden nuorten, lapsiperheiden, yrittäjien ja viljelijöiden asemaa todella tuntuvasti, ja tämä on tärkeä asia. Korkojen lasku totta kai helpottaa esimerkiksi pankkikriisin hoitoa ja ennen kaikkea alentaa merkittävästi investointikynnystä tuotannollisille investoinneille. Mutta meidän täytyy muistaa, että korkojen lasku edellyttää muulta talouspolitiikalta jatkuvasti uskottavuutta ja velkaantumisen saamista hallintaan. Toivottavasti eurooppalainen korkokehitys nyt helpottaa ja auttaa meitä painamaan markkinakorkoa edelleen alkamaan vitosella, mikä olisi siis välttämätöntä.

Veropoliittista keskustelua on myös käyty. Arvonlisäveroa on kritisoitu varsin voimakkaasti. Tällä vaalikaudella meillä tehdään kolme suurta verouudistusta: kiinteistöverouudistus, pääoma- ja yhteisöverouudistus sekä arvonlisäverouudistus. Voidaan sanoa, että tämä on todella paljon, ehkä liikaakin yhdellä vaalikaudella. Minä olin tilaisuudessa tutustua USA:n veropolitiikkaan. Voi todeta, että siellä ei todella juuri mitään veropolitiikassa tällä hetkellä aikaansaada vaan uudistukset kaatuvat viimeistään senaatissa ja huolimatta USA:n triljooniin nousevasta budjettialijäämästä veropolitiikka on siellä paikallaan.

Arvonlisäverouudistuksen me tarvitsemme Suomessa. Kun viimeiset selvitykset on tehty eli on tehty kuntaratkaisu ja eräitä muita pehmennyksiä, se osoittaa, että ensimmäisenä vuonna uudistus lisäisi työttömyyttä 3 000 henkilöllä. Sen jälkeen kaikkina vuosina se parantaisi Suomessa työllisyyttä. Mitä kauemmaksi arvonlisäverouudistus lykätään, sitä kauemmaksi myös sen myönteiset vaikutukset siirtyvät. Uskon näin, että kun arvonlisäverouudistus suosii vientiteollisuutta, tuontia korvaavaa teollisuutta, kauppaa ja teollisuutta, se myös tuo meille kilpailukykyä ja veropolitiikan kautta vahvistaa Suomen markkaa ja sitä kautta helpottaa kotimarkkinasektoria.

Suomalainen pankkijärjestelmä on kriisissä, ja oleellisin asia olisi se, että on palautettava luottamus ja terve yritteliäisyys pankkisektorille sen kaikilla tasoilla. Koko ajan lähtökohtana on oltava, että pankkien on itse laitettava omat asiansa, oma sisäinen valvontansa kuntoon. Totta kai kriisissä kuitenkin tarvitaan myös yhteiskunnan toimia. Tämä ei voi tapahtua paljain käsin, vaan siihen tarvitaan välineitä. On todella valitettavaa, että pankkilainsäädäntö, sen kiireellisyys viime keväänä kaadettiin. Nyt me tarvitsemme välttämättä vielä lainsäädäntötoimia tässä suhteessa.

Haluan myös korostaa, että veronmaksajien maksaman pankkituen minimoimiseksi ja rahoitustoiminnan terveen kilpailun säilyttämiseksi tarvitaan myös välttämättä pankkisektorilla, ottamalla huomioon myös ylikapasiteetti, rakennekehitystä. Totesin, että pankkien on itse laitettava oma valvontansa kuntoon, mutta välttämättä meillä tarvitaan myös rahoitustarkastuksen ja erityistilintarkastuksen tehostamista. Nythän STS-Pankin osalta, joka on meillä ollut kaikkein huonoiten hoidettu pankki, erityistilintarkastus on johtamassa oikeustoimiin ja se onkin välttämätöntä menneen holtittoman asioiden hoidon johdosta.

Lyhyesti haluan myös puuttua EY-neuvottelutavoitteisiin. Ensinnäkin haluan valittaa sitä, että puheenjohtaja Lipponen on vaikeuttanut Suomen EY-neuvottelutavoitteiden saavutta-

mista vaatimalla alaspäin meidän neuvottelutavoitteitamme. Se on lyhytnäköistä toimintaa. Kun me tiedämme, että 80 prosenttia EY:n budjetista on maatalous- ja aluepolitiikkaa, totta kai Suomen pitäisi niistä oma kohtuullinen osuutensa saada.

Neuvottelutavoitteissa on välttämätöntä turvata riittävä perustuki maatalouden osalta koko maahan. Tavoitteiden mielestäni pitäisi olla sellaiset, että maataloustuotannon erityisesti tulee menestyä niillä alueilla, joilla sillä on parhaat edellytykset vastata eurooppalaiseen kilpailuun, jotta maatalous voisi toimia kannattavalla tavalla näillä alueilla, ja tämä edellyttää nimenomaan Etelä-Suomeen riittävää perustukea.

Arvoisa puhemies! Aivan viimeiseksi asiaksi olisin puuttunut korkeakoulupolitiikkaan. Siinähän on tehty korkeakoulupaketti, joka sinällään on meillä tarpeen, mutta sen erääseen yksityiskohtaan on syytä puuttua. Tässä korkeakoulupaketissa tapahtui aivan selvä, tarpeeton virhe, kun Turun yliopiston hammaslääketieteellinen yksikkö esitetään lakkautettavaksi. Tähän päätökseen kuitenkin tuli lausuma, jolla turvataan menestyksellinen tutkimustoiminta toivottavasti Turun yliopistossa. Kuitenkin on niin, että tutkimustoiminnan turvaaminen edellyttää välttämättä myös koulutustoiminnan ylläpitämistä. Meillähän nyt hammaslääketieteen aloituspaikat voidaan aivan hyvin jakaa kolmeen yliopistoon: Turun, Oulun ja Helsingin kesken. Mielestäni eduskunnassa valtiovarainvaliokunnassa pitäisikin tehdä tätä koskeva tahdonilmaisu. Erityisesti tietysti täytyy korostaa Turun yliopiston hammaslääketieteen tutkimustoiminnan kansantaloudellisia merkityksiä erityisesti ksylitolin osalta, röntgenlaitteiden viennin osalta ja myös biolasituotannon osalta. Täällä on kansanedustajille jaettu tänään informaatio tältä osin, ja tähän kannattaa todella tutustua, jotta voidaan tämä selkeä virhe korjata.

Ed. Vähäkangas puhui perusturvasta ja tiedusteli, mikä on se perusturvan taso, mikä Suomessa voidaan ja täytyy turvata. Palaan vielä puheeni alkuosaan, jossa totesin, että Suomessa on välttämätöntä saada velkaantumiskehitys taitettua. Se on on pitkällä aikavälillä ainoa kestävä tie turvata sosiaalinen suojaverkko, perusturva, Suomessa. Näin on tähän saakka näinä vaikeina vuosina onnistuttu myös eläkeläisten osalta vielä jollain tavalla tekemään, ja tämä on keskeinen tehtävä ja asia edelleenkin. Markkamääristä meidän ei kannata puhua vaan siitä, että voisimme hoitaa Suomen kansantaloutta sillä tavalla, että sitä kautta luodaan edellytykset estää suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan perustan romahtaminen, ja mielestäni tämä talousarvio osaltaan, kun sen tueksi saadaan järkevät ratkaisut työmarkkinoilla ja yhteinen ponnistus, nimenomaan on turvaamassa hyvinvointiyhteiskuntamme perustan säilymistä.

Sosiaali- ja terveysministeri H u u h t a n e n: Arvoisa puhemies! Tämä lähetekeskustelu on ollut hyvin paljon talouspolitiikkaan painottuvaa, mikä ehkä hyvin sopii tähän aikaan ja tähän tilanteeseen, mutta näen, että myös sosiaali- ja terveysministeriön pääluokka on syytä käydä läpi, koska sekin sopii erinomaisen hyvin tähän aikaan.

Ensinnäkin totean, että sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan osuus on noin 51,2 miljardia markkaa eli 27,1 prosenttia vuoden 94 talousarvion loppusummasta. Tämä on ollut suuri palapeli.

Olen tähän esittelypuheenvuoroon ottanut oikeastaan vain neljä erillistä aluetta: työttömyysturvan sen vuoksi, että työttömyyden yhteiskunnalle aiheuttama rasitus on kiistaton, toiseksi täälläkin jo paljon käsiteltyä perhepolitiikkaa, kolmanneksi sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet ja vielä sairausvakuutusosuuden.

Ensinnäkin työttömyysturvasta. Totean heti alkuun, että työttömyysturvaa ja sen rahoitusta uudistetaan hyvin pitkälti hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen toukokuun sopimuksen mukaisesti, voi sanoa, että erittäin pitkälle, melkein pilkkua ja pistettä myöten erityisesti edunsaajien kannalta.

Työttömyysturvan tavoitteena on kohtuullisen toimeentulon takaaminen kaikille työttömille. Tavoitteena on myös kehittää eri etuuksien yhteensopivuutta siten, ettei etuuksien taso tai rahoitus tarkoituksen vastaisesti ohjaa ihmisiä järjestelmästä toiseen.

Ensi vuoden työttömyysasteeksi arvioidaan budjettiesityksessä 19 prosenttia. Peruspäivärahaa arvioidaan maksettavan 366 000 henkilölle keskimäärin 102 markan suuruisena keskimäärin 130 päivän ajan ja ansioon suhteutettua päivärahaa 590 000 henkilölle keskimäärin 213 markkaa päivältä ja tämä keskimäärin 110 päivältä kestoltaan. Työttömyysturvaan käytetään ensi vuonna budjettiesityksen mukaan valtion varoja 13 miljardia markkaa.

Ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahan rahoitusosuudet muuttuvat. Valtion osuus kasvaa 62,5 prosenttiin, kun se nykyisin on 47,5

prosenttia. Työnantajien osuus alenee 32 prosenttiin ollessaan nykyisin 47 prosenttia. Vakuutetun osuus säilyy ennallaan 5,5 prosenttina.

Kuitenkin kaikkien työntekijöiden rahoitusosuutta työttömyysturvaan korotetaan nostamalla palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua 0,20 prosentista 1,87 prosenttiin palkasta, ja haluan tässäkin yhteydessä huomauttaa, että tämä on ns. toukokuun sopimuksen mukainen korotus. Osalla maksutuotosta katetaan edellä mainittua valtion rahoitusosuuden korotusta. Valtionosuutenahan työttömyyskassoille maksetaan lähes 8 miljardia markkaa.

Työnantajan työttömyysvakuutusmaksu porrastetaan riippuen palkkasummasta. Työttömyysvakuutusmaksu on 3 prosenttia palkkasumman ensimmäisen miljoonan osalta ja sen ylittävältä osalta 6,3 prosenttia. Lisäksi valtion liikelaitokset saatetaan työnantajan työttömyysvakuutusmaksun piiriin. Työttömyysvakuutusmaksuilla katetaan mm. ansioturvan menoista se osa, jota valtio ja vakuutetut eivät rahoita.

Työttömyysturvan rakennetta uudistetaan ensi vuoden alusta. Vastedes päivärahan saamiseksi edellytetään kuuden kuukauden työssäoloa viimeisen kahden vuoden aikana. Jo päivärahaa saavien osalta käytetään ylimenokauden suojasäännöstä. Työssäoloehdon täyttävä voi saada peruspäivärahaa tai ansiopäivärahaa. Peruspäiväraha maksetaan ilman tarveharkintaa, mikä on myös eduskunnassa usein lausuttu toivomus. Kumpaakin päivärahaa maksetaan enintään 500 päivän ajalla.

Ensimmäistä kertaa työmarkkinoille tuleville ja henkilöille, jotka ovat saaneet ansiopäivärahaa enimmäismäärän 500 päivää, maksetaan päivärahan sijasta ns. työmarkkinatukea. Työmarkkinatuki poikkeaa työttömyyspäivärahasta siinä, että työn, koulutuksen, ammatinvalinnanohjauksen ja kuntoutustoimenpiteiden vastaanottovelvollisuus on selkeästi laajempi. Työvoimatoimisto voi mm. osoittaa työmarkkinatuen saajan työharjoitteluun ilman työsopimussuhdetta.

Ensimmäistä kertaa työmarkkinoille tuleville työmarkkinatuki on tarveharkintainen etuus. Täysimääräinen työmarkkinatuki on 116 markkaa päivältä ja sitä maksetaan enintään 300 päivältä. Vanhempien luona asuville nuorille tuen määrä on 60 prosenttia. Näitä kyseisiä työmarkkinatuen saajia arvioidaan olevan ensi syksynä ehkä sadantuhannen luokkaa. Yli 55 vuotta täyttäneiden oikeudessa päivärahaan ei tapahdu muutoksia.

Edelleen työttömyysturvalakia muutetaan niin, että osa-aikatyössä, satunnaisissa töissä ja sivutöissä yhtenäistetään palkan ja työttömyyspäivärahan yhteensovitusta. Työnantajan ja vakuutetun omavastuuta lisätään lomautuksissa.

Yrittäjien oikeutta työttömyyspäivärahaan parannetaan siten, että ensi vuoden alusta lukien yrittäjä voi liittyä työttömyyskassan jäseneksi. Yrittäjien päivärahan saamisen ja maksujen ehdot poikkeavat kuitenkin palkansaajien vastaavista.

Sitten muutama sana perhepolitiikasta. Niin kuin täällä oikeastaan hyvinkin useassa puheenvuorossa on tullut esille, lapsiperheiden taloudellinen tukijärjestelmä muuttuu ensi vuoden alusta. Perhepoliittiset verovähennykset poistuvat. Samalla lapsilisiä korotetaan niin, että suurimmat korotukset suuntautuvat monilapsisille perheille. Korotukset ovat 180—400 markan luokkaa kuukaudessa lasta kohden. Uudet lapsilisät ensi vuoden alusta ovat ensimmäisestä lapsesta 546 markkaa kuukaudessa, toisesta 663 markkaa, kolmannesta 912 markkaa, neljännestä 1 045 markkaa ja viidennestä ja sitä useammasta lapsesta 1 242 markkaa kuukaudessa. Haluan vielä korostaa, että lapsilisät ovat perheille verottomia tukia. Yksinhuoltajille maksetaan lapsilisä 160 markalla korotettuna jokaisesta lapsesta.

Uudistuksen yhteydessä myös 16 vuotta täyttäneet lapset tulevat lapsilisän porrastuksen piiriin. Nykyisin perheen vanhimman lapsen täyttäessä 16 vuotta myös perheen seuraava lapsi alkaa saada ensimmäisen lapsen lapsilisää, sitä seuraava toisen jne. Alle kolmivuotiaille maksetusta korotetusta lapsilisästä eli ns. vaippalisästä luovutaan. Kaiken tämän arvioidaan maksavan ensi vuonna noin 8,5 miljardia markkaa.

Tämän perhepaketin jo ollessa eduskunnassa totean, että uudistuksen yhteyteen on esitetty yleisen asumistuen lisäystä 370 miljoonan markan verran, joka kohdistuu pienituloisimmille lapsiperheille. Perhetuen uudistamiseen liittyy myös esitys, että lasta kotona hoitavan vanhemman vanhempainrahan vähimmäismäärä on vähintään kotihoidon tuen perusosan tasolla.

Poistettavat verovähennykset ovat lapsivähennys ja yksinhuoltajavähennys kunnallisverotuksessa, lapsenhoitovähennys valtionverotuksessa ja elatusvelvollisuusvähennys valtionverosta. Verovähennysten poistamisesta kunnille ja seurakunnille tuleva tulojen kasvu ohjataan valtiolle. Tämä toteutetaan mm. kuntien osalta valtionosuusjärjestelmän kautta ja seurakuntien

osalta työnantajan sairausvakuutusmaksun korotuksena.

Sitten sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksista. Kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia vähennetään runsaalla 3,7 miljardilla markalla. On kuitenkin todettava, että vähennys johtuu palvelumaksuihin ja henkilöstömenoihin liittyvistä säästövelvoitteista sekä indeksikorotuksen jäädyttämisestä ja perhetukiuudistuksesta johtuvan kuntien verotulojen lisäyksen huomioon ottamisesta. Tässä oikeastaan ns. nettosäästöä ovat henkilöstömenoihin liittyvät säästövelvoitteet. Tämä on ilmeisesti jonkin verran aiheuttanut sekaannusta tässä keskustelussa. Leikkaus toteutetaan vähentämällä kuntakohtaisia valtionosuuksien markkamääriä. Vähennys tehdään kuntien asukasluvun ja veroäyrimäärän perusteella ja leikkaus toteutetaan yksivuotisella poikkeuslailla.

Hyvin painokkaasti haluan sanoa oman pääluokkani kannalta, että kuntien velvollisuus huolehtia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä säilyy ennallaan. Tätä erityisvaltionosuuden leikkausta ei pidä ymmärtää samassa suhteessa tapahtuvaksi toimintojen osalta kuin mitä leikkaus on. (Ed. O. Ojala: Siinäpä meillä yhtälö!) Tämä poikkeuksellinen järjestely johtuu opetusministeriön valtionosuusjärjestelmään liittyvistä ongelmista, jotka tuli tasoittaa STM:n ja SM:n valtionosuuksien kautta niin, että kuntien keskinäinen oikeudenmukainen jako toteutui.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kuljetusjärjestelmiä koordinoidaan siten, että kuljetuksissa saadaan aikaan 5 prosentin kustannussäästö, josta valtionosuus on 13 miljoonaa markkaa.

Ihan viimeiseksi sairausvakuutuksesta. Kotonaan lasta hoitavien äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan vähimmäismäärä nousee ensi vuoden alusta lapsen kotihoidon tuen perusosan suuruiseksi. Tämä lisää valtion menoja 25 miljoonaa markkaa ja on tietysti edunsaajan etua kokonaan.

Aikuisten järjestelmällisen hammashuollon laajentamisesta luovutaan. (Ed. Stenius-Kaukonen: 450 miljoonaa miinusta!) Tämän vaikutus on, aivan oikein, niin kuin ed. Stenius-Kaukonen sanoi, 450 miljoonaa markkaa. Tämä ratkaisu liittyy pelkästään valtiontalouden tilaan. Olen edelleenkin sitä mieltä, että heti kun taloudellista liikkumavaraa valtion budjetissa on, järjestelmällisen hammashuollon sairausvakuutuksen korvausjärjestelmässä tulee lähteä liikkeelle. (Ed. Hämäläinen: Kyllä silloin ovat jo hampaat menneet!)

Selvä takapakki pääluokkani kannalta on lääkekorvausjärjestelmän tuleva säästö suuruudeltaan 150 miljoonaa markkaa, joka edellyttää järjestelyjä korvausprosenttien kohdalla. Sairaankuljetuksen kustannusten korvausjärjestelmä uudistetaan ensi vuoden alusta siten, että kaikki sairaankuljetusajoneuvoilla tapahtuvat avohoitopotilaiden kuljetukset kuuluvat jatkossa sairausvakuutuskorvauksen piiriin.

Arvoisa puhemies! Lopuksi pääluokan ongelmia ovat aivan selkeästi valtiontalouden kehno tila ja yleensä sosiaaliturvan rahoituksen ongelmat. Tämä on pakottanut etuuksien ja palveluiden tietynasteiseen leikkaukseen. Tämä on hankalaa erityisesti siksi, että meidän vastuumme pääluokan sisällä ovat lisääntyneet. Tämä on pakottanut ja pakottaa jatkossakin hakemaan rakenteellisia uudistuksia ja löytämään uutta kekseliäisyyttä. Ongelmien yksi keskeinen ratkaisu on työttömyyden vähentäminen, viisas talouspolitiikka ja hyvä työllisyyspolitiikka. Nämä molemmat ovat samalla tässä tilanteessa hyvää sosiaalipolitiikkaa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Huuhtanen, te koetitte täällä, aika vaisusti kyllä, perustella hallituksen säästöjä, joita tehdään siis perhetuesta, sairausvakuutuksesta, kuntien valtionosuuksista, indeksitarkistusten tekemättä jättämisestä jne., siis loputtomasti. Kyse ei ole enää kansalaisten mielestä ollenkaan säästöistä vaan kyse on suoranaisesta ryöstämisestä, niin kovin ja niin kirpeästi nämä kaikki heikennykset tavallisiin ihmisiin, usein pieni- ja keskituloisiin, iskevät.

Ministeri Huuhtanen, te myös totesitte, että 13 miljardin markan työttömyysturvamenot ovat suuri rasitus yhteiskunnalle. Tämä kuvaa mielestäni tämän hallituksen näkökantaa. Eikö, ministeri Huuhtanen, paremminkin ole niin, että tämä 13 miljardia on yhteiskunnan velka työttömille, kun työttömät nimenomaan odottavat yhteiskunnalta, että he saisivat tehdä työtä ja että he saisivat palkkaa tehdystä työstä eikä että he saisivat yhteiskunnalta almuja? Näin se on.

Täällä on tänään puhuttu lukemattomia kertoja elvytyksestä. Muun muassa ed. Ala-Nissilä puhui pääministeri Ahoa siteeraten kestävästä elvytyksestä. Toivoisin, että ministeri Huuhta-

nen, joka on lääkäri, pitäisi hallituksessa oppitunnin, mitä tarkoittaa elvytys. Hengetöntä ei kovin kauaa ole järkeä elvyttää. Jos verenkierto ei lähde liikkeelle, pitää antaa periksi. Mutta nyt on mahdollisuus vielä elvyttää, mutta ei todella tämän hallituksen opein eikä keinoin.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin tämän puheenvuoron ed. Ala-Nissilän puheenvuoron johdosta. Hän sanoi, että sosialidemokraattien budjettivastine on populistinen. Se ei pidä paikkaansa. Lukekaa tuo meidän budjettivastineemme aivan ajatuksen kanssa. Me teemme vastuullista oppositiopolitiikkaa, päinvastoin kuin viime kaudella silloiset kansanedustajat Aho ja Pekkarinen, jotka kurkku suorana huusivat, että ei ole opposition asia etsiä mistä tulot tulevat, se on hallituksen asia. Ed. Ala-Nissilä ei tosin silloin ollut täällä.

Ministeri Huuhtaselle sanoisin, että kuntien valtionosuuksien leikkaukset tietävät joka tapauksessa sitä, että palveluja leikataan kunnissa. Siitä ei pääse mihinkään. Palvelujen tuottaminen sosiaali- ja terveyspuolella on hyvin pitkälle ihmistyötä. Jos palkoista leikataan 10,5 prosenttia, niin se tietää sitä, että siellä lomautetaan ja leikataan. Sille ei mahda mitään siitä huolimatta, että ministeri kuinka toivoisi, että niitä ei leikata. Kysynkin, että kun leikkaukset joka tapauksessa toteutuvat, niin millä ministeri aikoo valvoa, että kansalaiset saavat lakisääteiset palvelut, koska jo nyt monet kuntien päätökset hipovat laillisuuden rajamaita. Se vaara on todellinen. Esimerkiksi tiedän, että eräässä kehitysvammalaitoksessa ovat kunnanisät käyneet katsomassa, että viedään kehitysvammaiset vanhainkotiin, koska se tulee halvemmaksi.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Huuhtanen selvitti mm. työttömyysturvan leikkauksia ja totesi, että niistä on työmarkkinajärjestöjen kanssa sovittu. Tämä kyllä pitää paikkansa hyvin pitkälle. Mutta tässä on se ongelma, johon olemme monta kertaa aiemminkin törmänneet. Työntekijäjärjestöjen, ammattijärjestöjen tehtävänä mielestäni on huolehtia omien jäsentensä eduista. Kun he tältä kannalta asioita katsovat, niin usein heiltä jäävät huomaamatta ne, jotka eivät ole järjestöjen jäseniä, erityisesti nuoret, koska he eivät vielä ole voineet päästä ammattiliittoihin. Nyt leikkaukset koskevat nimenomaan nuoria ja niitä, jotka ovat jo pudonneet ansiosidonnaisen päivärahan ulkopuolelle.

Tänään olen keskustellut erään ammattiliiton työntekijän kanssa, joka kertoi, että ketään, joka on lähestymässä 500 päivän rajaa, ei oteta työhön, vaikka asetuksessa ja jokaisessa ministeriön, nimenomaan työministeriön, ohjeessa sanotaan, että ensisijaisesti pitää työllistää näitä. Mutta kun ei, tarvitaan tarkempia ohjeita ja määräyksiä siitä, että juuri he, jotka eniten tarvitsevat apua, saisivat myös työtä. Kun tässä nimenomaan esitetään, että peruspäivärahaan tehdään 500 päivän raja plus 300 päivältä työmarkkinatukea, niin tämä johtaa siihen, että nuoret jäävät todella huonoon asemaan. Tämä merkitsee sitä, että nämä lait on perustuslainsäätämisjärjestyksessä säädettävä, samoin kuin indeksileikkaukset.

Olisi todella mielenkiintoista tietää, missä hengessä tänä syksynä hallituksen ja opposition väliset neuvottelut käydään. Pyritäänkö löytämään todella oikeudenmukaisia ratkaisuja yhdessä vai tulevatko tänäkin syksynä keskustelut olemaan sitä, että hallitus sanelee ehdot ja oppositiolle sanotaan: ota tai jätä?

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministerin esittelypuheenvuoro oli laaja ja täynnä numeroita ja lukuja, mutta yhtä siitä puuttui: ministerin arvio siitä, miten tämän budjetin kehyksissä loppujen lopuksi ensi vuodesta selvitään. Hän ei suostunut arvioimaan sitä, mitä valtionosuuksien leikkausten jälkeen tapahtuu, kun kunnissa romahtavat kaikki peruspalvelujen tukipilarit. Rohkeneeko ministeri teettää omassa ministeriössään selvityksen siitä, kuinka paljon terveydenhuollon kustannukset tulevat vuosien mittaan nousemaan siksi, että nyt laiminlyödään keskeinen hoito, hoiva ja lääkitys? Ja kuinka paljon yhteiskunnalle aiheutuu vaurioita kaikista sosiaalityön laiminlyönneistä? Sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijäjärjestöt ovat tänään julkistaneet tästä asiasta selvityksen. Toivoisin, että ministeri voisi vastata kertomuksiin niistä laiminlyönneistä, joita tällä hetkellä jo ihmisten hoitoa ja hoivaa kohtaa.

Ei auta se, että ministeri sanoo eduskunnassa, että kuntien pitää tehtävänsä hoitaa. Kyllä asia on kuntienkin kohdalla aivan samalla tavalla kuin vanhassa sananlaskussa sanotaan, että jos ei ole rahaa, niin ei ole rahaa, vaikka olisi kuinka rikkaan talon poika. Kuntien rahat ovat loppuneet. Jos ministeri nyt antaa ohjeeksi verojen korottamisen, niin se on pienituloisten ja lapsiperheiden todellinen nälkävyön kiristyksen oh-

jelma. Ministerin oma perhepoliittinen uudistus, jota hän uudistukseksi kutsuu, nimenomaan on jo ajanut lapsiperheet äärettömän tiukalle. Se perhepoliittinen uudistus merkitsi tulonsiirtoa lapsiperheiltä suoraan valtiovarainministerin kukkaroon.

Ed. N o r d m a n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minua ihmetyttää hallituksen esitys lapsikorotuksen poistamisesta sairauspäivärahan ja vanhempainrahan yhteydessä. Tästä kärsivät ensikädessä naiset ja erityisesti pienituloiset. Minusta tällainen ehdotus sopii huonosti ajatellen tasa-arvoa ja aikana, jolloin lapsiperheiden asema muutoinkin on vaikea ja sitä huononnetaan. Olisi mielenkiintoista kuulla ministerin perustelut.

Ed. V i l j a m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärsinkö mahdollisesti oikein, että ministeri Huuhtasen moraali on sellainen, että valtio voi ottaa kunnilta rahaa pois ja edellyttää silti, että kunnat hoitavat samat tehtävät vähemmällä rahalla, ja valtio voi itse mennä tämän rahanpuutteen taakse? Silloin minusta on varsin keskeneräisestä mallista kyse sosiaali- ja terveyspalvelujen valtakunnallisessa säätelyssä, jos tällä tavalla niitä käsitellään.

Olin iloinen kuitenkin, että löysin ministeri Huuhtasen puheenvuorosta tällaisen lauseen, että työttömyyden vähentäminen on keskeisintä. Se on keino pitää yllä sosiaali- ja terveyspalvelujen taso. Kun nyt työministeriö niinkin huonosti on hoitanut postinsa, niin työvoimavaltainen sosiaali- ja terveysalue olisi voinut tässä vähän skarpata ja laatia sentapaisen budjetin, jossa työllisyysnäkökulma olisi ollut selkeämmin esillä. Silloin se 30 miljardin työttömyysturvameno ei olisi ollut niin iso rahasäkki, vaan siitä ihan selvästi olisi voitu aktiivisempaan työllistämispolitiikkaan uhrata varoja.

Monet hyvät periaatteet, joita terveydenhuollossa on viime vuosina ollut, mm. rakenneuudistus, ovat turhaa sanahelinää, kun kunnat pannaan näin tiukille. Laitospaikkoja kyllä vähennetään, mutta avohuoltoa ei samalla kehitetä. Ihmiset jäävät tyhjän päälle, esimerkiksi psykiatriset potilaat.

Ed. A. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Huuhtanen vastasi viime vuonna kirjalliseen kysymykseeni lasten asemasta seuraavasti: "Yhteiskunnallinen huono-osaisuus kasvaa taloudellisten vaikeuksien myötä. Työttömyys ja yksittäisten kotitalouksien velkaantuminen aiheuttavat perheille pahoinvointia, mikä näkyy sosiaalitoimistojen palvelun kysynnän kasvuna. Perheiden taloudellinen ahdinko heijastuu lasten elämäntilanteeseen eri tavoin." Kysyisin: Vieläkö te olette, ministeri Huuhtanen, samaa mieltä, sillä tämähän oli erittäin viisaasti sanottu?

Nyt minä ihmettelen sitä, että kun te kuitenkin ymmärrätte tämän asian niin erinomaisesti, niin miten te kuitenkin olette valmis lisäämään lapsiperheiden taloudellista ahdinkoa ja tuskaa. Me vietämme ensi vuonna perheen vuotta. Tämäkö on hallituksen vastaus lapsiperheille ja tähän perhevuoteen? Kysyisin myös sitä, miten perheen perusturvasta nyt huolehditaan.

Sosiaali- ja terveysministeri H u u h t a n e n : Herra puhemies! Yritän lyhyesti vastata jokaiselle vastauspuheenvuoron käyttäjälle.

Ed. O. Ojala totesi, että tässä on kyse ryöstämisestä. Asian voi tietysti ilmaista näin vahvasti, jos on jotain tarkoitushakuisuutta tässä. Mutta jos olemme rehellisiä, tässä budjettiesityksessä kuitenkin perusturvan ja peruspalvelujen asema on turvattu peruspalvelujen suhteen eräällä reunaehdolla, johon tulen myöhemmin. (Ed. Stenius-Kaukonen: Millä tavalla?) Perustoimeentuloturvan vähimmäistasoon ei ole tehty leikkausta, ja tässä suhteessa meillä yhteiskunnan perälauta on kunnossa myös siltä osin, että toimeentulotukijärjestelmässä päästään yhtenäiseen laajan perusosan järjestelmään ja budjetissa on varauduttu toimeentulotuen menojen lisäykseen.

Mitä tulee elvytykseen, jossa käytettiin vertauksena, oikein tai väärin, ihmisen elvytystä, totean, että kyllä tällä budjetilla todellakin elvytetään ja pyritään pitämään yllä yhteiskunnan toiminnot mukaan lukien palvelut ja sosiaaliturva siten, että valtio ottaa reilut 65 miljardia markkaa nettovelkaa, jolla hoidetaan sopeutumista tähän kieltämättä hankalaan yhteiskunnalliseen tilaan, josta on tarkoitus ns. viisaalla talouspolitiikalla päästä nopeasti eroon.

Ed. Törnqvist kysyi, miten henkilöstömenojen leikkaus mielestäni tulisi toteuttaa, tai epäilikö hän paremminkin, että tämä tulee toteutettavaksi irtisanomisien kautta. Pidän tätä ratkaisua todellakin äärimmäisen kyseenalaisena siksi, että sen jälkeen, jos koko henkilöstömenojen säästötavoite hoidetaan irtisanomisien kautta, peruspalveluista ei voi mennä kukaan takuuseen. Sen vuoksi olen esittänyt hyvin vakavasti harkittavaksi ehdotukseni ja toivon, että määräaikaisilla

julkisen sektorin palkanalennuksilla voitaisiin asia hoitaa ja palkansaajajärjestöjen sekä työntekijöitten tällaista vastaantuloa palkittaisiin työllisyystakuulla eli irtisanomissuojalla. Tämä on minun käsitykseni tämän asian hoitamiskeinoista.

Ed. Stenius-Kaukonen sanoi mielestäni yhden totuuden, jota itsekin olen ihmetellyt ja seurannut: Onko etujärjestöillä nyt todella oikeus ajatella niin ahtaasta omasta näkökulmasta kuin ns. normaaleissa oloissa vai tulisiko heidän nyt katsoa jo edes jollakin silmäkulmalla yleisempää etua, niitten etua, jotka tulevat kenties ammattiliittojen jäseniksi, katsoa edes niitten jäsenten etua, jotka ovat poikkeuksellisesti pois työelämästä, ylipäätänsä ottaa laajempi sosiaalinen näkökulma edunvalvontaan? Jos ed. Stenius-Kaukonen tarkoitti sitä, että näin tulisi tehdä, minä asetun kyllä hänen rinnalleen todella ilomielin.

Työllistämiskysymykseen, kun ed. Stenius-Kaukonen kritisoi sitä, minä en voi oikeastaan vastata, koska kysehän on tunnetusti työministeriön asioista ja asianomainen ministeri siihen vastaa. (Ed. Stenius-Kaukonen: Onko häntä näkynyt täällä?)

Ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan tai peruspäivärahan kesto 500 vuorokautta ja sen päälle 300 vuorokauden työmarkkinatuki eli yhteensä 800 päivää tukea työttömänä on minusta joka tapauksessa ehdoton takaraja, johon mennessä ja oikeastaan jo monta kertaa siihen mennessä olisi tullut ratkaista kyseisen työttömän tilanne. (Ed. Törnqvist: Jos ei ole töitä?) Ei voi ajatella, että passiivisen tuen kautta olisi enää työttömänkään kannalta viisasta tukea jakaa, vaan hänet pitäisi saada aktiivisten toimien piiriin. (Ed. Stenius-Kaukonen: Missä toimet ovat?) Tämä on niitä ponnisteluja, joita hallituksen on jatkossa tehtävä. (Ed. Apukka: Mitä se on tehnyt?) — Vaikka se tähän mennessä ei ole ehtinyt tehdä, niin monenlaisia ajatuksia ja monenlaisia selvityksiä on tähän mennessä tehty. Täytyy nyt vain odottaa, että ne päätökset aikanaan tulevat. (Ed. Hämäläinen: Kurki kuolee, ennen kuin suo sulaa!)

Missä hengessä keskustelut opposition kanssa tullaan käymään? Olen itse aina kannattanut neuvotteluja yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi erityisesti näinä hankalina aikoina ja olen valmis näitä keskusteluja käymään, niin kuin olen pyrkinyt tähänkin asti tekemään.

Ed. Hämäläinen kysyi oikeastaan samaa asiaa, johon vastasin jo ed. Törnqvistin kysymyksen johdosta: Mitä tapahtuu valtionosuusleikkauksen jälkeen? Vastaan siihen vielä kertaalleen, että julkisten palvelujen antaminen sinänsä on valtion ja kuntien yhteinen asia. Ei ole viisasta herättää vastakkainasettelua sillä tavoin, että jompikumpi tuntisi tässä tulevansa petetyksi. Toistan vielä, että tämä valtionosuusleikkaus lähtee siitä, että kunnille joko tulee sellaista hyötyä, jonka valtio voi imuroida takaisin, tai sitten kunnilla ja valtiolla on yhteinen säästämistavoite. Siitä tämä lähtee.

Perhepoliittisesta uudistuksesta ymmärtääkseni eduskunnassa ainakin aikaisemmin on ollut hyvin laaja yksimielisyys. Verotuksen vähennyskäytäntö on viisasta muuttaa suoraksi tueksi ja ehkä uskon, että ed. Hämäläisen kanssa olemmekin tästä asiasta yhtä mieltä. (Ed. Hämäläinen: Mutta ministeri Huuhtanen pönkittää ministeri Viinasta niillä rahoilla!) Nyt tähän uudistukseen liitettiin 1 000 miljoonan markan säästövelvoite, jota sosiaali- ja terveysministeriön esityksestä lievennettiin 370 miljoonan markan osalta myöntämällä lisää asumistukea, joka kohdentuu pienituloisimmille lapsiperheille. Tässä suhteessa uudistus on ollut kahdella tapaa sosiaalinen lapsiperheiden sisällä. Mutta minä myönnän, että tähän uudistukseen liittynyt säästövelvoite asettaa lapsiperheet suhteessa ei-lapsiperheisiin vääristyneeseen asemaan. Sen vuoksi ne puheet, joita täällä on myöskin hallitusryhmien ryhmäpuheenvuoroissa esitetty, ja jotka lähtevät siitä, että me voisimme lapsiperheitä vastaan tulla esimerkiksi lisäämällä lapsilisiä, otan tyydytyksellä ja ilolla vastaan. Olen toki valmis aina esittelemään tämän suuntaiset esitykset eduskunnalle uudelleen.

Ed. Nordman kysyi sairaus-, vanhempainym. päivärahaan liittyvien lapsikorotusten poistamisesta. Tämä lapsikorotushan on erikoinen jäänne aikaisemmilta ajoilta, ja se on kohdistettu vain perheen suurempituloiselle maksettavaksi eli se on täysin päinvastoin kuin ymmärsin ed. Nordmanin ymmärtäneen tämän asian. Tästä nyt luovutaan. Sen arvo on kaiken kaikkiaan muistaakseni 65 miljoonaa markkaa ja lähtee nimenomaan vain suurempituloiselle maksettavasta korotuksesta.

Ed. Viljamaa kysyi, onko minun moraalini sellainen, että — sanon tämän toisin sanoin — valtio vyöryttää kustannuksia kunnille ja on tilanteeseen tyytyväinen. Tässä ei todellakaan ole tarkoitus lähteä tästä näkökulmasta. Minä edellä selitin, että esimerkiksi henkilöstömenosäästö on kuntien ja valtion yhteinen säästöta-

voite. Jos se ei onnistu järkevällä tavalla, niin ei valtio voi olla tyytyväinen tilanteeseen, että kunnat hoitaisivat asian laajojen irtisanomisien kautta pahentamalla työttömyyttä ja heikentämällä peruspalveluja. Minä en pidä tätä mallia järkevänä.

Mikä on STM:n osuus ns. työllistämispolitiikassa? Meidän osuutemmehan voi olla oikeastaan vain välillisissä työvoimakustannuksissa, ja tällä alueella me olemme liikkuneet niin viime toukokuussa kuin muulloinkin tulemalla vastaan pientä ja keskisuurta yrityskenttää. Olemme puolittaneet työttömyysvakuutusmaksua ja olemme vyöryttäneet maksun aiheuttamaa vajetta lähinnä vientiteollisuuden harteille. Kyllä STM:n puolelta on tullut avauksia, jotka mielestäni edistävät työllistämistä.

Lopuksi ed. A. Ojala kysyi, olenko kirjallisen vastaukseni takana edelleen. Voin sanoa, että ei minun mieleni eikä mielialani ole muuttunut mihinkään. Tiedän täsmälleen, että jos me epäonnistumme perhepolitiikassa ja erityisesti lapsiin kohdistuvassa ennalta ehkäisevässä työssä, kaikki vauriot tulevat kustannuksina yhteiskunnalle vastaan. Olen niiltä osin kuin ministeri nykyään voi millään tavoin neuvoa enää kuntia, kuitenkin neuvonut, että ehkäisevässä työssä erityisesti säästöissä tulisi olla erittäin kriittinen.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Huuhtanen pohti, ymmärsikö hän minua oikein. Ayliikkeen ensisijainen tehtävä mielestäni on ajaa jäsentensä etua. Tästä usein seuraa, että näkökulma supistuu niin, että ei ajatellakaan kokonaisuutta. Ensisijaisesti halusin sanoa, että ei silloin pidä antaa ay-liikkeen ja työmarkkinajärjestöjen päättää koko kansaa koskevista asioista, vaan se on meidän kansanedustajien tehtävä. Ongelma nyt on, että valtaosin toimeentuloetuuksiin liittyvät ratkaisut tehdään työmarkkinajärjestöjen kesken kolmikantaneuvotteluissa, ja näin niistä aina unohtuvat monet sellaiset henkilöt, jotka ovat kaikkein vaikeimmassa asemassa.

Totta kai arvokas tuki olisi se, jos ay-liike voisi laajentaa näkemystään. En nyt halua sanoa, että se on niin yksisilmäistä, että ei ollenkaan katsota kokonaisuutta, mutta valitettavasti siitä on paljon esimerkkejä, niin että tuntuu siltä, että kokonaisuus joskus unohtuu. Mutta puolustan kyllä, niin kuin Italian presidentti tänä päivänä, parlamentin päätösvaltaa.

Vielä välillisistä työvoimakustannuksista sanoisin, että oikean suuntaisia ovat olleet hallituksen toimet, mutta riittämättömiä. Sotu-maksut pitäisi muuttaa niin, että ei rangaista työllistämisestä, niin kuin nyt tapahtuu.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri katsoi vastuunsa työllisyydestä ulottuvan ainoastaan sosiaaliturvamaksuihin. Valtioneuvoston jäsenenä ministeri Huuhtanen kantaa täyden vastuun maassa vallitsevasta massiivisesta työttömyydestä. Hän vastaa täysin valtioneuvoston jäsenenä talouspolitiikan epäonnistumisesta. Hän vastaa valtioneuvoston jäsenenä myös siitä, että hän on ollut mukana antamassa kansakunnalle budjettia, jota kutsutaan korkoelvytysbudjetiksi, joka on täyttä hämäystä, ja joka on johtamassa entistä suurempaan taloudellisen laman syvenemiseen.

On erinomaista huijausta, että hallitus on kehitellyt sanan "korkoelvytys" aikana, jolloin markan arvo on jälleen kerran kääntymässä laskuun, lyhyet korot ovat nousussa, pitkien korkojen lasku on pysähtynyt. Meillä on erittäin suuret inflaatiopaineet edelleenkin rakenteellisesti sisällä. Ellei välillä olisi tapahtunut korkojen laskua, olisi inflaatiokehityksen oikeampi luku tällä hetkellä 3,7, ja mikä huolestuttavinta, se inflaatiomittari, jolla mitataan meidän tuotantosektorimme toimintaympäristöä, pohjainflaatio, jossa Suomen Pankki on asettanut tavoitteeksi vuoteen 95 2 prosenttia, on yhtäkkiä ryöstäytynyt 4 prosenttiin, joka tällä hetkellä kuvaa sitä todellista inflaatiopainetta, joka meillä on.

Ei ole mitään syytä olettaa, ministeri Huuhtanen, että se, mitä te kutsutte elvytykseksi, kun odotatte korkojen laskun tuovan tulosta, aiheuttaisi sellaisia positiivisia ilmiöitä kuin mihin te näytätte luottavan.

Ed. Lahikainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt kun ministeri on paikalla, tekee mieli esittää eräs kysymys ja arvio tilanteesta hänen pääluokkansa sisällä: Onkohan ministeriön sisällä mietitty painotettavaksi eri etuisuuksia eri tavoin kuin nyt? Tällä hetkellä pääluokan kautta rahoitetaan esimerkiksi maatalouden eläkejärjestelmää 77-prosenttisesti, mikä maksaa veronmaksajille lähes 2 miljardia markkaa, kun sen sijaan muut yrittäjät tässä valtakunnassa saavat tuon budjetin kautta vain 300 miljoonaa markkaa. Samaten korostuu maatalouden ja muiden yrittäjien eriarvoisuus

lomitustoiminnassa. Pienyrittäjien lomatoimintahan on nyt vedetty kokonaan budjetista pois, mutta maatalousyrittäjille lomia tuetaan edelleen yli miljardilla markalla.

Kokonaisuudessaan sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta maksettava maataloustuki on jopa yli 3 miljardia markkaa. Eikö olisi voinut ajatella, että olisi painotettu hieman eri tavoin näitä menoja pääluokan sisällä esimerkiksi siten, että olisi vältytty lapsiperheiden suurilta leikkauksilta?

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Ministeri Huuhtanen totesi äsken, että perusturva on taattu eikä peruspalveluistakaan tarvitse suurempaa huolta kantaa. Suomen Kuntaliitto on päinvastoin todennut, että sosiaali-, terveys- ja koulutuspalvelut romahtavat valtionosuuksien leikkausten tuloksena. Ed. Ala-Nissilä totesi jokin aika sitten, että tämä talousarvio on kestävän elvytyksen budjetti. Minun mielestäni tämä on päinvastoin kestämättömän ja yhäti kasvavan työttömyyden budjetti.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainministeri Viinaselle on tapahtunut katoamistemppu. Häneltä ovat kadonneet ihmiset. Se käy ilmi ensi vuoden talousarviosta sekä ministerin esittelypuheenvuorosta. Häneltä on kadonnut 515 000 työtöntä, perheenjäsenineen lähes 1 500 000 suomalaista. Näiden ihmisten ongelmat tuntuvat olevan hänelle ja koko hallitukselle täysin tiedostamattomia. Viinanen pitänee heitä syöpätekijänä tai liikaväestönä. Miten sydämettömiä saattavatkaan olla valtaa pitävien arvonäkemykset! Sivistysvaltion humanismista, yhteisvastuusta ja oikeudenmukaisuudesta ei ole juuri rahtuakaan jäljellä. Liekö porvarihallituksella näitä arvoja koskaan ollutkaan? Se on vääjäämättä toteuttamassa omaa missiotaan. Hallitus on jo onnistunut saattamaan köyhät köyhyyden uralle ja rikkaat rikastumisen uralle.

Hallituksen keskeinen linjapoliittinen valinta on eriarvoisuuden lisääminen. Nykyisten valtaapitävien on helppo säästää köyhän taskusta ja siirrättää varoja kasinopelureille ja pankkihuijareille. Vakuusrahaston arvion mukaan pankkitukeen tarvitaan 44 miljardin lisäksi vielä 40 miljardia markkaa veronmaksajien varoja. Talous on rapautettu murusiksi ja väärästä talouspolitiikasta pidetään kouristuksenomaisesti kiinni, vaikka talous, kotimarkkinayritykset ja ihmiset musertuvat.

Sosiaali- ja terveysministeriön arvion mukaan toimeentulotuen saajien määrä nousee ensi vuonna jo 550 000:een. Helsingin seudulla tuen saajien keski-ikä on 37 vuotta. Heidän kuolleisuutensa on 27-kertainen muuhun väestöön verrattuna. Eriarvoisuus on siis tänä päivänä riipaisevan moni-ilmeistä.

Turun yliopiston sosiaalipolitiikan professori Kari Salavuo arvostelee kärkevästi sosiaalijärjestelmän purkajia. Hän väittää valtaapitävien päättäjien sitoutuneen yksipuolisesti talouden etuun ja unohtaneen, että politiikka ja talouskin koskevat ihmistä ja merkitsevät ihmisten palvelua. Minun mielestäni olisi myös syytä nostaa ihmisarvo kunniaan yhteiskunnassa.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä hallituksen talouspolitiikka on syöpä, joka tuhoaa maamme talouden. Ensi vuoden talousarvio lisää jättityöttömyyttä, leikkaa perusturvaa ja supistaa kansalaisten ostovoimaa. Veronmaksajain Keskusliiton mukaan teollisuustyöntekijäperheen käytettävissä oleva tulo laskee ensi vuonna 505 markkaa, toimihenkilöperheen 580 markkaa ja akateemisen perheen 712 markkaa kuukaudessa.

Valtio leikkaa kuntien valtionosuuksia 5,3 miljardia markkaa, varsin tuttu asia puheenvuoroista. Se on keskimäärin 1 048 markkaa jokaista suomalaista kohden. Leikkaukset ovat niin rajuja, että ne saattavat monen kunnan talouden kriisiin. Tämän lisäksi etelää kohdellaan erityisen kaltoin, kaupunkeja kohdellaan erityisen kaltoin, myös Turun ja Porin lääniä. Turun kaupunki menettää 171 miljoonaa markkaa, ja sen vaikutus veroäyrin hintaan on 1,62 penniä äyriltä. Raision kaupunki menettää 23 miljoonaa, Kaarinan kaupunki 20 miljoonaa, Uusikaupunki 21 miljoonaa, Salo 23 miljoonaa jne. Kuntaliiton mukaan seurauksena tästä on se, että sosiaali-, ja terveys- ja koulutuspalvelut romuttuvat.

Verotuksen painopiste siirtyy entistä enemmän pienituloisten harteille, ja talousarvioesitys luo keskimäärin yli 2 pennin korotuspaineen veroäyrin hintaan. Myös työttömyys lisääntyy. Edellyttäähän hallitus, että henkilöstömenoja supistetaan kunnissa 10,5 prosentilla.

Sivistys on kansakunnan merkittävimpiä menestys- ja selviytymistekijöitä, varsin tuttu asia sekin. Siitä huolimatta hallitus on jopa laskemassa sivistystasoa. Koulutuksen määrärahoja leikataan sumeilematta, opetus heikkenee, ryhmäkoot suurenevat entisestään, tuki- ja erityisopetus vähenee myös entisestään.

Muutaman viime vuoden aikana ja vuosi 94 mukaan lukien korkeakoulujen määrärahojen

leikkaus on yhteensä 18 prosenttia. Se merkitsisi esimerkiksi sitä, että 11 pienintä korkeakoulu tulisi kokonaisuudessaan lakkauttaa. Korkeakoulut joutuvat radikaalisti leikkaamaan opetuksen ja tutkimuksen hyväksi suunnattuja voimavaroja. Yliopistojen rehtorit kauhistelevat tieteenteon kiristyvää rahoitusta. Åbo Akademin rehtori Bengt Stenlund sanoo esimerkiksi seuraavaa: "Tilanne on katastrofaalinen. Käyttövarat ovat aivan riittämättömät, ja suuri osa opetusviroista joudutaan ensi vuonna pitämään avoimina. On lamaannuttavaa, että laitehankintoihin kohdistettavat varat jäävät jo toisena vuotena peräkkäin kriittiselle tasolle." Vastaavanlaisia lausuntoja on siis muiltakin yliopistojen rehtoreilta.

Turun kaupungissa on työttömyysaste tällä hetkellä 23 prosenttia, Turussa, työvoiministerin kotikaupungissa. Hallitusta ei tunnu huolestuttavan koko tilanne. Erityistoimet ovat varsin niukkoja.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan puuttua minäkin erääseen hallituksen tämän vuoden kesäkuun 18 päivänä tekemään päätökseen. Päätös on täysin käsittämätön, täysin järjetön hanke. Hanke koskettaa Turun hammaslääketieteen laitoksen edellytyksien lopettamista, edellytyksien suorittaa korkealaatuista tutkimustyötä. Muutama ajatus tästä lakkauttamispäätöksestä.

Tämä päätös on ensinnäkin hyvin epädemokraattinen. Se on ristiriidassa Suomen koulutus- ja tutkimuslinjan kanssa. Turun hammaslääketieteen laitos on tuonut suomalaisen hammaslääketieteen maailman huipulle. Turun laitos on ainoa hammaslääketieteen laitos, jolla on taloudellisesti merkittävää yhteistyötä teollisuuden kanssa. Laitoksen sijainti on erinomainen. Se sijaitsee aivan Biocityn, Electrocityn ja Metallcityn läheisyydessä. Olosuhteet korkeatasoiselle tutkimukselle ovat siis erinomaiset. Turun laitos on opetuksen kehittäjä, mm. perus- ja ammatillisen jatkokoulutuksen kehittäjä. Laitos on muuten kouluttanut 13 tämän maan hammaslääketieteen laitoksen professoriakin.

Kansainvälinen evaluaatio tältä vuodelta osoitti Turun laitoksen tutkimus- ja opetustoiminnan olevan kansainvälistä huipputasoa. Tämä hammasklinikka on kansainvälisin hammaslääketieteen laitos Suomessa. Se on saanut useita ulkomaisia tunnustuksia ja palkintoja.

Kaikki nämä tulokset ja niiden jatkuminen edellyttävät peruskoulutuksen ja opetuksen jatkumista tutkimuksen lisäksi. Uutta tutkijakuntaa on koulutettava, tutkimusta ei ole ilman peruskoulutusta ja ilman kasvupohjaa. Päätös lopettaa Turun yliopiston hammaslääkärikoulutus on jyrkässä ristiriidassa sen elinkeinopoliittisen toimintalinjan kanssa, jonka mukaan maassamme on kehitettävä korkeaan tutkimuspanokseen perustuvaa vientituotantoa.

Turun laitoksella on perinteisesti hyvät tutkimussuhteet ympäröivän talousalueen teollisuuteen. Laitoksen pääasiallinen merkitys on sen vaikutus sairauksien ehkäisyyn ja hoitomenetelmiin. Suorat kaupalliset sovellutusten tuotot vuosilta 1991—93 on myös syytä julkimainita, koska harvoin tuodaan julki näitä totuuksia.

Turun hammaslääketieteen laitoshan keksi ksylitolin, maailmaa mullistavan aineen. Tämän raaka-aineen myynti on 100 miljoonaa markkaa vuodessa, josta noin 50 prosenttia on mennyt vientiin. Ksylitolipurukumin myynti on noin 200 miljoonaa markkaa vuodessa, viennin osuus 25 prosenttia. Mutta jatkuva tutkimustyö on tarpeen. Röntgenlaitteiden viennin arvo on yhteensä 50 miljoonaa markkaa vuodessa. Muutama viikko sitten solmittiin teollisuuden ja hammaslääketieteen laitoksen välillä uusi sopimus uuden sukupolven röntgenlaitteen kehittämiseksi.

Vielä materiaalitutkimuksesta: Turku ja sen yliopistot muodostavat yhdessä materiaalitutkimuksen keskuksen Suomessa. Muuten tämä korkeakoulujen yhteistyö on ainutlaatuista Turussa. Biolasi on tulossa lähivuosina kaupalliseen käyttöön. Varovaisesti arvioiden biomateriaaleihin tultaneen käyttämään maailmanlaajuisesti 45 miljardia markkaa vuodessa. Siitä vaikkapa prosentin saaminen Suomeen tekisi 450 miljoonaa markkaa.

Tämän laitoksen, jolla on näin upeata tutkimusta, näin upeata tutkimuksen tuotteiden vientitoimintaa, budjetti on 30 miljoonaa markkaa, josta 10 miljoonaa tuotetaan laitoksen omalla potilashoidolla. Jää siis 20 miljoonaa markkaa vuosittain tämän laitoksen tarpeeksi. Ja kuinka paljonhan laitos on itse asiassa tuottanut?

Siis kaiken kaikkiaan tämä lopettamispäätös on todella onneton, järjetön ja käsittämätön.

Muuten opetusministeriö, joka siis on päättänyt lopettaa tämän laitoksen, on vastikään jakanut 50 miljoonaa markkaa huipputuotteiden kehittämiseen. Turun yliopistokin on saanut siitä 1,2 miljoonaa markkaa. Ja kuinka on käynytkään? Opetusministeriö on halunnut antaa tämän 1,2 miljoonaa markkaa huipputuotteiden kehittämiseen juuri sille laitokselle, josta se on tehnyt lopettamispäätöksen. Tämä mielestäni kuvastaa hyvin myös tämän päätöksen sisältöä.

Mielestäni tällainen lopettamispäätös on todella purettava niin, että myös peruskoulutus ja opetus voidaan säilyttää tässä laitoksessa.

Ed. Jansson merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan vain lyhyesti yhtyä ensinnäkin siihen ajatukseen, minkä ed. Astala esitti Turun yliopiston hammaslääketieteen laitoksen säilyttämiseksi. Tässä korkeakoulupaketissahan on kylläkin maininta siitä, että tutkimustoiminta voisi säilyä, mutta ed. Astala oikein korosti, että sitä ei ole mahdollista pitkällä tähtäimellä säilyttää, ellei säily myös peruskoulutus. Tässä mielessä eduskunnassa olisikin korjattava tämä virheellinen päätös budjettikäsittelyn yhteydessä. On aivan mahdollista säilyttää korkeakoulutuspaikat kolmessa yliopistossa, Turussa, Helsingissä ja Oulussa, ja jakaa ne niiden kesken. Näinhän Tampereen lääketieteellisen tiedekunnankin osalta päätettiin tehdä, jakaa tämä murhe eri korkeakoulujen kesken. Näin pitäisi nytkin tehdä. Se olisi monessa mielessä järkevää ja ennen kaikkea todella menestyksellisen tutkimustoiminnan kannalta, jota kansainvälisestikin on ihmetelty, kuinka voitaisiin tällainen tutkimustoiminta Suomessa lopettaa, joka on meidän vientiteollisuudellemme aivan elintärkeä. Tämän me voimme eduskunnassa vielä korjata, ja opetusministeri Uosukainen voi tässä tehdä lopun oman virheensä paikkaamiseksi.

Ed. Mölsä: Herra puhemies! Tämänkertaisen budjetin valmistelu on hallitukselta sujunut suhteellisen rivakasti siitäkin huolimatta, että jaettavana edelleenkin on lähes pelkästään niukkuutta ja uusia säästötoimia. Budjetin vastaanotto julkisuudessa on ollut lähes laidastaan tyrmistynyt, eivätkä suoritetut leikkaukset ole juurikaan saaneet ymmärtämystä osakseen. On ymmärrettävää, että osa tästä kritiikistä on ns. viran puolesta tapahtuvaa. Tämä kritiikki on sitä, mitä on esitetty silloinkin, kun kansantalous kasvoi ja sitä höystettiin vielä lisävelanotolla.

Kritiikistä ja alenevista hallituspuolueiden kannatuksen galluptuloksista huolimatta vaihtoehtoista linjaa budjetille ei kuitenkaan juuri ole. Budjettilinjan sanelee maamme jatkuva lisävelkaantuminen, korkea työttömyys ja kohtuuttomuuksiin nouseva pankkituki.

Budjetin osakseen saama kritiikki on lähes yksinomaan sitä, että osoitetut määrärahat eivät kritiikin esittäjien mielestä ole riittäviä. Näin ollen kaikki muutokset merkitsisivät siis sitä, että lisämenoja tarvittaisiin budjettiin. Mistä ne otettaisiin? Viime kädessä on kysymys lisävelanotosta, jolla palveluja ja uudistuksia rahoitettaisiin. Jo nyt kuitenkin arvioidaan valtion velan kasvavan ensi vuoden loppuun mennessä lähes 300 miljardiin markkaan. Tämä merkitsee samalla sitä, että velanhoitomenot kasvavat lähes 22 miljardiin markkaan. Mittasuhteen tälle arvolle saa, kun todetaan paljon parjatun maa- ja metsätalousministeriön pääluokan olevan kokonaisuudessaan 9,6 miljardia markkaa ja koko tulo- ja varallisuusveron tuoton noin 36 miljardia markkaa.

Budjettiin liittyy tietysti myös verotus sen eri muodoissa. Mukavalta tietysti tuntuisi yhtyä niihin vaatimuksiin ja esityksiin, joita on tehty mm. tuloveron alentamisesta. Jo nyt kuitenkin näyttää siltä, että nämä puheet on enemmänkin tehty julkisuuspeliä varten kuin varsinaisiksi vakaviksi ehdotuksiksi, ja hyvä näin. Esitetty alennushan olisi koskenut tietysti valtionverotusta, joka on siis progressiivista. Samanaikaisesti valtio leikkaisi kuitenkin mm. kuntien valtionosuuksia, mikä merkitsee useiden pennien painetta kunnallisveron puolelle, ja sehän on puolestaan tasapäinen jakovero. Se siitä verojen laskemisesta.

Työllisyyden parantaminen on asetettu tämän budjetin painopistealueeksi. Jos kuitenkin työttömyysongelma yleensä olisi hoidettavissa pelkästään budjettipäätösten kautta, se olisi jo varmaankin tehty moneen kertaan. Kysymys on kuitenkin vaikeasta koko kansantalouden rakenteeseen ja suhdanteisiin liittyvästä kokonaisuudesta, jota kehitystä budjetin kautta voidaan marginaalisesti kylläkin pehmentää ja lieventää. Budjetissa on tältä osin lähdetty siitä, että talouden tervehtyminen ja kaikenlainen yrittäjyyden edistäminen ovat parasta työllisyyden hoitoa. Näin varmasti onkin, kunhan kuitenkin nykyistä yritysten velkataakkaa saadaan laskemaan ja yrittäjien usko palaamaan korkojen laskun jatkumiseen ja pysymiseen matalalla. Korkojen lasku viime syksyn huipputasosta tähän päivään kuitenkin osoittaa, että nyt taloudenhoidossa ollaan oikealla tiellä. Korkojen laskun lisäksi budjetissa on osoittaa mittava keinovalikoima ja tuen osuus pienen ja keskisuuren teollisuuden yritystoiminnan elvyttämiseen.

Budjetissa on myös varattu määrärahoja ns.

perinteisen työllistämisen keinoihin eli julkisen sektorin investointihankkeisiin. Hankkeita on mm. aikaistettu, mikä osaltaan helpottaa tiedossa olevaa ensi talven vaikeaa työllisyystilannetta. Poikkeuksellisen vaikea ja monessa suhteessa kalliiksikin tuleva korkea työttömyys olisi kuitenkin edellyttänyt vielä mittavampaa panostamista mm. tie- ja rataverkkoinvestointeihin sekä peruskorjausrakentamiseen, sillä kuten tiedämme, nykyinen rakentamistapa kilpailutettuine aliurakoineen olisi ollut omiaan virkistämään näiden alojen pienyritystoimintaa.

Eräissä puheenvuoroissa on vaadittu yritysten välillisten työvoimakustannusten alentamista. Tämä vaatimus on aivan oikeutettu, ja sillä tiellä onkin voitava edetä. Tässä asiassa mittavien päätösten tekeminen juuri nyt on kuitenkin vaikea tehtävä, koska kerätyillä maksuilla on juuri katettu niitä velvoitteita, joista syntyvistä eduista myöskään ei ole valmiutta luopua. Maksumieheksi kelpaisi tietysti tässäkin tapauksessa valtio yhteisistä verovaroista, mutta sekin tie on toistaiseksi kuljettu loppuun.

Eräs budjetin valitettavimpia kohtia on siihen sisältyvä mittava pankkituki. Näille rahoille olisi olemassa parempiakin kohteita. Pankkijärjestelmän ylläpidon turvaaminen, johon ratkaisuun Suomessa on päädytty, edellyttää kuitenkin tällä hetkellä yhteiskunnan tukea pankeille eri muodoissa. On selvää, että kun verovaroja käytetään mihin tarkoitukseen tahansa, on niiden käytön oltava tiukassa kontrollissa. Tämä koskee myös pankkitukea. Näyttää siltä, että kertaalleen kaadettu hallituksen esitys omaisuudenhoitoyhtiöistä on otettava uudelleen harkintaan. Se ei tietenkään poista valtion tuen tarvetta pankeille mutta antaisi selkeämmän kontrollimahdollisuuden siitä, mihin tukivaroja todellisuudessa käytetään.

Edelleen rohkeutta tulisi olla enemmän arvioida koko pankkikentän nykyistä laajuutta. Kun on varsin selvää ja tiedossa, että pankkiverkosto on meillä ylimitoitettu, olisi nyt erinomainen tilaisuus tehdä sitä koskevia tervehdyttäviä leikkauksia. Hukattujen omaisuuksien ja miljardien takaisinsaanti on ehkä utopiaa, mutta yhteiskuntamoraalin kannalta on välttämätöntä, että kaikki laittomuudet ja väärinkäytökset selvitetään ja vastuulliset tahot saatetaan tekemisistään vastuuseen.

Valtion taloudellisen tilan nopeasti heikentyessä siitä on etulinjassa ollut kärsimässä maaseutualue ja maatalous. Tämä johtuu siitä, että nämä tahot ovat olleet monessa suhteessa riippuvaisia valtion budjettipolitiikasta. Omien vaikeuksiemme lisäksi näitä tahoja rasittavat myös ne paineet, joita Euroopan yhdentyminen ja kansainväliset Gatt-neuvottelut aiheuttavat. Se käsitys, että suomalainen maatalous olisi jonkinlainen rasitus yhteiskunnalle, on kuitenkin totaalisen väärä. Oikeat mittasuhteet alkavat saada entistä enemmän jalansijaa, mitä viimeksi osoittivat myös valtiovarainministeriön laskelmat siitä, että koko kansantalouden etu on, että Suomessa on jopa kasvava maataloustuotanto.

On selvää, että maatalous on Suomen EY-neuvottelujen eräs keskeisimmistä asioista. Mahdollinen jäsenyys Euroopan yhteisössä edellyttää, että Suomi pystyy säilyttämään riittävän elintarviketuotannon, koko maan asuttuna sekä turvaa maataloustuotannon kehittämisen kaikilla sektoreilla niillä alueilla, missä se luontaisesti on edullisinta.

Herra puhemies! Kaiken kaikkiaan lamabudjetti on rakennettu niistä ainespuista, jotka tänä päivänä ovat käytettävissä ja jotka siintävät edessämme lähitulevaisuudessa. Jos tuleva kehitys antaa jotakin sellaista henkireikää, jota nyt ei tiedetä, on selvää, että ne mahdollisuudet on käytettävä välittömästi hyväksi. Enemmän kuin jatkuva vaikerointi ja sen lietsominen eri tahoilta yhteiskuntaa vie kuitenkin eteenpäin sen ymmärtäminen, että menot sopeutetaan tulojen mukaan silloinkin, kun eri tekijöistä johtuen tulokertymät ovat laskeneet, kuten nyt on asian laita.

Ed. R a n t a : Arvoisa puhemies! Hallituksen budjettiesityksen tarkastelu suurennuslasillakaan ei juuri lohtua tuo. Ongelmiemme ratkaisuissa hallituksen ote on passiivinen, jopa flegmaattinen. Tätä kuvaa parhaiten budjettiesityksen liitteenä oleva taloudellinen katsaus. Liitteessä on hahmoteltu kansantalouden keskipitkän ajan kehitysnäkymiä kolmella vaihtoehtoisella ratkaisulla: perusuralla, hitaan kasvun sekä nopean talouskasvun vaihtoehdoilla. Perusura ja hitaan kasvun vaihtoehto olettavat Suomen viennille tärkeiden maiden kasvun elpyvän vuonna 94 siten, että keskimääräinen vuotuinen talouskasvu vuoteen 97 on Oecd — Euroopan maissa 2,5 prosenttia. Nopean talouskasvun vaihtoehto lähtee prosenttiyksikköä suuremmasta Euroopan teollisuusmaiden kehityksestä. Perusvaihtoehdotkin siis ollaan valmiit valitsemaan sen pohjalta, miten ulkomailla menee tai sitten ei.

Valtion velkaantuminen on ensi vuonna kasvamassa yli 300 miljardin markan, josta ulko-

mainen osuus on kaksi kolmasosaa. Pankkien pääomatarve ja luottotappiot tulevat kasvamaan nykyisestään vuoden 96 loppuun varovaistenkin arvioiden mukaan vielä yli 30 miljardilla markalla. Työttömyys on noussut yli puoleen miljoonaan työttömään, ja edessä ovat ns. suljetulla sektorilla työvoiman rajut leikkausvaatimukset. Perusturvaa heikennetään ja tällä menolla moni mies on yli laidan. Käsissä oleva tilanne osoittaa vääjäämättä, että emme voi seistä odottelemassa ulkomaisen kehityksen imaisua. Meidän on ryhdyttävä kamppailemaan asemamme parantamiseksi maailman ja Euroopan talouden tantereella. Passiivisuus, ay-liikkeen nujertamispyrkimykset ja peruspalvelujen alasajo eivät sitä ole.

Suomen on toimittava aktiivisesti Euroopan yhdentymisprosessissa. Jäsenneuvotteluissa on saatava aikaan hyväksyttävissä oleva neuvottelutulos. Supistuvan maatalouden tukiaisedut eivät ole tärkein lähtökohta. Tärkeintä on turvata vientimme asema ja Suomen fyysinen kytkentä eurooppalaisiin rakenteisiin. Myös maatalouden tulevaisuus riippuu erikoistumisesta ja sen tuotteiden kilpailukyvystä.

Ympäristönsuojelun tavoitteemme myös tukevat kaikkien vientialojen mahdollisuuksia. Jos jäämme ulos, ovat edessämme yöpakkaset, taloutemme jäätyminen. Teollinen pohjamme on auttamattomasti liian kapea ja vähäinen yhteiskuntamme tarpeiden toteuttamiseksi. Kauppa- ja teollisuusministeriön linjanveto, kansallinen teollisuusstrategia, toteaa: "Teollisuuden rooli ongelmien korjaamisessa ja kestävässä ratkaisemisessa on keskeinen. Ulkoinen epätasapaino voi korjautua vain viennin nopean kasvun ja uuden teollisen kapasiteetin luomisen kautta."

Mutta missä on hallituksen teollisuusstrategia? Budjettikirjan mukaan vähäisissä valtionyhtiöiden osakepääoman korotuksissa ja julkisuudenkin mukaan ankaran etupolitiikan ajamisessa esimerkiksi energiakysymyksessä. Kun propsi palaa, sataa laariin.

Perusvoimavaihtoehdoissa verrattaessa tuotantolaitoksina ydinvoimaa hiileen ja maakaasuun maksetaan hiilessä ulkomaista osuutta kaksinkertaisesti ja kaasussa yli kolminkertaisesti. Suurin laari onkin siis ulkomailla. Perusvoimavaihtoehto tulisikin pikaisesti ratkaista ottaen huomioon vaihtotaseemme raskas tappiollisuus ja teollisen pohjan välttämätön kehitys ja laajentaminen. Mahdollisuuksia on erityisesti metsä- ja metalliteollisuudessa sekä sähkö- ja kemian teollisuudessa. Maailmanmarkkinat esimerkiksi ympäristönsuojeluun tähtäävässä teknisessä osaamisessa tulevat rajusti kasvamaan. Oksa olisi nyt pystyttävä ottamaan.

Kotimarkkinoita voidaan nopeimmin elvyttää lisäämällä kansalaisten ostovoimaa. Prosenttiyksikön alentaminen liikevaihtoverosta on perustoimeentuloa parantava tekijä. Minkä tahansa kulutuksen suosiminen ei kuitenkaan pitkään housuja lämmitä. Liikevaihtoveron määräaikainen alentaminen tai poisto esimerkiksi ympäristönsuojeluinvestoinneilta käynnistäisi monia merkittäviä investointeja sekä toisi samalla suomalaisille tuotteille kilpailuetua Euroopan kriittisillä markkinoilla.

Rakenteellisten oikaisujen toteuttamiseksi yhteiskunnan tehokkuutta on lisättävä. Sodanjälkeisenä aikana suomalaiseen infrastruktuuriin on sidottu paljon pääomia ja sen aikaansaamiseen on käytetty paljon energiaa. Valtakunnan rakenne, aluerakenteet ja osin yhdyskunnatkin ovat hajanaisia eivätkä muodosta riittävän voimakkaita ja tehokkaita talousaluekokonaisuuksia. Liikenneinvestoinnit elvyttävät tekopitäjiään, mutta oikein suunnattuina ne voivat vahvistaa koko Etelä-Suomen taloudellista ja yhteiskunnallista kokonaisuutta ja luoda nykyistä voimakkaampia maakuntia ja kaupunkinauhoja eri puolille Suomea.

Eduskunta on useasti osoittanut lisäkeinoja juuri näiden investointien käynnistämiseksi. Eduskunta on mm. esittänyt silta- ja tunnelimaksuja, hankekohtaisia kehittämisrahastoja sekä maan arvonnousun käyttämistä investointien rahoittamiseen, ei alueellisia käyttömaksuja. Mutta mitä tekee hallitus? Se kaavailee juuri alueellisia käyttömaksuja koko maahan ja erityisesti Helsingin seudulle. Tämä ei elvytä eikä tehosta, päinvastoin.

Virheinvestoinnit ja perusteeton riskinotto ovat olleet vaikuttamassa olennaisimmin pankkikriisin syntyyn. Järjestämättömistä luotoista kotitalouksien ja maatalouden osuus on 15 prosenttia, teollisuuden 10 ja kaupan, rakentamisen sekä kiinteistötoimen osuus yhteensä 75 prosenttia.

Omaisuudenhoitoyhtiöiden perustaminen on aivan ilmeisesti perusteltua pankkien vakavaraisuusvaatimusten täyttämiseksi yhteiskunnan kannalta mahdollisimman edullisesti. Koko pankkitoiminnan tukemiseen kohdistuvat järjestelyt tapahtuvat epämääräisesti sekä pankkien että liikesalaisuuden takana. Järjestelyissä on kuitenkin perimmältään kysymys mm. pankkitoiminnan rahoittaman elinkeino- ja liiketoimin-

nan elämisen ja kehittämisen ehdoista. Ei hallituksen budjettiperusteluissa eikä omaisuudenhoitoyhtiöitä koskevassa lakiesityksessä näitä näkökohtia edes mainita. Myös pankkituessa yhteiskunnan on määriteltävä linjat, joilla tulevaisuuden yhteiskuntaa voidaan rakentaa työllisyyttä ja elinkeinotoiminnan ehtoja parantaen. Tämä linjavalinta ei saa olla pankkisalaisuuden takana.

Arvoisa puhemies! Viimeisimmät tiedot tältä päivältä kertovat kansainvälisen kehityksen menevän arvioitua huonommin. Markka on jälleen heikentynyt, valuuttavaranto supistuu koko ajan, inflaatio on hyppäyksellisesti noussut ja sillä on edelleen nousuodotuksia. Yksityisen sektorin pääomavienti on hurjaa. Seinä on tulossa vastaan. Maa, joka haluaa teollistua uudelleen, ei voi harjoittaa poltetun maan ja puun taktiikkaa.

Ed. Ala-Harja: Arvoisa puhemies! Kuunnellessa näitä lähetekeskustelupuheenvuoroja ei oikeastaan tunnu olevan mitään eroa viime hallituksen ja eduskunnan aikaisen budjetin lähetepuheenvuoroihin. Aika vain on nyt toinen. Meidän on tunnustettava tosiasiat, ensinnäkin että Suomi on todella taloudellisessa ahdingossa, jota lisää vielä täällä paljon puhuttu pankkituki. Lisäksi vuosikymmenien aikana on säädetty lakisääteisiä etuuksia ja menoautomaatteja yleensä osana tuporatkaisua, jotka kuluttavat varoja enemmän kuin mitä pystymme veroina keräämään. Meille on rakennettu hyvä palveluverkosto, koulutettu henkilökunta ja kattavat palvelut ovat sekä sosiaali-, terveys- että koulupuolella ympäri maata, ihmiset tekevät työtä, mutta näiden palvelujen ja etuuksien kustannukset ovat karanneet käsistä. Joudumme pitämään hyvinvointiamme yllä lainarahoin ja lainanmaksu siirtyy lapsillemme. Kaiken lisäksi puoli miljoonaa koulutettua ammattitaitajaa on ilman työtä.

Hallitus on tehnyt budjettiesityksen, jonka perusteella lainanoton nousu saadaan hallintaan. Toivoa herättää sekin, että vienti vetää ja korot ovat laskeneet, vaikka täällä on tuotu esiin, että lasku on nyt pysähtynyt. Inflaatio on kuitenkin matalahko ja pörssi on nousussa. Tämä kehitys jatkuu, mikäli pystymme pitämään kiinni hallituksen esittämästä säästöohjelmasta. Mutta pääasia on, että säästöt ja tiukennukset jakaantuvat tasapuolisesti kaikille suomalaisille. Niinhän nyt ei tapahdu, koska suuri työttömien joukko joutuu tinkimään eniten verrattuna meihin töissä oleviin ja eläkeläisiin.

Jälkikäteen katsottuna olemme todella eläneet yli varojemme. Meillähän on yli 450 kuntaa ja joka kunnassa on monumentteja, on monumentaalisia päiväkoteja, vanhustentaloja, sairaaloita, virastotaloja, kalliilla rakennettuja, saihan investointeihin valtionapua, ja virkoja perustettiin valtionavun turvin. Eihän muuten olisi mahdollista pienten kuntien runsaus, ellei meillä olisi ollut tällainen valtionosuusjärjestelmä. Jälkikäteen on aina viisaampi.

Useat kunnat kuin myös valtio ovat ottaneet lainaa myös ulkomailta palvelujen ja kerskarakentamisen rahoitukseen. Verotulojen vähentyminen ja markan devalvoituminen korostaa kuntien niin kuin valtionkin vaikeuksia. Ei ole muuta mahdollisuutta kuin karsia menoja. Hallituksen säästöohjelma tuntuu kovalta, mutta se on välttämätön. Pienet höyläykset eivät enää riitä, vaan nyt meidän on tehtävä rakenteellisia korjauksia. On mietittävä, mitkä ovat niitä lakisääteisiä palveluita, niitä tehtäviä, jotka kustannetaan verovaroin.

Hallinto on paisunut liian suureksi. Laskelmien mukaan suomalaisella hallinnolla olisi voitu hoitaa kymmenen kertaa suuremman kansan asiat. Hallinnon purku aloitettiin jo viime eduskuntakaudella ja purku jatkuu edelleen, mutta mielestäni hieman liian hitaasti. Toivoisin, että esimerkiksi kuntia kahlitsevia normeja ja lupamenettelyjä purettaisiin ripeämmin, sallittaisiin kuntien järkevä toiminta, ettei luotaisi uusia hallintobyrokratioita rajoittamaan kuntien itsenäistä ja vastuullista toimintaa. Olisin odottanut budjetista myös porkkanoita, joilla olisi saatu kunnat vapaaehtoisesti liittymään yhteen.

Lisäksi yhteistyö eri hallinnonhaarojen välillä kaipaa parantamista. Eräs esimerkki tuli silmiini budjetista. Esimerkiksi työsuojelupiirien lukumäärää suunnitellaan vähennettäväksi ja niiden toiminnan joustavuutta parannetaan. Tämähän on hyvä asia. Myös selvitetään mahdollisuuksia laajentaa yhteistyötä Työterveyslaitoksen kanssa. Onko unohtunut, että Suomessa on lakisääteinen, maan kattava ja hyvä työterveyshuolto, johon Työterveyslaitos kuuluu osana? Monet asiat työelämässä ovat työsuojelulle ja työterveydenhuollolle yhteisiä työpaikkakohtaisesti. Yhteistyö on paikallaan, mutta ei niin, että työsuojelun tehtäviksi otetaan työterveydenhuollossa jo hoidettavana olevia lakisääteisiä tehtäviä. Päällekkäistoimintoja on vältettävä.

Sitten muutama kommentti terveydenhuollosta. Terveydenhuoltoa saneerataan rajusti. Budjetin mukaan hoidon painopistettä siirretään

edelleen laitoshoidosta avohoitoon. Tämä suuntaushan on ollut jo vuosia voimassa ja se on periaatteessa hyvä, mutta vain sillä edellytyksellä, että avohoitoon varataan riittävästi henkilökuntaa ja resursseja. Käytännössä näyttää kunnissa karsittavan hoitopaikkoja ja henkilökuntaa, mutta avohoitoon ei riitäkään enää resursseja.

Kunnalla on lakisääteinen velvollisuus järjestää kuntalaisille perusterveydenhuollon, sosiaalihuollon ja erikoissairaanhoitopalvelut. Nyt kun valtionosuudet vähenevät hieman ja samanaikaisesti vähenevät runsaasti kuntien verotulot, on vaarana, että kunnissa supistetaan sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluita niin paljon, että potilasturvallisuus vaarantuu. Nyt tarvitaan arvokeskustelua kuntatasolla ja täällä valtakunnan tasolla siitä, mitkä ovat niitä palveluita, joita kustannetaan verovaroin. Mitkä palvelut voidaan esimerkiksi yhtiöittää tai ostaa yksityisiltä? Kilpailu tulee alentamaan hintoja ja parantamaan palvelua, mutta onko kilpailu todellista? Mielestäni ei ole. Kunta ei voi kilpailuttaa esimerkiksi erikoissairaanhoidon palveluita ainakaan omaksi edukseen.

Erikoissairaanhoitolaki velvoittaa kuntaa kuulumaan sairaanhoitopiiriin, joka ylläpitää sairaalaa ja kuntahan joutuu sen kustantamaan, käytti tai ei. Sairaaloitahan meillä on rakennettu menneinä vuosina runsaasti ja niitä näyttää nyt olevan liikaa. Mutta jos sairaala ei karsi menojaan riittävästi, kunnan on maksettava joka tapauksessa osuutensa, vaikka kunta saisi samat palvelut edullisemmin ja hyvälaatuisina muualta. Mistä kunta sitten voi säästää? Ainoastaan perusterveydenhuollosta.

Hallinnon kustannukset erikoissairaanhoitolain voimaantultua lisääntyivät, vaikka niiden piti vähentyä ja vaikka porrastuksen piti parantua. Kummasti lakia tulkittiin kuitenkin sillä tavalla, että hallinto lisääntyi. Nyt kun terveydenhuollosta karsitaan, mielestäni pitäisi ennen kaikkea karsia hallinnosta ja niistä avustavista palveluista, joita voitaisiin myös ostaa vaikka yksityisiltä. Ei kaikkea tarvitse tehdä omana työnä.

Kustannuksia laskevaa kilpailua pitää voida käyttää, koska siitä hyötyvät kuntalaiset ja myös hoidossa olevat potilaat. Kilpailua estävät säädökset on purettava. Meillä on hyvä maan kattava sairaalaverkosto ja koulutettu henkilökunta. Eivät ne tarvitse niin paljon hallintoa. Suoritustasolta, hoidosta, on vasta viimeksi säästettävä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyössä on edelleen toivomisen varaa kuntatasollakin. Resurssien vähäisyys päihdehuoltoon on huolestuttavaa. Päihdehuolto onkin otettava kunnissa mukaan joustavasti terveydenhuoltoon ja sosiaalitoimeen. Päihdehuollon asiakkailla, jotka lisääntyvät vuosittain uhkaavasti, pitäisi olla mahdollisimman matala kynnys hoitoon pääsyyn omalla paikkakunnalla, ja se on myös edullisin hoitotapa.

Huolimatta kovista säästöistä on vammaispalvelulaki kuitenkin edennyt ja vaikeavammaisille ensi vuoden alusta ovat tulossa tulkkipalvelut. Myös ennaltaehkäisy mammografia- ja syöpäseulontojen muodossa jatkuu.

Säästäväisyys näkyy tilastoissa. Suomen kansa on ruvennut vähemmän sairastamaan. Vähemmän on sairauspäiviä, vähemmän työtapaturmia, ihmisten omavastuu on kasvanut.

Budjetin periaatteena on, että sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelut rahoitetaan julkisin varoin pääosin, ja tämä on oikea periaate. Asiakasmaksuilla rahoitetaan noin 10 prosenttia. Nythän hieman nousee lääkekorvausomavastuu, samoin kuin sairaankuljetuksesta, joka siirtyy kokonaan sairausvakuutuksen korvattavaksi, ja myös lääkärin tutkimuksen ja hoidon omavastuuosuus lisääntyy paitsi niillä, jotka käyttävät runsaammin.

Vaikka meillä nyt vientiteollisuus vetää, uusia työpaikkoja siellä syntyy kovin vähän. Tulevaisuudessa työpaikat syntyvät pkt-sektorilla. Oecd:n arvion mukaan Suomessa voisi olla 100 000 yritystä nykyistä enemmän. Hallitus onkin suunnannut määrärahoja pkt-sektorin tukemiseen: muun muassa investointien korkotukeen, Tekesin määrärahojen säilymiseen tämänvuotisella korkealla tasolla, Valtiontakuukeskuksen toimintamahdollisuuksien turvaamiseen, aluetukien myöntämiseen, Keralle riskirahoituksen turvaamiseen.

Pkt-yrittäjyyttä tukee myös se, että työnantajien työttömyysturvamaksu alenee, niin kuin ministeri jo täällä kertoi. Se on 3 prosenttia ensimmäisen miljoonan palkkamenojen osalta ja sen ylittävältä osalta 6,3 prosenttia. Myös valtion liikelaitokset tulevat nyt työnantajien työttömyysvakuutusmaksun piiriin. Työntekijät aivan oikein ovat tulleet rahoittamaan työttömyysturvan kustannuksia maksamalla ensi vuoden alusta 1,87 prosenttia palkkasummastaan työttömyysvakuutusmaksua, ja se vähentää työnantajien maksuosuutta. Merkittävää on myös yrittäjien työttömyysturvan parantaminen.

Työttömyyden hoitoon tuleva työmarkkinatuki antaa lisäjoustoa. Se antaa nuorille ensi kertaa työmarkkinoille tuleville ja pitkäaikaistyöttömille mahdollisuuden ja myös velvollisuuden työn, koulutuksen tai kuntoutuksen vastaanottamiseen työttömyyden aikana. Monet nuorethan haluaisivat työhön vaikka ilman palkkaa. Nyt heillä on siihen mahdollisuus eivätkä he menetä työttömyystukea. Se antaa mahdollisuuksia joustavaan työharjoitteluun ilman varsinaista työsopimussuhdetta.

Tärkeää on myös opintotuen ja työttömyysturvan yhteensovitus. Työttömyyden hoito on kipeimpiä asioita yhteiskunnassamme. Siksi koulutus on parempi vaihtoehto kuin joutenolo. Koulutukseen työttömyyden hoidossa on budjetissa varattu määrärahoja, vaikka nyt on esiintynyt kritiikkiä siitä, että ylenmääräistä aikuiskoulutusta annetaan turhaan, kun ns. Relanderin rahoilla on järjestetty koulutusta monissa keskiasteen oppilaitoksissa, kansanopistoissa ja aikuiskoulutuskeskuksissa ja tällä koulutuksella ei olisi varsinaista tulosta. Tällaisia väitteitä esiintyy.

Korkeakouluissa ja yliopistoissa on toteutettu akateemisille työttömille onnistuneita kursseja, ja toivoa sopii, että näitä voidaan jatkaa. Mutta jatkossa niin työministerin kuin opetusministerinkin on seurattava tätä äkkikoulutuksen sisältöä ja laatua sekä näitten koulutettujen työllistymistä.

Yritysten toimintaedellytyksiä parantaa myös halpa energia, jonka varmistaisi viides ydinvoimala. Toivon mukaan se rakennetaan.

Kun julkista sektoria joudutaan karsimaan, on helpotettava sellaisten yritysten mahdollisuuksia, jotka luovat uusia työpaikkoja. Monet yrittäjät eivät uskalla ottaa uusia työntekijöitä. He pelkäävät työnantajien velvoitteita. He eivät voi luvata pitkiä työsuhteita tässä epävakaassa ajassa. Siksi olisi herkällä korvalla kuunneltava näitä yrittäjiä ja kokeiluluonteisesti karsittava työllistämisen esteitä, annettava joustomahdollisuuksia yrityksille. Tiukka aika ja säästäminen panee suomalaiset ajattelemaan myös itse, miten pärjätä omin voimin omalla työllä ilman valtion tukea ja miten yhdistää voimiamme. Se edellyttää jatkossa kuitenkin verorasituksen alentamista niin, että työnteko ja yrittäminen on kannattavaa ja motivoivaa.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Harja arvosteli aivan oikein puheessaan suomalaista hallintoa ja nimenomaan hallintoa sairaalalaitoksessa ja terveyslaitoksessa. Hänelle voisi sanoa ideaksi, että mikä merkitys silläkin on, että terveys- ja sairaanhoitoalaa hallitsevat kaksi lainsäädäntöä: kansanterveyslaki ja erikoissairaanhoitolaki. Emmekö me tulisi hallinnonkin osalta paljon yksinkertaisempaan järjestelmään, jos meillä olisi vain yksi tämän alan lainsäädäntö?

Olen seurannut hieman ihan sattumalta, mitä sairaaloissa tällä hetkellä tapahtuu. Sieltä kyllä lentää ulos sairaanhoitajia ja perushoitajia. Sen sijaan hallintolääkärit niin ylä- kuin keskiasteellakin kyllä saavat pitää paikkansa eivätkä he sieltä minnekään lähde siitä huolimatta, että he toimivat yksityissektorilla oman alansa hommissa. Kun on seurannut hieman tämän alan tapahtumia, joutunut hallintovaliokunnassa seuraamaan, niin joskus on kyllä tullut mieleen, että kun taistolaiset 70-luvun alussa lauloivat, että "ensin meillä tehtiin sairaita ja sitten sairaala", niin itse asiassa taisikin käydä toisin päin: Ensin tehtiin sairaala ja sitten sinne ryhdyttiin hankkimaan sairaita.

Ed. A l a r a n t a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Ala-Harja otti aivan oikein esille budjetin erään painopistealueen sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämisestä eli muutoksen avohuoltopainotteisuuteen, niin haluaisin liittää hänen puheenvuoroonsa erään reunahuomautuksen, jossa meillä ed. Ala-Harjan kanssa olisi yhteistä askaroitavaa, kun budjetti lähtee valtiovarainvaliokunnan käsittelyyn. Nimittäin tämä budjetti on eräältä avohuoltopainotteisuuteen liittyvältä osalta sisäisesti ristiriitainen.

Hallituksen sisällä aivan viime hetkiin asti oli erimielisyyttä omaishoidon tukemisesta, ja sitten valtiovarainministeriö viime vaiheessa poisti sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta ns. pitkältä SVOL-momentilta kyseisen määrärahan, mutta unohti poistaa ministeriön pääluokan yleisperusteluista tekstin, joka kuuluu tarkasti lainattuna näin: "Väestön omatoimisuutta edistetään jatkamalla omaishoidon järjestämistä koskevaa uudistustyötä, tukemalla kansalaisten osallistumista ja purkamalla vapaaehtoistyön tekemiseen liittyviä esteitä sekä kehittämällä ammatillisen hoidon ja omaishoidon yhteensovittamista." Hartaasti toivon, että saisin tukea sille työlle, jonka mm. aloitteen muodossa aion aloittaa, että budjetti tältä osin tehtäisiin ajantasaiseksi eli näiden perusteluiden mukaisesti kyseiseen lukuun lisättäisiin määräraha, että omaishoitoa voidaan toteuttaa.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ukkola kiinnitti huomiota aivan oikeaan asiaan. Olen samaa mieltä, että meillä on aivan turhaan kaksi lainsäädäntöä: on kansanterveyslaki ja erikoissairaanhoitolaki ja lisäksi meillä on vielä kehitysvammahuolto. Minusta nämä kaikki voitaisiin yhdistää saman lain piiriin kuuluviksi, mutta meillähän on kunnallinen itsehallinto. Mutta nyt kun erikoissairaanhuoltokin on kunnan vastuulla, niin on todella aivan turha pitää näin monta lainsäädäntöä. Olen kuullut, että tätä ollaan myös jo valmistelemassa.

Mitä tulee sitten hallinnon purkuun sairaaloissa, olen samaa mieltä siihen asti, että nythän on eri erikoisalojen johtajille pantu myös taloudellinen vastuu, mutta kuitenkaan ei ole vähennetty väkeä taloustoimistoista, jotka myös tekevät tätä taloudellista laskelmaa. Hallintolääkäreitä on aika vähän. Niitä on loppujen lopuksi vain yksi. Useimmat lääkärit ovat aktiivityössä ja hallinto tapahtuu siinä oman työn ohella, joten sieltä ei paljon tule säästöä. Mutta kyllä tämä talouspuoli on sellainen, jota voisi myös karsia ja sitten tekninen puoli sairaaloissa. Sieltä otetaan hyvin vähän säästöjä, vaikka mielestäni niitä palveluita juuri voitaisiin kilpailuttaa ja ostaa ulkopuolelta, ja siinä mielessä olen todella huolissani, että säästetään hoitopuolelta ja niiltä, jotka tekevät potilastyötä.

Ed. Rask: Herra puhemies! Suomalaisen yhteiskunnan henkistä tilaa ja tulevaisuuden näkymiä tutkitaan pääministeri Ahon toimeksiannosta. Tutkimuksen on määrä valmistua itsenäisyyspäiväpuheiden aineistoksi. Suomalaisen yhteiskunnan, suomalaisten henkistä tilaa, kärsivällisyyttä ja kestävyyttä koetellaan juuri annetulla budjetilla. On hyvä, että arvoista keskustellaan. Eihän siinä sinänsä ole yhtään mitään pahaa. Tällä keskustelulla ei kuitenkaan saa suunnata huomiota epäolennaiseen. Talousahdingossa painiskelevat ihmiset eivät jaksa osallistua keskusteluun. Huoli selviämisestä vie huomion konkretiaan, arkipäivän karuuteen.

Koska Ahon tutkijaryhmään ei mahtunut yhtään pohjoisen Suomen edustajaa, vaikka Lapin yliopistossa on tutkittu antaumuksella mm. työelämän muutosprosesseja, niin päätin tehdä oman tutkimukseni suomalaisten henkisestä tilasta. Minä esitän tutkimustulokseni tässä ja nyt ja johtopäätösten teon jätän kuulijoille.

Tutkimusaineistona käytin eilisen päivän, tiistain 14.9., pohjoisessa ilmestyvien sitoutumattomien lehtien Lapin Kansan ja Kalevan otsikoita. Tältä näyttää suomalaisten henkinen tila, joka on kiinteästi yhteydessä yleiseen hyvinvointiin.

Vihastako vai toimettomuudesta kertovat otsikot: "Simon hautalaattojen potkijoita pidätetty", "Rauta radalla suisti junan kiskoilta", "Koulukiusaajat vaativat jo suojelurahaa vanhemmilta". Häpeää ja toivottomuutta kuvannee otsikko: "Lehtien ilmoitussivut täyttyvät pakkohuutokaupoista". Masennus ja syrjäytyneisyys ilmenee yleisönosaston otsikoista: "Unohdettu työttömien ryhmä", "Opiskelijoita sorsitaan". Näköalattomuutta ja yksisilmäisyyttä päättäjiltä kuvaa otsikko: "Vienti kasvaa, kotimarkkinat pohjassa". Pelkoa tulevaisuudesta: "Kotimarkkinoiden kurjistaminen vie nyt vaaralliselle tielle". Köyhyyttä: "Opiskelija kurkistaa yhä useammin isin tai äidin kukkaroon", "Alle 20-vuotiaat huonoimmassa asemassa", "Velallisten ongelmat ovat kärjistymässä Rovaniemen seudulla".

Lainaan viimeksi mainitsemastani artikkelista, velkaneuvojan haastattelusta, pätkän, joka paljastaa elämisen kipeyden: "Velallisille pitää joissakin tapauksissa kyetä antamaan nopeasti taloudellista apua: ruokaa, rahaa maksusitoumuksiin tai lounaskuponkeja, etteivät nämä joutuisi näkemään nälkää. Tilanne Rovaniemellä on todella järkyttävä. On tapauksia, että ihmiset ovat yli viikon eläneet teellä ja korpuilla. Tässä mennään kohti vanhaa köyhäinhoitoa. Meillä pitäisi olla täällä velkaneuvonnassa jakaa kuponkeja työttömien ruokalaan, miettii velkaneuvoja." Näin Rovaniemellä, Lapin pääkaupungissa, jonka työttömyysprosentti on yli 27.

Samalla aukeamalla artikkelin velkaneuvonnasta kanssa on otsikko, joka ilmentää toisenlaista näkemystä: "Iiro Viinanen: Ikävät päätökset vieneet kasvu-uralle". Hallituspuolue kokoomuksesta löytyy ainakin muutamia vaikuttajia, jotka alkavat oivaltaa, että suomalaisilla on hätä. Tämä ilmenee otsikosta: "Eikö nykykriisissä ole jo päätösten eikä jatkuvien mietintöjen aika? Presidenttiehdokas Ilaskivi". Hän perustanee näkemyksensä laajalla kampanjakierroksellaan saamiinsa selvityksiin ja ihmisten tapaamisiin. Matkailu avartaa.

Tasapuolisuuden nimessä tutkin myös tiistain Maaseudun Tulevaisuus -lehden otsikoita. Nyt ymmärrän, ettei Esko Aho, pääministerimme, tiedä kansakunnan henkisestä tilasta tai välitä siitä. Pääkirjoitus: "Maltti on valttia syksyn puukaupoissa". Muita otsikoita: "Vienti kasvaa paljon tai erittäin paljon", "Pääomavero keven-

tää metsätilojen verotusta", "Sienimetsä on antelias".

Maaseudun Tulevaisuus eiliseltä päivältä oli metsän erikoisnumero. Kaikilla suomalaisilla ei ole hätä. Maaseudun Tulevaisuus -lehdessä haastateltiin metsänomistajia mahdollisista tulevista puukaupoista. Kysymykseen "aiotko myydä puuta" vastaa rovaniemeläinen emäntä, metsää 160 hehtaaria: "En harkitse, meillä ei ole myyntitarvetta, eikä kauppa tulisi kysymykseen myöskään heikon hinnan vuoksi". Rouva varatuomari Jyväskylästä, metsää 50 hehtaaria: "Ensinnäkään ei ole tarvetta ja toiseksi hinta on niin halpa, että se jo estää kaupan. Minun tuntemistani ihmisistä myyvät nyt ne, joilla on vaikeuksia. Kyllä pahalta tuntuisi, jos pitäisi joittenkin asioitten hoitamiseksi välttämättä myydä".

Kyllä meillä on tiedossa suomalaisten henkinen tila. Arvokasta professoreilta tilattua kansalaispuheenvuoroa me emme tarvitse, vaikka voihan sen lukea, ei siinä mitään. Mitä me sitten tarvitsemme? Me tarvitsemme oikeudenmukaisen, tasapuolisen budjettiesityksen. Tarvitsemme viisaan hallituksen, joka luotsaa meidät EY:hyn huomioon ottaen tasapuolisesti suomalaisten tarpeet. Tarvitsemme viisaan hallituksen, jolla on laaja näkemys talouspolitiikasta.

Nyt käsittelyssä oleva hallituksen budjettiesitys tulee omalta osaltaan edelleen pahentamaan suomalaisen yhteiskunnan henkistä tilaa. Yli 500 000 työtöntä, yli 250 miljardia valtion velkaa ja yli 40 miljardia markkaa pankkitukea on hallituksen välitilinpäätös.

Tehokkain tapa pienentää ns. mustaa aukkoa eli pankkitukea on käynnistää talouskasvu, joka vähentää työttömyyttä, maan pahinta vitsausta tänä päivänä. Sosialidemokraattien ehdotuksessa korostetaan erilaisten julkisten investointien aikaistamista. Erityisesti ihmetyttää, että kauppa- ja teollisuusministeriön budjetissa tälle vuodelle on jemmassa joidenkin ilmoitusten mukaan noin 150 miljoonaa markkaa kotimaisiin energiainvestointeihin, summa, jolla Kemin Veitsiluodon tehtaiden kotimaista polttoainetta käyttävä voimalarakennus saataisiin alkamaan. Raha ei vain liiku, se odottaa jotakin. Mitä ja miksi? Nythän pitäisi rakentaa ja Veitsiluodon uusi voimala on ympäristöinvestointi, taloudellinen ja kannattava ja ennen kaikkea se toisi työtä.

Sosialidemokraatit korostavat myös kotitalouksien ostovoiman lisäämistä. Se olisi mahdollista nostamalla lapsilisiä, laskemalla peruskorkoa, alentamalla liikevaihtoveroa ja lykkäämällä arvonlisäveron voimaantuloa. Lapin matkailulle tuo arvonlisävero on paha isku. Matkailu on Lapille elinehto. Ei auta, vaikka arvonlisävero olisi matala, 12 prosenttia, majoituspalveluista, jos se on 22 prosenttia kaikista oheispalveluista. Harva Lappiin tulee pelkästään nukkumaan. Varsinkin ulkomaiset matkailijat vaativat monipuolisia oheispalveluja.

Edellisiä hallituksia on syytetty liiallisten etujen säätämisestä kansalle. Tässä budjetissa on tulossa uusi tuki, josta ed. Ala-Harjakin puheessaan mainitsi, ensi kertaa työmarkkinoille tuleville ns. työmarkkinatuki. Useat työvoimaviranomaiset ovat suunnitellun tuen teilanneet. Tukeen olisi oikeutettu neljän kuukauden odottelun jälkeen ajan, jolloin asianomainen etsisi aktiivisesti työtä. Mutta millä elää aika ennen työmarkkinatukea, joka enimmillään on 116 markkaa viitenä päivänä viikossa ja vanhempien luona asuville puolet tuosta summasta? 13 kuukauden markkinatuen saannin jälkeen ei myöskään olisi muuta olemassa kuin sosiaalihuolto. Tietysti toivottavaa on, että työtä saa tai pääsee näihin harjoittelupaikkoihin, mutta käsitykseni mukaan nämä ovat tosiasiat kuitenkin tässä työmarkkinatuessa.

Epäoikeudenmukaisuutta on ilmennyt myös mm. ammattikorkeakouluopiskelijoiden kohdalla. Aikuiskoulutuksessa opiskelevathan eivät ole enää opintotuen piirissä, ja työvoimaviranomaisten tulkinnan mukaan he eivät ole työttömyysturvaan oikeutettuja. Opiskelu on monen kohdalla tullut mahdottomaksi rahanpuutteen vuoksi, koska ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuksessa olevista hyvin moni on työttömänä tällä hetkellä ja on alkanut itseänsä kehittääkseen opiskella.

Budjetissa on toki hyviäkin asioita, joista esimerkiksi maakunnan kehittämisrahan nosto 35 miljoonasta markasta 75 miljoonaan markkaan on positiivista. Raha alueilla tulisi kuitenkin jakaa mielestäni virkavastuisten lääninhallitusten virkamiesten kautta, ei missään nimessä poliittisesti valittujen maakuntien liittojen kautta. Tilanteessa, jossa julkista sektoria puretaan, ei ole mielekästä rakentaa uutta hallintoporrasta.

Palaan vielä lopuksi eilisen päivän lehtikatsaukseen. Lapin Kansassa todetaan näin: "Syksyllä ei ole enää varaa omaan sanomalehteenkään. Laihialaisjutut ovat Outin ja Päivin arkipäivää." Kyse oli opiskelijoista. Ja Maaseudun Tulevaisuudessa seuraavasti: "Metsänomistaja, oletko siirtymässä metsän myyntiverotukseen? Hyödynnä vähennysetu ja tilaa Maaseudun Tu-

levaisuus. Näin säästät tilaushinnassa. Jos siirryt metsän myyntiverotukseen, voit vähentää tilausmaksun puunmyyntituloistasi ennen verotusta. Jos et myy puuta, voit vähentää neljänneksen tilaushinnasta ansiotulon verostasi." Tasan eivät käy onnen lahjat!

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Täytyy aina välillä puhua, ettei vähäkin taito vallan häviä. Olen kuunnellut näitä keskusteluja aika paljon täällä, ja kaikissa puheenvuoroissa puhutaan, että ostovoimaa pitäisi lisätä. Se on hyvin tärkeä asia. Äskenkin esitettiin edellisen puhujan toimesta verojen alentaminen, korkojen alentaminen ja lapsilisien nostaminen, kaikki minimaalisia vaikuttajia ostovoiman lisäämiseen, kun Suomi on kuivunut niin kokoon, että ne eivät auta enää meitä. Ainoa keino on ostovoiman ja ostorohkeuden lisääminen, että saataisiin työtä, josta maksetaan palkkaa. Mutta yritykset eivät voi antaa työtä, koska niiden tuottamat tuotteet eivät mene kaupaksi, kun ei ole ostovoimaa. Nyt on kysymys siitä, kumpi pannaan ensin liikkeelle, kana vai muna, työ vai ostovoima. Tässä ollaan kuin harakka tervatulla sillalla. Vuoroin on nokka, vuoroin pyrstö kiinni.

Ostovoima on tärkeä, mutta sitä saadaan vain työllä. Ostovoima ei lisäänny näillä minimaalisilla asioilla. Kukaan ei ole sanonut, millä saamme ostovoimaa. Sanokaa nyt joku. Minä olen sanonut joskus setelirahoituksen. Tosin ed. Pulliainen sanoi, että minä olen sanonut sen vuonna 1990, mutta hän erehtyi. Se oli 1992 helmikuussa. Sanokaa nyt joku, millä saadaan kansalaisille sellaista ostovoimaa, jonka olemassaolo samalla rohkaisee ihmisiä käyttämään tuota ostovoimaa. (Sos.dem. ryhmästä: Työtä!) — Justiinsa!

Ed. Järvilahti: Herra puhemies! Suomessa vallitsee syvä lama. Olemme velkaantuneet korviamme myöten. Näissä olosuhteissa valtion budjetti ei anna kenellekään suuria ilon aiheita. Budjetin linja on oikea: Velkakierrettä pyritään katkaisemaan. Tästä johtuen useimmat budjetin määrärahat ovat kansanedustajien kannalta liian pieniä. Mutta budjettiraamin pitävyys on kuitenkin taattava eduskuntakäsittelyssä.

Yksittäisistä pääluokista käsittelen ensiksi maatalouspääluokkaa. Mielestäni tärkein asia tässä budjetissa on markkinointirahaston perustaminen. Sen läpivieminen edellyttää eduskunnassa viiden kuudesosan enemmistöä. Uskon, että tällainen enemmistö löytyy. Tätä uskoani perustelen sillä, että markkinointirahaston perustaminen on kaikkien kansalaisten, niin kuluttajien kuin tuottajienkin, edun mukaista. Rahaston avulla valtiovallan osuus maatalouden mahdollisesta ylituotannon viennistä voidaan eduskunnassa budjetin hyväksymisen yhteydessä käsitellä yhtenä könttäsummana. Toisin sanoen se keskustelu, jota nyt on käyty maataloustuotteiden viennistä, jää pois eduskunnasta. Mielestäni eduskunta ei olekaan oikea foorumi keskustelulle esimerkiksi sian painoista. Eduskunnan arvovaltaan kuuluu luonnollisesti määrärahoista päättäminen. Tällä tavoin markkinointirahaston kautta se päätös edeileen pysyy eduskunnalla. On sitten tuottajien oma asia, millä tavoin he vientiä rahoittavat ja miten he ylituotantoa pyrkivät supistamaan ja muutenkin millä tavalla he suuntaavat markkinointirasitteet eri tuotteille.

Maatalouden muihin määrärahoihin ei tietenkään maatalouskansanedustaja voi olla tyytyväinen. Mutta viittaankin äskeiseen budjetin kokonaisraamiin. Tästä syystä en enemmälti käsittele maatalouspääluokkaa. Totean kuitenkin sen, että maatilatalouden kehittämisrahasto kuivuu tätä nykyä kokoon ja ne varat, joita välttämättä tarvittaisiin rakenteen kehittämiseen vastaamaan tulevia integraatiovaateita, jäävät nyt hyvin vähiin.

Tulevan maatalouspolitiikan suunnasta on todettava se, että niin kauan kuin maatalous itse maksaa valtaosan ylituotannon viennin rahoituksesta, ei runsas ylituotanto ole maatalouden etu. Tilanne saattaa tietysti tulevaisuudessa olla toinen, jos ylituotannon markkinoinnista vastaa joku muu, esimerkiksi Euroopan yhteisön rahasto.

Jos Suomen kansantalouden kannalta katsotaan asian olevan niin, että me ennen mahdollista liittymistä EY:hyn pyrimme suureen maataloustuotantoon, silloin myös katson, että koko kansantalous on vastuussa ylituotannon markkinoinnista eikä siitä vastaa maatalous yksinään. Tämä asia tulee meille vielä varmasti tänä syksynä vilkkaan keskustelun kohteeksi, sillä käsitykseni mukaan me saamme EY-neuvotteluista jo varsin selvän kuvan ennen joulua. Tällöin meidän on ratkaistava maatalouden strategia mentäessä kohti EY:tä. Tämä strategia on hyvin pitkälle tuotantopoliittinen. Onko niin, että nyt kannattaa tuottaa runsaasti sen toivossa, että tulevaisuudessa saamme runsaasti rahaa EY:n kassasta, vai onko niin, että suurin piirtein omavaraisuuden kattava tuotanto on kaikkien suomalaisten kannalta järkevintä? Tämä jää

nähtäväksi. Joka tapauksessa tilanne on se, että meidän on kehitettävä maatalouttamme, nostettava sen tehokkuutta, parannettava sen rakennetta ja tällä tavoin pyrittävä alentamaan kotoisia kustannuksiamme. On Suomen integraatioratkaisu mikä tahansa, niin tehokas talouselämä, maatalous mukaan lukien, on koko kansakunnan edun mukaista.

Kun otetaan huomioon Suomen syrjäinen asema, sen luonnonolosuhteet ja pääomapula, en kuitenkaan usko siihen, että Suomi kykenisi jatkossa kilpailemaan Keski-Euroopan parhaiden maatalousmaiden kanssa samoin eväin. Toisin sanoen en usko, että Suomen tilakoon suurentaminen pelkästään voisi olla meidän valttimme kilpailussa. Tämä johtuu jo siitä, että satomme ovat vain puolet parhaiden Euroopan maatalousmaiden satotasosta. Tällöin ei tilakoko pelkästään ratkaise tehokkuutta. Ja toiseksi en myöskään usko siihen, että mistään löytyy niin paljon pääomaa, että me voisimme nopeasti tilakokoamme suurentaa. Kun näin on, niin jäljelle jää se vaihtoehto, että me pyrimme monipuolistamaan maatalouttamme, pyrimme kilpailemaan niillä maataloustuotannon ja maaseudun elinkeinojen aloilla, joilla me olemme vahvoja. Tällöin monipuolinen erikoistunut maatila tulee jatkossa pärjäämään yhteisessä Euroopassa.

Tärkeää Suomen maatalouden kehitykselle on uskon luominen tulevaisuuteen. Uskoa voidaan luoda puheilla, mutta parhaiten sitä luodaan teoilla. Tässä mielessä valtion budjetti on keskeisessä asemassa. On todella ikävää, että me olemme nyt lama-ajassa samaan aikaan, jolloin meidän pitäisi kehittää maatalouttamme vastaamaan uusiin haasteisiin. Vuoden 1995 budjettia valmisteltaessa meillä on tilanne integraatioratkaisussa huomattavasti tätä päivää selvempi. Tällöin meidän on otettava huomioon ne haasteet myös maatalousbudjetin rakentelussa.

Mielestäni suomalainen maaseutu tulevaisuudessa on elävä. Meillä on monipuolisesti toimivia tiloja, kesantoja ei juuri näy, vaan nykyisillä kesantopelloilla viljellään rypsiä biodieselin raaka-aineeksi, viljaa etanolin raaka-aineeksi ja ehkäpä vielä pajujakin energiatarpeen tyydyttämiseksi. (Ed. Aittoniemi: Kyllä me emme sitä aikaa näe!) Maatiloilla on monipuolista liitännäistoimintaa: On maatilamatkailua, suoramyyntiä, luomutuotantoa. Tiloilta käydään työssä myös tilan ulkopuolella. (Ed. Aittoniemi: Niin nykyisinkin!) Varsin useasti joko emäntä tai isäntä on palkkatyössä. Mutta kun he kuitenkin asuvat maaseudulla, tällä tavoin maaseutumaisema on elävän näköinen ja maaseudun palvelut voidaan turvata.

Arvoisa puhemies! Haluan tässä budjettipuheenvuorossani jyrkästi kumota sen käsityksen, että kuntien valtionosuuksien leikkaukset olisi toteutettu koko maata ajatellen eriarvoisesti. Kuntaliiton laskelmat osoittavat, että budjettiin sisään rakennettu leikkausjärjestelmä kohtelee hyvinkin tasapuolisesti erilaisia kuntia. Keskimääräinen menetys on 1 048 markkaa per asukas, ja erot ovat 200 markkaa joko ylös- tai alaspäin. Kun esimerkiksi Helsingin kaupungilta leikataan valtionosuuksia 1 181 markkaa per asukas, niin tuhannen asukkaan Utsjoen leikkaus on tätäkin suurempi eli 1 238 markkaa per asukas. On selvää, että Helsingin kaupungin menetys nousee markkamäärältään suureksi summaksi, arvioiden mukaan 592 miljoonaan markkaan. Se vähentää myös prosentuaalisesti paljon kaupungin saamia valtionosuuksia. Se ei olekaan ihme, koska Helsingin väkimäärä on suuri ja valtionosuuksilla on vähäinen suhteellinen merkitys 10. kantokykyluokan kunnassa. Olennaista on kuitenkin se, miten paljon leikkaukset vaikuttavat veroäyrin hintaan. Helsingissähän se on 1,42 penniä. Tämä on maan alhaisin luku. Keskiarvo on 1,80 penniä. Suurin kärsijä näyttää olevan Keski-Pohjanmaan kunta Perho, jonka veroäyrin hintaan kohdistuu 3,17 pennin nostopaine.

Arvoisa puhemies! Näin kunnallismiehenä on tietenkin vaikeaa hyväksyä kuntien valtionosuuksien leikkausta. Se tuo kunnille suuria vaikeuksia, voi sanoa jopa kohtuuttomia vaikeuksia. Toisaalta myös koko maan taloustilanne edellyttää velanoton vähentämistä, ja tätä kautta ei näytä olevan muuta tietä kuin puuttua myös valtionosuuksiin. Toivon, että tämäntapainen budjetti on viimeinen, jonka me saamme tänne käsiteltäväksi. Kunnallistaloutta on pidettävä yllä ja kuntia ei jatkossa saa rasittaa tällä tavalla.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Totean puhujalle, joka on kunnallismies, minä vähän arvelinkin, ettei hän ole maanviljelysmies. Vaikka koko maa olisi yhden isännän tai emännän hallussa, niin me emme pärjää eurooppalaisessa emmekä maail-

manlaajuisessa maataloustuotantokilpailussa millään ehdoilla. Jos me joudumme 1,80 markan tuotantopanoksella tuottamaan viljaa, josta saadaan 50 penniä kilolta, niin homma on täysin selvä, vaikka sitä sanotaankin, että kun paljon tuottaa, niin kannattaa tuottaa pienellä tappiollakin. Kyllähän asia on selvä.

Ja nämä biodieselhommat: meidän peukalomme on ajat sitten ollut ja arkkukin pehmoisena ennen kuin niitä viljellään. Ainoa on tämä ed. Pulliaisen pajuntuotanto, jota on meidänkin mailla, että minä olen ihan ihmeissäni niitten kanssa, kun kaikki ojanpielet kasvavat pajua. Ei sitä tarvitse viljelläkään. Sitä löytyy sieltä. Nämä ovat kaikki utopiaa tällaiset. Meidän on vain huolehdittava siitä, että pysymme omavaraisena 120-prosenttisesti ja on unohdettava koko Euroopan huuhaat. Jos me menemme tähän kilpailuun, niin työttömiä on 80 000 lisää ja maaseutu on kuollut. Näin se on asia.

Ed. Järvilahti (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen erittäin iloinen siitä, että ed. Aittoniemi niin tarkasti kuunteli minun puheeni ja oli samaa mieltä kuin minäkin eli että tilakoon suurentaminen ei ole ratkaisu Suomen maatalouden kilpailukyvyn ylläpitämiseen, vaan siihen ratkaisuun tarvitaan runsaasti tukea tai sitten me jäämme ulkopuolelle.

Ed. Hacklin: Arvoisa puhemies! Puheenvuoroni aluksi haluan todeta täydellisen erimielisyyteni edellisen puhujan ed. Järvilahden tärkeysjärjestykseen nähden. Ed. Järvilahtihan ilmoitti, että tärkein asia budjetissa on maatalouden markkinointirahaston perustaminen. Minun tärkeysjärjestyslistallani tämä asia ei ole ollenkaan, vaan tärkein on työllisyyden turvaaminen, työttömyyden kasvun pysäyttäminen ja koulutuksen tason turvaaminen. Kumpaankaan näihin budjetti ei anna oikeastaan minkäänlaisia eväitä.

Mitä tulee kuntien valtionosuuksien leikkauksiin ja niiden tasa-arvoisuuteen, niin siitäkin olen edellisen puhujan kanssa eri mieltä. Ei valtionosuuksien leikkaus minusta kohdistu tasapuolisesti. Ero on tietysti hirmuisen suuri, kun verrataan isoja kaupunkeja ja pieniä kuntia maaseudulla. Mutta tämä ero on hirmuisen suuri myös silloin, kun verrataan pientä teollisuuspaikkakuntaa ja maaseutuvaltaista pientä kuntaa, teollisuuspaikkakunnan raskaaksi tappioksi. Oma kotipaikkakuntani menettää 13,8 miljoonaa markkaa. Muutama tuntemani pieni kunta menettää paljon paljon vähemmän. (Ed. Järvilahti: Miten paljon äyriä kohti?) — Äyriä kohti pari penniä. (Ed. Järvilahti: No niin, vähemmän kuin monet muut!) — Ihan tarpeeksi ja rahasummana sellaisen määrän, että ne budjettiraamit, joita kotikuntani valtuusto ankarasti pohti keväällä, on pantava kokonaan uusiksi.

Arvoisa puhemies! Ahon hallituksen budjettia vuodelle 94 on täällä jo ruoditty edestä ja takaa ja yleisesti ja yksityiskohtiin puuttuen. Oman puheenvuoroni olen oikeastaan kiteyttänyt vain pariin kommenttiin.

Ensimmäiseksi totean, että Ahon hallitus, sen ministerit elävät maailmassa, jolla enää ei ole kiinnekohtia todelliseen elämään, siihen arkeen, mihin hallituksen epäonnistunut talouspolitiikka on johtanut kunnissa, kouluissa, sosiaali- ja terveyspalveluissa, yrityksissä, yksityisten ihmisten elämässä. Hallituksen ministerit elävät sanojen tasolla. Tämä hallituksen sanojen maailma on kaunis, mutta sanojen ja käytännössä toteutuvan todellisuuden välillä ei ole enää yhteyttä. Minusta voisi sanoa, että hallituksen sanojen ja todellisten tapahtumien välinen ero on jo klassinen, niin itsestään selvä tämä ero on, ettei siitä enää viitsitä edes paljon puhua. Hyviä esimerkkejä ovat esimerkiksi se, mitä hallitusohjelma sanoo työttömyyden hoidosta tai suhtautumisesta koulutukseen. Molempien asioiden pitäisi olla ensiarvoisen tärkeitä eikä koulutuksesta saisi leikata lamankaan oloissa. Mutta käytännössä tiedämme, että nämä sanat eivät pidä.

Sanojen maailma on kaunis myös hallituksen julkistamissa visioissa ja kehittämisohjelmissa. Esimerkiksi viime kesäkuussa julkistetussa koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa luetellaan lähivuosien toimenpiteiksi mm. laadun parantaminen ja kansainvälisyyden edistäminen, riittävien resurssien turvaaminen ja koulutuksen suuntaaminen työttömyyden vaikutuksia lieventävästi. Todellisuus tässäkin budjetissa on resurssien leikkaamista eikä se viittaakaan noiden kehittämissuunnitelmassa lueteltujen lähiaikojen toimenpiteiden suuntaan.

Arvoisa puhemies! Tänä syksynä tämä sanojen ja todellisuuden välinen ristiriita on löytänyt tiensä myös itse budjettikirjaan. Vuoden 1994 budjettiesityksessä sanojen ja numeroiden välinen yhteys on katkennut. Hallituksen budjettiesityksen sanalliset tavoitteet ja numeroilla ilmoitetut markkamäärät ovat jyrkässäkin ristiriidassa keskenään. Monissa tapauksissa budjettiesityksen ilmoittamalla markkamäärällä ei mi-

tenkään voida toteuttaa budjettiesityksessä mainittua toimintaa, esimerkkinä vaikka aikuiskoulutus, jonka hallitus ilmoittaa yhdeksi budjetin painopistealueeksi.

Aikuiskoulutusta antavat oppilaitokset joutuvat ensinnäkin ensi vuonna eriarvoiseen asemaan. Ammatilliset oppilaitokset, kansanopistot ja opintokeskukset eivät enää ensi vuonna saa erityisrahaa, tänä vuonna Relanderin rahana tunnettua tukea aikuiskoulutuksen järjestämiseen. Aikuiskoulutuksen on näissä oppilaitoksissa toteuduttava valtionosuuksien kautta. Valtionosuudet puolestaan vähenevät 9 prosenttia. Epäilen, että monissa kunnissa ja kuntayhtymien oppilaitoksissa ei voida enää toteuttaa aikuisopetusta. Vaikka rehtorit niitä esittäisivät, näitä aikuiskoulutuskursseja, työttömille tarkoitettuja kursseja ei saada kuntayhtymien hallintoesityksissä läpi. Käytännössä aikuiskoulutuskeskukset saavat monopoliaseman yhteiskunnan ostaman aikuiskoulutuksen järjestämiseen, koska ne järjestävät sitä sillä tavalla, että järjestävät läänien ostamaa aikuiskoulutusta. Kilpailu aikuiskoulutuksen tarjonnasta häviää näin oikeastaan kokonaan, ja se ei ainakaan alenna aikuiskoulutuksen hintaa.

Myös aikuiskoulutukseen osallistuvien määrä on budjetissa arvioitu optimistisesti 45 000:ksi. Kuitenkin työpaikan menettämisen pelossa vielä työssä käyvät eivät uskalla käyttää opintovapaalakia ja lähteä koulutuksiin. Näin omaehtoinen aikuiskoulutus kuihtuu. Valtionapujen leikkausten vuoksi ja lisäpanostuksen lopettamisen vuoksi monet oppilaitokset eivät voi järjestää aikuiskoulutusta työttömienkään tarpeisiin.

Tyypillistä hallituksen soutamis- ja huopaamispolitiikkaa tällä sektorilla on mm. se, että vasta kesällä kansanopistot saivat oikeuden tarjota aikuiskoulutusta ns. Relanderin rahalla. Siellä on käytetty nopeasti paljon aikaa ja suunnitteluvoimaa kurssien aikaansaamiseksi. Nyt on käynyt ilmi, että tämä panostus on mennyt tavallaan hukkaan, koska ei voida aloittaa ainakaan sellaista koulutusta, joka jatkuisi vuodenvaihteen yli, kun ensi vuoden budjetissa ei ole tähän määrärahoja ja kansanopistoille tätä yhteiskunnan ostamaa aikuiskoulutusta työttömille ei ole suotu.

Lyhyesti voisi todeta, että hallituksen kahden ja puolen vuoden aikana koulutuksen sektorilla toteuttama ja edelleen jatkama leikkauspolitiikka lamaannuttaa koulutyön, koulutuksen, koulutuksessa tapahtuvan työn. Ennätystyöttömyyden valtaamassa Suomessa tämä on tuhoisaa ja vaikuttaa kauan. Koulutuksen leikkaukset tehokkaasti viivyttävät ja estävät mahdollisuuksia uuteen kasvuun. Kuten jo totesin, Ahon hallituksen budjeteissaan, myös tässä budjetissa, toteuttama koulutuksen leikkauslinja on täydellisessä ristiriidassa hyväksyttyihin tavoitteisiin ja myös poliittisiin päätöksiin nähden. Voisin kysyä, onko hallituksen tarkoitus rappeuttaa koko koulutuksellinen ja sivistyksellinen tuotantokoneisto tasa-arvosta nyt puhumattakaan.

Arvoisa puhemies! Edellä oleva oli tarkoitettu kommentiksi hallituksen sanojen ja tekojen, budjetin sanojen ja numeroiden välisen ammottavan aukon havainnollistamiseksi.

Toinen kommenttini koskee hallituksen budjettien, siis myös tämän budjetin perustana olevaa ajattelua. Lähtökohta budjettiajattelulle on mielestäni väärä, se lähtökohta, että ainoastaan säästämällä, säästämällä ja menoja leikkaamalla ja leikkaamalla Suomi nostetaan nousuun ja pidetään pinnalla. Kahden ja puolen vuoden kokemuksen olisi luullut opettaneen hallitukselle jotakin, siis sen, että pelkästään kuristamalla ei nousua aikaansaada. Mutta eipä vain näy opettaneen.

Säästämällä ja leikkaamalla, siis ainoastaan säästämällä ja leikkaamalla hallitus on saattanut itsensä ja Suomen kielteisten kasvavien lukujen kierteeseen. Työttömyys kasvaa, valtion velka kasvaa, säästämisestä huolimatta valtion menotkin kasvavat, vaikka verille säästetään. Tämän viime mainitun kasvun hallitus on kyllä yrittänyt salata pitämällä budjettiraaminsa lupaamissaan luvuissa, mutta tekemällä lisäbudjetteja ennätyksellisen määrän tänä vuonna ja myöskin ensi vuonna.

Siihen ainoaan keinoon, jolla tästä suosta noustaan, hallitus ei ole tahtonut puuttua. Työttömyyden kasvun katkaisemiseksi tarvittavien investointien aikaansaamiseen eli työn luomiseen ja kotimarkkinoiden kysynnän elvyttämiseen hallitus ei ole halunnut eikä tämänkään budjetin perusteella halua ryhtyä. Se vain syyttää oppositiota mm. velkaelvytyksestä. Itse se mieluummin käyttää kasvavan valtion velan pankkitukeen kuin työpaikkojen luomiseen.

Arvoisa puhemies! Kansalaiset ovat aikapäiviä sitten menettäneet luottamuksensa Ahon hallituksen tahtoon ja kykyyn nostaa Suomi suosta. Tämäkään budjetti ei tuo valoa eikä myönteistä kehitystä alkuun saata. Hallituspuolueiden kansanedustajien tuella tämäkin budjetti silti hyväksytään, vaikka puheet lähetekeskustelussa ovat kriittisiäkin olleet hallituspuolueiden

kansanedustajien taholta. Mutta ehkä he ovat pitäneetkin ne vain oman mielentyyneytensä turvaamiseksi.

Ed. Alaranta (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hacklin kuvasi puheessaan, että hallitus on joutunut kielteisten lukujen kierteeseen. Minusta tuntui ed. Hacklinin jeremiadia kuunnellessani, että ainakin ed. Hacklin on joutunut tällaisten kielteisten lukujen kierteeseen. Tuntui myös siltä, että onkohan ed. Hacklin lukenut hallituksen budjettiesitystä. Kaiken sinänsä ikävän leikkauksen vastapainoksi tämä budjetti esimerkiksi opetusministeriön pääluokassa todella sisältää kyllä myös huomattavia määrärahoja. Lukekaa, ed. Hacklin, yleisperusteluista sivulta 17, että opetusministeriön hallinnonalalla on määrärahoja yhteensä esityksessä 25,9 miljardia markkaa, josta korkeakouluopetuksen ja tutkimuksen menot ovat yli 4 miljardia markkaa, ja teidän arvostelemanne aikuiskoulutus on menoiltaan yhteensä 1,7 miljardia markkaa ja laajennusta 2 000:lla opiskelijapaikalla.

Jos edustaja pyrkii työssään jonkinlaiseen tasapuolisuuteen, niin kyllä mielestäni opposition edustajan arvostelun ohella pitäisi rehellisyyden nimissä kertoa myös jotakin siitä, mitä budjetti sisältää eikä vain olla kielteisten lukujen kierteessä.

Ed. Hacklin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin opiskelijamäärien kasvuun aikuiskoulutuksessa. Se 27 000, joka on mainittu aikuisopiskelijoiksi tänä vuonna, on tällä hetkellä 33 000. Siihen nähden opiskelijamäärissäkin tulee tapahtumaan ensi vuonna pienentämistä näissä luvuissakin mutta myös käytännössä, koska esimerkiksi omaehtoinen aikuiskouluttaminen kuihtuu.

Mitä sitten tulee rahamääriin, mitä koulutukseen on luvassa ja mitkä ed. Alaranta esitteli, kuitenkin on muistettava, että kaikilla sektoreilla koulutuksessa vähennetään, esimerkiksi korkeakoulusektorilla 8 prosenttia ja yleensä koulutuksen valtionosuuksista 9 prosenttia.

Ed. Alaranta (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan todeta vielä, ed. Hacklin, että vaikka vähennetään, niin silti myös käytetään.

Ed. Iivari: Arvoisa puhemies! Vuoroa odottavien iloksi voin sanoa, että puheenvuoroni on erittäin lyhyt ja keskittyy vain maatalouteen.

Hallitus mainostaa budjettiesitykseen sisältyvää maatalouden kokonaisuudistusta valmistautumisena euroaikaan. Maataloustulolain korvaava maatalouden markkinointijärjestelmä tuokin nykyiseen käytäntöön verrattuna joustoa maataloustuotteiden hintojen määräytymiseen. Suunnitelma ylituotannon viennin hoitamiseen perustettavasta markkinointirahastosta merkitsee järjestelmän virtaviivaistamista, mutta samalla vaikeutetaan ylituotannosta kansantaloudelle aiheutuvien kokonaiskustannusten arviointia.

Hallituksen maatalouspolitiikan ydin näyttää olevan ylituotannon voimakas kasvattaminen ja elintarvikkeiden rajasuojan korkealla pitäminen. Tämä on tullut aika suorasukaisesti esiin keskusteluissa hallituksen edustajien kanssa. Linjavalintaa perustellaan EY-jäsenyysneuvotteluissa tavoiteltavalla hyödyllä. Neuvotteluja Suomen puolelta vetävä ulkoministeri Heikki Haavisto on jopa iloisesti todennut, että näin saadaan Suomeen riihikuivaa rahaa.

Hämmästyttävää on, että valtiovarainministeriön kansantalousosasto on selvityksissään lähtenyt puolustamaan ylituotannon lisäämistä. Kuitenkin ylituotannolla on aina maksajansa, olivatpa ne nyt suomalaisia veronmaksajia tai tulevaisuudessa sekä suomalaisia että eurooppalaisia veronmaksajia. Maailmanlaajuisen työnjaon kannalta ei ole myöskään perusteltua, jos protektionistinen Eurooppa rypee maataloustuotteiden ylituotannossa eivätkä elintarviketalouden rakenteet pääse terveesti kehittymään.

Valtiovarainministeriössä voitaisiin seuraavaksi ajaa kessumallilla harjoitus kenkien tuotannosta. Jos kenkien tuotantoon luodaan maataloustuen kaltainen rakennelma, olisivat kenkävuoretkin varmaan kansantalouden etu.

Maatalouden markkinointirahastosta tulee syksyn kuuma keskustelun aihe, vaatiihan sen hyväksyminen eduskunnassa määräenemmistön eli hallituksen on neuvoteltava asiasta opposition kanssa. Valtion talousarvion ulkopuolinen markkinointirahasto perustettaisiin maataloustuotteiden markkinoinnin edistämistä, hoitamista ja rahoittamista varten. Sen rahoitus koostuisi maataloustuotteista perittävistä markkinointimaksuista ja veroista, elintarvikkeiden tuontiin liittyvistä tuontimaksuista, tulleista ja valmisteveroista sekä budjettisiirrosta. Rahastolla olisi mahdollisuus ottaa myös lainaa toiminnan sujumiseksi.

On selvää, että rahaston avulla saadaan maataloustuotteiden ylituotannon vientituki näyttä-

mään valtion talousarviossa nykyistä pienemmältä. Ehkä juuri sen vuoksi esitys on saanut myös valtiovarainministeriön virkamiesten tuen. Merkillistä silti on, ettei heitä tunnu huolestuttavan, että rahasto syö budjetin tulopuolta. On ennenkuulumatonta, että veroluonteisia maksuja, tulleja, tuontimaksuja ja valmisteveroja voidaan suoraan ohjata yhden muutoinkin suojatun elinkeinon tukemiseen.

Maatalouden ylituotannon ja elintarvikkeiden korkean rajasuojan maksaa suomalainen kuluttaja ja veronmaksaja. Samalla tuontiraakaainetta syystä tai toisesta tarvitseva elintarviketeollisuus saa hylätä haaveensa aidosta kilpailukyvystä. Elintarviketeollisuusliiton sisällä loppukesästä aikaansaatu sopu näyttää ainakin näin ulkopuolisesta pelkästään suun tukkimiselta.

Kansantalouttamme ja kuluttajia ei auta se, että suomalaisen ruokakorin hinta on markan ulkoisen arvon romahduksen myötä saatu näyttämään kansainvälisissä vertailuissa aiempaa kohtuullisemmalta. Ostovoima on maan sisällä romahtanut, hinnat ovat käytettävissä oleviin tuloihin nähden korkeat. Se näkyy mm. lihan kulutuksen roimana vähenemisenä ja elintarvikekaupan kasvavina vaikeuksina.

Jos hallitus haluaa neuvotella sosialidemokraattien kanssa tuloksellisesti maatalouden markkinointirahastosta, sen on varauduttava tuomaan neuvottelupöytään esitykset maatalouspolitiikan todellisista suunnan muutoksista. Elintarvikkeiden rajasuojaa on todella alennettava, ylituotantopolitiikasta on irtauduttava ja on aloitettava maatalouden sisäinen rakennemuutos suomalaisen maatalouden kilpailukyvyn parantamiseksi. Maatalouden tuotantokustannuksia on laskettava irrottamalla rehuvilja tavoitehintaluettelosta. Siitä koituisi välitöntä etua niin maatalouselinkeinolle kuin kuluttajillekin.

Sosialidemokraattien mielestä ei pidä rakentaa keinotekoista vastakkainasettelua kaupungin ja maaseudun, kuluttajien ja tuottajien välille. Olemme jatkuvasti pyrkineet avoimeen ja tasapainoiseen keskusteluun maatalouspolitiikasta. Pyrkimykset on pakko havaita jälleen kerran yksipuolisiksi. Hallituksessa yksinvaltaa käyttävän keskustan toimintalinjana näyttää olevan suuren hämäyksen jatkaminen. Ylituotantoa pyritään lisäämään ja sen kansantaloudelle aiheuttamat todelliset kustannukset piilottamaan kansanvaltaisen kontrollin ulottumattomissa toimivaan rahastoon. Samalla keskusta ajaa maataloustuottajia vaarallisella tavalla entistä pahemmin vastakkain.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Tässä maassa vallitsee inhimillinen masennus ja suuri syrjäytyminen yhteiskunnasta, ja sen hintaa saamme kärsiä pitkään. Kahtiajako ja erityisesti se, että tässä maassa köyhän omaisuus vaihtaa tänä päivänä pilkkahintaan omistajaa, on hyvin kuvaavaa. Että nuoret parit velalla rakentamansa omakotitalon jättävät velkakirjat repussa, on niitä karmeimpia esimerkkejä, joihin joka päivä törmätään.

Myös hallituksen talouspoliittinen linja muumioittaa yhteiskuntaa ja synnyttää sellaisen kierteen, jossa jo perusrakenteet ovat vakavasti uhattuina. Yksin viennin avulla ei tästä tilanteesta päästä eteenpäin. Vientiteollisuus ei ole lisännyt työvoimaa. Päinvastoin sielläkin tehokkuutta haetaan lisää, ja työntekijät, nekin, jotka ovat työtä saaneet, ovat entistä kovemmassa paineessa. Kotimainen kysyntä laskee hallituksen budjettiesityksen perustelujen mukaan 7,5 prosenttia tänä vuonna, ja tämä tulee entisestään lisäämään työttömyyttä ja nimenomaan palvelualojen työttömyyttä, joka pääosin on siis naistyöttömyyden rajua kasvua.

Hallituksen puheet korkoelvytyksestä ovat myös paljastuneet kuplaksi. Asp-edut ja kaikki vedetään takaisin, ja samoin myös pankkien yleinen käytäntö johtaa siihen, että yleensä laina-aika lyhenee mutta ei sinänsä välittömästi ostovoima lisäänny.

Tässä taustalla on ollut myös säästön ja laman varjolla pyrkimys toteuttaa ideologista hyökkäystä palkansaajia ja ansiosidonnaista sosiaaliturvaa vastaan. Ilmeisesti hallituksessa on myös tahoja, jotka haluaisivat yhdessä työnantajapiirien kanssa kävellä myös SAK:n yli ja mielellään telaketjuilla. Sellaiseen ei ole varaa. Hyvänäkin aikana tässä maassa on tarvittu konsensusta ja yhteisymmärrystä eri etutahojen kanssa. Jos milloin niin huonona aikana sitä erityisesti tarvittaisiin.

Kuntatalouden valtionosuusleikkaukset, jotka täällä on monessa puheenvuorossa läpikäyty, ovat nyt syventämässä yleistä lamaa ja johtavat ilman muuta kuntien velkaantumiseen ja erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon puolella tehtävät jopa viidenneksen valtionosuusleikkaukset eivät voi olla vaikuttamatta palvelurakenteisiin aikana, jolloin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kysyntä jopa kasvaa monilta osin, lastensuojelun, lastenpsykiatrian ja monella muulla alalla. Siellä joudutaan erittäin vakavaan tilanteeseen. Jollei palvelurakenteisiin kajota, siellä joudutaan muutoinkin matalapalkkaisen ja jo

kovalle paineelle joutuneen hoitohenkilökunnan asemaan lisäämään paineita, niin kuin hallitus ilmeisesti tahtookin irtisanomisten, lomautusten ja palkkojen alennustapojen kautta.

Jatkossakaan valittu talouspoliittinen linja ei hyvältä näytä. Budjettiraamit vedetään tiukalle, ja siitä koko ajan alkaa olla entistä suurempi osa sementtiin valettua osaa eli pankkitukia, ulkomaista velkaa ja sen hoitoa, maatalouden tukea, jatkossa ilmeisesti myös aluepoliittista ja maatalouspoliittista kytkentää muutoinkin. Hävittäjäkaupat, jotka nimenomaan ovat osittain rahoittamatta, tulevat ilmeisesti tarkoittamaan vuosina 1995—2001 tasaerin jotain 2,8 miljardia markkaa vuodessa, joka vastaa lähes koko puolustusvoimien hankintoja ensi vuoden talousarviossa. Nämä ovat sellaisia liikkuma-alaa kaventavia tekijöitä, jotka eivät voi olla näkymättä, jos talouspoliittista linjaa ei muuteta.

Hallitus on myös toteuttanut epäoikeudenmukaista verotusta. Sen lisäksi, että se on sosiaalisesti epäoikeudenmukaisesti iskenyt pienituloisiin, sairaisiin ja lapsiperheisiin, se on myös verotuksen vienyt Euroopan kovimmaksi palkansaajien ja eläkeläisten kohdalla. Nimenomaan eläkeläisten kohtelu on ollut kyllä hämmästyttävän törkeätä. Ansiosidonnainen eläketurva on ollut keskustan kirosana pitkään, mutta on uskomatonta, että se näin pahasti on kaivellut, että pitää pieniin työeläkkeisiinkin iskeä, niin kuin hallitus tekee. Sen sijaan pääomatulot ja maatalous ovat olleet erityisessä suojeluksessa teollisuusmaiden keveimmän verotuksen myötä.

Maatalouden ja aluepolitiikan osalta on syytä muutama asia tuoda esille. Ensinnäkin hallitus on EY-neuvottelutavoitteissaan maatalouden osalta todella lähtenyt mahdollisimman suuren tuotannon tavoitteista, jopa niin että maassa pitäisi nostaa tuotantoa. Tämä on hämmästyttävää. Siinä unohdetaan täysin ylituotannon valtiontaloudelliset eli budjettitaloudelliset vaikutukset. Sen lisäksi siinä unohdetaan myös ylituotannon viljelijöille aiheuttamat vaikutukset. Tässä suhteessa joudutaan jatkuvasti siihen, että juuri viljan ylituotantoon johtava tuotantoon sidottu tukijärjestelmä luo vientitarvetta ja ennakoimattomia viljelijöiden markkinointimaksuja, joista on jatkuvasti lakiesitykset esimerkkinä tässäkin salissa.

Kun nyt hallitus esittää markkinointirahastoa, niin sehän ei ole mikään ratkaisu, jos ylituotantoon johtava järjestelmä säilytetään, koska tulee kuluttajille piilovero nimenomaan tuontimaksujen kautta. Ilmeisesti banaanit ja monet muut tuotteet saatetaan sitten veron piiriin ja tullaan keräämään 650 miljoonaa ja jatkossa varmasti enemmänkin sitä kautta. Näennäisesti, totta kai, suorat budjettirahoitukset, aluksi 1 150 miljoonaa, voisivat alentua.

Mutta se, mikä on myös erittäin vakavaa, on se, että viljelijät joutuisivat entistä rajumpaan markkinointimaksupaineeseen. Erityisesti kotieläintuottajat joutuisivat etelän viljanviljelijöiden torppareiksi eli maksamaan jatkuvasti viljan vientivastuuta. Viime vuonna he maksoivat sitä jo yli 200 miljoonaa markkaa ja laskuja piisaa tällekin vuodelle, kun ottaa huomioon viljan varastotilanteen ja ylivarastoinnin ja tulevan sadon kulutuksen suuremman määrän.

Myöskin markkinointirahastossa on taitavasti rakennettu MTK:n hallintaan liittyvä päätöksenteko eli MTK:n käsissä olisi myös rahaston käyttö. Tältä osin ei ole mitään syytä, ei maanviljelijöiden, erityisesti kotieläintuottajien kuin veronmaksajien, kuluttajien kannalta lähteä tällaisen mallin toteuttamiseen, ellei nimenomaan ylituotantoon saada puututtua tätä kautta. Rehuviljan hinnan alentaminen olisi nimenomaan päätoimisille suoraa tulotukea tarkoittava järjestely, kotieläintuotannon tuotantokustannuksia laskeva ja rehuviljavuoren purkutapa.

Se, että EY:ltä haetaan muka tukea suurella ylituotannon määrällä, on tämän päivän EY:n kanssa pelaamista. Siinä unohdetaan EY:n omat muutospaineet. EY:hän on yli 30 vuotta kamppaillut Suomen maatalouden kaltaisen ylituotanto-ongelman kanssa. Sen budjetista on merkittävä osa tosiaan mennyt siihen, kuin myös ympäristö- ja monet muut haitat ovat pakottamassa EY:n myös puuttumaan ylituotantoon ja rajaamaan sitä. Suomen kannattaisi muistaa, ettei Tanskan malli tässä suhteessa ole mikään ratkaisu, ei kansantaloudellisesti eikä maanviljelijöiden kannalta enää tässä tilanteessa. Tässä saattaa hyvin herkästi olla syntymässä MTK:n johtaman hallituksen toimesta Pyrrhoksen potti Suomelle, eli rakennamme aivan vääriin odotuksiin koko maatalouden tuotannon, jätämme holhoukset ja kiintiöt ja byrokratian viljelijöille, estämme nuorten tilojen kehittämisen ja lähdemme viljapotilla pelaamaan.

Aluepolitiikassa on aivan sama virhe tapahtumassa. Ykkösaluetavoite on asetettu vanhojen lääninrajojen mukaisesti tähän maahan, ja pyritään tällä tavalla EY:n jälkeenjääneiden alueiden tuen piiriin saamaan mittavia osia maasta. Luodaan vanhojen lääninrajojen mukaisesti sellaisia elämän ja kuoleman rajoja, jotka eivät ota huo-

mioon luontaisia talousalueita, luontaisia kehitysedellytyksiä eri alueilla.

On muistettava, että ykkösalueen yritystuki on jopa enintään 70 prosenttia, kun taas rakennemuutosalueiden tuki yritysten osalta jää enintään 30 prosenttiin. Tulee siis erittäin voimakkaita porrastuksia harvaanasuttuun maahan, jossa on hyvin voimakkaasti kuitenkin tietyn talousalueen keskuksen ympärille rakentuva seutukunnallinen kehittämispohja.

Sinänsä hallitusta voi kiittää siitä, että se on saanut Suomen eurokuntoon. Kun vuonna 1989 laskettiin nimenomaan meidän EY:n aluepoliittiseen tukeen liittyviä tekijöitämme, työttömyys- ja alue-bkt-lukuja, todettiin, että Suomessa ei ole yhtään ykkösalueen eikä erityistuen piiriin kuuluvaa aluetta. Mutta nyt on työttömyys sitä luokkaa tässä maassa EY:nkin mitassa ja tulot ovat pudonneet niin paljon, että tämä hallitus on saanut Suomen EY:n sosiaalirahaston tukikriteerien piiriin. Eri asia on sitten, miten ylpeinä me voimme marssia Irlannin ja Välimeren maiden kanssa sille sosiaaliluukulle.

Joka tapauksessa maatalouden ja aluepolitiikan osalta on ymmärrettävää, että meillä on etuja valvottavana. Mutta näin yksikantaiset ecumetsästystavoitteiden asettelut unohtavat Suomen omat erityispiirteet ja kansalliset lähtökohdat.

Arvoisa puhemies! Tarvitsemme nyt sosiaalisesti oikeudenmukaisempaa ja elvyttävää talouspolitiikkaa ja nimenomaan sillä tavalla, että me teemme niitä asioita, jotka meidän on joka tapauksessa tässä maassa tehtävä huonona aikana eikä sitten, kun nousukausi alkaa. Tämä tarkoittaa myös erilaisten infrastruktuurihankkeiden toteuttamista.

Aluepoliittisten määrärahojen kohdentaminen alueellisiin ja toisaalta valtakunnallisiin kohteisiin tulisi nyt suorittaa niin, että mahdollistetaan alkuvaiheessa tärkeiden valtakunnallisten infrastruktuurihankkeiden toteuttaminen, esimerkkinä juuri Savon rata ja eräiden keskeisten moottoritieyhteyksien aikaansaaminen. Aluepoliittisesti on tärkeätä vahvistaa juuri elinkeinoelämän edellytyksiä tässä suhteessa. Suomen olisi tehostettava tähän liittyen yhteistyötä myös lähialueiden tie- ja rataverkon kehittämiseksi, kuten Suomen ja Venäjän välisissä neuvotteluissa on pohjaa luotu. Nämä ovat hyvin tärkeitä asioita. Silloin, kun kasvu lähialueilla alkaa, Suomi voi olla sitä voimakkaasti hyödyntämässä.

Tietysti on tehtävä monia muitakin talouspoliittisia toimenpiteitä, joista täällä on varmasti kaikki jo esille tuotu. Mutta joka tapauksessa maassa on edelleen liian korkeat reaalikorot. Yritystoiminnan kannalta pk-tukea pitäisi tehostaa. Budjetissa on se hyvä, että Tekesin ja Keran määrärahat ovat paljon nousseet, mutta pk-politiikkaa tässä maassa kuitenkin edelleen tarvitaan ja nimenomaan riskirahoituksen parempaa järjestämistä kuten myös tuotekehitys- ja markkinointipuolen tehokasta hoitamista.

Myös koulutukseen on kiinnitetty huomiota. On huomattavaa, että työttömyys kasvaa enemmän kuin hallitus budjetissaan on olettanut ja se tulee vaatimaan työllisyyspoliittisen koulutuksen ja koulutuksen taloudellisen tuen parempaa järjestämistä. Myös on muistettava, että rakennusala on keskeinen aina kotimaisen tuotantotoiminnan vetojuhtana ja sillä puolella myös tulisi panoksia lisätä.

Ed. Rask kävi läpi lehtien otsakkeita. Edustaja, joka elää kontaktissa elävään elämään, ei tarvitse tutkimuksia siitä, missä tilassa Suomi on tänä päivänä. Se on siinä tilassa, ettei tässäkään työssä enää työniloa tunne.

Haluan antaa kauttani puhua erään suomalaisten puolesta surevan nimimerkin, joka kirjoitti kevättalvella seuraavasti:

"Jälleen ollaan sosiaalietuja leikkaamassa, työttömyyskorvauksia, sairaus- ja lääkekuluja yms. On täysin unohdettu, että esimerkiksi sairausvakuutuslaki tuli Suomessa voimaan viimeisimmäksi kaikista Euroopan maista, ja nyt sitä romutetaan. Miten käy vanhojen ja sairaiden, miten työttömien? Unohdetaan, että keskuudessamme elää niitäkin, jotka ovat tätä maata puolustaneet, sotavelat maksaneet ja nyt romutettavan hyvinvoinnin jo kertaalleen maksaneet. Kysyn vain, kuinka kauan vielä uskotaan tämän kansan kärsivällisyyden kuminauhan viruvan, ennen kuin se lähtee barrikadeille. Poliittinen kriisi on jo olemassa, mutta täysi kaaos saattaa olla edessä. Ainoat, jotka voivat vielä hyvin tässä maassa, ovat maanviljelijät tukiaisineen, opettajat, joiden lomarahojen leikkauksista ei puhuta, ja tuhannet täydellä ylöspidolla elävät pakolaiset. Edelleen, minkälaisia ovat ne päättäjät, jotka eivät ymmärrä, että maan hyvinvointi riippuu verotuloista eikä työttömien määrästä? Edelleen, eikö todellakaan ole mitään mahdollisuuksia muuttaa hallitusta enemmän ystävälliseksi niitä kohtaan, jotka tämän hetken viuluja joutuvat maksamaan? Kuka lähtisi johtamaan kansannousua, ennen kuin meille käy samoin kuin neukkulassa?"

Henkilö aloitti lainauksella V.A. Koskenniemeltä todeten: "Älä kysy ihmisiltä, mitä jumalia he tunnustavat, vaan katso, mitä he palvelevat."

Ihmisten huoli omasta maastaan — tämänkään kirjoittajalla itsellään ei varsinaisesti ollut hätää taloudellisesti — kuvaa, että yhteinen solidaarisuuden huoli alkaa levitä valtavasti. Poliittinen kriisi tässä maassa kieltämättä on, ja meillä oli jo ennen tätä kriisiä ja taloudellista kriisiä olemassa hyvin pitkälti päätöksentekoon liittyvä ongelma eli hallinnon autonomisuuteen liittyvä kriisi, eli kansanedustajien esitykset, lait ja puuttumiset eivät johtaneet sellaiseen valmisteluun, jossa olisivat heijastuneet riittävän nopeasti ihmisten tarpeet ja epäkohtien korjaaminen. Tässä suhteessa oli jo tiettyä tyytymättömyyttä demokraattisen järjestelmän ja edustuksellisen demokratian pelaamiseen. Se näkyy tänäkin päivänä, jos työkyvyttömän ihmisen pitää kansanedustajan avulla päästä työkyvyttömyyseläkkeelle tilanteessa, jossa maallikkokin näkee, että ihminen on todella työkyvytön, tai monta muuta esimerkkiä.

Tässä suhteessa toivoisi, että keskustelua hallinnon autonomisuudesta eli hallintokoneiston roolista käytäisiin enemmän. Tämä hallitushan on autonomisuuden ja hallintokoneiston itsellisen ja itsekkään toiminnan nostanut jumalasemaan. Valtiovarainministeriön superroolia on entisestään vahvistettu, ja eduskunnassa hallituspuolueiden edustajille ei anneta hyvä että hengityspaikkaa valtiovarainvaliokunnassa asiallisten korjaustenkaan hoitamisessa.

Hallintotieteiden tohtori Markku Temmes vuonna 1987 Helsingin Sanomissa kirjoitti tästä asiasta mielestäni erittäin hyvin todeten mm., että valistuneessakaan yhteiskunnallisessa keskustelussa ei juuri puhuta demokratian toimivuutta uhkaavasta hallinnon autonomisuudesta vaan mieluummin vaikkapa poliittisten päättäjien tai tiedotusvälineiden autonomisuudesta. Johtavien virkamiesten on ollut helppo kätkeytyä byrokraattisen salaisuuden taakse silloinkin, kun heidän tekemisensä tai tekemättä jättämisensä ovat olleet ratkaisevia. Myöskään johtavien virkamiesten asemaan liittyviä seikkoja kuten viran määräaikaisuutta, joustavaa rekrytointia ja irtisanomisoikeutta tai palkkauksesta päättämistä ei käytetä ohjauskeinona, jos hallintokoneiston organisaatiosta ja toimintajärjestelmästä päättäminen on jäänyt liiaksi virkamiesten omaksi asiaksi. Tältä osin toivoisi, että lamasta huolimatta myös edustuksellisen demokratian toimivuutta voidaan parantaa.

Ed. Muttilainen: Arvoisa puhemies! Hallitus on nimennyt talouspolitiikan tavoitteeksi kestävän talouskasvun palauttamisen ja hyvän työllisyyden. Hallitus pyrkii tavoitteisiin kuitenkin entisin keinoin noudattamalla edelleen pelkästään vientivetoista strategiaa. Viime vuodet ovat osoittaneet, ettei hallituksen strategia toimi, vaikka vienti vetääkin. Työllisyys ei parane, työpaikkoja ei ole syntynyt lisää. Yritykset eivät uskalla investoida, kotimainen kulutuskysyntä on miinuksella ja suomalaisten ostovoima erittäin heikko. Viennin vetäminen ei ole tuonut vientimarkkoja Suomeen odotetussa määrin, vaan devalvaatiohyöty on valunut ostajamaiden eduksi.

Kaiken laskeminen pelkästään viennin varaan huolestuttaa, koska jollei vientikortti valttikorttina pidä, koko korttitalo romahtaa lopullisesti. Kukaan ei luonnollisesti toivo, ettei vientikortti pitäisi. Viennin näkymät eivät kuitenkaan ole vakaat lama-Euroopassa. Myöskään USA:n ja Japanin talouskasvu ei ole ollut odotetun kaltainen eivätkä vientimahdollisuudet siten erittäin hyviä. Vaikka vienti vetäisi kuinka hyvin, se ei yksin riitä nostamaan Suomea suosta.

Toisena valttikorttina hallitus pitää korkojen laskemista. Hallituksen puheista voi saada sen käsityksen, että korkojen alentuminen on hallituksen ansiota, suorastaan valittu tie. Tosiasiassa korot laskevat, koska kansainvälinen korkotaso laskee ja markka kelluu. Kellunta taas on seurausta hallituksen ja Suomen Pankin siihenastisen talouspolitiikan epäonnistumisesta. Kun hallitus sanoo: "olemme valinneet korkoelvytyksen tien", sen tien kulkeminen edellyttää, että korkotaso ulkomailla laskee. Omilla päätöksillämme emme voi vaikuttaa Saksan ja Euroopan korkotasoon. Oma korkotasomme vain seuraa Euroopan tasoa.

Hallitus laskee, että kaikki ovat hyötyneet korkojen laskusta. Korkojen lasku toki auttaa yrityksiä, joilla on enemmän velkaa kuin talletuksia. Myös valtio hyötyy pienempien korkovähennysten muodossa. Kiinteän koron maksajat maksavat kuitenkin vielä korkeita korkoja. Näitä lainoja on viidennes kotitalouksien lainoista. Myöskään muihin korkoihin sidotut lainaajat eivät saa korkojen alenemisesta lisää ostovoimaa, vaan hyöty korkojen laskemisesta tulee vasta vuosien kuluttua johtuen lainojen lyhennystavasta. Lainan lyhennyksen kuukausierä pysyy samana, vaikka korko laskee. Laina lyhenee vain suunniteltua nopeammin. Näin lyhennettäviä lainoja on arvioitu olevan kolmella

neljäsosalla paikallispankkien kotitalousasiakkaista, eli ns. korkoelvytys ei kasvata kotitalouksien ostovoimaa.

Arvoisa puhemies! On keskusteltu paljon kuntien valtionosuusleikkauksista. Keskustelussa eri alueiden kansanedustajat väittelevät siitä, kuinka epäoikeudenmukaisesti juuri omaa aluetta on kohdeltu. Tämä keskustelu on ymmärrettävää. Onhan luonnollista odottaa oikeudenmukaisia ja tasapuolisia esityksiä. Kuitenkin suurin kritiikin kärki on mielestäni suunnattava hallitukseen, joka päätti kuntien valtionosuusleikkauksista juuri nyt, kun kuntien verotulot ovat työttömyyden myötä muutenkin laskeneet. Hallitus selvisi itse näppärästi yli 5 miljardin markan säästöistä, ja kunnat joutuvat tekemään ikävät ja raskaat päätökset.

Kuntien valtionosuuksien suuri leikkaus on hallituksen voimakas linjanveto hyvinvointiyhteiskunnan romuttamiseksi ja työttömyyden lisäämiseksi. Jo aikaisemmilla leikkauksilla 70 000 ihmistä on menettänyt työpaikkansa. Valtio maksaa heille työttömyyskorvausta, vaikka olisi ollut järkevämpää maksaa rahat kunnille, jotka olisivat voineet pitää ihmiset töissä. Työpanos sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä opetuksessa olisi varmasti ollut tarpeellinen. Verotulot olisivat lisääntyneet, ostovoima olisi säilynyt ennallaan, samoin velkojenmaksukyky. Nyt työt jäävät tekemättä, verot saamatta ja menot lisääntyvät työttömyysturvan ja mahdollisen toimeentulotuen myötä ja taas pitää säästää ja leikata entistä enemmän jne. Kierre on loputon. Asian inhimillistä puolta ei voi mitenkään edes laskea.

Leikkauksien vuoksi kunnissa ei selvitä ilman rajuja heikennyksiä sosiaali-, terveys- ja koulutuspalvelujen osalta. Ei selvitä myöskään ilman työpaikkojen menetyksiä. Lisää työttömiä tulee entisten joukkoon, ehkä 30 000 — 40 000 uutta työtöntä. Hallitus ei kuitenkaan arvioi esityksensä kokonaisvaikutuksia. Säästämisen sijasta tuhlataankin, tuhlataan rahaa ja ihmisiä. Kaikkien niiden ihmisten elämää, jotka ovat ilman työtä, tuhlataan. Ihmisten ja perheiden hätä kasvaa. Työn saamisesta ei ole mitään toivoa. Joka puolelta heitetään ihmisiä ulos: julkiselta sektorilta, yksityisiltä palvelualoilta, kotimarkkinateollisuudesta, eikä vientiteollisuus työllistä lisää ihmisiä.

Lapset ja nuoret kokevat kipeästi vanhempien ahdistuksen työttömyydestä ja toimeentulosta, huolen siitä, kuinka päivärahan loppuminen tikittää aikapommina ja työtä ei vain löydy. Vanhemmat eivät jaksa enää kauan eivätkä lapsetkaan. Seurauksena on sosiaalisten ongelmien kasvaminen, ongelmien, joita lievittämässä on entistä vähemmän ammattitaitoisia ihmisiä, ongelmien, jotka tulevat nyt ja tulevaisuudessa yhteiskunnallemme mittaamattoman kalliiksi. Ministereiden pitäisi todella jalkautua mustien autojen takapenkeiltä katsomaan elävää elämää, huomaamaan ahdistus ja epätoivo, missä ihmiset joutuvat elämään. Sen näkeminen auttaisi varmasti ministereitä suoraan ymmärtämään, mikä on kansakunnan henkinen tila.

Arvoisa puhemies! Työttömyyden katkaiseminen on ensiarvoisen tärkeää. Työllisyyden hoitaminen on parasta sosiaalipolitiikkaa. Työllisyys ei kerta kaikkiaan parane, ellei kansantaloutemme saa investointi- ja elvytyssysäystä. Nyt on viimeistään oikea aika käynnistää perusinvestointeja, parantaa teitä ja rakentaa rautateitä. Kannatan lämpimästi ed. Rajamäen esitystä Savon radan rakentamisesta. Nyt on aika peruskorjata asuntoja, suorittaa ympäristöinvestointeja ja turvata koulutuspaikkojen riittävyys. Näin me sosialidemokraatit olemme taas kerran esittäneet ja taas kerran meidät on jo ehditty torjua.

Hallitus jatkaa omaa ainoaa oikeaa linjaansa, jonka kaikki yhteiskunnan hyvinvointimittarit osoittavat vääräksi. Hallitus ei voi paeta vastuutaan kuntien valtionosuusleikkauksista Suomen Kuntaliiton selän taakse. Useaan kertaan on jo todettu se, että Suomen Kuntaliitto on alusta alkaen vastustanut näitä leikkauksia. Kuntaliiton johtajisto on selkä seinää vasten joutunut esittämään jonkinlaisen leikkausmallin, jota hallitus kuitenkin muutti. Mallien laskemisen jälkeenkin Kuntaliitto on vastustanut leikkauksia. Kuntaliitto painottaa, että hallitus kantaa yksin vastuun leikkauksista, ja korostaa, ettei se hyväksy leikkauksia eikä hallituksen esittämää leikkaustapaa. Mutta hyvät kollegat, leikkauksien hyväksyminen tai hylkääminen on meidän käsissämme. Hylätään nämä leikkaukset.

Arvoisa puhemies! Talousarviokeskustelun yhteydessä osa hallituspuolueiden edustajista on vaatinut lisäjoustoa Suomen työmarkkinoille. Olisi hyvä kuulla yksityiskohtaisesti, minkälaisia joustoja he tarkoittavat. Suomalaiset palkansaajat ovat joustaneet joustamasta päästyäänkin. On sovittu kaksi nollaratkaisua, on joustettu lomarahojen siirrolla ja lomarahoista luopumalla, maksetaan TEL-maksuja, työttömyysvakuutusmaksuja jne. Tänä päivänä ihmiset joustavat työpaikoilla mittaamattomiin. Kaikesta jouste-

taan, joustetaan niin paljon, että se aiheuttaa henkistä ahdistusta. Tätäkö todella halutaan, henkistä pahoinvointia? Uskon ja tiedän, että palkansaajilta löytyy riittävästi halua ja kykyä joustaa. Asioiden hoitaminen ei varmasti ole siitä kiinni.

Arvoisa puhemies! Suomen kansantalous on ajettu todella alas: suurtyöttömyyteen ja kansakunnan pahoinvointiin. Hallituksen on jo viimeinkin pakko huomata, etteivät sen lääkkeet tehoa. Sosialidemokraatit ja muu oppositio ovat taas esittäneet vaihtoehtoja. Eikö olisi jo korkea aika, viimeinen aika suhtautua niihin vakavasti ja ottaa niitä käyttöön?

Ed. Alaranta (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Muttilaisen puheenvuoro oli niin yksipuolinen, että se mielestäni vaatii pienen reunahuomautuksen. Haluaisin korostaa sitä, mitä aikaisemminkin korostin, että minusta pitäisi jonkinlaista rehellisyyden astetta pystyä toteuttamaan ja noudattamaan silloin, kun puhutaan tällaisessa paikassa kuin Suomen eduskunnassa.

Ed. Muttilainenhan kielsi puheenvuorossaan kokonaan arvon siltä, että hallituksen valitseman vientivetoisen talouspolitiikan tuloksena on ulkomaankaupan ylijäämä nousemassa. En minä ymmärrä, mitä poliittisia tai muita perusteluja voi olla tällaisen tosiasian kieltämiselle, koska tästähän seuraa se, että kansantalouden ulkomainen velka kääntyy alenevaan suuntaan, ja siitä taas seuraa korkotason alentumista, josta seuraa sitten tiettyjä muita asioita, joita ed. Muttilainen puheessaan toivoi. Emme kai me voi rehellisyyden nimissä kieltää tällaiselta kehitykseltä arvoa, vaikka me ajaisimme minkä nimistä ja minkä väristä politiikkaa tahansa. Minäkään en ole mikään intomielinen puoluepoliitikko, mutta rehellisyyttä minä toivoisin silloin, kun tällaisia talouspoliittisia korkeaja nopealentoisia puheenvuoroja tässä salissa käytetään.

Ed. Muttilainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Alarannan puheenvuorosta seuraavaa: Totta kai ulkomaankaupan tasapainon parantuminen on osatekijä korkojen laskuun, mutta se ei ole suinkaan tärkein osa, vaan nimenomaan enemmän korkojen laskuun on vaikuttanut Euroopan korkotaso, korkotason laskeminen siellä sekä se, että markka kelluu. Kolmas osatekijä on luonnollisesti oman vaihtotaseemme paraneminen.

Ed. Hurskainen: Arvoisa puhemies! Maamme taloudellista tilaa voitaisiin parantaa vahvalla, elvyttävällä talouspolitiikalla, jota me sosialidemokraatit olemme jo pitkään esittäneet ja tämänkin keskustelun aikana moneen kertaan. Rohkealla elvytyksellä me joutuisimme lisäämään kuitenkin valtion menoja ja mahdollisesti myös velkaa, mutta samalla saataisiin taloudellinen toimeliaisuus viriämään. Hallitus lisää jo nyt julkista velkaa 67 miljardilla markalla, mutta ei kuitenkaan harjoita elvyttävää politiikkaa, joten talous supistuu edelleen ja säästöohjelmia joudutaan jatkamaan. Hallitus tekee tässä budjetissa yhä kipeämpiä leikkauksia, joilla saadaan kansalaisten viimeinenkin usko tulevaisuuteen kitkettyä pois. Näin hallitus tarvitseekin oman filosofityöryhmänsä pohtimaan kansalaisten henkistä tilaa.

Hallituksen ministerit puhuvat, että tämän budjetin painopiste olisi työllisyyden hoidossa. Se ei kuitenkaan näytä ilmenevän budjetissa juuri mitenkään, sillä yli puolen miljoonan työttömyydestä tämä hallitus ei kanna huolta eikä esitä mitään erityisiä toimenpiteitä suurtyöttömyyden vähentämiseksi.

Erityisesti minua ihmetyttää, mitä tällä hallituksella on omaa lääniäni eli Kymen lääniä vastaan, koska sitä ei ole tuettu tässä budjetissa oikeastaan mitenkään. Kymen lääni on perinteinen teollisuuslääni, joka rakentuu paperi- ja metalliteollisuudelle. (Ed. Törnqvist: Siellä on liian vähän kepulaisia!) — Näin taitaa olla. — Kymen läänin työttömyysaste on huomattavasti korkeampi kuin maan keskimääräinen työttömyysaste ja kaikissa Kymen läänin kaupungeissa on muistini mukaan työttömyysaste korkeampi kuin maan työttömyysaste.

Kymen lääni jos mikä olisi tällä hetkellä valtion tuen tarpeessa. Läänimme korkeata työttömyyttä olisi helpottanut, jos olisimme saaneet valtion hankkeita tai uusia työllisyyskohteita budjetin kautta. Samanaikaisesti hallitus vielä heikentää työttömyysturvaa, sosiaaliturvaa sekä jokaisen kansalaisen asemaa erinäisillä leikkauksilla, minkä seurauksena ihmisten ostovoima karsitaan minimiin, mikä taas vaikuttaa kotimarkkinateollisuuteemme niin, että yhä useampia yrityksiä kaatuu ja tämän seurauksena taas tarvitaan lisää työttömyys- ja sosiaaliturvaa.

Lapsiperheiden asemaa on kiristetty jatkuvilla leikkauksilla. Hallituksen esittämä perhetukiuudistus on epäoikeudenmukainen, joskin sen perusperiaate on hyvä. Me sosialidemokraatit toivomme, että hallitus on valmis kehittämään

esitystään edelleen. Lapsilisiä tulisi korottaa siten, että 1—2-lapsisten perheiden sekä yksinhuoltajaperheiden kohdalla korvattaisiin vähintään verovähennyksien poistoista tulleet menetykset.

Sosiaalipoliittiset leikkaukset budjetissa kielivät hallituksen raa'asta linjasta, jonka mukaan jokainen selvitköön omillaan. Niinpä budjetissa ei ole vammaisten asemaa parantavia esityksiä, vaan on ehdotettu muiden muassa valtionosuuksien leikkauksia, joilla heikennetään myös vammaisten selviytymismahdollisuuksia jokapäiväisestä elämästä. Toivonkin, että budjetin käsittelyn yhteydessä otettaisiin huomioon vammaisten asema ja parannettaisiin sitä.

Hallitus esittää muiden muassa autonkäyttömaksua. Tämän lain käsittelyn yhteydessä tulisi invalidiautot jättää käyttömaksun ulkopuolelle.

Arvoisa puhemies! Hallitus harjoittaa joka vuosi omia vanhoja perinneleikkejään. Hallitus on jälleen kerran siirtämässä Raha-automaattiyhdistyksen rahoja budjetin katteeksi, mikä tuntuu mielettömältä, sillä nyt jos koskaan järjestötoiminta eri muodoissaan tarvitsee taloudellista tukea. Näen suurena tyhmyytenä sen, että tänä aikana lastensuojelujärjestöjen toimintamahdollisuuksia heikennetään. Seuraukset ovat järkyttäviä, koska lastensuojelujärjestöjen antamien palvelujen tarve ei ole vähentynyt, vaan lisääntynyt näinä aikoina. Valtion on järjestettävä nämä palvelut valtion tai kuntien palveluina. Uskon, että järjestöiltä tehtävät leikkaukset Raha-automaattiyhdistyksen kautta tulevat maksamaan valtiolle monin verroin enemmän tulevaisuudessa kuin järjestöjen kautta.

Ed. Törnqvist: Arvoisa puhemies! Aivan päinvastoin kuin julkisuudessa on ennakkoon annettu ymmärtää, tämä hallituksen budjetti on valheiden, virheiden ja vastuunpakoilun budjetti. Se on työttömyyttä ja sosiaalista eriarvoisuutta kasvattava budjetti. Se on porvarillisen aatteen läpitunkema, hyvinvointivaltion purkamiseen tähtäävä budjetti.

Hallitus lupaa yhtä ja tekee toista. Se lupaa parantaa työllisyyttä, mutta julkisen sektorin, erityisesti kuntasektorin alasajolla se jopa suorastaan lisää sitä väärän talouspolitiikan välillisistä vaikutuksista puhumattakaan. Hallitus lupaa käynnistää investointeja, mutta heikentää niiden edellytyksiä taas kuntataloutta kiristämällä. Hallitus lupailee veronkevennyksiä, mutta toteuttaa lapsiperheiden verotuksen ja kunnallisverotuksen kiristyksen. Hallitus lupaa kantaa huolta kansalaisten perusturvasta, mutta leikkaa peruspalveluja ja toimeentuloturvaa.

Hallitus on rakentanut talousarvioesityksensä siten, että raskaimman vastuun siitä joutuvat kantamaan muut, kunnalliset päättäjät ja palkansaajat. Merkittävin valtiontaloutta nimellisesti tasapainottava toimenpide on kuntien valtionosuuksien dramaattinen leikkaus. On valitettavasti todennäköistä, että suurin osa hallituksen jäsenistä tuskin ymmärtää edes, mitä se käytännössä tarkoittaa. Kuntatalouden kiristäminen nimittäin sotii kaikkea sitä vastaan, mitä hallitus sanoo puolustavansa. Se kiristää verotusta, lisää julkista velkaantumista, se vähentää kysyntää ja investointeja. Lisäksi se pahentaa työttömyyttä ja heikentää perusturvaa. Minä pahasti epäilen, että se on tarkoitettukin niin.

Mutta, hyvät edustajatoverit, älkää alentuko siihen ministeri Pekkarisen "hajota ja hallitse" -jujutukseen, jolla kunnat ollaan asettamassa valtionosuuksien leikkausten yhteydessä vastakkain. Kunnat ja erityisesti leikkausesityksestä kärsivät kuntalaiset ovat syyttömiä hallituksen temppuiluun. Yhteisenä tavoitteena on oltava lisäleikkausten poistaminen, ei keskustelu siitä, miten Pekkarisen leikkausprosentit jakautuvat.

Yksinomaan sosiaali- ja terveyspuolen valtionosuuksia aiotaan leikata lähes 20 prosenttia. Kysynkin, hyvät hallituspuolueiden kansanedustajat, joita on tasan kaksi kappaletta täällä: Mitä luulette sen merkitsevän esimerkiksi sairaaloiden ja vanhusten kohdalla? Jo nyt lääkärit ja hoitajat joutuvat päivittäin asettumaan kaikkivaltiaan asemaan ja päättämään siitä, kuka saa elää ja kuka joutaa kuolla. 20 prosentin leikkaus merkitsee sitä, että osastoja edelleen suljetaan, hoitohenkilökunta vähenee, laitehankinnat pysäytetään, lääkehoidossa säästetään ja jonot kasvavat. Käytännössä on kyse siitä, että yhä useampi kärsii ja kuolee ja yhä harvempaa pystytään hoitamaan.

Muutenkin hallituksen sosiaalibudjetti on karua luettavaa. Leikkaukset kohdennetaan kerta toisensa jälkeen mahdollisimman epäsosiaalisesti ja luonnollisesti myös siten, että hallituspuolueiden oma väki joko kärsii muita vähemmän tai, mikäli mahdollista, jopa hyötyy. Näin käy esimerkiksi lapsilisäuudistuksessa. Palkansaajalapsiperheen verotusta kiristämällä toteutetaan paitsi lähes miljardin yleinen ostovoiman leikkaus myös monen ministerinrouvan elintason parannus.

Hallitus aikoo myös yleisesti leikata toimeentuloturvaa. Kaikkien etuuksien indeksitarkis-

tuksesta aiotaan luopua ja ansioon suhteutettujen etuuksien laskentaperusteita heikennetään. Monilta osin ja monien ihmisten kohdalla nämä leikkaukset osuvat välttämättömimpään perusturvaan. Lisäksi voimme olla varmoja siitä, että juuri näillä leikkauksilla alennetaan kulutuskysyntää, köyhän rahat kun menevät kulutukseen, eivät säästämiseen. Hallitus rakentaa työttömyydestä, toimeentuloturvan heikennyksistä ja palveluiden alasajosta uutta luokkayhteiskuntaa ja sen laskuja maksamme vielä pitkään.

Arvoisa puhemies! Harjoitetun politiikan seurauksena Suomeen syntyy pitkäaikainen, pahaa pelkään, että jopa pysyvä ja suuri pitkäaikaisten työttömien armeija. Pitkäaikaistyöttömien määrän arvellaan ylittävän 200 000 työttömän rajan ensi vuoden lopulla. Pitkäaikaistyöttömyys on yleistynyt kaikissa ammattiryhmissä, sekä nuorilla että vanhoilla, naisilla ja miehillä. Pitkäaikaistyöttömyys merkitsee katastrofia työttömälle ja hänen perheelleen. Ansioon suhteutettu palkansaajan perusturva pehmentää työttömyyden perhekohtaisia ja kansantaloudellisia vaikutuksia. Siksi sen tasoon ei saa enää puuttua. Toimeentuloturvan lisäksi pitkäaikaistyötön tarvitsee monenlaisia palveluja. Koulutuksen ja tukityöllistämisen lisäksi edellytetään työkyvyn ja motivaation ylläpitoa, kuntoutusta, asumisen turvaamista, mielenterveyspalveluja, mahdollisesti lasten erityishuoltoa ja toimeentulon turvaamista, esimerkiksi velkasaneerausta jne. Näiden järjestämisestä syntyy mittava sosiaalipoliittinen haaste, johon vastaaminen vaatii voimavaroja. Kuntien valtionosuuksien leikkaus on vahingollista myös tästä näkökulmasta.

Sosialidemokraatit ovat esittäneet työvoimapolitiikan ja työvoimakoulutuksen määrärahojen lisäämistä noin 2 miljardilla markalla ensi vuoden talousarviossa. Pitkäaikaistyöttömyyden ja sen kasautuvien vaikutusten ehkäiseminen on nimittäin pitkällä aikavälillä kannattavaa ja taloudellisen kasvun edellytyksiä tukevaa toimintaa. Nousukauden kynnyksellä, milloin se sitten tuleekaan, työmarkkinoilta syrjäytyminen muodostaa jäykkyyttä työmarkkinoilla sekä aiheuttaa työvoimapulaa, toisin sanoen hidastaa talouden elpymistä. Vaikka julkinen talous elpyisikin, tulee valloilleen päästetty työttömyysongelma rasittamaan sitä yhä pahemmin myös tulevaisuudessa. Siksi työttömyyskierteeseen on puututtava nyt.

Arvoisa puhemies! En malta olla puhumatta paria asiaa oman maakuntani asioista, vaikka ilta on jo myöhä ja varmasti täällä olijoita tuskin kiinnostaa kuunnella niitä, (Ed. Lahti-Nuuttila: Kyllä kiinnostaa!) mutta haluan eduskunnan pöytäkirjoihin merkittäväksi erään päivän, päivän 16.8.1993. Se oli musta päivä Pohjois-Karjalan historiassa. Ei sen takia, että keskustapuolueen eduskuntaryhmä oli siellä pitämässä eduskuntaryhmänsä kesäkokousta, vaan sen takia, että Karjala-radalta lakkautettiin yksi junavuoro, jonka johdosta koko Pielisen Karjala jäi sellaiseen pussiin, että Nurmeksesta pohjoiseen ei kulje ensimmäistäkään henkilöjunaa. Kun yksi maan pääradoista katkaistaan 70 kilometrin matkalta henkilöliikenteen osalta sillä tavoin, että Lieksasta ja Nurmeksesta ei pääse enää pohjoiseen junalla, niin minusta se on mainitsemisen arvoinen päivä varsinkin, kun keskustan eduskuntaryhmän edustajat kävivät Pohjois-Karjalassa vakuuttamassa, miten he tukevat maaseudun asuttuna pitämistä. Ehkä se tuki onkin sitä, että pidetään ihmiset siellä, etteivät he pääse pois.

Muutenkin tämä asia tietysti ärsyttää minua varsinkin, kun maan hallitus ja erityisesti liikenneministeri kävelivät mennen tullen eduskunnan, valtiovarainvaliokunnan ja ennen kaikkea eduskunnan yli. Kun tämän vuoden valtion budjettia käsiteltiin eduskunta edellytti, että Valtionrautateille luodaan taloudelliset liikennöimisedellytykset eduskunnan päättämällä tavalla koko rataverkon laajuudella. Rataverkkona tulisi tällöin pitää nyt olemassa olevaa rataverkkoa ja sen mahdollisesta supistuksesta on valiokunnan käsityksen mukaan Valtionrautateitä koskevan liikelaitoslain perusteella eduskunnan päätettävä. Ja valiokunta elikkä eduskunta edellyttää, että lisärahoitusratkaisu tuodaan eduskunnalle vuoden 93 lisätalousarvioiden yhteydessä jne. Kun seuraava lisätalousarvio tuli, VR:n momentilla ei ollut edes momentti auki, jotta eduskunta olisi voinut lisätä tämän. Minusta se on kyllä totisesti eduskunnan yli kävelemistä. Minusta se on myös VR:n liikelaitoslain 4 §:n vastaista eli minusta tulee tutkia myös tuon päätöksen lainmukaisuus.

Toinen asia, josta olisin halunnut puhua, kuuluu KTM:n pääluokkaan, mutta koska ministeri Kääriäistä ei ole näiden päivien aikana näkynyt täällä, niin en vaivaa sillä asialla teitä, hyvät edustajatoverit.

Ed. A l a r a n t a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pari kolme ihmettelevää huomautusta ed. Törnqvistin sinänsä ansiokkaan ja monipuolisen puheenvuoron johdosta. Ed.

Törnqvist totesi, että hallitus asettaa kuntia vastakkain. Minä haluaisin esittää vastakysymyksen, että kukahan asettaa kuntia vastakkain tässä keskustelussa. Täällä on jo moneen kertaan perusteltu sitä esitystä, joka hallituksen budjettiin liittyy.

Minulla on kädessäni budjettipäällikkö Raimo Sailaksen noin viikko sitten Oulussa pitämä alustus, jossa hän käsittelee asiaa ja toteaa täällä, yhden virkkeen luen lainauksena: "Vaikka talousarvioesitykseen sisältyvät toimenpiteet supistavat kuntien rahoitusta 4,2 miljardia markkaa, valtion ja kuntien välisessä kustannusten jaossa ei tapahdu vastaavaa muutosta". Tämä ei ole siis niin dramaattinen leikkaus, ed. Törnqvist, kuin te äsken kuvasitte, jos te luotatte Raimo Sailaksen asiantuntemukseen. (Ed. Törnqvist: Minulla on tilastot!) — Itse siihen luotan. (Ed. Lahti-Nuuttila: Sehän on eri asia vallan!) — Se liittyy tähän oikeudenmukaisuuteen, mitä ed. Törnqvist käsitteli.

Sitten ed. Törnqvist totesi perhetukipaketista, että ministereiden rouvat siitä nyt erityisesti hyötyisivät. Mitenhän tämä sopii yhteen niitten tietojen kanssa, mitä itselläni asiasta on? Aikaisemmin täällä ed. Hurskainen esitti toivomuksen, jota voisin mielelläni kannattaa, että hallituksen esitystä korjattaisiin siten, että yksi- ja kaksilapsisille perheille korvattaisiin se menetys, mitä verovähennysten poistaminen aiheuttaa. Näissä puheissa on selvä ristiriita. Ministereitten rouvathan ovat ehkä hyötyneet tähän asti näistä verovähennyksistä, mutta kun ne poistuvat ja kun niitä ei kokonaan korvata suoralla tulonsiirrolla lapsilisiin, niin ministereiden rouvat eivät tästä perhetukiuudistuksesta hyödy, jos se täällä toteutetaan sellaisena kuin se on hallituksen esityksessä.

Sitten vielä Pohjois-Karjalan mustaan päivään, ed. Törnqvist. Itse olin silloin paikalla Joensuussa ja Pohjois-Karjalan liitto tästä asiasta puhui ja me yhdessä totesimme, että ongelma on se, että junissa ei ole matkustajia. Milloin ed. Törnqvist viimeksi on matkustanut junassa?

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Alarannalle: Tarkoitin sitä, että kun me edustajat täällä, etelästä ja pohjoisesta kotoisin olevat edustajat, puhumme siitä, että etelä maksaa ja elättää pohjoista ja pohjoinen elättää etelää, niin me olemme menneet ministeri Pekkarisen ansaan elikkä riitelemme keskenämme siitä, kenen kunta häviää ja kenen kunta voittaa. Meidän pitäisi yhdistää voimamme ja vastustaa leikkauksia erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon osalta.

Ministerien rouvista, ed. Alaranta, riippuu siitä, onko ministerin rouva töissä vai ei, siitähän se riippuu. En muista ed. Alarannan viimeistä kysymystä. (Ed. Alaranta: Junista!) — Juu, junista! Ed. Alaranta, kuljin eilen aamulla viimeksi junassa. En tosin tässä junassa, mutta ed. Alaranta, ei kaikkea pidä ajatella dollarinkuvat silmissä. Se junavuoro on kannattamaton, mutta jos sillä lähdetään mittaamaan, mikä on kannattamaton junavuoro vai ei, niin tuskin sinne pohjoiseenkaan monta junavuoroa kulkisi, koska kannattavia junavuoroja on aika vähän. Lieksan alueella tavaraliikenne tuottaa yli 10 miljoonaa vuodessa voittoa VR:lle. Minusta tavaraliikenteen voitto pitäisi ottaa huomioon, kun mitoitetaan henkilöliikennettä. Kyseessä on yksi maamme pääradoista ja minusta on hävytöntä, että 70 kilometrin matkalla pannaan yksi maamme pääradoista poikki.

Ed. von Bell (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Alaranta arvioi kuntien valtionosuusleikkausta toisella tavalla kuin ministeri Pekkarinen eilen täällä. Muistaakseni ministeri Pekkarinen nimenomaan totesi, että muutokset, joita kustannusten jakoon tulee, ajavat kunnat lähes mahdottomaan tilanteeseen. Se tuli myös tämän aamun uutislähetyksissä esille. Yksistään, jos Kainuun kuntien osalta asiaa katsoo, niin valtionosuuksien leikkaaminen merkitsee Kainuun maalaiskunnille noin 2 pennin nousupainetta kunnan veroäyriin. Se on se vaikutus. Kun siellä nyt jo on veroäyri katossa noin valtakunnallisesti, niin siellä tämä vaikutus on varsin dramaattinen. Ei ole syytä väheksyä kuntien vaikeuksia näiden leikkausten osalta.

Ed. Lahikainen: Arvoisa puhemies! Hallitukselta puuttuu selkeä Suomi-strategia. Tämä hallituksen tulo- ja menoarvio vuodelle 94 on murhaavaa luettavaa. Se on esimerkki näköalattomuudesta, joka on viemässä Suomea kovaa vauhtia vielä alemmas nykyisestä. Syöksykierre jatkuu, mikäli hallituksen budjettiesitys viedään hallituspuolueiden toimesta läpi täällä eduskunnassa. Taseisiin tuijottava valtion budjetti rakentuu edelleen sellaisen talouspolitiikan varaan, joka ei käännä talouttamme kasvuuralle. Jo nyt on lisäksi nähtävissä, että budjetin loppusumma ei tule kestämään, sillä hallituksen oma talouspolitiikka johtaa sen pettämiseen. Tällä kuristamisella kasvavat työttömyys ja kon-

kurssit tai päinvastoin, mikä johtaa lisääntyvään velanoton tarpeeseen niin työttömyyden kuin myös pankkituen tarpeen kasvaessa.

Vientivetoinen talouspolitiikka, jota hallitus on ansiokkaasti puolustanut, ei yksin riitä. Se ei tule johtamaan toivottuun tulokseen, niin myönteistä kuin tuo kehitys onkin. Se ei työllistä. Eli talouspolitiikka "kun kumarrat toiselle, niin pyllistät toiselle" on johtanut kotimarkkinoiden alasajoon.

Hallitus uskottelee lisäksi ministeri Viinasen suulla, kuten aina ennenkin, että valtion velkaantumisen lisääminen ja budjettikehyksen ylittäminen estävät korkojen alenemisen. Samalla hallitus torjuu kaikki työllisyyttä lisäävät elvytystoimet. Todellisuudessa hallituksen vientivetoinen talouspolitiikka on pakottanut valtion lisäämään velkaa enemmän kuin koskaan aiempina vuosina. Hallituksen logiikan mukaan korkojen olisi pitänyt tämän vuoden aikana nousta, kun korot ovat kuitenkin alentuneet vuoden alusta lähes puoleen. Nyt hallitus on ryhtynyt luottamaan korkojen alentamisen elvyttävään voimaan. Vaikka korot ovat alentuneet, reaalikorko on edelleen liian korkea investointien ja suurempien hankintojen käynnistymiseen. Lisäksi investointien ja kysynnän elpymistä hidastaa yritysten ja kansalaisten epävarmuus tulevaisuudesta. Kansalaisten verotus kiristyy, ostovoimaa leikataan eri konstein, arvonlisäverolla yritetään niistää pienet ja isot yritykset kuiviksi tässä laman vaiheessa.

Budjettiin on saatava elvyttävämpi ote. Hallituksen esitystä on voitava korjata eduskunnassa. Sosialidemokraatit ovat jo esittäneet 10 miljardin markan elvyttävän kasvusysäyksen sisällyttämistä käsillä olevaan tulo- ja menoarvioon. Nyt on työllisyyden todellakin oltava ykköstilalla talousarviossa.

Keskeisiä elvytyskohteita ovat näin tuottavien investointien käynnistämiset. Näitä ovat mm. liikenneinvestoinnit, vanhojen loppuun saattaminen sekä päätökset uusista hankkeista. Erityisesti odotan päätöksiä ratahankkeista, jotka yhdistävät meidät lähialueillemme niin Pietariin kuin myös laajemmalti Venäjälle ja sekä Baltiaan että Pohjoismaihin. Savon rataa pitkin se onnistuisi.

Asuntorakentamisesta täällä on oltu eri mieltä asuntoministerin kanssa. Jos nyt joillakin alueilla asunnot riittävätkin, niin kaikkialla eivät suinkaan. Sen lisäksi tulisi jälleen nähdä myös tulevaisuuteen, jolloin asunnoista tulee olemaan kysyntää. Eikö juuri nyt olisi viisasta käyttää korkojen aleneminen hyödyksi ja rakentaa edullisesti myös tulevaisuuden tarpeisiin? Ministereiden mielestä ei, mutta tämäkin on juuri sitä näköalattomuutta, jota tämä budjettiesitys on täynnä.

Elvytystä on myös sijoittaminen henkiseen pääomaan eli koulutukseen. Näin ei tapahdu myöskään opetusministeriön pääluokan kohdalla. Leikkauslinja jatkuu vajaalla 2 miljardilla markalla. Kuntien valtionosuuksia vähennetään nyt jälleen 9 prosentilla. Tämä jos mikä on näköalatonta osaamisemme alasajoa, henkisen hyvinvointimme alasajoa.

Sen sijaan hallitukselta löytyy edelleen ymmärtämystä menneisyyttä kohtaan. Maatalouden uudistamisesta ei ole edelleenkään merkkejä. Tämä menoautomaatti, jota on näennäisesti leikattu, tulee lisäbudjettien avulla noukkimaan tästäkin kokonaisuudesta varmasti oman osuutensa. Niinhän se on tehnyt tähänkin mennessä. Maatalouden tukemiseen on perusteilla uusi markkinointirahasto. Sen on tarkoitus hoitaa ylituotannon markkinointi ja rahoittaa se budjettimäärärahan lisäksi elintarvikkeiden tuonnin yhteydessä kerättävillä tulleilla, tuontimaksuilla ja veroilla sekä maataloudelta kerättävillä maksuilla. Mielestäni budjetin ulkopuolinen maataloustuotteiden markkinointirahasto ei ole hyväksyttävissä ilman maa- ja metsätalouden kokonaisuudistusta, joka johtaisi kuluttajahintojen alentumiseen ja yhteiskunnan tuen selkeään pienenemiseen. Tähän suuntaan ei kuitenkaan ole olemassa minkäänlaisia merkkejä.

Tämän rahastoinnin lisäksi on maataloudelle tulossa uusi veronkevennys. Maatilatalouden tuloverolakia aiotaan muuttaa siten, että vuosina 1994—1997 toteutettavien ympäristöinvestointien poisto-oikeutta korotetaan verotuksessa. Ympäristönsuojeluun kannustaminen on sinänsä järkevää, mutta kuinka pitkälle yhteiskunnan tulee ottaa vastuu yhden elinkeinon ympäristöinvestoinneista, varsinkin sen jälkeen kun se on itse saastuttanut vuosikymmenet?

Uusien verokevennysten myöntäminen maataloudelle on ristiriidassa hallituksen muutoin harjoittaman verojenkiristyspolitiikan kanssa, eikä myöskään entuudestaan lievästi verotettujen maataloudenharjoittajien verotuksen keventäminen ole millään tavoin perusteltua.

Myöskin maatalouden sosiaalituki jatkuu runsaana. Maatalouden menot eivät sijoitu pelkästään maa- ja metsätalousministeriön pääluokkaan. Sosiaali- ja terveysministeriön kautta rahoitetaan maatalouden eläkejärjestelmää 77-prosenttisesti, mikä maksaa veronmaksajille lä-

hes 2 miljardia markkaa. Muihin yrittäjiin verrattuna summa on huikea. Yrittäjäeläkkeisiin valtio käyttää vain 300 miljoonaa markkaa. Maatalousyrittäjien ja muiden yrittäjien eriarvoisuus korostuu erityisesti lomitustoiminnassa. Pienyrittäjien lomatoimintaan tarkoitettu pieni, 50 miljoonan markan määräraha poistetaan kokonaan. Maatalousyrittäjien lomia tuetaan edelleen yli miljardilla markalla. Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta maksettava maataloustuki on jopa yli 3 miljardia markkaa. Olisiko jälleen kyse näköalattomuudesta?

Nyt pitäisi mielestäni vakavasti miettiä, mihin me niukkenevat resurssimme ohjaamme, tulevaisuuteen vai menneisyyteen. No, kenties molempiin, mutta edes tulevaisuuspainotteisesti. Miljardeja on upotettavissa maatalouden menoautomaattiin, mutta lapsiperheisiin ei. 700 miljoonan markan leikkaus lapsiperheiltä on tätä taustaa vasten tarkasteltuna ideologinen valinta menneisyyden ja tulevaisuuden välillä.

Elvytystä on kohdennettava yrittämiseen. Tämä tarkoittaa sitä, että pääpaino on pantava nyt yritystoiminnan mahdollisuuksiin. Elinkeinorakenteen uudistaminen kaipaisi kipeästi uusteollistamisprojektin käynnistämistä, eri tukijärjestelmien yhdistämistä ja selkiinnyttämistä paremmin ja tehokkaammin palvelemaan tarkoitustaan. Pienen ja keskisuuren yritystoiminnan selviytymismahdollisuuksiin on kiinnitettävä myös huomiota mm. pankkitukijärjestelmän uudistamisen yhteydessä.

Nyt tarvittaisiin 1990-luvun moratoriota, jonka avulla autettaisiin vaikeuksiin joutuneita laman yli ja vältettäisiin lisääntyvät konkurssit, pankkien luottotappiot ja veronmaksajien lisääntyvät menetykset. Ihmiset tässä nyt on pelastettava, ei vain pankkeja. Pankkituesta puolestaan on muodostunut niin salaperäinen asia, että sitä on vaikea käsittää. Mitä rahoilla tehdään, keiden taskuihin ne joutuvat? Tästä on otettava selvää tavalla tai toisella.

Pk-sektoria on tuettava myöskin määräaikaisella liikevaihtoveron ja välillisten työvoimakustannusten alentamisella.

Tulevaisuuden signaalina toimii myös eduskunnassa tehtävä perusvoimaratkaisu. Tällä erää on nimittäin niin, että maallamme ei ole energiapolitiikkaa. Siitä syystä toivoisin, että niin hallitus kuin oppositiopuolueet istuisivat saman pöydän ääreen ja ottaisivat maamme energiakysymyksen ratkaisemisen käsiinsä. Pallo on nyt hallituspuolueilla, sillä puheenjohtajamme Paavo Lipponen on sen sinne heittänyt.

Julkisen hallinnon uudistaminen on myös välttämätöntä. Kun valtio nyt heittää talouspolitiikkansa virheet kuntien hoidettavaksi, on se väärin. Kun siihen vielä sisältyy epäoikeudenmukaisuus, joka täällä on useissa yhteyksissä todettu, on se vielä tuomittavampaa. Juuri nyt tulisi pidättäytyä tämän kaltaisista operaatioista, mitkä vain pahentavat laman syvyyttä. Julkisen talouden alijäämää tulisi ohjelmoida usemmille vuosille, jolloin tilanteen korjaamiseen saataisiin lisää pelivaraa talouden kääntyessä nousuun. Talous puolestaan kääntyy nousuun, kun mitoitamme säästöt laman oloihin ja satsaamme kasvun aikaansaamiseksi.

Julkisen hallinnon uudistaminen on välttämättömyys. Hallinnon uudistamishankkeet ovat mielestäni oikean suuntaisia. Hallinnon eri alojen kokoaminen aluetasolle kuntien itsensä hoidettaviksi tukee mielestäni sitä kehitystä, jolla tähdätään kuntien itsehallinnollisen aseman vahvistamiseen. Sen tulee kuitenkin edellyttää sitä, että muutoin hallinto tulee kevenemään. Muutoinhan tällä uudistuksella ei ole mitään merkitystä.

Työllisyyden hoitaminen on asia numero yksi. Mutta realistista lienee, että nyt jo reiluun puoleen miljoonaan kohoava työttömien joukko ei hetkessä työllisty pysyvästi. Siksi onkin kyettävä satsaamaan työllisyyden hoitoon työllisyysmäärärahojen turvin.

Käsitellessään tämän vuoden alusta voimaan tulleen työllisyyslain muutoksen, jolla lakiin lisättiin työllisyysmäärärahojen käyttömenettelyä koskeva 2 a luku, eduskunta katsoi, että työllisyysmäärärahoja jaettaessa alueellisia työllisyyseroja on supistettava ja että palkkaukseen osoitettavia määrärahoja myönnettäessä on syytä ottaa suhteellisen työttömyyden ohella huomioon myös työttömien lukumäärä ja odotettavissa olevat muutokset sekä arvioitujen avoimien työpaikkojen ja koulutuspaikkojen määrä samoin kuin arvioitu alueellinen muuttotappio. Nämä näkökohdat olisi otettava huomioon ja olisi tullut ottaa huomioon myös lakia toimeenpantaessa.

Työttömien määrän raju kasvu ja alueellisten erojen supistuminen ovat muuttaneet tilanteen kuitenkin täysin toisenlaiseksi. Tästä huolimatta määrärahojen jaon painopiste on toteutettu vanhan, kymmenen vuoden takaisen kaavan mukaan. Nykyisessä täysin muuttuneessa tilanteessa se ei enää toimi. Tilanne on tällä hetkellä se, että määrärahat jakautuvat työvoimapiireittäin hyvin epätasaisesti ja epäoikeudenmukaisesti.

Joissakin piireissä työllisyysperusteista investointiavustusta voidaan käyttää 70-prosenttisesti, joissakin vain 20-prosenttisesti. Myös työllisyyden hoidon palkkaperusteiset määrärahat ovat jääneet kehityksestä jälkeen. Myös näitä tulisi lisätä ja yksikköhintoja tarkistaa.

Työvoimahallinto on niin ikään arvioinut työllisyysperusteisen valtionavun jakautumisen investointeja varten piireittäin kuluvalle vuodelle. Tämä taulukko, joka kertoo hyvin surullisesti sen, että rahat jakautuvat epäoikeudenmukaisesti, kuuluu seuraavasti: Uusimaa saa 3 miljoonaa markkaa; Turku 4 miljoonaa; Satakunta 11 miljoonaa; Häme 8 miljoonaa; Kymi 9; Mikkeli 6; Vaasa 6; Keski-Suomi 7,5; Kuopio 7,5; Pohjois-Karjala 35; Kainuu 48; Oulu 40 ja Lappi 72 miljoonaa. Kuten voimme arvata, jokaisessa näissä piireissä työllisyysaste liikkuu 20—25 prosentin vaiheilla eli työllisyyserot ovat kaventuneet huomattavasti. Siitä syystä määrärahat eivät jakaudu lainkaan nykyisen työttömyystilanteen tai työttömyysprosenttien suhteessa. Siksi olenkin sitä mieltä, että työllisyysmäärärahojen jaossa on kumottava aluevelvoite ja työllisyysmäärärahat on jaettava työvoimapiireittäin ottaen huomioon työttömien määrä ja heidän suhteellinen osuutensa sekä alueiden kehittyneisyystaso, kuten mm. koulutus, elinkeinorakenne ja väestön keskimääräinen tulotaso.

Määrärahan niukkuus on kuitenkin vaarassa johtaa eri alueiden väliseen riitaan käytettävissä olevista määrärahoista. Työllisyyspolitiikan tehostamiseksi ja tämän jaon saattamiseksi oikeudenmukaisemmaksi tuleekin investointimäärärahaa lisätä ensi vuoden budjetissa. Tähän asiaan tulen palamaan siinä yhteydessä, kun raha-asia-aloitteita käsitellään.

Arvoisa puhemies! Suomi-strategian pitää nojata tulevaisuuteen. Tämän vakavan laman hoitaminen on meidän itsemme käsissä. Helppoja ratkaisuja ei enää ole, vaan on vain valintoja oikeudenmukaisuuden ja tasapuolisuuden pohjalta. Ensin on vain tiedettävä, mihin me olemme menossa, millaiseen Suomeen ja millaiseen kansainväliseen vuorovaikutukseen. Tämä on kysymys, johon maamme hallitus ei ole esittänyt vastausta eikä sitä esitä, vaan hallituksen päätökset syntyvät kriisitilanteissa, joissa ei ole tarvittavaa punaista lankaa. Enemmänkin sen ratkaisut ovat kovia ideologisia valintoja periaatteella: köyhät kyykkyyn ja pöytä puhtaaksi.

Suomi-strategian pitää nojata tulevaisuuteen. Siihen liittyy osaaminen, kova ammattitaito ja korkea itsetunto. Pienenä maana meidän on lisäksi oltava parempia kuin muiden. Tätä emme saisi hukata lamankaan oloissa. Meillä ei ole varaa hukata yhtään sukupolvea laman alttarille. Nyt on kuitenkin syrjäytymisen vaara todella suuri. Uskoa tulevaisuuteen on luotava myös kannustavalla politiikalla ja tulevaisuuteen tähtäävillä päätöksillä. Jatkuva leikkaaminen ja ihmisten elintilan kurjistaminen, jonka syitä ja seurauksia ei selvitetä, lamaannuttavat talouden ja ihmiset. Koko ajattelumme lähtökohdaksi on otettava se, että meidän on tähdättävä siihen, että pystymme kustantamaan hyvinvointipalvelumme, eikä siihen, että romutamme ne. Tähän ajatteluun tarvitaan laajaa yhteisymmärrystä. Löytyykö sitä?

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lahikainen puhui ihan oikeata asiaa puhuessaan moratoriosta, ts. kotitalouksien velka-armahduksesta. Me kyllä kohdistamme velka-armahdusta pankkeihin tietyllä tavalla, ainakin osaksi se on sitä, eikä kukaan muuta kuin puristelee nyrkkejään ja hirmustelee asialle. Se ei auta meitä mitään, jos se pankkeihin kohdistetaan. Kotitalouksiin pitäisi velka-armahdus osoittaa. Se olisi kaiken asian lähtö. 18 miljardia markkaa kun työnnetään sinne rahaa, niin johan alkavat pyörät pyöriä.

Mutta jotta olisi hiukan eri mieltäkin, niin ei asuntoja rakenneta varastoon sillä tavalla kuin emäntä perjantai-iltana pyöräyttelee lihapullia pakasteeseen. Nykyisin asuntotuotannon täytyy olla voimassa olevaa kysyntää vastaava. Korot ovat loppujen lopuksi niin korkeat, että jos rakennusliike joutuu muutaman vuoden pitämään asuntoa myymättömänä, sen kustannukset ovat aivan toisenlaiset kuin heti myyden. Tänä päivänä rakennusliikkeet pitävätkin koemyyntejä aika merkittävässä määrin ennen kuin rakentamiseen aletaan. Esimerkiksi Rakennus-Polarilla on tällä hetkellä tiettävästi 800 asuntoa myymättä. Meillä on asunnoista ylituotantoa, ylikapasiteettia. Meillä on myös teollisuushalleja satoja ja taas satoja vapaina. Tällä puolella on tilanne se, että sieltä ei paljon työllistävää investointia tulla löytämään.

Mutta tuo oli hyvä asia ja toivottavasti demarit alkavat ymmärtää meidän puheitamme kotitalouksien velka-armahduksesta, moratoriosta.

Ed. Lahikainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käytin termiä 1990-luvun

moratorio ja lähdin siitä ajattelusta, että velkoja ei niinkään annettaisi anteeksi, vaan että näitä asioita järjesteltäisiin. Nythän on niin, että niin yksittäiset kansalaiset kuin yrittäjätkin ovat halukkaita huolehtimaan velvoitteistaan, veloistaan, koroistaan, veroistaan jne. Mutta se aikataulu, joka tällä hetkellä painaa näillä ihmisillä päälle, ei mahdollista sitä. Näin ollen minä haluan moratoriolla tarkoittaa nimenomaan sitä, että luodaan mahdollisuudet huolehtia näistä asioista ja sillä tavalla terveellä tavalla, että ihmiset itse huolehtivat niistä tiettyjen aikataulujen puitteissa. Pankkien tukemisesta tässä ei ollut kysymys. Pankeille ei ollut tarkoitus järjestää moratoriota.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuuntelin edellisen puheenvuoron huoneessani hyvin tarkkaan. Siinä oli yksi sellainen asia, mistä minäkin voin olla samaa mieltä, eli se, että kukaan ei tiedä, mihin Suomi menee ja minkälainen on Suomen selviytymisstrategia. Mutta ei sitä kyllä tullut ed. Lahikaisenkaan puheessa. Ei se ole se järjestelmien Suomi, jota te olette puolustaneet ja puolustamassa. Yksittäisillä kansalaisilla on oikeus huolehtia omista asioistaan. Mutta ei se onnistu niin kauan kuin edustajat katsovat, että he ovat täällä tekemässä sellaisia lakeja ja määräyksiä, joilla estetään ihmisiä huolehtimasta omista asioistaan. Eihän eduskunta sitä varten ole. Päinvastoin sen pitäisi luoda edellytyksiä, että ihmiset pystyvät. Teidän politiikkanne turvin on Suomi 20 vuoden aikana tehty sellaiseksi järjestelmäviidakoksi, ettei siinä normaalilla järjellä yksityinen ihminen selviä. Tämä on se kysymys, mihin pitäisi vihdoinkin puuttua, ja sitä ed. Lahikainen ei puheessaan selvittänyt yhtään.

Ed. L a h i k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyrin kyllä ihan viime metreillä kokoamaan ajatukseni siitä, miten minä näkisin Suomen tulevaisuuden rakentuvan, enkä käy sitä toistamaan, koska vastauspuheenvuoroaika ei siihen riitä. Mielestäni keskeinen asia koko Suomi-strategiassa on se, että meillä on olemassa tietty ohjelma, johon kaikki voivat sitoutua ja jota kaikki ryhtyvät toteuttamaan, kaikki puolueet ja kansalaiset. Silloin me jotenkin kykenemme saamaan Suomen nousuun ja kasvu-uralle. Mutta tällä menolla tästä ei tule mitään, kun me ajaudumme kriisistä kriisiin emmekä hallitse tilanteita, joiden eteen me joudumme.

Ed. L a x : Fru talman! Jag skall inte gå in på enskildheterna i budgeten eller i det här budgetförslaget, utan jag skall beröra den allmänna ekonomiska politiken och den debatt som har förts kring den, en debatt som i många fall har fört oss förbi väsentliga frågor.

Rouva puhemies! Minä en aio puuttua budjettiesityksen yksityiskohtiin, vaan aion lähinnä kommentoida yleistä talouspoliittista keskustelua, joka on eräiltä osin ohittanut aivan keskeisiä asioita. Samat realiteetit kuvastuvat myös budjettiesityksessä.

Debatten om vår statsekonomi lider av svår slagsida med starka inslag av självbedrägeri. Jag har full förståelse för bland annat Sanoma-koncernens ordförande Aatos Erkko och Helsingfors universitets rektor Risto Ihamuotila som efterlyser målmedvetna åtgärder för att driva fram ett entrepenörskap på bred front i samhället och som båda upplever att det politiska etablissemanget nu är en allvarlig broms i sammanhanget. Tyvärr har denna remissdebatt snarare varit ägnad att förstärka detta intryck än att skingra det. Också riksdagen måste frigöra sig från illusionen att det nog skall bli bra igen utan mycket stora ansträngningar och uppoffringar där alla i samhället måste medverka. Regeringen och riksdagen måste också våga dra konsekvensen av detta, säga sanningen och visa exempel. Den stora frågan lyder: Vad krävs av oss finländare, för att vi igen skall kunna försörja oss?

Arvoisa puhemies! Valtiontalouttamme koskeva keskustelu on vinoutunut ja sisältää väkeviä itsepetoksen piirteitä. Ymmärrän hyvin, että mm. Sanoma-konsernin puheenjohtaja Aatos Erkko ja Helsingin yliopiston rehtori Risto Ihamuotila, jotka peräänkuuluttavat määrätietoisia ja koko yhteiskunnan kattavia toimia yrittäjyyden kirvoittamiseksi, kokevat poliittiset päättäjät välttämättömän kehityksen jarruina. Valitettavasti tämä lähetekeskustelu pikemminkin on ollut omiaan vahvistamaan kuin poistamaan tuollaista vaikutelmaa.

Myös eduskunnassa on aika irtaantua siitä harhakuvitelmasta, että kaikki kyllä kääntyy vielä parempaan päin ilman suuria ponnistuksia ja uhrauksia, joihin kaikkien kansalaisten on osallistuttava. Hallituksen ja eduskunnan tulee myös rohjeta vetää johtopäätökset tästä, kertoa totuus ja näyttää esimerkkiä. Kysymys ylitse

muiden kuuluu tänään: Mitä meiltä suomalaisilta vaaditaan, jotta pystyisimme jälleen elättämään itsemme?

Myös tässä lähetekeskustelussa huomio on melko yksipuolisesti kohdistunut säästötoimenpiteisiin, jotka tietysti itsestäänselvyytenä kuuluvat kuvaan. Harva edustaja sen sijaan on puuttunut niihin uusiin tietoihin ja valmiuksiin, jotka meidän on pakko hankkia itsellemme voidaksemme selviytyä eteenpäin ja murtaa kestämättömäksi käyvän velkaantumiskierteen, joka on saanut kuristusotteen meistä kaikista.

Me suomalaiset olemme sellaisten haasteiden edessä, jotka monessa mielessä muistuttavat tilannetta sotien jälkeen. Silloinkin oli pakko kovalla ja uhrautuvalla työllä luoda uusi pohja paremman tulevaisuuden turvaamiseksi. Paljon oli pakko tehdä pientä tai olematonta korvausta vastaan.

Eräs rehellisimpiä puheita tässä keskustelussa oli ed. Boris Renlundin puheenvuoro, olkoonkin, että hän turvautui varsin hienovaraiseen sanamuotoon. Ed. Renlund rinnasti budjetin rakentamista veitsenterällä tasapainoiluun. Nämä sanat lähtevät tietysti siitä oivalluksesta, että olemme suuresti riippuvaisia maamme rajojen ulkopuolella olevasta maailmasta. Maailmantalouden kaikki kolme veturia, Yhdysvallat, Japani ja Saksa, nikottelevat samalla, kun hurjan velkaantumisen jatkuminen on meiltä poissuljettu.

Ei ole kulunut kuin vuosi siitä, kun pelko valtion ajautumisesta äkilliseen kassakriisiin oli suuri. Ulkomaiset lainanantajat olivat menettää luottamuksensa meihin. Hädissään hallitus joutui laskemaan markan kellumaan ja tilanne helpotti hetkellisesti. Sen jälkeen alkoi alamäki myös muissa maissa ja ulkomaiset lainanantajamme saivat suurempia ongelmia vaivakseen. Silti emme saa kuvitella, että vaara on ohi.

Keskustelussa on välillä reippaasti asetettu huonokatteisia vekseleitä milloin milläkin perusteella, jotta huoletonta menoa voitaisiin jatkaa edelleen. Viennin nousuun on vedottu sen harhakuvitelman ylläpitämiseksi, että lisää lainaa kyllä voidaan ottaa. Myös vaihtotaseen vahvistuminen tai pörssikurssien nousu on saanut käydä oljenkorresta, kun ei ole tohdittu katsoa totuutta silmiin. Viennin kohdalla totuus on tietysti se, että mitattuna ulkomaan rahassa eli määrällisesti ja todellisen ostovoimansa puolesta se on vielä kaukana siitä tasosta, millä sen tulisi olla, jotta maamme velkaantumiskierre olisi murrettu ja suuret joukot työttömiä olisivat työllistettyinä.

Tässä keskustelussa olisikin ollut syytä perusteellisesti puuttua niihin kovin syvälle käypiin toimiin, joihin on ryhdyttävä yhteiskunnan eri lohkoilla, jotta vienti voitaisiin kaksinkertaistaa edes jonkin näköisessä järkevässä aikataulussa. Myös energiapolitiikka on valjastettava palvelemaan tätä tarkoitusperää.

Epävarmuus maailmantaloudessa on suuri ja meidän tulee varautua takaiskuihin silläkin puolella. On harhakuvitelma, että vaihtotaseen suotuisa kehitys voisi jatkua ilman, että muuttaisimme perusteellisesti käyttäytymisemme kuluttajina yhtä lailla kuin milloin toimimme yrityksissä, julkisissa toiminnoissa taikka muissa työyhteisöissä. Kautta linjan tulee yhteiskunnassamme saada selvästi parempi tuotos työpanokselle eli teknokraattien kapulakieltä käyttäen laatua ja tuottavuutta pitää radikaalisti nostaa.

Johtopäätösten vetäminen tässä yhteydessä muutamien päivien kurssikehityksestä kansainvälisesti pikkuriikkisessä pörssissämme ei ole omiaan kohentamaan keskustelun tasoa.

Jos hallitus ei ole onnistunut raivaamaan tietä sellaiselle henkisen ilmapiirin muutokselle, joka on välttämätön sellaisen solidaarisuuden ja sitoutumisen aikaansaamiseksi, jota ilman turvallista yhteistä tulevaisuutta ei voida rakentaa, niin ei oppositiokaan ole ollut piirun vertaa rakentavampi. Seurauksena tästä pyyteelliset ryhmäedut ja häikäilemätön reviiriajattelu ovat saaneet kansalaiset kuristusotteeseen. Tasavallan presidentti Mauno Koivisto oli nähtävästi paljon aikaansa edellä, kun hän muistaakseni parisen vuotta sitten laski kuukausikorvauksensa määrää 10 000 markalla.

Fru talman! Betecknande för det inskränkta perpektivet som debatten rört sig i är den socialdemokratiska oppositionsledaren Paavo Lipponens 10 miljarders stimulansutspel. Lipponens uttalanden såväl innan han blev ordförande i SDP som därefter har i allmänhet präglats av klarsyn och verklighetsförankring. Utan att ta ställning till själva innehållet i hans utspel konstaterar jag bara att det med beaktande av de genomgripande förändringsprocesser som måste fås i gång i vårt land inte kan förtjäna annat än beteckningen "ytskrap". De senaste åren i riksdagen har tyvärr fått mig att förlora mycket av min tro på förnuftets makt. Jag är illa rädd för att den mentala svängningen inte kommer att ske förrän viktiga delar av vårt socialskydd bryter samman. Jag fruktar att vi håller på att köra in

i en återvändsgränd som kan rubba grunderna för hela detta budgetförslag.

Rouva puhemies! Sosialidemokraattisen oppositiojohtajan ed. Lipposen "10 miljardin elvytyspaketti" on tyypillinen esimerkki käytävän keskustelun ahtaasta kulmasta. Ed. Lipposen puheita ennen kuin hänestä tuli sosialidemokraattisen puolueen puheenjohtaja samoin kuin sen jälkeenkin ovat yleensä leimanneet asiallisuus ja näkemyksellisyys. Puuttumatta hänen ehdotuksensa varsinaiseen sisältöön totean vain, että se jää pintaraapaisuksi, kun se suhteutetaan niihin syvälle käypiin muutosprosesseihin, jotka maassamme on saatava käyntiin.

Viime vuodet eduskunnassa ovat pahasti nakertaneet uskoani järjen toteutumiseen. Pelkään pahasti, ettei henkistä muutosta tapahdu, ennen kuin sosiaaliturvamme keskeiset kohdat romahtavat. Pelkään, että olemme ajautumassa umpikujaan, joka voi viedä pohjan koko nyt käsiteltävältä budjettiehdotukselta.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Lax kyllä puhui aivan oikeata asiaa sikäli, että meidän vientimme todellisuus on, niin kuin hän sanoi. Jos lasketaan vientimme dollareissa, totuus on kokonaan toisenlainen kuin jos se lasketaan kelluvan markan perusteella. Se on itsepetosta koko viennin kehitys suurelta osin.

Oikeastaan pyysin tämän puheenvuoron siltä osin, että eräs vienti meillä on kyllä erittäin hyvin kehittynyt. Se on se, että meillä on jo 9 miljardin markan edestä myyty kansallisomaisuutta ulkomaille, maata, metsiä ja rantoja ja yhtiöitä. Tällä systeemillä, niin kuin köyhtyneessä talossa käy, kaikki myydään, viimein myydään asuinrakennus ja sitten mennään vaivaistaloon. Me olemme kymmenen vuoden kuluttua vuokralaisia omassa maassamme tällä systeemillä.

Ed. Lax (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Aittoniemen kanssa kovasti eri mieltä tästä hänen mainitsemastaan viennistä. Päinvastoin katsoisin, että ongelmamme nimenomaan on se, että meillä on vaikeuksia saada suoria investointeja tähän maahan, saada rahaa. Tähänastiset kokemukset eivät suinkaan pelota, päinvastoin. Ajatelkaamme nyt vain Masa-Yardsia ja Strömbergiä ja muita tällaisia. Kyllä yhteistyö ulkomaisten omistajien ja ulkomaisten yritysten kanssa on osoittautunut erittäin hedelmälliseksi. Tämä on ainoa tie saada nopeasti tänne myös uutta tietoa ja taitoa, jota ilman tämä yhteiskunta ei kyllä pyöri.

Ed. Lahti-Nuuttila: Arvoisa puhemies! Täällä on monissa puheenvuoroissa taitavasti eritellen ja selkeästi sanoen tyrmätty hallituksen talousarvioesitys. Kun ed. Lax äskeisessä puheenvuorossaan, jossa sanojen asettelu kuulosti kovin taiteelliselta, halusi tyrmätä sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puheenvuoron sisältöä ja ed. Lipposen siinä tekemiä ehdotuksia, niin haluan tässä yhteydessä todeta, että kyllä ed. Lipposen puheenvuorossa todella mentiin pintaraapaisua pidemmälle. Se sisälsi konkreettisia esityksiä. Se sisälsi myöskin näiden konkreettisten esitysten rahoituskeinoja.

Sen sijaan ed. Lax omassa puheenvuorossaan jätti paljon yleisen, toki pintaa syvemmälle menevän, kuvailun varaan. Arvostan myöskin sitä, että hän painotti solidaarisuutta ja sitoutuneisuutta yhteisen turvallisen tulevaisuuden puolesta.

On myöskin sanottava, että enemmän tai vähemmän painottaen on monissa puheenvuoroissa tyrmätty hallituksen koko politiikka. Nämä laulut eivät juuri lisävärssyjä kaipaa. Tyrmäyskurssia perustellen eivät ole valinneet vain oppositiopuolueiden edustajat vaan erittäin ankaraa kritiikkiä, jopa hyväksymättömyyttä ovat esittäneet hallituspuolueiden edustajat. Juuri nämä puheenvuorot, hallituspuolueiden edustajien puheenvuorot, onkin tarkoin seulottava talousarvioesityksen valiokuntakäsittelyssä. Niistä löytyy toivon mukaan hallituksenkin hyväksyttäväksi sopivia korjausesityksiä. Päästetään niitä yhdessä puheista ulos edes tämän kerran.

Esko Ahon hallituksen aikaansaamassa Suomemme umpikujassa tarvitaan yhteistoiminnan käsien ojennuksia. Sellaisia on tehty mm. oppositiopuolueiden edustajien puheenvuoroissa. Yhdessä tulevaisuuteen katsojaksi ilmoittautui mm. SDP:n ryhmäpuheenvuoron pitänyt SDP:n puheenjohtaja, kansanedustaja Paavo Lipponen.

Hallituksen muuten kannattaisi hieman ahkeroida sen hyväksi, että opposition tieto- ja tunnevaranto voisi muuttua vaikuttavaksi, luovaksi voimaksi ennen seuraavia eduskuntavaaleja. Vaalien jälkeenhän kansa tulee antamaan tähän mahdollisuuden. Tämä ennen seuraavia eduskuntavaaleja hyödynnettävä opposition tieto- ja tunnevaranto olisi onneksi Suomelle ja suomalaisille puoluekantaan katsomatta.

Talousarvioesitys on täällä jo ruodittu läpikotaisin, ja sen ruotiminen vielä jatkuu. Sosialide-

mokraattien budjettivaihtoehto on ymmärrettävästi jäänyt vähäisemmälle huomiolle. Uskon sen olevan kysyttyä tavaraa talousarvioesityksen valiokuntakäsittelyssä ja monissa, monissa alkaneen syksyn poliittisissa puheenvuoroissa.

Sosialidemokraattien budjettilinja on tiivistettävissä neljäksi pääasiaksi: 1) investointeja on lisättävä, 2) ostovoimaa on vahvistettava, 3) aktiivista työllistämistä ja koulutusta on lisättävä ja 4) peruspalvelut on turvattava. Esittämämme kasvusysäyksen rahoitusehdotukset sisältyvät talousarviolinjaukseemme. Korostamme työtä, yrittämistä ja koulutusta. Talousarviolla on annettava erityisesti nyt kansantalouteen tuntuva kasvusysäys. Sillä on luotava uskoa tulevaisuuteen.

Noin 30-sivuinen sosialidemokraattien talous- ja budjettipolitiikan linja vuodelle 1994 muodostukoon ahkeran tutustumisen kohteeksi lohdullista näköalaa tulevaisuuteen etsiville. Neuvokkaille tarmokas tarttuminen takaa vaihtoehtoreseptin ja vaihtoehtolääkkeitä.

Arvoisa puhemies! Porvarihallituksen kestävän säteilyn aurinko ei yllä pirkanmaalaiseen risukasaan. Pirkanmaalla työttömyys ylittää selvästi maan keskiarvon, vaikka maakunta on eräs suomalaisen teollisuuden ja erityisesti vientiteollisuuden ydinalueista. Kun Pirkanmaalla ei käynnisty vuoden 1994 aikana hallituksen esityksen mukaan yhtään uutta valtion varoin tehtävää merkittävää investointia, sieltä käsin viennin on enää vaikea vauhdittua nykyisestä tasostaan. Esko Ahon hallitus on pistänyt maakunnan kaikki suuret ja tärkeät hankkeet jäihin. Moottoritietä Hämeenlinnasta Tampereelle ei jatketa. Tampereen — Helsingin rataa ei kunnosteta. Tampere-Pirkkalan lentokenttä ei kehity. Kaikki nämä olisivat olleet työllisyyttä parantavia ja vientiäkin vedättäviä hankkeita. Hallituksen sietämättömän yliolkainen suhtautuminen Pirkanmaahan saisi herättää hallituspuolueiden pirkanmaalaiset kansanedustajat.

Arvoisa puhemies! Vallan käsittämätön on hallituksen koppavuus eduskuntaa kohtaan. Siitä vain yksi esimerkki. Käsitellessään talousarvion tälle vuodelle eduskunta yksimielisesti päätti seuraavaa: "Eduskunta edellyttää, että veikkaus- ja raha-arpajaisten voittovarojen käyttämisessä palataan normaaliin käytäntöön vuonna 1994." Kun näin päätimme, tiedossamme oli jo silloin hallituksen suunnitelma mitätöidä kyseistä asetusta myös vuosina 1994 ja 1995 eikä ainoastaan vuonna 1993. Vahvan lausuman eduskunta teki tietoisena hallituksen suunnitelmista myös tuleville vuosille. Näin vahvaan lausumaan eduskunta päätyi yksimielisesti.

Nyt saatamme todeta, että eduskunnan tahtoa hallitus ei ole pitänyt vähäisessäkään arvossa. Emme kai tee uutta lausumaa silmälläpitäen vuotta 1995 vaan ryhdymme muihin toimiin. Parasta olisi pistää hallitusta ojennukseen ja palauttaa voittovarat alkuperäiseen tarkoitukseensa. Tämä ei ehkä onnistu hallituspuolueiden edustajilta. On etsittävä pehmeämpiä reittejä.

Pehmeämpi keino löytyy, jos hallituksen esityksen hylkäys on todellakin liian kova. Meidän, hyvät edustajat, läsnä ja erityisesti poissa olevat, on käynnistettävä eduskuntaliike keskustalaisen kansanedustajan Pauli Saapungin yhden raha-asia-aloitteen läpiviemiseksi. Siinä ed. Saapunki esittää Oy Veikkaus Ab:n hallintoneuvoston puheenjohtajana saamaansa tietoon perustuen, että voittovarojen tuottoarviota voidaan korottaa hallituksen esittämästä. Aloitteessa tuo korotusosa kohdentuu mm. työllisyyttä lisääviin investointeihin raha-arpa- ja veikkauspelien ylijäämän käyttämisestä annetun asetuksen mukaisilla tehtäväalueilla. Meillä on ed. Saapungin aloitteen avulla oiva tilaisuus antaa hallitukselle sivistynyt, valistava tukiopetus.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa puhemies! Talousarvion lähetekeskustelun puheita kuunnellessa huomaa selvästi, ettei Ahon hallituksella taida olla montakaan ystävää. Hallituspuolueiden edustajien puheenvuorot antavat aiheen olettaa, että hallitus kaatuu pian, koska sillä ei voi puheiden perusteella olla kannatusta edes omissa ryhmissään.

Ahon hallituksen suurimpiin synteihin on kuulunut se, että poliittinen uskottavuus on menettänyt täydellisesti merkityksensä. Jos nyt kritiikkiä esittäneet hallituspuolueiden kansanedustajat puheiden ja jopa julkisuudessa olleiden kirjoitusten jälkeen äänestävät luottamusta hallitukselle, on se vahvistus sille, mitä ihmiset poliitikoista ajattelevatkin. Luottamus poliittisen päätöksenteon oikeudenmukaisuuteen ja rehellisyyteen romahtaa lopullisesti, jos sitä nyt jollakulla vielä vähän sattuisi olemaan.

Kyse on siis hallituspuolueiden edustajien kaksinaismoraalista. Budjetti rakentuu täysin väärille oletuksille. Työttömyysaste on siinä liian

alhainen, joten rahaa on varattu työttömyyden hoitoon liian vähän. Aiotaanko ennakolta tiedetty vaje hoitaa jälleen lisäbudjetilla, kuten hallituksen tapana on ollut muissakin budjeteissaan mm. maatalouden kohdalla?

Pankkitukea ei ole kirjattu budjettiin, joten loppusumma näyttää paremmalta kuin on totuus. Sanoisin tätä petokseksi. Kansalaiset ovat jo vaatineet hallituksen vetämistä oikeuteen. Se olisikin oikeutettua, koska vuoden alusta voimaan astuneen valtionosuusuudistuksen yhtenä periaatteena oli, ettei kustannustenjako valtion ja kuntien välillä muutu. Tämän kohdan hallitus on kuitenkin unohtanut jo alusta asti, sillä kaikki edellisten vuosien leikkaukset ja nyt salissa paljon keskustelua aiheuttaneet uudet valtionosuuksien leikkaukset eivät muuta ole tehneetkään kuin muuttaneet tätä jakoa kunnille epäedulliseksi. Se aiheuttaa myös kuntien välillä huikean tulonsiirron.

Hallitus siis pesee kätensä ja jättää likaisen työn tehtäväksi kunnissa, kuten pääministeri Ahon linja on ollut alusta asti. Erityisesti koulumaailmassa tämä on ollut vallitseva käytäntö koko hallituksen olemassaolon ajan. Tämän vuoden tammikuussa käydyssä budjettikeskustelussa olin huolissani juuri samoista asioista kuin tänään. Mitään muuta muutosta silloiseen tilanteeseen ei ole tapahtunut kuin että vaikeuksissa olevien kansalaisten määrä on kasvanut räjähdysmäisesti ja tilanteet ovat entisestään vaikeutuneet.

Puheenvuoroissa on viitattu keskiviikkoaamuna eli eilen aamutelevisiossa olleeseen ohjelmaan, jossa Helsingissä oli satoja ihmisiä Pelastusarmeijan oven takana leipäjonossa. Aikaisemmin on ollut ohjelma Hakaniemen torilta, jossa toriajan loputtua vanhukset hakevat kassiinsa kaikki, mitä suinkin löytyy. Molempien ohjelmien sanoma oli sama. Ihmisten henkinen hätä on suunnaton, sanoisin jopa käsin kosketeltavissa. Täysin ilman omaa syytään vaikeuksissa olevat kunnon kansalaiset ovat niin lamassa, etteivät he enää osaa eivätkä jaksa hakea itselleen apua.

Kuinka oikeassa ministeri Huuhtanen olikaan vastatessaan viime vuonna kirjalliseen kysymykseeni lasten asemasta Suomessa seuraavasti: "Yhteiskunnallinen huono-osaisuus kasvaa taloudellisten vaikeuksien myötä. Työttömyys ja yksittäisten kotitalouksien velkaantuminen aiheuttavat perheiden pahoinvointia, mikä näkyy sosiaalitoimistojen palvelujen kysynnän kasvuna. Perheiden taloudellinen ahdinko heijastuu lasten elämäntilanteeseen eri tavoin." Hän on kuitenkin säästösyistä valmis lisäämään taloudellista ahdinkoa ja tuskaa lapsiperheille. Hän toivoi arvokeskustelua kuntiin esitellessään sosiaali- ja terveysministeriön viisivuotissuunnitelman todeten samassa yhteydessä, että hallituksessakin on käyty arvokeskustelua budjetista jopa teoreettisella tasolla. Siltä se tuntuukin.

Hallituksella on selvät arvot: köyhät enemmän kyykkyyn ja rikkaille lisää. Lapsiperheet menettävät jälleen monien laskelmien mukaan jopa tuhansia markkoja ensi vuonna, yksinhuoltajat vielä enemmän. Eläkeläiset maksavat ylimääräistä sairausvakuutusmaksua, indeksikorotuksia ei anneta jne., mutta maatalouden tuki jatkuu runsaana.

Hallitus on myös luvannut auttaa yritystoimintaa, mutta sen tasapuolista ja oikeudenmukaista kohteluahan se ei ole luvannut. Niinpä maatalousyrittäjien lomia tuetaan miljardilla markalla, kun pienyrittäjien lomatoimintaan tarkoitettu vajaan 50 miljoonan määräraha poistetaan kokonaan. Se hallituksen oikeudenmukaisuudesta ja tasapuolisuudesta.

Tämä hallituksen arvoista, joita ei näytä mikään tutkimuskaan muuttavan. Yhteispohjoismainen tutkimus toimeentulotuen varassa elävistä antoi sapiskaa meille suomalaisille ja kertoi kylmän totuuden. Toimeentulotukea saava suomalainen joutuu elämään paljon niukemmin kuin vastaavassa asemassa oleva Ruotsissa tai Norjassa. Myös erilaisten sosiaalietuuksien vähimmäiskorvaukset ovat Suomessa kaikkein pienimpiä. Tämä tutkimus oli tehty jo vuonna 1989 — 1990, jolloin elimme ihan toisenlaista aikaa kuin nyt. Mikä mahtaisikaan olla tulos tästä tai ensi vuodesta, sitä en uskalla ajatellakaan.

Kuntatalous on pitkään ollut äärimmäisen tiukoilla, joten pelko heikommassa asemassa olevien sosiaaliturvan pienenemisestä kuntien aseman yhä heiketessä ei suinkaan ole turha. Jo nyt on kunnissa leikattu nimenomaan vammaisten tarvitsemista apuvälineistä, päihdeongelmaisten hoidosta, lastenkotisijoituksista, kuntoutuspalveluista jne. Terveydenhoitopalveluja on riisuttu, erilaisia maksuja ja omavastuuosuuksia lisätty. Esimerkiksi lääkkeiden sairausvakuutuksen korvaustaso on leikattu niin alhaiseksi, että Euroopan maiden joukossa olemme häntäpäässä. Tämä on aiheuttanut myös lääkkeiden käytön minimointia, joka on toisaalta tietysti hyvä asia, mutta kun se aiheuttaa potilaan tilan heikkenemisen, se ei ole enää perusteltavissa.

Eläkeläisten keskuudessa verenpaineläkkeiden käytön väheneminen on hyvin yleistä, mutta ollessani tutustumassa Lastenklinikan toimintaan kuulin siellä, että myös pienten lapsipotilaiden pakollisesta jatkuvasta lääkityksestä on perheissä jouduttu tinkimään ja ikäviä tapauksia tästä syystä hoitamaan uudelleen hyvinkin kalliisti. Tässä kohdassa on menty jo reilusti perusturvallisuuden rajan alapuolelle, josta hallitus on kuitenkin luvannut pitää huolta. Tätä luetteloa voisi jatkaa loputtomiin. Halusin nostaa vain joitakin esimerkkejä siitä, mikä on kansakunnan henkinen tila.

Pääministeri Aho ei näytä olevan tietoinen, millaisia vaikutuksia hallituksen harjoittamalla politiikalla on saatu aikaiseksi, koska hän on määrännyt ihan toimikunnan asiaa selvittämään. Koska ed. Aula on vielä salissa, esittäisin, että hän nyt sovittaisi pääministerin ohjelmaan käynnin torilla tai muuten vain ihmisten parissa, jotta totuus pääministerillekin selviäisi. Tulisi halvemmaksi.

Olisi ollut paljon järkevämpää perustaa toimikunta selvittämään vaikkapa opetuksen tämänhetkistä tilaa, sillä sielläkin on ahdistusta ja tuskaa aivan riittämiin. Tällä kertaa nostan vain yhden ongelmakohdan esille. Erityiskoulun käyneet lapset saavat jälkihuollon palvelut vielä toistaiseksi lakisääteisesti, mutta yleisopetukseen integroituina nämä lapset jäävät vaille apua koulun päättyessä jatkomahdollisuuksia etsittäessä. He putoavat herkästi kaiken jatkokoulutuksen ulkopuolelle. Näin he joutuvat epätasaarvoiseen asemaan erityiskoulua käyvien tovereittensa kanssa. Näiden nuorten hätä tulee vastaan kadulla, jos kulkee avoimin silmin. Se huutaa heidän toimettomuudestaan läpi. Nuorille on tavalla tai toisella järjestettävä opintopaikka tai työharjoittelupaikka. Ehkä oppisopimuskoulutus olisi heille mitä parhain opiskelumuoto, joten tätä koulutusta pitäisi voimakkaasti lisätä. Toivon talousarvion valiokuntakäsittelyssä paneuduttavan tähän ongelmaan.

Toinenkin toimikunta olisi ollut erittäin järkevää perustaa. Tarkoitan sosialidemokraattien jo kauan vaatimaa puolustuspoliittista toimikuntaa, joka tarkastelisi tämän hetken puolustuspoliittista ilmapiiriä ja hankintoja laaja-alaisesti. Nythän puolustusvoimien budjetista hävittäjähankinnat vievät suurimman osan. Näin ollen muuhun kehittämiseen ei enää sitten jääkään varaa. Sosialidemokraattien mielestä eduskunnan on lopultakin saatava selvitys torjuntahävittäjähankinnan todellisista kustannuksista, kokonaiskustannuksista, ja hankinnassa on palattava alkuperäisten hankintakustannusten puitteisiin. Samassa yhteydessä olisi aiheellista saada selvitys vastaostojen todellisesta tämänhetkisestä toteutettavasta tilanteesta.

Eduskunnan oikeusasiamies on monessa eri yhteydessä puuttunut varuskuntien heikkoon kuntoon. Puolustusvoimilla on valmiit suunnitelmat heikkokuntoisten varuskuntien peruskorjauksista. Ei tarvita kuin peruskorjausmäärärahojen suuntaus tähän tarkoitukseen, ja samalla parannettaisiin rakennusalan onnetonta työllisyystilannetta.

Arvoisa puhemies! Kesällä antoivat kolme läntisen maan viisasta miestä Suomen Pankin pyytämät neuvot, miten Suomi nostetaan suosta. No, samat neuvot sosialidemokraatit antoivat ilmaiseksi viime vuoden budjettilinjauksessaan, joka haukuttiin velkaelvytykseksi. Hallitus ei halunnut elvyttää työllisyyttä mutta velkaelvyttää nyt pankkeja, mistä sitä on monissa puheissa jo kritisoitu. Kritiikki yksin ei riitä. Eduskunnan on saatava myönnetystä pankkituesta riittävän täsmälliset tiedot, jotta tukea voidaan riittävästi veronmaksajien näkökulmasta valvoa.

Hallituksen talouspolitiikka lisää pankkituen tarvetta, mutta sosialidemokraattien budjettilinjaus, jonka ed. Lahti-Nuuttila juuri edellisessä puheenvuorossa erinomaisesti esitteli, antaa tuntuvan kasvusysäyksen ja ostovoiman vahvistuksen, jotka ovat taloutemme vahvistamisen perusedellytyksiä. Pirkanmaan osuuden myös ed. Lahti-Nuuttila selvensi niin selkeästi, että voin lyhentää oman puheenvuoroni siltä osin. Palaamme aiheeseen budjetin tullessa uudelleen toivottavasti jo joulukuussa tähän saliin ja toivottavasti myös myönteisempänä Pirkanmaan osalta.

Ed. V i l j a m a a : Arvoisa puhemies! Yhteiskuntatieteet tuntuvat olevan ajan hermoilla. Nyt niissä ovat muotia kaaosteoriat. Korostetaan, että yhteiskunnallinen kehitys on ennakoimatonta. Ennakoimattomuutta aiheuttavat mm. vapaat rahamarkkinat. Raha menee rahan luokse eikä sitä aina pysty ennustamaan. Ja suuret väestöliikkeet, suuret väestöryhmät joutuvat liikkumaan etsiessään elinmahdollisuuksiaan. Eurooppa on asian ratkaissut toistaiseksi sulkemalla ovia aika tiiviisti. Mutta hyvinvointivaltion turvattua huomispäivää ei ole itsestään selvästi näköpiirissä edes Pohjoismaissa.

Lukiessani talousarvioesitystä vuodelle 1994 ja erityisesti perehtyessäni hallituksen valtion-

osuusleikkauksiin tuli tunne, että hallitus on saanut erityistä opetusta, tukiopetusta, kaaosteorioissa ja yrittää parhaansa mukaan soveltaa niitä nyt Suomeen. Hallitus aikoo hukuttaa Suomen kunnat. Siksi onkin varsin perusteltua, että Kuntaliitto vetoaa kansanedustajiin ja eduskuntaryhmiin, etteivät ne hyväksyisi valtion talousarvioesitykseen sisältyviä kuntien valtionosuusleikkauksia ja muita uusia rasituksia, niin ennakoimatta tämä kunnille tiedoksi annettiin.

Kuntien talouden heikentäminen yli 5 miljardilla markalla huonontaa erityisesti peruspalvelutehtävää eli sosiaali-, terveys- ja koulutuspalveluja. Koska työttömyys kaventaa entistä jyrkemmin kuntien verotulopohjaa, johtaa tämä yhdessä leikkausten kanssa, niin kuin täällä useasti on kerrottu, irtisanomisiin, veroäyrin hinnan korotuksiin ja kuntien velan kasvuun. Eivätkä kunnat todellakaan pysty pitämään palvelutasoaan vähentyneellä rahalla. Sanotaan, että leikkaukset ovat niin rajuja, että ne kriisiyttävät monen vahvankin kunnan talouden, esimerkiksi Helsinki menettää valtionosuuksiaan yli 500 miljoonaa, lähes 600 miljoonaakin, Jyväskylä 76 miljoonaa ja laaja, mutta vähäväkinen Inarin kunta 8,7 miljoonaa markkaa.

Pieni uhka ja talouden kiristyminen voisivat saada aikaan positiivisia rakenteellisia muutoksia kunnissa ja niiden palvelujärjestelmissä, mutta suuri uhka, yhtäkkinen uhka ja kaaosmainen tilanne sen sijaan eivät koskaan saa aikaan rakenteellisesti terveitä ratkaisuja. Paniikissa tehdään ratkaisuja yleensä vahvimpien ehdoilla. Oma suu on usein lähinnä. Esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämisessä on aivan oikein painotettu pitkäjänteistä palvelurakenteen muuttamista laitoshuoltopainotteisesta avohuoltoa suosivaksi. Sosiaali- ja terveysministeriön palvelurakennetyöryhmä esitti vuonna 1992 oman esityksensä. Se oli pitkälti saneeraava, mutta myös järkevä. Ja keväällä 1993 valmistui tarkkoja yksityiskohtaisempia ja vielä pidemmälle meneviä saneeraavia läänikohtaisia selvityksiä. Laitoshoitoa supistamalla ja avohuollon palveluita ja tukea lisäämällä oli tarkoitus saada todella merkittäviä kustannussäästöjä.

Nyt kuntien kaaostilanteen ja tiukan talouden aikana tämä rakennemuutos tahtoo jäädä kuplaksi. Laitospaikat kyllä vähennetään, mutta samanaikaisesti ei ole varaa rakentaa avopalvelua. Asiakkaat jäävät monesti heitteille. Heitteille tuntuu jäävän myös erilaisissa laitoksissa työtä tehnyt henkilöstö, kun kuntayhtymät, entiset kuntainliitot, vähentävät laitospaikkoja ja kunnat joko eivät perustakaan avohuoltopalveluita tai jos perustavat, yrittävät tulla omalla entisellä henkilöstöllään toimeen.

Esimerkkejä löytyy niin isoista kuin pienistäkin kunnista. Sisäasiainministeri Pekkarisen syntymäkunta Kinnula, joka Keski-Suomessa tunnetusti on kummikunnan maineessa, on joutunut sekin tiukan talouden eteen. Se on halunnut ottaa erityishuoltopiirin kuntayhtymältä kehitysvammaisten toimintayksikön omaksi toiminnakseen, mutta ei suinkaan halua erityiskoulutettua kuntayhtymän henkilöstöä vaan potkaisee sen pellolle ja aikoo selvitä kehitysvammaisten hoidosta vanhainkoti- ja kotiavustajavoimin. Vanhainkodinkin ympärille on jo rakennettu aita, kun henkilöstöä on niin vähän. Mutta kenties siinä muutama kehitysvammainenkin menee saman aidan sisällä, näin ilmeisesti ajatellaan.

Tässä yhteydessä haluaisin vastata ed. Ala-Harjan puheenvuoroon, jonka kuulin työhuoneeseeni, kun hän ihannoi erityisesti sitä, että ei tarvita erityisiä lakeja erityissairaanhoidon, kansanterveystyön ja kehitysvammaisten eli erityishuollon välille. Kyllä minusta erityisesti tässä taloudellisessa tilanteessa, kun leikkurit ovat näin vahvat ja yritetään kaikessa säästää, kehitysvammalaki on paikallaan, jotta tällaisen väestöryhmän peruspalvelut voitaisiin turvata. Ehkä paremmassa taloudellisessa tilanteessa asiaa voidaan katsoa, mutta nyt se olisi pitkälle historiaan taaksepäin astumista, jos laki purettaisiin.

Perheet kyllä vastustavat usein palvelujen heikentämisiä ja haluavat mieluummin säilyttää ammattitaitoisen ja tutun henkilöstön, mutta tätä ääntä ei useissakaan kunnissa kuulla. Samassa sarjassa ammattitaidon polkemisessa ja laadukkaan työn arvostamisessa lienevät olleet myös ne keskisuomalaisen Kivijärven kunnan lastensuojelupäätökset, jotka pääsivät myös televisioruutuun ihmeteltäviksi, kun kunta delegoi ammattihenkilön puuttuessa lastensuojeluasiat luottamushenkilönä toimivalle talonmiehelle, joka selitti hieman vaivautuneena, että kyllä näin pienessä kunnassa voidaan näin tehdä, kun kaikki täällä toisensa tuntevat, niin ei se niin paljon ammattitaitoa edellytä.

Pahimmin tämä positiiviseksi tarkoitettu sosiaali- ja terveyspalveluiden rakennemuutos laitosmaisuudesta avopalveluihin koskettelee tällä hetkellä psykiatrisia potilaitamme. Meillä oli vielä runsas 10 vuotta sitten psykiatrisia laitospaikkoja liki 21 000, ehkä vähän liikaakin, sanotaan niin, ja aika paljonkin liikaa. Mutta nyt

tämä luku on 7 400. Kunnat ja kuntayhtymät ovat vähentäneet tähän mennessä paikkoja huomattavasti enemmän kuin suunnitelmien mukaan vuoteen 2000 oli tarkoitus. Avohuolto ja kodinomaiset hoitoyksiköt, erilaiset kuntoutuskodit ovat toki inhimillisempiä tai voi sanoa olisivat inhimillisimpiä, jos niitä olisi.

Lehdistä olemme voineet lukea, miten esimerkiksi pääkaupunkiseudulla psykiatriset potilaat ovat suorastaan heitteillä ja asuntolahoito voi valvomattomana ja riittämättömällä henkilöstöllä varustettuna olla todella mielivaltaista ja melko kummallista. Terapiasta ja hoidosta tuskin voi enää puhua.

Eilen eduskunnassa vieraili keskisuomalainen psykiatristen asiakkaiden yhdistys, Mielenterveysyhdistys Kello. Nämä ihmiset, jotka olivat prosessinsa läpi käyneet ja erilaisia palveluja saaneet, korostivat, että sairaalapaikkoja ei saa vähentää ennen kuin riittävän avohoidon palvelut todella on rakennettu.

On myös huolestuttavaa, että palvelurakenteen purkamisen myötä eri väestöryhmien terveyserot ovat kasvaneet. Tutkimusten mukaan väestön terveys kokonaisuudessaan Suomessa on kuitenkin vuosien varrella parantunut. Eriarvoiseen tilanteeseen ihmiset joutuvatkin terveyspalvelujen suhteen esimerkiksi pitkäaikaistyöttöminä ja toimeentuloasiakkaina, jolloin he joutuvat työterveyshuollon palveluiden ulkopuolelle.

Työttömyys eriarvoistaa ihmisiä monella tavalla. Olisikohan työttömiä runsas puoli miljoonaa maassamme, jos hallituksen asenne työhön, sen arvoon yksilölle ja työllistämiseen olisi ollut positiivisempi? Alussa, muistelen, hallitus suhtautui työllisyysongelmaan ikään kuin sitä ei olisi ollutkaan, nyt hieman huolekkaasti ainakin sanoissa, mutta ei teoissa. Mutta mitä olisi saatu aikaan, jos asiat todella olisi otettu koko hallituksessa ratkaistaviksi, sillä olisihan sitä jo syytä pohtia, miten 30 miljardilla voitaisiin työllistää, jos toimeen tartutaan? Tekemätöntä työtähän on, sen ovat useat edustajat täällä jo todenneet. 30 miljardiahan menee nyt työttömyysturvaan ja samalla rahalla voitaisiin toki teettää työtäkin. Se elvytys, se elvytys!

SDP esittääkin talouspoliittisessa linjauksessaan vuodelle 1994 "Työtä, yrittämistä ja koulutusta" muun muassa, että suuri osa työvoimapolitiikan tehostamiseen käytettävistä varoista voidaan saada säästöinä työttömyysturvamenoista. Esimerkiksi 40 000 henkilön työllistäminen kuudeksi kuukaudeksi peruspäiväraha mukaan lukien voidaan tehdä noin 600 miljoonalla markalla. Vastaavasti 18 000 koulutuspaikkaa vähentää työttömyysturvamenoja 540 miljoonalla markalla.

Arvoisa puhemies! Ministeri Huuhtanen aiemmin tänä iltana ilmaisi työttömyyden hoidon olevan tärkein keino sosiaali- ja terveyspalvelujemme ylläpitämisessä. Olen aivan samaa mieltä. Valitettavasti vain se ei näy tästä budjettikirjasta. Sosialidemokraattien vaihtoehtolinjauksessa työllisyyden hoito on kirkkaasti mukana.

Lopuksi haluan kannattaa ed. Hurskaisen esitystä siitä, että 1- ja 2-lapsisille perheille ja erityisesti yksinhuoltajaperheille korvataan ne menetykset, joita verovähennysoikeuden poisto aiheuttaa. Itse asiassa hallituksen perhepolitiikka kohdistuu vain vajaaseen 20 prosenttiin perheistä, sillä perheitä, joissa on kolme tai useampia lapsia, on noin 18 prosenttia Suomen kaikista perheistä. Onko varaa jättää yli 80 prosenttia ulkopuolelle? Loput ovat todellakin häviäjiä tässä perhepaketissa.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Ajattelin sanoa muutaman henkilökohtaisen sanan tämänhetkisestä talouspoliittisesta tilanteesta ja budjettilinjauksista. Ensinnäkin kaiketi yleisesti voidaan todeta, että talouspolitiikka 20 viime vuoden aikana ei ole tapahtunut kovin onnellisten tähtien alla. Jos ajatellaan menoja ja niitten kasvattamista sosiaali- ja terveyspolitiikassa ja myös kulttuuripolitiikassa, niin menorakenne 20 viime vuoden aikana on rakennettu 3 prosentin reaalisen kansantuotteen kasvun varaan. Tänä päivänä voidaan sanoa, että tällaista kasvua ei ole viime aikoina ollut, ei kymmenen viime vuoden aikana, eikä varmasti tule lähivuosina olemaankaan. Tästä syystä voidaan todeta, että meille on rakennettu sisäisesti järjestelmä, jota yhteiskunta ei pitkällä tähtäimellä tässä laajuudessa kykene ylläpitämään.

Mielenkiintoista on myös se, että muistaakseni Kansainvälinen valuuttarahasto oli se organisaatio, joka totesi, että mitä menojen karsimiseen tulee, tosin noin 90 prosenttia olisi suhdanneluontoista karsintatarvetta, noin 10 prosenttia olisi rakenneluonteista, mutta joka tapauksessa tuokin arvio päätyi siihen, että meillä on myös rakenneluonteista menojen karsimisen tarvetta.

Tämän lisäksi varsin onnetonta oli tietysti viime vuosikymmenen loppupuoli, jolloin yksityinen sektori velkaantui ja, luojan kiitos, Suomi tuossa tilanteessa oli valtiontalouden tilanteeltaan yksi Länsi-Euroopan parhaimpia maita tai

parhaimmassa kastissa Luxemburgin kanssa, mikä on antanut meille jonkinlaisia selviytymismahdollisuuksia tässä erittäin vaikeassa kriisitilanteessa.

Mitä tulee tilanteen hoitamiseen 1990-luvun alkupuolella, niin ehkä voidaan todeta, että kaikki myöskään tältä osin ei ole ehkä onnistunut sillä tavalla kuin olisi toivonut. Suomen Pankki on kiinnittänyt tietysti vakaaseen kurssipolitiikkaan huomiota. Tietysti tuon politiikan tavoite sinänsä oli aivan oikea ja aivan hyvä, pyrkiä mahdollisimman suureen taloudelliseen stabilisuuteen. Mutta joka tapauksessa voidaan todeta, että taloudet Euroopassa ja olosuhteet olivat niin eroavia ja poikkeuksellisia, että tavoite sinänsä, joka oli hyvä, ei osoittautunut kovin realistiseksi. Valitettavaa oli se, että Suomen Pankki joutui tästä syystä erityisesti varsin yksisilmäisesti harjoittamaan korkeata korkopolitiikkaa ja varsin pitkään. Muistan mm. kokoomuksen eduskuntaryhmässä käydyn keskustelun, jossa tohtori Ilaskivi ja tohtori Wahlroos vaativat sitä, että siinäkin tilanteessa, kun Suomen markka jo kellui, korkotasoa tulisi pyrkiä Suomen Pankin toimenpitein alentamaan, kun sen sijaan Johnny Åkerholm Suomen Pankista vielä sanoi, että missään tapauksessa korkoja ei voida alentaa. Sanoin, että jokainen kuukausi tuolloin syksyllä 92 tuli varsin kalliiksi ja onneksi Suomen Pankki marraskuussa 92 muutti olennaisesti linjaansa ja kasvatti likviditeettiä ja ryhtyi toimenpiteisiin korkotason alentamiseksi, mikä on tällä hetkellä ihan oikeata politiikkaa. Tähän tietysti täytyy pyrkiä, korkojen edelleen alentamiseen tulee ehdottomasti pyrkiä.

Mielenkiintoista on se, mitä hallituksen talouspolitiikkaan tulee, että Vartiainen ja Pekkarinen kirjassaan ovat kuvanneet hallitusten talouspolitiikkaa tämän hallituksen osalta ja kaikkien muittenkin osalta sellaiseksi, että pyritään valtiontalouden tasapainoon. Ja voi sanoa, että se on varmasti kuvaavaa valtiovarainministeriön virkamiesten ajattelulle jokaisessa tilanteessa. Se tietysti merkitsee sitä, että tässä tilanteessa pyritään tasapainoon niissä puitteissa, missä se on ollut mahdollista. Valitettavasti kuitenkin täytyy sanoa, mitä tulee budjetin karsintoihin, että aika pitkälti toimintalinja on ollut se, että tehdään säästöt siellä, missä se teknisesti on mahdollista ja ehkä osittain myös poliittisesti mahdollista. Sen sijaan ns. rakenteellinen karsiminen on jäänyt valitettavasti ehkä hieman vähemmän harkinnan varaan. Tämä jossain määrin johtaa siihen, että sellaisia menoelementtejä, jotka johtavat ehkä yhteiskunnalliseen passiivisuuteen ja vähempiin kiihokkeisiin yritystoiminnan ja työnteon suhteen, ei ole saatu karsittua pois, kun sen sijaan sellaisia porkkanoita, jotka johtavat taloudelliseen aktiivisuuteen ei olisi tullut karsia pois ja paremminkin suosia.

Mielenkiintoista on myös se, että kun pyritään ns. korkoelvytykseen alhaisella korkopolitiikalla on kyse politiikasta, mitä Suomen Pankki harjoittaa. Siis kyse on vain Suomen Pankin ratkaisusta. Voidaan kysyä, mitä hallitus tekee. Oikeastaan hallitus ei tältä osin ole linjannut omaa toimintalinjaansa, haluaako se tukea Suomen Pankin sanoisinko elvytyslinjaa vaiko ei.

Tänään aamulla tohtori A. Söderström piti mielenkiintoisen esitelmän, jossa hän arvioi Suomen talouden tilaa. Hän on Suomen Pankillekin kirjoittanut raportin aikaisemmin. Hänen arvionsa oli se, että viennin veto ei ole tähän mennessä riittänyt eikä tule myöskään jatkossa riittämään Suomen nostamiseksi ylös, vaan tärkeätä on se, että valtio omilla budjettitoimenpiteillään pyrkii tasapainottaviin toimenpiteisiin. Tuolloin tietysti joudutaan kysymään, että tapahtuuko tasapainottaminen kysyntää vai tarjontaa lisäämällä. Tietysti ehkä ideologisistakin näkökohdista lähdettynä katsoisin mieluummin periaatteessa, että tarjontaa tulisi pyrkiä lisäämään eli elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä parantamaan. Tältä osin täytyy kuitenkin todeta, että mahdollisuudet ovat aika pitkälti tällä hetkellä jo käytössä ja kovin paljon mahdollisuuksia tuolla puolella ei ole, joskin voitaisiin pyrkiä edelleen etsimään sellaisia aloja, joilla tarjontaa voitaisiin pyrkiä kasvattamaan, nimenomaan aloilla, jotka lisäisivät vientiä ja korvaisivat ulkomaista tuontia, koska siellä olisi varmasti myös riittävästi uskottavuutta tarjonnan kasvattamiselle.

Joka tapauksessa jos elvytykseen pyritään, merkitsee se sitä, että tulee pyrkiä nimenomaan kysynnän kasvattamiseen mahdollisimman tarkoituksenmukaisilla keinoilla. Tältä osin jos tarkoituksenmukaisuutta etsitään, niin todetaan, että meillä on rakenteellisia ongelmia, ja silloin verotus ja verotuksen keventäminen on oikea ratkaisu. Tietysti silloin voidaan katsoa, minkä tyyppinen veroratkaisu, onko se tuloverotus vai työnantajamaksut.

Kun ajatellaan sitä talouspoliittista tilannetta, missä ollaan, niin ainakin itse uskon behavioristiseen talouspoliittiseen käsitykseen eli siihen, että ihminen kyllä toimii rationaalisesti kaikissa tilanteissa, mutta se rationaalisuus on suhteelli-

suutta, se on suhteellisuutta vallitseviin yhteiskunnallisiin olosuhteisiin. Nykyisissä yhteiskunnallisissa olosuhteissa epävarmuus ja pelko ovat ne kaikkein keskeisimmät elementit, jotka säätelevät ihmisten taloudellista käyttäytymistä. Siitä syystä nimenomaan näiden pelkotilojen poistaminen, usko tulevaisuuteen, tämän muutoksen aikaansaaminen on aivan keskeistä, jos halutaan, että Suomi tässä tilanteessa selviytyy. Se merkitsee sitä, että pitää saada uskoa ja luottamusta siihen, että tällainen kehitys voi kääntyä myönteiseksi ja se tietysti tulisi tapahtua ensisijassa budjettipolitiikan avulla.

Sen lisäksi, kun säästötoimenpiteitä on toki tehtävä, niin mielestäni olisi aivan välttämätöntä, että kansalaiset saisivat tietää, mitkä nuo säästötoimenpiteet tulevat olemaan ei pelkästään ensi vuosina vaan tulevina vuosina, jotta ne mahdolliset pelot, joita myöhempiin toimenpiteisiin sisältyy, voisivat poistua ja ihmiset voisivat myös arvioida taloudellisen tilanteensa useampien vuosien tähtäimellä. Vasta se on edellytys sille, että uskalletaan myös henkilökohtaisesti kotitalouksissa investoida ja kuluttaa.

Kolmas keskeinen elementti on se, että meidän on saatava maltillinen palkkaratkaisu aikaan ja palkkaratkaisun tulisi olla vähintään kaksivuotinen, mieluiten kolmivuotinen. Pitkäaikainen palkkaratkaisu johtaa siihen, että saadaan riittävää stabiilisuutta yhteiskuntaan ja myös palkansaajat osaavat arvioida tulevan taloudellisen tilanteensa varsin oikein.

Valitettavaa tässä tilanteessa on se, että on valitettavasti valittavissa myös erittäin kielteinen taloudellisen kehityksen tie. Se sisältää sen, että työmarkkinoilla syntyy tilanne, jossa eräillä aloilla suoritetaan selviä palkankorotuksia ja muut alat seuraavat perässä, josta seuraa paineita myös hintojen korotuksiin. Jo tälläkin hetkellä olevat paineet nimenomaan tuonnin osalta ja ehkä jossain määrin myös arvonlisäveron osalta merkitsevät painetta hintoihin ja johtavat siihen, että syntyy hyvinkin voimakas inflaatiopaine. Kun meillä vielä yhteiskunnassa on aika pitkälti sisään rakennettu indeksijärjestelmä, voidaan sanoa, että jos tänä syksynä ei onnistuta palkkaratkaisussa, on todella pelko siitä, että Suomi saattaa ajautua Argentiinan tielle ja se on se kaikkein huonoin vaihtoehto, mihinkä Suomen yhteiskunta voi ajautua. Tältä osin täytyy toivoa, että jokainen osapuoli yhteiskunnassa tuntisi vastuunsa ja pyrkisi välttämään tämän tien. Eli mitä voi tässä tilanteessa ainoastaan suositella on se, että saadaan maltillisia ratkaisuja aikaan, maltillisia poliittisia ja työmarkkinaratkaisuja ja myös veroratkaisu, joka tukee kysyntää.

Haluan myös tässä yhteydessä todeta, että kun mietitään verotuksen sisäisiä painotuksia, niin suhtaudun erittäin myönteisesti siihen, että varsinkin tällä hetkellä, kun vientiteollisuudella on varsin hyvä kilpailukyky — täytyy todeta, että vientiteollisuus toki tarvitsee jokaisen markan, jonka se ansaitsee, oman rahoitusrakenteensa parantamiseen — mutta kuitenkin jossakin vaiheessa olisi mielestäni syytä pyrkiä painottamaan verotusta siten, että vientiteollisuudella olisi mahdollisuuksia maksaa veroja ja kotimarkkinateollisuuden verorasitusta voitaisiin jonkin verran keventää. Luontevimmin tämä tapahtuisi siten, että meillä omaksuttaisiin ympäristöverojärjestelmään ehkä joitakin vieläkin ankarampia elementtejä suhteellisen nopeassa tahdissa ja vastaavasti samanaikaisesti työvoimavaltaisen yritystoiminnan verorasitusta eli lähinnä sosiaaliturvamaksuja ja työnantajamaksuja alennettaisiin. Uskon, että tällä olisi tällaisessa tilanteessa rakenteellisesti myös varsin myönteinen merkitys.

Herra puhemies! Täällä ovat useat puhujat puhuneet myös pankkituesta. Muutama sana siitä. Haluan todeta, että meiltähän pyydetään vakuusrahastolain yhteydessä ja miksei myös lisäbudjetin yhteydessä melko laajoja valtuuksia hallitukselle pankkituen eteenpäin järjestämiseksi.

Mitä tulee kehitykseen niin voidaan todeta, että kehitys on pankkituen osalta mennyt viime aikoina myönteiseen suuntaan, mutta lähtökohta oli toki varsin onneton. Aikoinaan kesäkuussa 92, kun Suomen Säästöpankin osalta solmittiin ratkaisu, voidaan sanoa, että konsulit eivät silloin ehkä riittävästi valvoneet Suomen Säästöpankin syntymisen yhteydessä valtion etuja ja mentiin sellaisiin sopimuksiin valtion vastuiden osalta, jotka ovat osoittautuneet varsin kalliiksi.

Toinen esimerkki meillä on viime syksyltä STS-Pankin osalta, jossa valtiolle aiheutui 2,5 miljardin markan tappiot, mutta STS-Säätiö sai 70 miljoonan markan omaisuuden, joka tänä päivänä on ehkä noin 200 miljoonaa markkaa kaiken kaikkiaan. Tietysti voidaan sanoa, että tällaiset ratkaisut toki ovat varsin kohtuuttomia eivätkä myöskään missään tapauksessa hyväksyttävissä. Myönteisintä oli sitten se, että vastikkeellisuusehto asetettiin eduskunnassa viime talvena, mikä merkitsee sitä, että pankit eivät kovin innokkaasti ota tukea vastaan ja vain siinä

tilanteessa, jos se on täysin välttämätöntä pankin hengissä säilymiseksi.

Mitä tulee vakuusrahastolakiesitykseen ja omaisuudenhoitoyhtiöihin tältä osin täytyy todeta, että mitä tulee vastikkeellisuuteen omaisuudenhoitoyhtiöissä, niin niissä syntyy jonkin verran ongelmia. Silloin ei synny ongelmia, jos valtio omistaa pankin sataprosenttisesti, kokonaisuudessaan, eikä myöskään silloin, jos tehdään rakenneratkaisuja eli yksinkertaisesti käydään kauppaa jollakin pankkiryhmällä, johonka kauppaan sitten osana hinnasta sisältyy rakenneratkaisuna osien varojen siirto sijoitusrahastoon eli ns. roskapankkiin. Ongelmaksi muodostuu SKOPin osalta se, että pankissa on pienosakkeenomistajia ja tietysti on selvää, että jos perustetaan omaisuudenhoitoyhtiö niin ei ole kohtuullista se, että nämä pienosakkeenomistajat myös hyötyisivät tällaisen pankin perustamisesta osakkeiden arvon huomattavan nousun muodossa silloin, kun tappioita pankista siirretään yhteiskunnan vastattaviksi.

Tässä yhteydessä erityisesti haluaisin korostaa sitä, että kun käsitellään vakuusrahastolain muutosesitystä sekä myös lisäbudjettia kysymys julkisuudesta, joka onkin nostettu jo esille, tulee hyvin vakavasti ottaa esiin nimenomaan siitä syystä, että julkisuus toki aina ehkäisee väärinkäytöksiä ja myös jonkin verran auttaa sitä, että kansalaiset voisivat paremmin ymmärtää niitä päätöksiä, joita eduskunta yksimielisestikin on tehnyt pankkituen osalta ja lisätä kansalaisten hyväksyvyyttä pankkituen suhteen. Mielestäni ei mitään estettä nykyisen lainsäädännön puitteissa esimerkiksi pitäisi olla sille, että kaikkien niitten yritysten ja henkilöiden nimet ja luottotappioiden suuruudet julkaistaisiin, jotka ovat tehneet luottotappioita ja tätä kautta aiheuttaneet tappioita pankeille niitten pankkien osalta, jotka ovat kääntyneet valtion puoleen ja saaneet pankkitukea. Tietysti muitakin malleja toki ilman muuta voidaan etsiä.

Herra puhemies! Yhdysvalloissa on ollut mielenkiintoinen järjestelmä. Sen lainsäädännöllä on säädetty niin, että budjetin täytyy olla pitkällä aikavälillä tasapainossa. Tällainen laki säädettiin 80-luvun puolivälissä. Se ei kovin hyvin toiminut, mutta jonkin verran se lisäsi budjettikontrollia. Nyt vuonna 90 säädettiin laki, jonka mukaisesti asetettiin tietyt menorajat. Senkään toimivuus ei ole ollut toivotun suuruinen ja toivotun hyvä, mutta kuitenkin se on varsin paljon auttanut budjettien valmistelussa ja myös kongressin budjettikäsittelyssä.

Kun nyt varmasti keskeiseksi muodostuu se, että jos pyritään jonkinlaiseen elvyttävään politiikkaan tässä tilanteessa ja kun uskottavuutta jossain määrin puuttuu siltä, että säästöjä kyettäisiin myöhemmin tekemään, niin mielestäni olisi vakavasti syytä harkita sitä, että pitäisikö tämän tyyppistä lainsäädäntöä meilläkin omaksua, jolla tietyllä tavalla pitemmällä aikavälillä sidottaisiin myös eduskunnan kädet siinä suhteessa, että välttämättä tietyt säästöt tietyllä aikavälillä tehtäisiin.

Herra puhemies! Pitkällä tähtäyksellä olennaista on se, että tulee pyrkiä julkista sektoria supistamaan. Vielä lopuksi haluan sanoa sen, että mikä vaikeuttaa lamatilanteessa taloudenhoitoa on se, että jos meillä on suuri julkinen sektori, niin tietysti julkissektoria ei kovin paljoa voida kasvattaa. Jos meillä on pieni julkinen sektori, vaikeina aikoina julkissektoria on paljon helpompi kasvattaa. Siitä syystä on tärkeätä se, että jos ei nyt tässä tilanteessa niin tulevina vuosina julkissektoria selvästi supistetaan.

Ed. N o r d m a n : Arvoisa puhemies, värderade talman! Det är omöjligt att bygga framtiden på en sådan skuldsättning som kännetecknat statsbudgeterna de senaste åren. Men en ännu hårdare gallring i nästa års budget skulle drabba vissa medborgargrupper hårt och betyda att vi måste tänka om i viktiga avseenden i fråga om statens och kommunernas uppgifter. Tiden är inte den rätta, som jag ser det, att brutalt gå åt den offentliga sektorn. Egentligen borde samhället nu ta större ansvar än vanligt för sysselsättningen och människor i svårigheter. Även om detta inte är möjligt i dagens statsfinansiella situation bör avsikten fortfarande vara att bibehålla grunderna i den nordiska välfärden; en allmän demokrati och omsorgssyn.

Budjettiehdotukselle ei voi minun mielestäni antaa työllisyysbudjetin otsikkoa. Julkisten menojen vähentäminen ja korkojen aleneminen viennin kasvu seurauksina ja pieniä ja keskisuuria yrityksiä koskevat toimenpiteet eivät voi estää työttömyyden ja sen kustannusten kasvua siitä huolimatta, että työttömiä koskevat ehdot ovat heikentyneet.

Tänä vuonna on peruspäivärahan ja ansiosidonnaisen korvauksen kustannusten arvioitu kohoavan noin 21,5 miljardiin markkaan, kustannusten ollessa noin 15,6 miljardia markkaa viime vuonna. Lisäksi on otettava huomioon muut kustannukset sekä tuntuva tuotannon ja

verotulojen alenema. Ensi vuonna summat ovat vieläkin suuremmat. Tätä taustaa vasten ei ole ollenkaan mitenkään kummallista, että erilaisia käsityksiä vallitsee siitä, miten työttömyyteen tulisi puuttua. Pelkäänpä että hallitus on liian optimistinen arvioissaan siitä, miten julkisen sektorin säästötoimet, alhainen inflaatio ja viennin kasvu parantavat työllisyyttä. Tämä vie liian paljon aikaa, liian paljon toimintaa häviää ja liian monet syrjäytyvät.

Kun USA yrittää vähentää budjettivajettaan, Saksa ja Ranska taistelevat vahvan D-markan ja vahvan frangin puolesta ja Japani osoittaa väsymisen merkkejä, on vaikea löytää ulkopuolista talouden elvyttämisen veturia. Tilannetta ei paranna sekään että EY:n jäsenmaat, ainakin monet niistä, vähentävät parhaillaan budjettivajettaan ja pyrkivät nollainflaatioon.

Liian suurta budjettivajetta ei voi pitää suositeltavana keinona edes laman vallitessa, yhtä vähän kuin korkeaa inflaatiotakaan, jollei aiempi korkeasuhdanne ole raivannut tilaa ja luonut resursseja tälle. Keynesin talousopille viitattiin kintaalla pitkän kasvukauden aikana maassamme 80-luvulla, mitään ei säästetty laskusuhdanteen varalle.

Mielestäni kuitenkin yhteiskunnan on edistettävä taloudellista toimeliaisuutta ja raivattava tilaa sille nykyisessä lamassa. Tarvitaan optimismia ja luottamusta, mutta yksityiset investoinnit, kulutus ja talouden ekspansio eivät käynnisty vain puhumalla.

Vid det här laget inser vi nog industrins betydelse, inte minst behovet av export med tanke på bytesbalansen, men jag tror att det förekommer en orealistisk uppfattning om hur en växande industri skall kunna sysselsätta dagens arbetslösa. Det kommer nog att behövas speciella åtgärder under flera år eller så förblir arbetslösheten på dagens nivå.

Regeringen vill göra det mindre attraktivt att leva sysslolös. De arbetslösa skall uppmuntras och förpliktas att ta emot arbete genom nya bestämmelser. Det här förtjänar stöd eftersom gränsen mellan arbetslöshet och arbete är för skarp. Ett visst utkomstskydd borde kunna förenas med en arbetsersättning, en viss lön som komplement för att flera skall bidra till samhällskakan och mera skall bli gjort.

Arbetsuppgifter finns det gott om, men hur hitta arbetsgivare som är beredda att betala för insatserna? Utan stödförmåner och låga löner som minskar arbetskraftskostnaderna åstadkoms inte mycket. Sådant leder igen till konflikter i konkurrensen på arbetsmarknaden och konflikter med fackorganisationerna. Regeringens förslag om sänkta anställningskostnader i hemarbete lär nog väcka debatt.

Työtä ja tehtäviä kyllä riittää, mutta miten löytää työnantajia, jotka ovat valmiita maksamaan työpanoksista? Ilman työvoimakustannuksia vähentävää tukea, etuja ja alhaisia palkkoja ei synny paljon jälkeä. Tämä puolestaan johtaisi ristiriitaan kilpailussa työmarkkinoilla ja ammattijärjestöjen kanssa. Hallituksen ehdotus kotityön palkkakustannusten alentamisesta aiheuttanee keskustelua.

Entinen kansanedustaja, nykyinen taloustutkija Osmo Soininvaara uskoo monien työllistyvän palveluammateissa, jos työttömyyttä nyt pystytään poistamaan tai edes alentamaan kohtuulliseksi. Tämä puolestaan on mahdollista ainoastaan, jos työvoimakustannukset ovat alhaiset tai edes melko alhaiset. Alhaiset palkat on yhdistettävä alhaisiin veroihin, Soininvaara ehdottaa. Valtio voi mieluummin luopua 2 000 markan verotuloista kuukaudessa kuin maksaa työttömyyskorvausta ja kunnallista toimeentulotukea saman verran tai jopa enemmän. Minusta Soininvaaran ajatuksia kannattaa harkita. Vastaväitteet edellä esitetylle ovat ymmärrettäviä. Tosiasiaksi kuitenkin jää, että työttömyys on vitsaus yksittäiselle ihmiselle. Se on suurta voimavarojen tuhlausta ja johtaa yhteiskunnallisten ongelmien lisääntymiseen. Kaikki tämä vaatii erityistoimenpiteitä.

När social- och hälsovårdsministeriets budget fortfarande växer beror det på arbetslöshetens kostnader och följder. För den normala verksamheten anslås allt mindre. Regeringen kan likväl inte beskyllas för radikal försämring av socialskyddet. Bland annat avvärjdes en nedskärning av utkomststödet, försämring av studiestödet och hemvårdsstödet. Det har alltså inte skett i budgetförslaget. Men minskningen av statsandelarna till kommunerna kan leda till försämrad vård och service och bromsa en satsning på förebyggande arbete och öppen vård framom institutionsvård, som regeringen efterlyser och som är en viktig inriktning i social- och hälsovårdsarbetet under de kommande åren. Till de svåra frågorna i social- och hälsovårdsbudgeten hör omläggningen av barnbidraget och villkoren för läkemedel och andra sjukkostnader. En justering till småbarnsföräldrars fördel är,

som jag ser det, nödvändig i regeringens förslag till riksdagen. Vägledande princip i behandlingen av social- och hälsovården måste vara att nedskärningar drabbar minst där behovet av samhällets medverkan är störst. Uppenbart osolidariska åtgärder gentemot sjuka, handikappade och andra kan inte godkännas.

Arvoisa puhemies! Vaikeita kysymyksiä sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa ovat minusta lapsilisän muutos samoin kuin lääkkeitä ja muita sairauskuluja koskevat ehdot. Pienten lasten vanhemmille eduksi koituvat tarkistukset ovat välttämättömiä hallituksen esitykseen. Ohjeellista sosiaali- ja terveydenhuollon leikkausten käsittelylle tulee olla, että ne kohdistuvat vähiten sinne, missä yhteiskunnan tuen tarve on suurin. Ilmeisen epäsolidaarisia sairaisiin, vammaisiin ja muihin kohdistuvia toimenpiteitä ei voida hyväksyä.

Ed. von Bell: Herra puhemies! Jo kahden edellisen vuoden budjetin johdannoissa todetaan, että laman pohja ohitetaan budjettivuoden jälkipuoliskolla ja kokonaistuotanto kääntyy nousuun. Nyt tiedämme, miten on käynyt. Toteamukset ovat jääneet tietoiseksi tai toiveajattelusta johtuvaksi harhautukseksi. Hallitus on onnistunut osin omilla toimillaan tekemään tyhjäksi paremman talouskehityksen mahdollisuudet. Ylimitoitettu toiveikkuus ja alimitoitetut toimenpiteet ovat johtaneet ratkaisemattomaan yhtälöön.

Tosiasioille ummistetaan silmät myös nyt käsittelyssä olevassa budjettiesityksessä. Myös työllisyysarviot ovat kerta kerran jälkeen osoittautuneet paikkansa pitämättömiksi. Tilanne on nopeasti vain huonontunut. Kaikesta tästä huolimatta epäonnistuneeksi osoittautunutta talouspolitiikkaa ei ole haluttu muuttaa. Annetaan laman syvetä ja yhteiskunnan ajautua yhä pahempaan kriisiin. Suurimpaan ongelmaan, työttömyyteen, ei ole tulossa helpotusta. Hallitus väistää vastuutaan puhumalla talouden välttämättömyydestä, mutta on samalla alistunut asioiden tahdottomaksi seuraajaksi.

Kuntien valtionapujen rajut vähennykset ja vastuun siirtäminen ikävistä toimista kunnille pakottavat myös ne alistumaan tahdottomiksi peruspalvelujen purkajiksi. Koomiselta silloin tuntuvat pääministerin puheet kestävän elvytyksen budjetista. Yritysten investointeihin ei uskota ja kunnille ei anneta siihen mahdollisuuksia. Valtion ja kuntien kustannusjaon muutokset ovat niin rajuja, että toteutuessaan ne ajavat monet mm. Kainuun kunnista taloudelliseen umpikujaan.

Suomen kunnat eivät ole samassa lähtötilanteessa keskenään. Budjetin esittämät leikkaukset asettavat mahdottomuuden eteen varsinkin pienet ja heikon rahoitusaseman omaavat kunnat. Eräänä vertailutietona todettakoon, että Kainuun maalaiskunnissa vuoden 1993 keskimääräinen äyrimäärällä painotettu veroäyrin hinta on 18,38 penniä, kun se koko maassa on 17,17 penniä.

Taloudelliset erot hyvin ja huonosti tai hyvin huonosti voivien kuntien välillä edelleen kasvavat. Tilanne ei läheskään aina johdu huonosta taloudenpidosta vaan erilaisista olosuhteista ja viime aikoina entistä enemmän valtion toimenpiteistä. Kunnat ovat rakentaneet palvelunsa valtiovallan velvoitteiden ja asukkaiden palvelutarpeen mukaan pitkän ajan kuluessa. Tämän palvelujärjestelmän nopea purkaminen ei ole mahdollista aiheuttamatta kuntalaisille kohtuuttomuuksia, jopa ihmisarvoa alentavia tilanteita.

Eduskunnan ja hallituksen tasolla olisikin pystyttävä selkeästi määrittelemään, mitä palveluja kuntien edellytetään järjestävän, jotta kansalaiset eivät joutuisi leikkausten ja ns. juustohöyläpolitiikan seurauksena hyvin eriarvoiseen asemaan. On pystyttävä vastaamaan kysymykseen: Mikä on välttämätöntä? Mikä on tarpeellista? Mikä on hyvää mutta ei välttämätöntä? Ja lopuksi: Mikä ei ole edes tarpeellista? Monien kuntien mahdollisuudet turvata sekä terveydenhuollon, koulutuksen että sosiaalitoimen nykyiset palvelut käyvät mahdottomiksi valtion toimenpiteiden seurauksena.

Pääomaverotuksen uudistus sekä erityisesti metsäverojärjestelmän muutos aiheuttavat mm. Kainuun metsävaltaisille kunnille kohtuuttomia veromenetyksiä. Jo yksistään nämä veromuutokset aiheuttavat eräissä Kainuun kunnissa noin 2 pennin korotuspaineen jo ennestään korkeaan äyrin hintaan. Tämän lisäksi hallituksen esittämistä valtionosuuksien leikkauksista kertyy noin 2 pennin nousupaine kuntien äyrin hintaan. Yhteensä valtion toimenpiteet merkitsevät useimmille Kainuun kunnille 4 pennin korotuspainetta. Äyrin hinnat nousisivat noin 23 penniin.

Budjetti kertoo poliittisesta neuvottomuudesta. Hallituksella ei ole näkemystä, niin kuin tänään täältä on jo eräissä puheenvuoroissa todettu, siitä, mikä on Suomen suunta ylös tästä kansalaisten taloudellisesta ja henkisestä hädäs-

tä. Uskomaton suoritus valtiovarainministeriöltä oli sen julkaisema maatalousselvitys välittömästi budjetin julkistamisen jälkeen. Sen tuloksena Suomen kannattaakin lisätä maataloustuotantoa. Jos toimenpidesuositukset ovat tällaisia, voidaan lopettaa puheet korkean teknologian yritysten ja tasokkaan koulutuksen suosimisesta. Koulutuksen pitäisi kuitenkin olla eräs maamme parhaimmista vahvuustekijöistä.

Nuorten alle 25-vuotiaiden työttömyys on kasvanut parin viime vuoden aikana rajusti. Kenellä on vastuu näistä nuorista, joilta itsenäisen elämän ja toimeentulon eväät on otettu pois jo ennen kuin he ovat itse päässeet niitä edes maistamaan? Koulutuksen merkitystä työhön sijoittumisessa on korostettu aina, mutta kasvavaksi ongelmaksi alkaa kuitenkin muodostua viranomaisille myös se, miten luoda laman aikana nuorille mielikuva, että koulutus kannattaa. Valtion vastuu nuorten työttömien osalta on myös koulutusmahdollisuuksien järjestäminen. Työhallinnon tehtävä rajoittuu usein vain työmarkkinoiden tiedonvälitykseen ja ohjaukseen.

Työhallinnolle tulisi kuitenkin antaa mahdollisuudet oppisopimuskoulutuksen lisäämiseen, kuten tapahtui edellisen laman aikana. Oppisopimussuhteiden määrä on tällä hetkellä vähäinen. Esimerkiksi Keski-Euroopassa oppisopimuskoulutus on keskeinen nuorten koulutusmuoto. Koulutusmuotona se on myös valtiolle edullinen. Edellisen laman aikana työhallinto osallistui aktiivisesti oppisopimuspaikkojen hankkimiseen ja työttömien nuorten osalta myös ylimääräiseen rahoittamiseen. Oppisopimussuhteiden määrä kasvoi nopeasti. Laman jälkeen menettelystä luovuttiin. Tässä tilanteessa työhallinnon tulisi osallistua samalla tavalla oppisopimussuhteiden lisäämiseen. Työhallinto voisi myöntää työnantajalle työllistämistukea normaalin oppisopimustuen lisäksi esimerkiksi 116—162 markkaa päivältä silloin, kun työnantaja solmii oppisopimussuhteen työvoimatoimiston osoittaman työttömän kanssa. Tähän tarkoitukseen tulisi varata rahaa työministeriön pääluokkaan. Tulen tästä jättämään eduskunnalle talousarvioaloitteen.

Herra puhemies! Tämän ainakin osaa nuoria auttavan toiminnan käynnistämisen ei pitäisi olla vaikeaa, kun myös hallituksen taholta on puhuttu opiskelun suosimisesta. Nykynuoret seuraavat varsin tiiviisti aikaansa. He ovat perillä valtion ja kuntien tekemistä päätöksistä. Nuoret osaavat laskea, mikä heitä tässä yhteiskunnassa tulevaisuudessa odottaa. He tulevat olemaan meidän, nykypäättäjien, tekemiemme virheiden ja väärinarviointien maksumiehiä. Ei pidä suuresti ihmetellä, kun monien koulutettujen tai sitä odottavien nuorten luottamus ja usko loppuu saamattomiin päättäjiin tilanteen korjaajina. Tyhjän päälle ei voi rakentaa. Meidän on nostettava kunniaan koulutuksen ja työn arvostus, luonnon terveyden arvostus ja myös ihmisyyden arvostus. Näihin arvostuksiin ei sovi välinpitämättömyys massatyöttömyyden edessä. Nyt meidän päättäjien tässä salissa on asetettava asiat tärkeysjärjestykseen, ettei vaivuta epätoivoon tai kansalliseen epäjärjestykseen.

Ed. I h a m ä k i : Herra puhemies! Valtion ensi vuoden talousarvioesitys on jouduttu tekemään erittäin ahtaissa raameissa. Lama, työttömyys, pankkituki ja suurenevat velanhoitokustannukset ovat olleet kuorma, josta on ollut vaikea selviytyä. Kun kansalainen saa tietoonsa budjettiraamin karmeat luvut, valtion menot ovat 188 miljardia markkaa ja tulot 123 miljardia markkaa ja velka 65 miljardia markkaa, hän toivottavasti alkaa ymmärtää ankeat ajat, mutta toivottavasti se pysähdyttää hänet myös miettimään, mitä pitäisi tehdä, miten maa voitaisiin pelastaa, onko nyt varaa esittää uusia vaatimuksia, miten osallistua talkoisiin. Tosin kaikki suomalaiset eivät tänä päivänä tiedä lamasta, vaikka meillä on 20—25 prosentin työttömyys. Työssä käyviä on vielä 75—80 prosenttia. Tosiasia on kuitenkin, että monella suomalaisella ei tänään mene hyvin työttömyyden, velkaantumisen ja turvattomuuden takia. Tutkimusten mukaan puolet työttömistä voi huonosti ja vain harva selviää vammoitta. Masentuneisuus ja jopa itsemurhat ovat lisääntyneet. Suomalaisten asenteissa työ ja henkinen hyvinvointi ovat aina kulkeneet käsi kädessä.

Arvoisa puhemies! Ihmettelen täällä toistuvasti esitettyä budjettiin kohdistuvaa arvostelua ja elvytyksen vaatimuksia, ettei riittävästi tässä budjetissa elvytetä. Kylmä tosiasia mielestäni on kuitenkin se, että budjetissa velkaelvytetään 65 miljardilla markalla, joka siinä on menojen ja tulojen ero.

Kunnissa on suuret vaikeudet selvitä valtionosuussupistuksista. Kuntien osuus säästöistä on suuri, sillä kunnilta otetaan valtionosuusrahaa pois 5,3 miljardia markkaa eli noin 1 000 markkaa asukasta kohti verrattuna vuoden 1993 valtionosuuksiin. Toisaalta ensi vuonna toteutettava perhetukiuudistus ja asiakasmaksujen korotukset lisäävät kuntien tuloja noin 2,7 miljardia

markkaa, joten kuntien laskennallinen menetys olisi tämän mukaan 2,6 miljardia markkaa. Palvelut ja kuntalaiset kärsivät tästä enemmän tai vähemmän, mikä on valitettavaa eikä tietysti ole toivottavaa myöskään hallituspuolueen kansanedustajan näkökulmasta. Kuntahan ei voi mennä tietenkään konkurssiin, koska sillä on verotusoikeus, mutta ongelmat kaatuvat sitäkin kautta viime kädessä yksittäisen ihmisen ja veronmaksajan päälle.

Valtiontaloudessa, mutta myös kuntataloudessa elettiin menneinä vuosina leveästi. Hyvään menoon totuttiin ja laskukauden ankeus ja laman syvyys nyt vasta koettelevat ja tuntuvat karvaalta. Kysyä sopii, olisiko Suomen kuntalaitoksen piirissä voitu jo aikaisemmin rationalisoida toimintoja. Toisaalta voi kysyä, onko valtio ja lainsäätäjä aina antanut kuntalaitokselle parhaan mahdollisen keinon järjestää asiansa kunnallisen itsehallinnon puitteissa.

Kysyä sopii sitäkin, voisiko suomalainen kuntalaitos olla hyötysuhteeltaan parempi. Suomessa on nyt 355 kuntaa. Asukasluku vaihtelee noin 150 asukkaasta noin 500 000. Lähes yhdeksässä kymmenestä kunnassa on asukkaita alle 2 000. Kuntahan on olemassa sitä varten, että se järjestää kuntalaisille tietyt kunnalliset palvelut. Ainakin alle 2 000 asukkaan kunnalle palvelujen järjestäminen on ylipäätänsä ja ainakin tällä hetkellä todella vaikeaa.

Ruotsissa ja Tanskassa on säädelty kuntakokoa poistamalla kaikki alle 2 000 asukkaan kunnat. Saman suuntaisia toimia voisi toivoa tapahtuvan Suomessakin. 355 kunnan kuntalaitoksessa on ylipäätään liikaa väkeä hallinnossa verrattuna suorittavaan portaaseen.

Koko työllisestä työvoimastamme on julkishallinnon palveluksessa ollut parhaimmillaan lähes 700 000 henkilöä eli 30 prosenttia. Tuolloin julkisen hallinnon palveluksessa olevista noin 215 000 oli valtiolla ja yli 460 000 kuntasektorilla. Nimenomaan kunnissa on viimeisen 20 vuoden aikana tapahtunut valtava henkilöstömäärän kasvu. Se on kasvanut 170 000:sta nykyiseen 466 000:een. Tällä menolla julkisten menojen osuus bruttokansantuotteesta kasvoi vuosittain monta prosenttiyksikköä enemmän kuin kansantuote eikä siihen olisi ollut enää varaa 90-luvulla, vaikka mitään lamaa ei olisi tullutkaan.

On käynyt selväksi, ettei vientiteollisuutemme pysty hankkimaan meille niin paljon varoja, että voimme jatkuvasti pitää yllä näin suurta julkista sektoria. Miksi näin on käynyt? Ensinnäkin valtiovallan tapa antaa tehtäviä kunnille tapahtui 70-luvulla ja 80-luvun alussa, siis parhaimpaan SDP — Kepu-hallitusten aikaan siten, että säädettäessä laki säädettiin myös toimintatavoite. Tällöin yleensä toteutustapana luotiin lainsäätäjän toimesta uusi organisaatio miettimättä ollenkaan, olisivatko toiminnot mahdollisesti hoidettavissa jo olemassa olevalla organisaatiolla. Lainsäätäjällä näytti olevan vankkumaton usko uusien ja laajenevien organisaatioiden kaikkivoipaisuuteen. Johtamisen kannalta tilanne oli nurinkurinen. Tuloksellisen toiminnan kannalta oli itsestäänselvää, että toteuttava taho saisi itse ratkaista toteutustapansa, jolloin sille jäisi harkintavaltaa sopeuttaa organisaationsa muuttuneisiin olosuhteisiin.

Toinen merkittävä henkilökunnan kasvua kiihdyttävä tekijä olivat kuntien vanhentuneet johtosäännöt, jotka perustuivat hyvin kapeaan ja korkeaan byrokraattiseen hierarkiaan, jossa kukin virasto, osasto ja toimisto hoitivat vain niille säädöksissä mainittuja tehtäviä ja jonka seurauksena henkilökunnan joustava käyttö osastojen ja virastojen välillä ei ollut mahdollista. Kun tähän vielä lisätään kunnallisen sektorin organisaatioiden ankara staattisuus vuosikymmenestä toiseen, koskaan ei juuri asetettu joskus luodun organisaation tarpeellisuutta ja toimivuutta kyseenalaiseksi. Tällaisessa tilanteessa voi kuntaorganisaation henkilöstömäärä ainoastaan kasvaa. Kerran perustettu organisaatio näyttää olevan hyvin vaikeasti lakkautettavissa. Yksityinen sektori muuttaa organisaatiotaan tiheään aina muuttuvia olosuhteita vastaavaksi, kun taas julkisella sektorilla muutokset yleensä eivät sopeudu olemassa olevaan tilanteeseen, vaan sitä varten luodaan kokonaan uusi organisaatio. Organisaatiolla tulisi olla joustava kyky muuttua aina olosuhteita vastaavaksi.

Viime vuosina suoritettu kuntalaitosta koskeva lainsäädännön uudistus on osoittanut valtiolta ratkaisevasti modernimpaa suhtautumista ja kunnallista itsehallintoa kunnioittavampaa ajattelua. Valtionosuusjärjestelmän uudistus toi rahat könttäsummana ja sen mukana päätösvaltaa kuntiin. Kuntayhtymälainsäädäntö antoi mahdollisuuden joustavaan ja moderniin kuntien yhteistyöhön. Siksi onkin ihmeteltävä takaperoista lakiesitystä aluehallinnon kehittämiseksi, jossa tehtäviä lakisääteisesti säädetään tai esitetään säädettäväksi ylikunnalliselle elimelle, maakuntahallinnolle. Tehtävät olisi toki edelleen saatettava aikaisemman linjan mukaisesti kuntien tehtäviksi. Kunnat sitten hoitaisivat tehtävät itsehallintonsa puitteissa joko itse tai vapaaeh-

toisten kuntayhtymien kautta. Laissa olisi säädettävä tehtävät nimenomaan kuntien tehtäviksi. Ei pitäisi samalla säätää keinoja taas takaperoisesti 70- ja 80-luvun malliin, miten kunnat nämä tehtävät hoitavat.

Arvoisa puhemies! Näinä ankeina aikoina on esitetty erilaisia malleja selvitä nykyisestä tilanteesta. Valitettavasti mukana on liikaa toiveajattelua ja poliittista tarkoitushakuisuutta. On perätty myös arvokeskustelua. Toki tiedämme, että kaikki arvot ovat uhattuina ellei talous ole kunnossa. Siksi talouden kuntoon saattaminen on tärkein tehtävämme ja tärkein strategiamme. Ilman kokonaisvastuuta meiltä kaikilta se ei onnistu. Toisaalta tiedämme, että kaikkia päätöksiä täällä ei voi tehdä vain taloudellisten numeroiden sanelemina. Päätösten takana on oltava myös viisautta aistia kansalaisten tunnot ja taju oikeudenmukaisuudesta.

Ed. M a l m : Talman, herra puhemies! Man behöver inte vara speciellt stor ekonomisk expert för att konstatera att nästa års budgetförslag är uppgjort under knapphetens kalla stjärnor. Nedbantningen fortsätter och alla sektorer i samhället måste dra till svångremmen. Och det enda som växer är statsskulden. Vill man medge det så måste man konstatera, dess värre, att det inte finns så speciellt många alternativ till regeringens förslag när det gäller huvudlinjerna i budgeten. Detaljer kan säkert diskuteras.

Arbetslösheten är en snara kring regeringens och hela landets hals. Allt tyder på att vi blir tvungna att leva med ett alltför dåligt sysselsättningsläge ännu många år framåt. Budgetens satsningar på företagsverksamhet i små och medelstora företag borde bidra till att svänga trenden. De lägre räntorna borde verka i samma riktning bara man kan få trovärdighet i dagens acceptabla nivå.

Den växande exporten måste snart börja kräva nyinvesteringar i produktionsapparaten, som skapar sysselsättning och ger möjlighet till en ökande konsumtion på hemmamarknaden.

Trots att vi kan skönja en del ljuspunkter så tror jag inte att regeringen under 1994 kan ställa sig främmande för stimulansåtgärder utöver den stimulans som statsbudgeten och den stora upplåningen i och för sig utgör. Svänger trenden så är det en skyldighet från samhällets sida att påskynda en positiv utveckling när så många medborgare i vårt land väntar på möjligheter till sysselsättning.

Också om arbetslöshetskurvan börjar svänga nedåt, som jag tror, så undrar jag om vi inom en rimlig tid kan få bukt med problemen utan att tänka om när det gäller sysselsättningspolitiken. Vi kommer i framtiden att ha behov av en viss volym mänskligt arbete och vi kommer att ha en viss lönesumma som skall ges för det arbetet. Frågan blir om vi skall försöka fördela det arbetet och den ersättningen på så många som möjligt eller om vi skall fortsätta med dagens system, som betyder att den som har ett jobb arbetar som förr och har en acceptabel inkomst och att vi fortsättningsvis har en hög arbetslöshet med ett nödtorftigt utkomstskydd. Finns det någon solidaritet i samhället i näringslivet och inom fackföreningsrörelsen så måste vi kunna tänka om, när det gäller fördelningen av arbete och lönepotten.

Vaikka työttömyyskäyrä alkaakin kääntyä alaspäin, niin kuin luulen, ihmettelen, voimmeko saada ongelmat järjestykseen kohtuullisessa ajassa ilman, että muuttaisimme suhtautumistamme työllisyyspolitiikkaan. Meillä on tulevaisuudessa tarvetta tietystä määrästä ihmistyötä, ja meillä on tietty palkkasumma käytettävissä tähän. Kysymys kuuluikin, tulisiko meidän pyrkiä jakamaan tämä työ ja siitä maksettava korvaus mahdollisimman monen kesken vai jatkammeko nykyisellä järjestelmällä, jossa henkilö, jolla on työtä, tekee sitä kuten ennenkin saaden kohtuulliset tulot. Mutta samanaikaisesti meillä on edelleenkin suuri työttömyys, ja työttömille maksetaan niukka työttömyysturva. Jos yhteiskunnassa, elinkeinoelämässä ja ammattiyhdistysliikkeessä on jonkinlaista solidaarisuutta, meidän on kyettävä suhtautumaan uudella tavalla työn ja palkkasumman jakamiseen.

Nytänkandet inom arbetskraftsförvaltningen, som finns i budgetförslaget, måste hälsas med tillfredsställelse. Det är att hoppas att vi får en utveckling som leder till större smidighet och avskaffandet av den nuvarande skarpa skiljelinjen mellan arbetslöshet och arbete. Det kan inte få vara så att byråkratin sätter hinder för folk att "pendla" mellan arbetet och att vara arbetslös. En arbetslös kan inte dömas till ständig arbetslöshet om han eller hon inte får ett varaktigt arbete. Det måste ges möjlighet att taga ett tillfälligt arbete utan att man går miste om förmåner när man igen tvingas in bland de arbetslösa. När vi nu får allt flera långtidsarbetslösa måste den problematiken ägnas allt större uppmärksamhet.

Regeringens förslag om grundandet av en marknadsföringsfond för lantbruksprodukter är ett bra förslag, trots att det kraftigt torpederats av den socialdemokratiska oppositionen i kvällens diskussioner och debatt här i plenisalen. Jag hoppas att oppositionen också inser det positiva i förslaget. En fond, dit statens direkta anslag för marknadsföringen av lantbruksprodukter, importavgifter och tullar och lantbrukets eget ansvar förs, kommer att ge en klarare bild av vem som står för vad då det gäller ansvar. Om förslaget förverkligas får vi större smidighet och mindre byråkrati när det gäller t.ex. exporten och överskottet utan att för den skull statens insyn i hur pengarna används kommer att minska.

Eftersom oppositionen nu hotat med att stjälpa fondlagen, så hoppas jag att regeringen har ett alternativ klart. Jag har förstått att finansministeriet i dag ifrågasätter alternativet med nettobudgetering, trots att regeringen i sitt budgetförslag slagit fast det som ett andra alternativ. Om det alternativet inte heller finns så återstår det nuvarande systemet och det är enligt mitt sätt att se det definitivt sämsta av dem alla. Det betyder att anslagen både på inkomst- som utgiftsidan måste höjas. Det betyder att marknadsföringsrådet måste bibehållas och att stiftandet av den nya lagen om lantbruksprodukternas marknadsföring i stället för inkomstlagen måste ifrågasättas. Jag hoppas att vi kan undvika den utvecklingen. Den skulle vara olycklig inte minst med tanke på den anpassning i framtiden som under alla omständigheter kommer för lantbrukets del.

När det gäller omställningsprocessen för lantbruket så är det sparsamt med åtgärder i budgetförslaget. Det talas vackert om kostnadsanpassning, om skuldsanering och stärkt konkurrensförmåga. Vad jag kan se, så säkrar budgetförslaget någorlunda marnadsföringen av produktionen. När det sedan gäller att stärka lantbruket inför kommande utmaningar så minskar resurserna avsevärt jämfört med tidigare år. Det gäller generationsväxlingar och det gäller strukturförbättringar.

Med den takt i förhandlingarna om medlemskap i EG, som regeringen nu har, ser det ut som om de utlovade resurserna och åtgärderna för anpassningen helt skulle utebli. Är det så att man tänker sig att hela anpassningsprocessen för lantbrukets del skall ske efter det att Finland blivit EG-medlem? Hur tänker man sig den mångomtalade kostnadsanpassningen, som är ett livsvillkor oberoende av om landet blir medlem i EG eller inte. Är det så att anpassningen skall ske genom att regeringen hållet fast vid att statens ansvar för marknadsföringen av lantbruksproduktionen ytterligare skall sänkas radikalt 1995 och böndernas ekonomi därigenom starkt försvagas? Lagändringen som ger större möjlighet till frivillig skuldsanering ökar möjligheterna för en del av dem som har livskraftiga lägenheter, men som har en för stor skuldbörda, och det är väl alldeles uppenbart att det kommer att krävas mera för att det här skall lyckas. Men också gårdar med acceptabel eller ringa skuldsättning måste kunna utvecklas för att möta framtiden. Genom en breddning av uppgifterna för gårdsbrukets utvecklingsfond försämras dessa bönders möjligheter avsevärt i framtiden.

Budjetti sisältää niukasti toimenpiteitä maatalouden sopeuttamiseen. Kustannussopeutuksesta, velkasaneerauksesta ja kilpailukyvyn vahvistamisesta puhutaan kyllä kauniisti. Nähdäkseni budjettiehdotus turvaa jollakin tavalla tuotannon markkinoinnin.

Mitä tulee maatalouden voimistamiseen kohtaamaan tulevat haasteet, voimavaroja on vähennetty huomattavasti aikaisempiin vuosiin verrattuna. Tämä koskee sukupolvenvaihdoksia ja maatalouden rakenteen parantamista. Kun ottaa huomioon vauhdin, jolla hallitus nyt käy EY-jäsenyysneuvotteluja, vaikuttaa siltä kuin sopeutukseen luvatut voimavarat ja toimenpiteet jäisivät kokonaan tulematta. Ajatellaanko nyt niin, että koko sopeuttaminen tapahtuisi vasta sen jälkeen, kun Suomesta on tullut EY:n jäsen?

Miten sitten tämä paljon puhuttu kustannussopeutus on ajateltu toteutettavaksi? Onhan se kuitenkin elinehto siitä riippumatta, tuleeko maasta EY:n jäsen vai ei. Onko nyt sitten niin, että sopeutus tapahtuu siten, että hallitus pitää tiukasti kiinni siitä, että valtion vastuuta maataloustuotannon markkinoinnista vähennetään edelleen tuntuvasti vuonna 1995 ja viljelijöiden talous heikkenee voimakkaasti tämän vuoksi?

Lainmuutos, joka tarjoaa paremmat mahdollisuudet vapaaehtoiseen velkasaneeraukseen, lisää joidenkin sellaisten viljelijöiden mahdollisuuksia, joilla on elinvoimaiset tilat mutta liian suuret velat. Kuitenkin myös kohtuullisesti velkaantuneita tiloja on voitava kehittää kohtaamaan tulevaisuuden haasteet. Maatilatalouden kehittämisrahaston tehtäviä laajentamalla näiden viljelijöiden mahdollisuudet vaikeutuvat tulevaisuudessa huomattavasti.

Tänker man sig inte den här utvecklingen, som jag befarat, så vill bönderna ha besked om hur regeringen konkret tänker lösa problem. På de enskilda gårdarna utförs i dag ett febrilt arbete när det gäller anpassningen inför framtiden. Det räcker dock inte till. Mycket påverkas av samhället omkring oss och därför måste samhällsåtgärder också till.

Till sist, herr talman, en liten men för enskilda bönder viktig fråga. Regeringen föreslår i sitt budgetförslag att stödet för inköp av bekämpningsmedel mot flyghavre skall strykas ur budgeten helt och hållet. Om så sker är det ett oeftergivligt krav att jord- och skogsbruksministeriet ser till att det statsägda Kemira börjar tillämpa samma prisnivå på sina produkter som i bl.a. våra grannländer. Om bönderna skall betala dagens pris på bekämpningsmedel så kommer vi att få en ökande spridning av flyghavre, ett ogräs som är spannmålsodlingens största gissel och som åtminstone tidigare har ansetts vara en så svår plåga att bekämpningen av den har varit värd ett visst stöd.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Ensiksi muutama arvio tämän budjetin vaikutuksesta nuorten elämäntilanteeseen, sillä täällä on aikaisemmissa puheissa vihjattu, että kyse olisi budjetissa jollakin tavalla opiskelijoiden kurjistamisesta tai ainakin on hyvin tarkasti vältetty mainitsemasta mistään myönteisestä, mitä tähän budjettiin nuorten kannalta sisältyy.

Itse pidän erittäin hyvänä sitä, että myös keskiasteella vihdoin siirrytään opintorahapainotteiseen opintotukeen ja keskiasteen opiskelijat tulevat tässä tasa-arvoisiksi korkeakouluopiskelijoiden kanssa, eli kenenkään opintotukea, edes alle 20-vuotiaitten, ei ensi vuonna olla leikkaamassa. Sen näkee, jos budjetin tarkasti lukee. Parantamisen varaahan tietenkin on, ja odotuksia myös tietysti monenlaisia.

Kielteisintä nuorten kannalta on korkea työttömyys. Olen siinä samaa mieltä ed. von Bellin kanssa, joka aikaisemmin puuttui tähän asiaan. Enemmän voimavaroja tulee suunnata sekä työharjoittelupaikkojen että koulutuspaikkojen takaamiseen nuorille. Tavoite pitäisi olla se, että jokaiselle peruskoulun käyneelle on taattava koulutuspaikka keskiasteella tai oppisopimuskoulutuksessa. Tästä koulutuspaikkatakuusta on valmistelutyö itse asiassa jo käynnissä. Etenkin työvoimahallinnon ja opetusministeriön yhteistyö tulee entistäkin tärkeämmäksi. Erilaiset etuudet ja säännökset on yhteensovitettava niin, että nuori ei voi jäädä väliinputoajaksi. Näillä keinoin myös uudesta työmarkkinatukijärjestelmästä saadaan kyllä nuorten työllistymistä tukeva. Erityisesti työharjoittelun kautta nuoria on saatava ensimmäisen työpaikan syrjään kiinni. En siis tuomitsisi tätä uutta järjestelmää niin yksioikoisesti kuin täällä aikaisemmissa puheenvuoroissa on tehty.

Sitten yleisemmin talouspolitiikasta ja myös sosialidemokraattien esittämistä vaihtoehdoista.

Erityisesti opposition puheenvuoroissa täällä on vähätelty ns. korkoelvytyksen vaikutuksia. Tästä huippu oli mielestäni ed. Muttilaisen puheenvuoro, joka ei nähnyt korkojen laskusta seuraavan mitään hyötyä kenellekään. Ilmeisesti tällä logiikalla korot voisivat yhtä hyvin nousta ja siitäkään ei olisi mitään haittaa kenellekään.

Korkoelvytystä on vähätelty mm. siksi, että tallettajakotitaloudet menettävät korkojen alentuessa sen, minkä velalliset voittavat. Tietystihän näin on, ja vaikutus on juuri oikean suuntainen ja oikeudenmukainen, eli kaikki on tehtävä korkojen alentamiseksi niin, että velkaisten kotitalouksien, yritysten ja maatilojen asema paranee. Juuri he ovat kaikkein eniten ostovoiman parantamisen tarpeessa. Tallettajat ovat varmasti viime vuosien aikana hyötynsä saaneet, eli en jäisi heitä nyt säälimään opposition puheenvuorojen tavoin. Lainojen lyhennysjärjestelmää pystyy kyllä pankin kanssa muuttamaan siten, että koron alennus näkyy myös kuukausilyhennyksissä.

Velkaisten aseman helpottamisen lisäksi korkojen aleneminen myös vähentää pankkituen tarvetta, ja investointien käynnistymisen kannalta on myönteistä se, että reaalisijoitusten ja myös osakesijoitusten houkuttelevuus paranee korkojen alentuessa pankkitalletuksiin verrattuna.

Näin ollen korkoelvytyksellä on monia myönteisiä vaikutuksia. Ja haluan vielä korostaa, että korkoja laskeva talouspolitiikka on etenkin nuorten ja nuorten aikuisten kannalta järkevää. Tiedossa on, että noin 40 prosenttia kotitalouksien veloista on alle 35-vuotiailla ja varallisuus, etenkin talletukset, ovat pääosin yli 50-vuotiailla, eli tulonsiirto tässä on mielestäni kyllä aivan oikean suuntainen tässä tilanteessa.

Monet ovat oppositiosta myös väittäneet, että korkojen aleneminen on tapahtunut täysin hallituksesta huolimatta, ei lainkaan sen toimenpiteiden seurauksena. Totta kai korkojen alentamiseen ovat vaikuttaneet Suomen Pankin toiminta ja myös työmarkkinoiden oikeasuuntaiset sopimukset. Kuitenkaan Suomen Pankin rahapoli-

tiikka ei olisi voinut löystyä, mikäli valtion budjetissa ei olisi toteutettu lainkaan niitä säästötoimia, jotka nyt on tehty. Tämä on esimerkiksi äskettäin julkaistussa Oecd:n raportissa hyvin selvästi todettu. Samoin julkisen velan saaminen laskuun suhteessa vientiin on ollut sekin korkojen alenemisen taustalla, ja tänä vuonna tuo käänne velan suhteessa vientiin on tapahtunut. Jatkamalla näitä toimenpiteitä johdonmukaisesti Suomessa voidaan päästä myös eurooppalaisen korkotason alapuolelle.

Olen koettanut jonkin verran perehtyä myös sosialidemokraattien tänään julkistamaan budjettilinjaukseen. Mielestäni ohjelma on aika heppoinen ja sen rahoitus on tyhjän päällä samoin kuin sen kestävä työllisyysvaikutuskin. Se muistuttaa jollakin tavalla paroni Münchhausenin temppuja vetää itsensä hiuksista kuiville. Se on myös sisäisesti ristiriitainen. Otan yhden esimerkin. Ensiksi ohjelmassa arvostellaan hallituksen päätöstä aientaa valtion investointipanostuksia ensi vuodesta tälle vuodelle. Tämä on SDP:n mielestä pelkkää budjettitekniikkaa eikä todellista työllisyyden hoitoa. Sitten muutamaa sivua myöhemmin sosialidemokraatit esittävät kuitenkin itse samaa budjettiteknistä menettelyä oman kasvusysäyksensä aikaansaamiseksi.

Kaiken kaikkiaan elvytyksen keinoja on tarkasteltava erityisesti työllisyyden parantamisen näkökulmasta. Silloin olennaisin on investointien vauhdittaminen, ei niinkään kulutuksen tai ostovoiman lisääminen. Sen paremmin tulokuin liikevaihtoverotuksenkaan alentaminen tai palkkojen korottaminen eivät nyt ole kovin tehokkaita työllisyyden hoidon keinoja. Veron kiristyksen lievennyksistä tai palkankorotuksista aina osa uppoaa säästämiseen ja myös tuontitavaroiden ostamiseen. Verojen alentaminen vääjäämättä myös kasvattaa valtiontalouden alijäämää ja näin ollen voi hidastaa korkojen laskua. Tuloverot sinänsä ovat varmasti jo ylärajoillaan. Se on myönnettävä.

Valtiovarainministeriö on tehnyt myös laskelman liikevaihtoverotuksen alentamisen vaikutuksista työllisyyteen. Sen alentaminen 5 prosentilla alentaisi työttömyysastetta erittäin niukasti eli puoli prosenttia ja sitäkin vuoden viiveellä. Paljon tehokkaampaa työllisyyden kannalta on esimerkiksi pienten ja keskisuurten yritysten maksamien eläke- ja sosiaaliturvamaksujen alentaminen, johon tulisikin ensi vuonna vielä palata. Toinen, myös liikevaihtoveron alentamista parempi tapa on purkaa palkansaajien maksamia ylimääräisiä sosiaaliturva- ym. maksuja.

Perinteiseen valtion menojen kasvattamisella tapahtuvaan elvytykseen ei ole juuri mahdollisuuksia, kun valtion velkaa on jo liiankin paljon. Siksi perustelluinta on nyt vauhdittaa mahdollisimman tehokkaasti yksityisiä investointeja erilaisin kannustimin, ja näinhän budjetissa tehdäänkin ns. kestävän elvytyksen nimissä. Tässä tärkein rooli on varmasti kauppa- ja teollisuusministeriöllä, jonka voimavarat ovatkin kohtuullisen hyvät. SDP:n ohjelman painopiste näyttää sen sijaan olevan valtiontalouden alijäämää eniten kasvattavissa keinoissa eli julkisissa investoinneissa sekä verojen alentamisessa.

Jos Suomen kansantalouden ulkoinen velkaantuminen ensi vuonna todella päättyy, se ilman muuta lisää vaihtoehtoja talouspolitiikkaan. Investointien vauhdittaminen on tällöinkin ensi sijalla. Jos varaa veroasteen kiristymisen lieventämiseen löytyy, on se mielestäni suunnattava pieni- ja keskituloisille. Se on paitsi oikeudenmukaista myös järkevää, sillä käytännössä marginaalivero on pieni- ja keskituloisten osalta kaikkein tiukin. Tämä siksi, että pienetkin tulon lisäykset ja vähennykset alhaisilla palkkatulon tasoilla vaikuttavat hyvin jyrkästi käytettävissä oleviin tuloihin, kun erilaiset etuudet tämän seurauksena muuttuvat. Moni työtön pienituloinen on lehtien palstoillakin todennut, että hän tulee käytännössä paremmin toimeen työttömyyspäivärahalla kuin omalla palkallaan. Se ei voi olla yhteiskunnan kannalta kestävää. Siksi pienituloisten palkkatulojen verotusta olisi aihetta keventää, että he voisivat saavuttaa kohtuullisen toimeentulon omilla ansiotuloillaan. Tämä olisi verotuksen kannustavuuden lisäämistä.

Sosiaaliturvan etuuksien kohdentamisessa on muutenkin uudelleenajattelemisen varaa. Eritoten velkaiset perheet ovat nyt selviä väliinputoajia. Heidän käytettävissä olevat tulonsa ovat usein erittäin pienet, mutta bruttotulojen korkeuden takia he eivät pääse sosiaaliturvan etuuksien piiriin. Nykyiset järjestelmät eivät tunnista näitä tapauksia ollenkaan. Siksi on hyvä, että asumistuen määrärahat palautetaan ensi vuonna viime vuoden tasolle. Koska uusköyhyys on usein hyvin tilannekohtaista, olisi sosiaaliturvassa oltava paljon enemmän mahdollisuuksia myös tarveharkintaan.

Melkein jokaisessa SDP:n edustajien puheenvuorossa on irvailtu ns. Niiniluodon työryhmää, jonka tehtävänä on pohtia Suomen henkistä tilaa ja tulevaisuuden näkymiä. Edustajien mielestä asiat pitäisi tietää selvittämättäkin. Mieles-

täni näissä kommenteissa vähätellään oudolla tavalla tiedeyhteisön ja tutkijoiden mahdollista roolia yhteiskunnan kehittämisessä. Samoin osoitetaan ymmärtämättömyyttä sille yhteiskunnalliselle murrokselle, jossa me nyt elämme.

Tällä logiikalla mitään ei tarvitsisi syvällisemmin tutkia tai pohtia, kunhan poliitikot vain lukevat lehtiä ja gallupeja tai kyselevät toisilta kansanedustajilta tai katselevat torilla ympärilleen. Arvioissa, joita nyt on tehtävä, ei ole kyse vain valtiontalouden säästöjen vaikutuksista kansalaisiin. Se on oma tärkeä pohdinnan ja arvioinnin alansa mutta ei ainoa, sillä niissä vaiheissa, joita Suomessa on viime vuosien aikana eletty, on kyse myös hyvin laajasta yhteiskunnallisesta murroksesta, ehkä uudelleenarvioinnin tarpeesta koko länsimaisessa yhteiskuntakehityksessä.

Maailma on muuttunut, ja täällä me tuijotamme silmät kipeinä peruutuspeiliin ja odotamme, milloin tuttu turvallinen menneisyys tulisi takaisin. Näin ei taida käydä. Sen sijaan on tultu monien epävarmuuksien aikaan ja suomalaisten perinteinen maailmankuva on muuttunut vallankumouksen tavoin. Esimerkiksi kansainvälinen ympäristöhän on muuttunut aivan täysin Euroopan blokkiasetelmien murentuessa. Suomi kymmeniä vuosia talvisodasta lähtien määritteli oman asemansa idän ja lännen välittäjäksi, sillanrakentajaksi. Se ei ole enää perinteisessä mielessä ollenkaan mahdollista. Teknologian, tieteen, viestinnän ja talouden kansainvälistyminen ovat rajanneet kansallisvaltion mahdollisuuksia tehdä itsenäisiä päätöksiä.

Myös 60-luvulta lähtien Suomessa, kuten muissakin länsimaissa, jaettiin politiikassa etuuksia myös tulevien sukupolvien kustannuksella. Kansalaisten mieliin on luotu loputtomat odotukset valtiovallan mahdollisuuksia ja resursseja kohtaan. Jakopolitiikkaa on nyt vaikea jatkaa. Hyvinvoinnin jaon sijasta olisi keskityttävä myös sen tuottamiseen. Samoin ympäristöongelmat asettavat omat reunaehtonsa tulevaisuudelle. Eräät puhuvat jo myös kapitalistisen yhteiskunnan kriisistä.

Lisäksi, kun on uskottu holhouksen ja kontrollin voimaan, on luotu kansalaisten aktiivisuuden ja omatoimisuuden rajoittamiselle moninaiset ja monimutkaiset järjestelmät. Ihmiset kokevat, etteivät he voi vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa vaan että he ovat hallintokoneiston armoilla.

Suomalaisten vanhat maailmantulkinnat eivät enää päde, yhteiset kansalliset tavoitteet ovat hukassa. Tuntuu siltä, että riitelemme toisemme hengiltä. Suomen selviämiseen tarvitaan materiaalisen hyvinvoinnin lisäämisen ohella myös uusajattelua ja sellaisia yhteiskunnallisia innovaatioita, joita tiedeyhteisön jäseniltä voidaan odottaa. Ymmärtääkseni Niiniluodon ryhmän toimeksianto liittyy juuri näihin kysymyksiin.

On vaadittu hallituspuolueiden kansanedustajia lähtemään turuille ja toreille kuuntelemaan kansan mielipidettä. Varmasti sen teemme ja olemme näin jo tehneetkin. Itse puolestani ehdotan, että SDP:n eduskuntaryhmä järjestäisi jäsenilleen nykyisin niin suositun positiivisen ajattelun kurssin, jota monilla työpaikoilla nykyisin innokkaasti käydään. Tavoitteena olisi tunnistaa paremmin tosiasiat ja lähteä pohtimaan sitä kautta tietä tulevaisuuteen eikä paluuta menneisyyteen. Ehkä sen jälkeen, kun muut olemme käyneet toreilla ja SDP:n eduskuntaryhmä on käynyt nämä kurssit, löytäisimme paremman yhteishengen emmekä puhuisi niin pahasti toistemme ohi.

Ed. L a i v o r a n t a: Arvoisa puhemies! Varmasti on paljon puhuttu toistemme ohi ja varmasti siihen itsekin syyllistyn.

Kun hallituksen budjettiesitystä ja keskustelua on seurannut, on taas kerran havainnut, että se on saanut asianomaiset haukut ja kehut. Oppositio ja etujärjestöt ovat kauhistelleet tiukkaa linjaa, ja hallitus on ollut hankalassa altavastaajan roolissa, kun se on puolustellut kansalaisten kukkaroissa ja palveluissa kielteisesti tuntuvaa säästölinjaansa.

Oppositiolle tilanne on luonnollisesti valtapoliittisesti herkullinen, sillä kulutuskysyntä on toki jatkuvasti supistunut ja kriisi syventynyt eikä työttömyys- ja konkurssikierteelle näy loppua. Nämähän ovat niitä realiteetteja, joita on helppo paukuttaa puhujakorokkeelta ja sitten pistää kaikki Ahon hallituksen syyksi.

Keskustelussa ostovoiman ja kulutuskysynnän lisääminen onkin noussut keskeiselle sijalle. Jopa joidenkuiden ministerien taholta on näytetty vihreää valoa ostovoimaelvytykselle. Holtittomasta yli varojen elämisestä johtuvaan kriisiimme etsitään nyt ratkaisua vaatimalla kulutuksen lisäämistä. Aika kummallista johdonmukaisuutta. Epäilen, että ostovoimaelvyttäjät eivät itsekään usko mielikuvitusteoriaansa.

Väitteet, että 80-luvun lopulla käyttöön otettu elintaso olisi voitu säilyttää tai että se voidaan uudelleen saavuttaa, ovat käsittämättömiä. Niille ei ole perusteita, sillä emme edes silloin kor-

keasuhdanteen aikana ansainneet käyttämiämme rahoja vaan kulutuskysynnän, ostovoiman huippuvuosina 1989—1991 kansalaisten käytettävissä olevia tuloja kasvatettiin yhteensä noin 100 miljardin ulkomaisella luotolla sekä keinotekoisella omaisuusarvojen nousulla, kasinotaloudella. Tällöin yksityinen ja julkinen talous mitoitettiin keinotekoisesti aikaansaatujen tulojen ja tulo-odotusten varaan. Näinä kovan kulutuskysynnän ja hyvän työllisyyden vuosina julkisen sektorin tulot kasvoivat räjähdysmäisesti mutta yksityinen sektori velkaantui. Vaihtotase meni pahasti pakkasen puolelle johtuen kovasta kulutuskysynnästä ja talouden ylikuumenemisesta. Talouden ylikuumenemisen seurauksena kilpailukykymme rapistui.

Näiden omista päätöksistämme johtuneiden syiden lisäksi idänkaupan romahtaminen ja lähes maailmanlaajuinen lama syventävät nyt kriisiämme. Näissä oloissa ja tapahtuneiden tosiasioiden valossa Ahon hallituksen arvostelu säästöpäätöksistä on käsittämätöntä, käytettävissä olevat tiedot kun osoittavat, että julkisen talouden menot on pahasti ylimitoitettu saatavilla oleviin tuloihin nähden. Kulutusta ja menoja lisäämällä tästä kriisistä ei taatusti selvitä. Päinvastoin lisäämällä tai ylläpitämällä kulutusta velkarahalla kierre taatusti pahenee. Käsitykseni on, että pahasti ylivelkaantunut taloutemme saadaan kuntoon vain maksimoimalla tulot ja sopeuttamalla menot niihin tuloihin, jotka ovat saatavilla. Velkakierteen katkaiseminen on hyvinvointimme edellytys. Tuhlaamalla emme varmasti selviä. Siksi säästöpäätökset ja kulutuskysynnän hillitseminen ovat nyt välttämättömiä. Kotitaloudet ja yrittäjät ovat jo kouriintuntuvasti kokeneet tämän. Siksi ne nyt elävät säästäväisesti investointeja ja kulutusta välttäen sekä pyrkivät pääsemään eroon velkataakastaan taatakseen paremman tulevaisuutensa.

Tämän sinänsä välttämättömät taloudelliset realiteetit huomioon ottavan käyttäytymisen seurauksena on luonnollista, että kotimarkkinayritykset, jotka mitoittivat kapasiteettinsa ja kulunsa ylikuumentuneen kysynnän mukaisiksi, ovat nyt vaikeuksissa. Kulutuskysynnän pudottua osin samasta syystä ja osin kustannusten karsimisen takia meillä on myös massatyöttömyys. Toisaalta monet työssä olevat ovat ylikuormitettuja.

Johtopäätöksiä tehtäessä on otettava huomioon myös, että keskimääräinen kansantulo toisenlaisista väitteistä huolimatta ei ole romahtanut. Tilastojen valossa kansantulo ainakin viime vuonna oli suurempi kuin vuonna 1988. Viime vuonna kansantulo oli noin 377 miljardia, kun se vuonna 1988 oli 366 miljardia. Kun näitä lukuja verrataan vuoden 1987 kansantuloon, joka oli noin 324 miljardia, voidaan havaita, että kriisimme ei johdukaan kansantulomme romahtamisesta vaan menojen holtittomasta paisuttamisesta. Menojen holtiton kasvattaminen on kaikkien todettavissa tilastoista, jotka yksiselitteisesti osoittavat mm. sen, että vuonna 1987 valtion budjetin loppusumma oli noin 110 miljardia, kun se nyt lähentelee 190 miljardia.

Tässä valossa puheet hyvinvoinnin romuttamisesta ovat perusteettomia. Sen sijaan jatkuva yli varojen eläminen on vakava uhka hyvinvoinnillemme. Tässäkin talousarviossa perusvireenä on, että kriisi on ohimenevä ilmiö ja että kriisin hellittyä voidaan taas jatkaa entiseen malliin jatkuvan kasvun huumassa kulutusjuhlia viettäen. Jos Ahon hallitusta voidaan jostakin syyttää nimenomaan taloudellisen hyvinvointimme vaarantamisessa, niin pitäisi osoittaa tähän kohtaan, että vieläkin eletään liian leveästi.

Mitä hallituksen budjettiesityksen ajatuksiin tulee jatkuvasta kasvusta ja mahdollisuudesta selvitä nykyisistä menoistamme, uskallan väittää, että ne ovat ajatuksia, jotka eivät tule toteutumaan. Minulla on sellainen käsitys, että kriisi ei ole ohimenevä eikä johdu kansainvälisestä lamasta vaan liian suuriin kasvuodotuksiin perustuvista menoista ja virheinvestoinneista. Me olemmekin nyt siirtyneet kokonaan uuteen kehitysvaiheeseen, jossa tarvitaan uudenlaisia asenteita ja keinoja. Nyt on uudelleenarvioinnin aika. Me emme voi enää rakentaa tulevaisuuttamme jatkuvan kasvun varaan. Me emme selviä tästä kriisistä lyhytnäköisellä edunjakopolitiikalla, joka ei ota huomioon jaettavan kakun määrää. Leipomattoman kakun jakamisesta onkin päästävä yhteisen edun mukaiseen kakun leipomiseen. Tämä edellyttää työn kuorman ja hedelmien oikeudenmukaista jakoa.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä en ota kantaa talousarvion yksityiskohtiin. Totean vain, että minullakin on toivomuksia ja mielipiteitä talousarvion sisältöön, mm. työllisyyteen, pankkitukeen, kuntien valtionosuuksien leikkauksiin, sosiaaliturvan maksuperusteisiin, maatalouden rakenteen parantamiseen, yritysten toiminnan tukemiseen, energiapolitiikkaan ja mm. sellaiseen pieneen yksityiskohtaan kuin Turun yliopiston hammaslääketieteen laitoksen lakkauttamiseen. Palaan näihin asioihin muissa yhteyksissä. Tässä yhteydessä halusin ottaa kantaa

keskustelussa keskeiseksi nousseeseen ostovoiman elvytykseen, tähän sosialidemokraattien talouspoliittiseen linjaan, vaihtoehtoon, jota he markkinoivat valtakunnan pelastajana, vaihtoehtoon, joka taatusti johtaisi hyvinvointimme romahtamiseen.

Arvoisa puhemies! Hyvää yötä!

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! Olen hyvin pahoillani, että venytän keskustelua vielä muutamalla minuutilla.

Suomi on kriisissä. Olen kuunnellut nämä puheet niin suurella intensiivisyydellä kuin mahdollista niin täällä kuin omassa huoneessani sen takia, että minä olisin halunnut nähdä, joko on järkeä tässä talossa, joko löytyy se toivo tai sanoma kansalaisille, jonka turvin jokainen voisi luottaa tulevaisuuteen ja päästä pois tästä lamasta. Ei sitä ole löytynyt.

Olin odottanut ja toivonut, että SDP:n uusi puheenjohtaja olisi tuonut jotakin puhtia, joitakin uusia ajatuksia tähän synkkyyteen. Mutta sama laulu oli hänenkin puheessaan, jos kohta siitä oli löydettävissä uusia elementtejä. Kun kuunteli tänä päivänä nimenomaan SDP:n kansanedustajien lokeroituneita kannanottoja niiden omien järjestelmien puolustamiseksi, joita he täällä edustavat, niin synkkyys kyllä valtaa mielen. Mistä löytyy se puolue tai mistä löytyy se johtaja, joka sanoo tälle kansalle, mikä on Suomen tulevaisuus ja miten tästä pitäisi päästä ylös?

Ihmiset pelkäävät, kun meidät on peloteltu tämän talon kolme vuotta kestäneillä puheilla kuoliaiksi. Ihmiset pelkäävät eivätkä uskalla enää tehdä sitäkään vähää, mitä he voisivat. Eikö sanoma voisi olla ihmisille, että kaikesta siitä hyvinvointivaltion kriisistä, missä me tällä hetkellä olemme, me voimme selvitä, jos teemme yhden asian: pidämme huolen siitä, ettei yksikään ihminen syrjäydy, ettei yksikään ihminen jää tässä yhteiskunnassa heitteille? Nyt annetaan sellainen kuvitelma kuin puolet kansasta jätettäisiin oman onnensa nojaan, ja näinhän ei tapahdu. Tätä ei toivo yksikään poliitikko eikä yksikään puolue. Tämä on se tärkein sanoma, joka ihmisille pitäisi tällä hetkellä mennä perille: Ketään ei jätetä heitteille, ryhtykää työhön Suomen hyväksi!

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

valtiovarainvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto:

2) Hallituksen esitys n:o 125 vuoden 1993 neljänneksi lisätalousarvioksi

valtiovarainvaliokuntaan:

3) Hallituksen esitys n:o 121 laiksi elokuvaverolain kumoamisesta

4) Hallituksen esitys n:o 122 laiksi verotuslain muuttamisesta

5) Hallituksen esitys n:o 127 valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 1994

6) Hallituksen esitys n:o 128 valtion asuntorahaston lainanottovaltuuksista vuonna 1994

7) Hallituksen esitys n:o 129 valtion liikelaitoksista annetun lain mukaisten liikelaitosten lainanottovaltuuksista vuonna 1994

talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto:

8) Hallituksen esitys n:o 130 laiksi valtion vakuusrahastosta annetun lain muuttamisesta

valtiovarainvaliokuntaan:

9) Hallituksen esitys n:o 131 vuoden 1994 veroasteikkolaiksi

10) Hallituksen esitys n:o 132 laiksi korkotulon lähdeverosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

11) Hallituksen esitys n:o 133 laiksi maatilatalouden tuloverolain 9 ja 10 §:n muuttamisesta

12) Hallituksen esitys n:o 134 laiksi tilauslentoverosta annetun lain 6 ja 26 §:n muuttamisesta

13) Hallituksen esitys n:o 141 laeiksi leimaverolain muuttamisesta sekä verotuslain 131 §:n, perintö- ja lahjaverolain 65 §:n ja liikevaihtoverolain 134 §:n 2 momentin kumoamisesta

---

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon:

14) Talousvaliokunnan mietintö n:o 27 (HE 112)

15) Talousvaliokunnan mietintö n:o 28 (HE 41)

P u h e m i e s: Valtioneuvoston kyselytunti on tänään torstaina kello 16.30 ja eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto huomenna perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan torstaina 16 päivänä syyskuuta kello 1.53.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio